

Lokalny Program Rewitalizacji
Leśna Podlaska
na lata 2017-2022

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 został opracowany przez firmę Lubelska Akademia Rozwoju Piotr Majchrzak na podstawie umowy z Gminą Leśna Podlaska z 29 maja 2017 r.

Lubelska
akademia rozwoju

Eksperti zewnętrzni:

Rafał Dudek

Piotr Majchrzak

Michał Rządkowski

Spis treści

1.	Wprowadzenie	6
1.1.	Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją	9
1.2.	Powiązanie z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu i gminy	10
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020	10
	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	11
	Narodowy Plan Rewitalizacji 2022	13
	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030).....	13
	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.....	14
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bialskiego na lata 2014- 2022	16
	Strategia Rozwoju Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020	17
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020.....	18
	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Leśna Podlaska.....	18
2.	Charakterystyka sytuacji na terenie Gminy.....	19
2.1.	Charakterystyka przestrzenno–funkcjonalna Gminy	19
2.1.1.	Położenie administracyjne	19
2.2.	Zagospodarowanie przestrzenne	20
3.	Demografia i infrastruktura społeczna	22
3.1.	Ludność.....	22
3.2.	Gęstość zaludnienia.....	27
3.3.	Struktura wieku mieszkańców	29
3.4.	Ruch naturalny i wędrowniczy ludności	32
3.5.	Pomoc społeczna.....	35
3.6.	Oświata.....	42
3.6.1.	Szkolnictwo.....	42
3.6.2.	Poziom edukacji.....	47
3.7.	Poziom zatrudnienia i rynek pracy	48
3.8.	Bezpieczeństwo publiczne.....	52
4.	Środowisko przyrodnicze	56

4.1. Uwarunkowania fizyczno-geograficzne.....	56
4.1.1. Rzeźba terenu.....	56
4.1.2. Gleby.....	57
4.1.3. Zasoby wodne	57
4.1.4. Klimat.....	58
4.1.5. Ochrona przyrody.....	58
4.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	61
5. Środowisko kulturowe.....	62
5.1. Dziedzictwo kulturowe	62
5.2. Kultura	62
6. Gospodarka	65
6.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza	65
6.2. Rolnictwo.....	70
6.3. Turystyka	74
7. Infrastruktura komunikacyjna	77
8. Infrastruktura techniczna	85
8.1. Gospodarka mieszkaniowa.....	85
8.2. Gospodarka odpadami	86
8.3. System zaopatrzenia w wodę.....	87
8.4. System odprowadzania ścieków	88
8.5. Sieć gazowa	89
8.6. System ciepłowniczy.....	90
8.7. Infrastruktura elektroenergetyczna	91
8.8. Infrastruktura teleinformatyczna.....	92
9. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych	93
9.1. Założenia ogólne.....	93
9.2. Wybór metodologii wyznaczania obszarów zdegradowanych	93
9.3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	94
9.4. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji.....	96
9.5. Charakterystyka obszarów zdegradowanych.....	97
9.5.1. Sfera społeczna – ubóstwo.....	98
9.5.2. Sfera społeczna - bezrobocie.....	100
9.5.3. Sfera społeczna – przestępczość	102

9.5.4. Sfera społeczna - poziom edukacji	104
9.5.5. Sfera społeczna - poziom uczestnictwa w życiu publicznym	105
9.5.6. Sfera społeczna - poziom kapitału społecznego	107
9.5.6. Sfera społeczna - podsumowanie	109
9.5.7. Sfera gospodarcza - liczba podmiotów gospodarczych	113
9.5.8. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	116
9.5.9. Sfera techniczna	119
9.5.10. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	122
10. Zestawienie danych	124
10.1. Podsumowanie	129
11. Cele rewitalizacji oraz środki ich realizacji	133
11.1 Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR	134
11.2. Projekty rewitalizacyjne	137
Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa	138
Projekty rewitalizacyjne – lista uzupełniająca	153
11.3. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych	155
11.4. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych	156
Komplementarność przestrzenna	156
Komplementarność problemowa	156
Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	157
Komplementarność międzyokresowa	157
Komplementarność źródeł finansowania	159
11.5. Powiązanie celów i projektów rewitalizacyjnych z uzasadnieniem ich wpływu na rozwiązanie problemów oraz efekty ich realizacji	160
12. System wdrażania i monitorowania działań rewitalizacyjnych	162
12.1. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych	163
12.2. System instytucjonalny w procesie rewitalizacji	165
12.3. Zarządzanie procesem rewitalizacji	165
12.4. System budowania i wspierania partnerstw	167
12.5. System informacji i promocji	168
12.6. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych	169
13. System ewaluacji i aktualizacji programu	173
13.1. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji	173

13.2. Zasady i tryb aktualizacji programu	174
14. Przebieg partycypacji społecznej w procesie programowania rewitalizacji	175
14.1. Konsultacje społeczne	175
14.2. Wyniki badań społecznych	182
Obszar do rewitalizacji – Leśna Podlaska	185
Obszar nie objęty rewitalizacją	187
15. Ocena oddziaływania na środowisko	190
16. Załączniki	191
16.1. Ankieta.....	191
16.2. Fiszka Projektowa.....	197
16.3. Formularz excel- wyznaczanie obszarów zdegradowanych i do rewitalizacji	202
16.4. Mapa w skali 1:5000 ilustrująca obszary zdegradowane i rewitalizacji na terenie gminy	202
16.5. Pismo Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie	202
16.6. Pismo Lubelskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Lublinie	202
16.7. Raport z konsultacji społecznych potwierdzający wybór metodologii określania obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji	202
17. Spis tabel, wykresów i map.	203

1. Wprowadzenie

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach zarówno miejskich jak i wiejskich. Do czołowych problemów zaliczają się degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferze społeczno-gospodarczej. W związku z zaistniałym stanem rzeczy bardzo ważną rolę nabrało planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, mających na celu poprawę sytuacji na zdegradowanych obszarach. Projekty te mają na celu odpowiedzenie na indywidualny zestaw problemów występujących na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Planowane działania obejmują sfery: przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową.

LPR Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 został opracowany w oparciu o art.18, ust. 1 i 2, pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) oraz Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r., jak również Zasady programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym z grudnia 2015 r. Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020” jak również dokumentem „Narodowym Planem Rewitalizacji 2022- Założenia” rewitalizacja – to:

„Kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).”¹

---

¹ „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020” s.5, 6

Obszar może zostać wskazany jako **obszar zdegradowany**, jeśli znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz gdy występuje na nim co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- ✓ gospodarczych (w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw),
- ✓ środowiskowych (w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- ✓ przestrzenno-funkcjonalnych (w szczególności niewystarczające wyposażenie
- ✓ w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych),
- ✓ technicznych (w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar cechujący się szczególną koncentracją wyżej wymienionych zjawisk, na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, wyznacza się jako **obszar rewitalizacji**. Może on obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, ale nie może być większy niż 20% powierzchni gminy ani zamieszkały przez więcej niż 30% liczby jej mieszkańców. Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji mogą być podzielone na podobszary, które nie muszą posiadać wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z nich występowania koncentracji opisanych wyżej negatywnych zjawisk. Tak obszar zdegradowany, jak i rewitalizacji mogą stanowić to samo terytorium. Wyznaczenie w gminie zarówno obszaru zdegradowanego, jak i rewitalizacji wymagało przeprowadzenia diagnozy potwierdzającej spełnienie przez nie przesłanek określonych w wytycznych i wskazującej terytoria najbardziej zdegradowane pod względem społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym. Diagnozę tę, stanowiącą podstawę do wyznaczenia terytoriów, które wymagają rewitalizacji w Gminie, prezentuje niniejszy dokument. Opierając się na wynikach przeprowadzonych analiz zawartych w poniższej diagnozie wyznaczono **obszar zdegradowany** obejmujący poniższe miejscowości: Ossówka, Leśna Podlaska, Nowa Bordziłówka, Nosów, Droblin, Witulin, Witulin Kolonia i Stara Bordziłówka.

Z uwagi na fakt, że obszar zdegradowany obejmuje tereny najsilniej nasycone współwystępowaniem problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, a zatem najbardziej wymagające kompleksowej interwencji, za **obszar rewitalizacji** uznano obszary zamieszkane miejscowości: Leśna Podlaska.

Rewitalizacja na przestrzeni ostatnich lat przybiera na znaczeniu. Traktowana jest już zarówno przez samorządy, ekspertów jak i samych mieszkańców zdegradowanych terenów jako czynnik warunkujący rozwój i umożliwiający poprawę jakości życia. Jest także wyraźnie zaakcentowana w dokumentach rządowych wyznaczających kierunki rozwoju kraju: KSRR, KPZK 2030, SRK.

Proces opracowania Programu Rewitalizacji obejmuje 3 fazy: przygotowawczą, diagnozowania i projektowania.

Zawarta w niniejszym dokumencie diagnoza społeczno-gospodarcza dla Gminy Leśna Podlaska spełnia wszystkie zapisy i wskazania wynikające z ustawy o rewitalizacji oraz „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020”. Dokument Programu Rewitalizacji będzie stanowił podstawę formalną do ubiegania się o dofinansowanie planowanych działań rewitalizacyjnych ze środków Unii Europejskiej. Dokument będzie ponadto stanowił narzędzie umożliwiające przygotowanie i wdrażanie konkretnych działań, które przyczynią się do usunięcia zjawisk kryzysowych występujących na wskazanych obszarach. Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji przyczyni się do rozwiązania problemów Gminy Leśna Podlaska oraz wspierania jej rozwoju i poprawy atrakcyjności.

Zawarta w dokumencie diagnoza ma charakter kompleksowy. Wyznaczanie dotkniętych kryzysem obszarów zostało dokonane w oparciu o analizę porównawczą bazującą na danych ilościowych i jakościowych.

Diagnozę oparto na wiarygodnych źródłach i wskaźnikach, pochodzących nie tylko z Urzędu Gminy, ale także innych jednostek takich jak: Policja, Powiatowy Urząd Pracy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Bank Danych Lokalnych GUS.

1.1. Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją

W celu właściwego i jednoznacznego rozumienia pojęć związanych z rewitalizacją, przedstawiono ich definicje²:

- 1) **Interesariusze rewitalizacji** – to w szczególności: mieszkańcy obszaru rewitalizacji; właściciele, użytkownicy wiczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze; podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą, społeczną, jednostki samorządu terytorialnego, organy władzy publicznej.
- 2) **Rewitalizacja** – stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.
- 3) **Stan kryzysowy** – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:
  - a) gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
  - b) środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
  - c) przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
  - d) technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

---

² Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

- 4) **Obszar zdegradowany** – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.
- 5) **Obszar rewitalizacji** – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 3, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

1.2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu i gminy

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 jest spójny z najważniejszymi krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi, a także z obowiązującymi dokumentami gminy.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

KSRR postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku:

- ✓ wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
- ✓ budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),
- ✓ tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Wyznaczone cele rewitalizacji LPR Gminy Leśna Podlaska wpisują się we wszystkie trzy wyżej przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji gospodarczej opartej na rozwijających się specjalizacjach, przy wykorzystaniu występujących lokalnych zasobach. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do planowania rozwoju gminy oraz współpraca samorządów pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w LPR.

Cele rewitalizacji wpisują się w założenia Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, w szczególności w wymiarze „obszary wiejskie”, ponieważ uwzględniają następujące aspekty:

- ✓ wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego – w gminie występują liczne obszary chronione, które należy odpowiednio wykorzystać w celu rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy,
- ✓ tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych – Gmina Leśna Podlaska jest gminą typowo rolniczą, jednak dla jej prawidłowego rozwoju konieczne jest wspieranie powstawania przedsiębiorczości pozarolniczej,
- ✓ rozwój lokalny dla poprawy jakości życia, atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej – są to najważniejsze cele wszelkich działań prowadzonych w gminie, w tym działań rewitalizacyjnych,
- ✓ zapóźnieone obszary wiejskie – restrukturyzacja społeczna, gospodarcza i przestrzenna,
- ✓ poprawianie dostępu do usług publicznych i ich jakości,
- ✓ zwiększanie dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług,
- ✓ przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna.

Tabela 1. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022

Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego	Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum gminy Leśna Podlaska;	Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.
Cel 1. Konkurencyjność	✓		✓
Cel 2. Spójność		✓	
Cel 3. Sprawność	✓		

Źródło: Opracowanie własne

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska wpisuje się w cel strategiczny KPZK: efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie: rolnictwa i przetwórstwa bazującego na posiadanych zasobach oraz turystyki. Jednocześnie w określonych celach rewitalizacji uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do polepszenia warunków życia.

Tabela 2. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022

Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego	Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum gminy Leśna Podlaska;	Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów	✓		
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej	✓		
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski	✓		
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa	✓		
Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu	✓		

przestrzennego

Źródło: Opracowanie własne

Narodowy Plan Rewitalizacji 2022

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska zakłada kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji integrując działania przestrzenno-środowiskowe, społeczne i gospodarcze, w związku z czym wpisuje się w główne założenia Narodowego Planu Rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska jest spójny pod względem przewidzianych celów i działań z wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego Obszarami Strategicznej Interwencji:

3. **OBSZARY PRZYGRANICZNE**- przygraniczny obszar funkcjonalny, strefa oddziaływania. Interwencja powinna obejmować działania zmierzające do wykorzystania potencjału obszaru przygranicznego i budowania funkcji obsługujących UE dla tworzenia warunków wzrostu społeczno-gospodarczego (rozwój infrastruktury logistycznej, granicznej i obsługi granicy, infrastruktury społecznej, poprawa bezpieczeństwa), przywrócenia miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości, uruchomienia nowych i rozbudowy istniejących przejść granicznych (w tym lokalnych), w szczególności tam, gdzie nastąpiłoby odtworzenie istniejących niegdyś powiązań komunikacyjnych oraz utworzenia przejść sezonowych (turystycznych) położonych po obu stronach granicy, z dopuszczeniem ruchu pieszego.

7. **NOWOCZESNA WIEŚ** – obszary rozwoju gospodarki rolniczej. Interwencja powinna obejmować działania mające na celu wsparcie inicjatyw na rzecz edukacji i podnoszenia kompetencji rolników, wsparcie tworzenia i rozwoju rynków hurtowych produktów rolnych, wsparcie rozwoju grup producenckich, wsparcie rozwoju zakładów przetwórstwa, zakładów branży mięsnej i mleczarskiej, wsparcie rozwoju infrastruktury gospodarki rybackiej, uzupełnienie sieci dróg i wyposażenia w infrastrukturę komunalną oraz zaplecza sanitarnego, rozbudowę i modernizację infrastruktury elektroenergetycznej i gazowej w celu umożliwienia poboru zwiększonej ilości energii ze źródeł rozproszonych.

W horyzoncie 2020 r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu,
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do kompleksowej rewitalizacji wyznaczonego obszaru poprzez:

1. Poprawę atrakcyjności przestrzeni i czystości środowiska przyrodniczego,
2. Zaktywizowanie mieszkańców i zintegrowanie społeczności lokalnej,
3. Lepiej funkcjonującą lokalną gospodarkę.

Poprzez powyższe interwencje LPR przyczynia się do osiągnięcia zamierzeń w poszczególnych celach strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Tabela 3. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017- 2022

Cele Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego	Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum gminy Leśna Podlaska;	Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.
Cel strategiczny 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu	✓		
Cel strategiczny 2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich	✓		
Cel strategiczny 3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu		✓	✓
Cel strategiczny 4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu	✓	✓	

Źródło: Opracowanie własne

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030

Dokumentem, który reguluje politykę przestrzenną w województwie lubelskim jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, który jest obecnie w trakcie zmian (aktualny projekt z września 2015 r.), gdyż dokument z 2002 roku był sporządzony w oparciu o nieobowiązującą już ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. w innych niż obecnie uwarunkowaniach geopolitycznych, rozwojowych i instytucjonalnych planowania. PZP WL określa zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-

przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych.

Według Planu Gmina Leśna Podlaska wpisuje się w jeden obszar funkcjonalny o znaczeniu ponadregionalnym i jeden o znaczeniu regionalnym.

Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym:

Przygraniczny obszar funkcjonalny- uczestniczący w procesach rozwojowych. Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego: zwiększenie dostępności w relacjach krajowych i regionalnych, wzmocnienie funkcjonalne ośrodków miejskich, rozwój sieci przejść granicznych i infrastruktury granicznej, rozbudowa infrastruktury logistycznej.

Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym:

Obszar funkcjonalny gospodarki hodowlanej- uczestniczący w procesach rozwojowych. Wiodące kierunki zagospodarowania: gospodarka hodowlana, rozwój bazy przetwórstwa rolno- spożywczego, rozwój usług obsługi rolnictwa, produkcja biomasy dla celów energetycznych.

Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017- 2022

Priorytety rozwoju przestrzennego	Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum gminy Leśna Podlaska;	Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierną do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.
1. Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym	✓	✓	✓
2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia	✓	✓	✓

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Białskiego na lata 2014- 2022

Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Białskiego na lata 2014-2022 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022

Cele Strategii Rozwoju Gminy Leśna Podlaska	Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum Gminy Leśna Podlaska;	Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.
1. Rozwój systemu pomocy osobom niepełnosprawnym		✓	
2. Rozwój systemu opieki nad dzieckiem i rodziną		✓	
3. Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym;		✓	
4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;		✓	
5. Rozwój partnerstwa lokalnego i działalności w sektorze ekonomii społecznej;		✓	✓

Źródło: Opracowanie własne.

Strategia Rozwoju Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020

Lokalny Program Rewitalizacji jest spójny ze Strategią Rozwoju Gminy Leśna Podlaska na lata 2014- 2020. Celem strategicznym dokumentu jest:

„Do roku 2023 zdecydowana poprawa sytuacji gospodarczej Gminy przy wykorzystaniu istniejących zasobów i potencjałów oraz poprawa sytuacji demograficznej.”

Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Gminy Leśna Podlaska na lata 2014- 2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.

Cele Strategii:	Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum Gminy Leśna Podlaska;	Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.
1. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna, oświatowa i kulturowa integracja Gminy Leśna Podlaska oraz wzmocnienie funkcji lokalnych Gminy jako miejsca atrakcyjnego do życia;	✓		
2. Poprawa warunków do funkcjonowania obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury transportowej, komunalnej i energetycznej na terenie Gminy Leśna Podlaska;	✓		
3. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez wykorzystanie potencjału gospodarczego i turystycznego oraz położenia przygranicznego Gminy Leśna Podlaska.			✓

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 była dokumentem źródłowym dla opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska. LPR uwzględnia zidentyfikowane w strategii problemy społeczne oraz wpisuje się we wszystkie cele strategiczne:

Tabela 7. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022

Cele szczegółowe Strategii	Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum Gminy Leśna Podlaska;	Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.
1. Rodzina jako podstawowy ośrodek rozwoju;		✓	
2. Skuteczny system wsparcia społecznego i bezpieczeństwa społecznego;		✓	
3. Wysoka aktywność zawodowa i integracja środowiska lokalnego;	✓		
4. Rozwój wysokiej jakości usług społecznych i usług zdrowotnych;	✓		

Źródło: Opracowanie własne

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Leśna Podlaska

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Leśna Podlaska określa główne kierunki rozwoju przestrzennego. Cele i przedsięwzięcia niniejszego LPR muszą być komplementarne z postanowieniami studium.

Głównym celem rozwojowym gminy wymienionym w Studium jest: „*pobudzenie rozwoju społeczno - gospodarczego przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju*”.

W Studium wymieniono następujące cele strategiczne:

- stymulowanie rozwoju gospodarczego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju;
- tworzenie technicznych warunków dla rozwoju społeczno- gospodarczego i poprawy stanu środowiska;
- kształtowanie polityki społecznej zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami mieszkańców;
- poprawa jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego.

2. Charakterystyka sytuacji na terenie Gminy

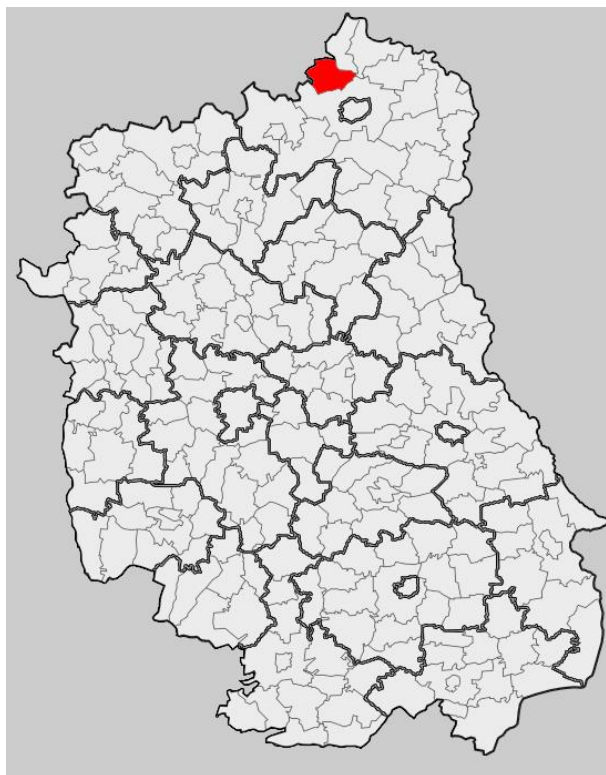

2.1. Charakterystyka przestrzenno–funkcjonalna Gminy

2.1.1. Położenie administracyjne

Gmina Leśna Podlaska położona jest w północnej części powiatu bialskiego w województwie lubelskim. Zajmuje obszar 97,69 km² i graniczy z gminami: Biała Podlaska, Janów Podlaski, Konstantynów oraz z województwem mazowieckim poprzez granicę z gminą Stara Kornica i Huszlew. Siedzibą gminy jest Leśna Podlaska oddalona o ok. 15 km od miasta Biała Podlaska. Ogólna powierzchnia Gminy Leśna Podlaska wynosi 9823 ha. Na terenie gminy znajduje się 17 sołectw.

Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy

Źródło: <http://tiny.pl/gd3r4>;

2.2. Zagospodarowanie przestrzenne

Na terenie gminy wykształciła się trzystopniowa hierarchia sieci osadniczej obejmująca lokalny ośrodek gminny jakim jest Leśna Podlaska, ośrodek wspomagający ośrodek gminny: Witulin oraz wsie podstawowe. Sieć osadnicza ukształtowana jest w układzie pasmowym wzdłuż tras komunikacyjnych.

Zgodnie z obowiązującym *Studium Uwarunkowań i Kierunków Rozwoju Zagospodarowania Gminy Leśna Podlaska* w obszarze rozwoju osadnictwa gminy Leśna Podlaska wyznaczono m.in. następujące strefy funkcjonalne:

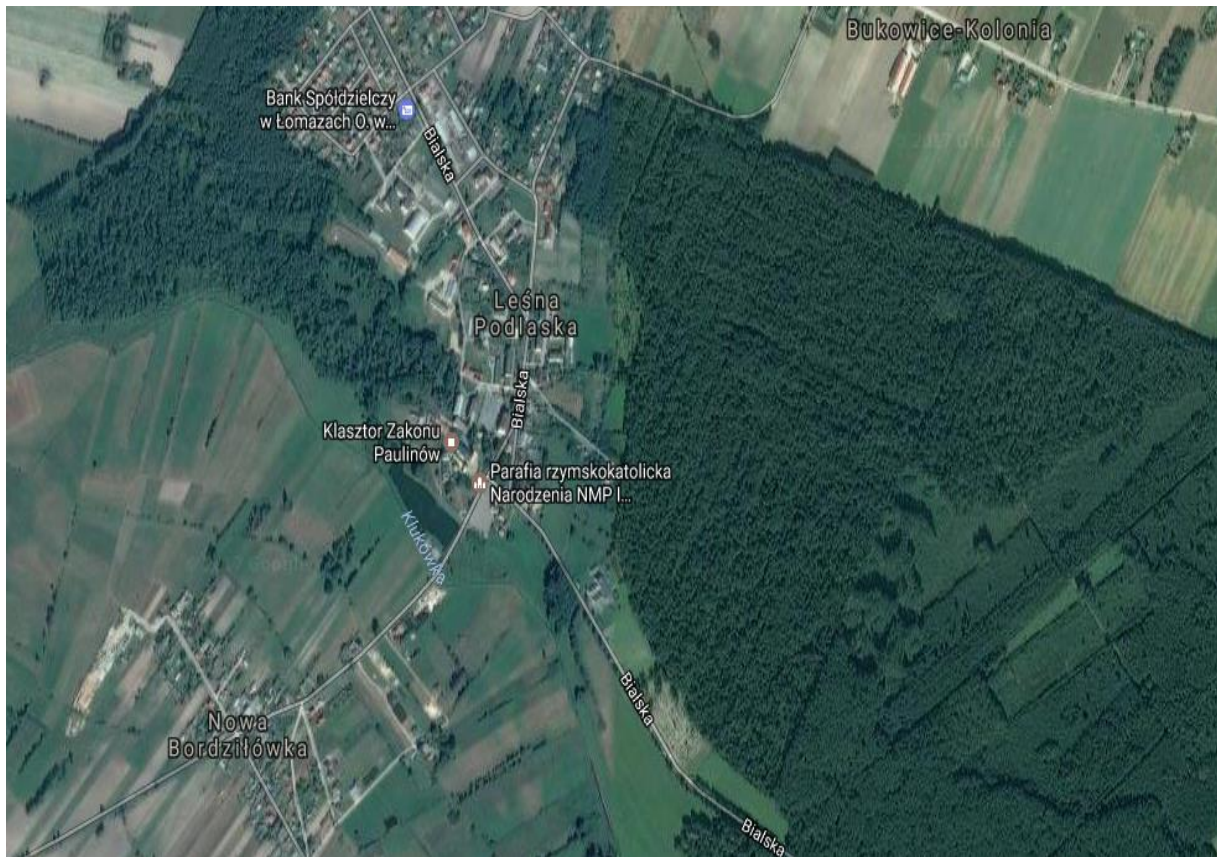
1. Tereny zabudowy wielorodzinnej z usługami;
2. Tereny zabudowy jednorodzinnej z usługami;
3. Strefa rolniczo-osadnicza z usługami;
4. Tereny rolniczo-rekreacyjne;
5. Tereny zabudowy usługowej;
6. Zaplecze wypoczynkowe miasta Biała Podlaska;
7. Rolnicza przestrzeń produkcyjna;
8. Usługi celu publicznego.

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze oraz istniejącą infrastrukturę na obszarze gminy wydzielono dwie jednostki strukturalne:

- I - obszar funkcjonalny, obejmujący miejscowość gminną Leśna Podlaska oraz część sołectwa Bukowice. W Leśnej Podlaskiej koncentrują się usługi z zakresu obsługi ludności i rolnictwa. Przez ośrodek przebiega droga powiatowa.
- II – rolnicza i leśna, obejmuje pozostały obszar gminy z wyłączeniem wymienionej jednostki I.

Mapa 2. Układ sieci osadniczej w gminie Leśna Podlaska.

Źródło: www.maps.google.com.

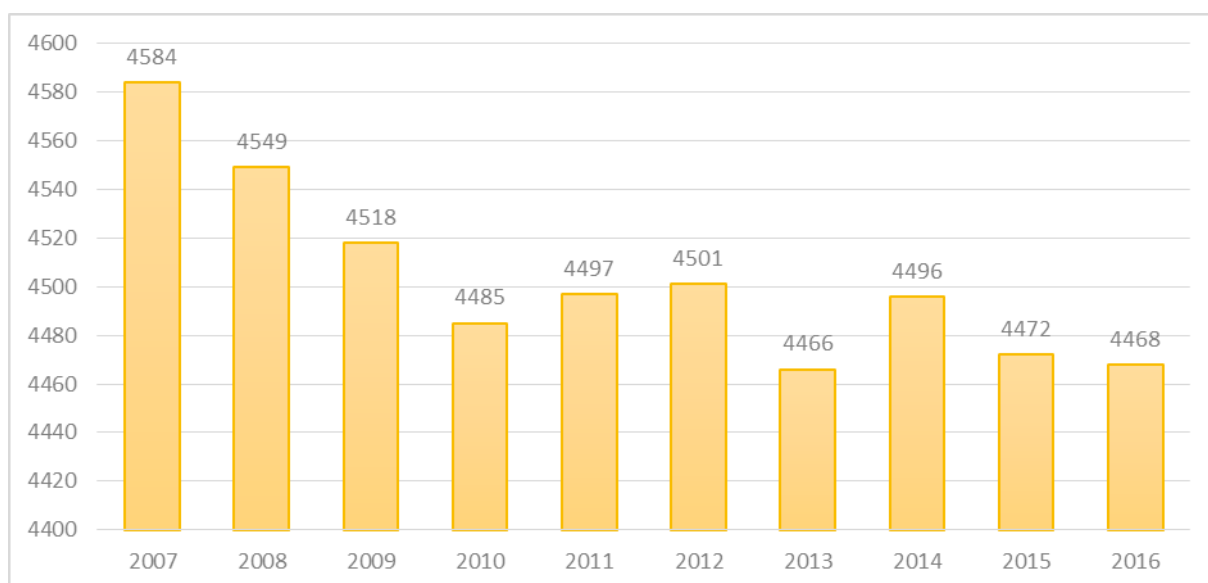
3. Demografia i infrastruktura społeczna

3.1. Ludność

Do podstawowych charakterystyk zbiorowości ludzkiej należą jej liczebność i rozmieszczenie. Liczba mieszkańców gminy systematycznie maleje. Ogólnie w latach 2007 - 2016 liczba osób zamieszkujących gminę zmniejszyła się o 391 osób (7,8%).

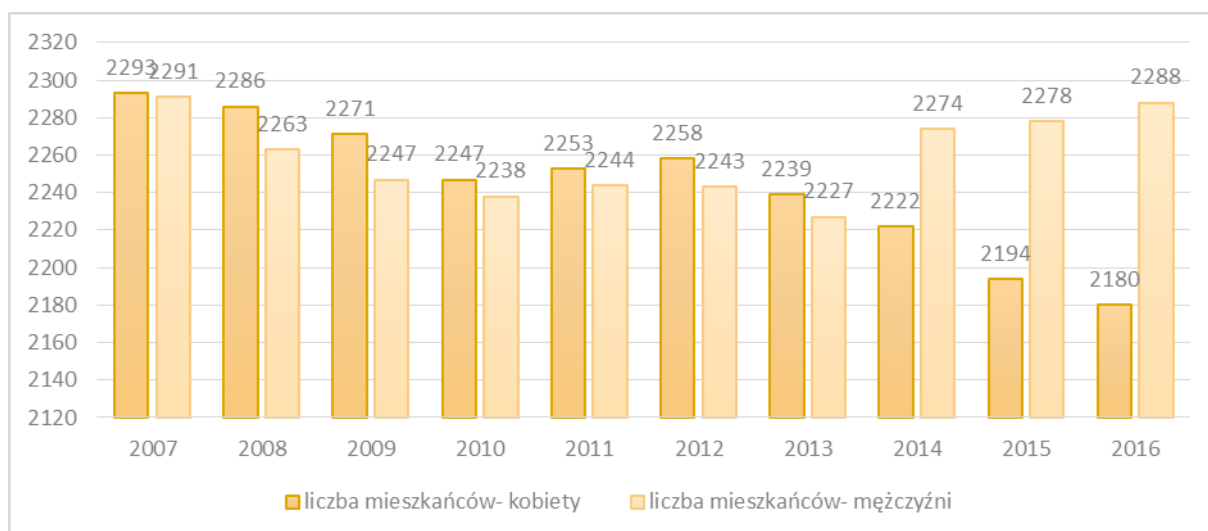
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2007-2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

W gminie obserwuje się spadek współczynnika feminizacji, czyli stosunku liczby kobiet na 100 mężczyzn, który w 2016 roku wyniósł 95 kobiet/100 mężczyzn (w 2007 roku wskaźnik ten wynosił 101 kobiet/100 mężczyzn). W 2016 roku teren gminy zamieszkiwało 2 288 mężczyzn i 2 180 kobiet. Tym samym kobiety stanowiły 48,8 % ludności gminy.

Wykres 2. Zmiana liczby ludności w gminie w latach 2007-2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby ludności w wybranych latach na terenie Gminy.

Tabela 8. Ludność Gminy wg miejscowości w latach 2011- 2016.

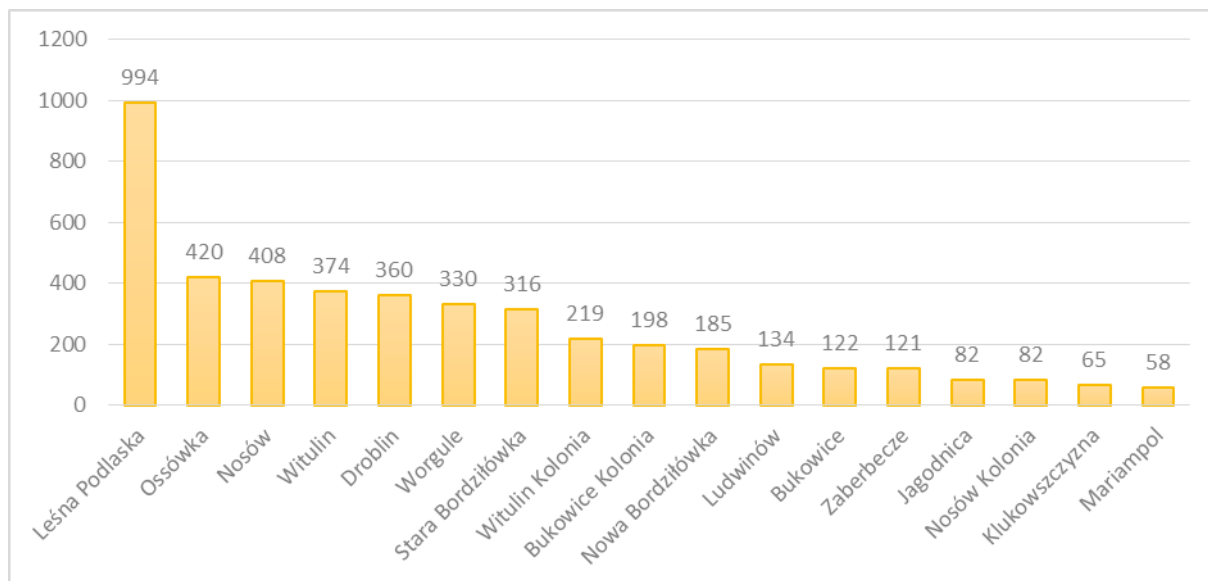
Sołectwo	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2011	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2012	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2013	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2014	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2015	Liczba osób zameldowanych na koniec roku 2016
Bukowice	126	128	124	122	124	122
Bukowice Kolonia	201	197	190	190	196	198
Droblin	374	365	364	362	361	360
Jagodnica	98	94	89	85	85	82
Klukowszczyzna	73	68	68	66	65	65
Leśna Podlaska	982	992	986	1024	1012	994
Ludwinów	136	139	141	140	136	134
Mariampol	60	58	59	60	60	58
Nosów	350	357	363	372	379	408
Nosów Kolonia	86	85	83	82	81	82
Nowa Bordziłówka	177	182	181	183	182	185
Ossówka	435	447	436	427	420	420
Stara Bordziłówka	313	315	315	317	318	316
Witulín	387	375	373	373	372	374
Witulín Kolonia	225	223	222	223	219	219
Worgule	351	351	347	345	341	330
Zaberbecze	123	125	125	125	121	121

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG

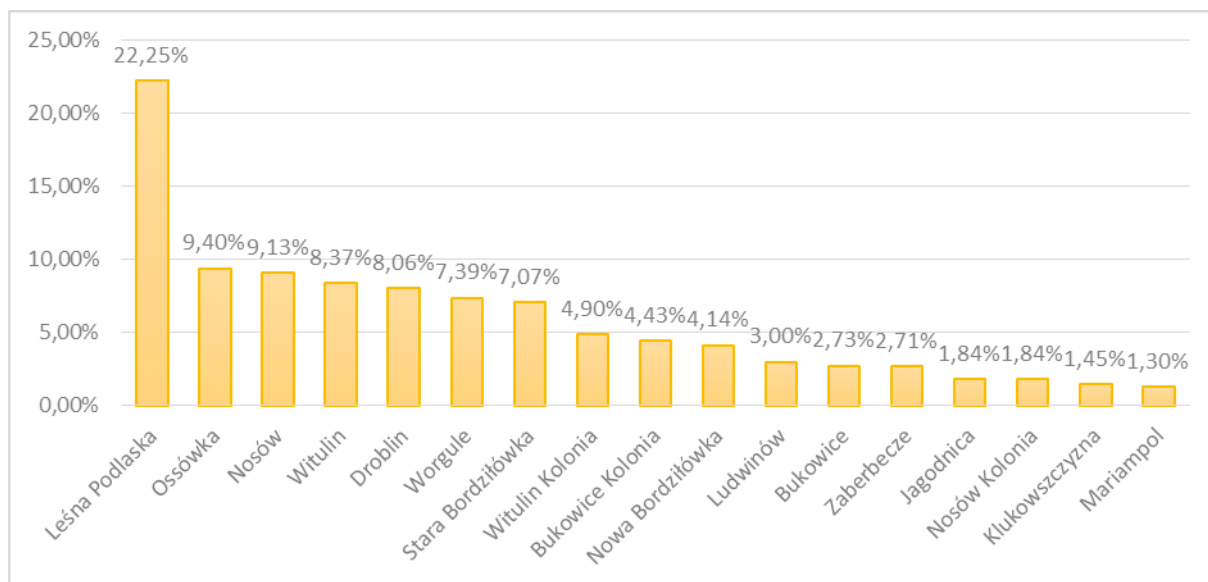
Analiza danych wykazała, iż pod względem zaludnienia największymi sołectwami w gminie są: Leśna Podlaska (994- 22,25 % ogółu ludności w gminie), Ossówka (420– 9,40 %) i Nosów (408– 9,13 %).

Wykres 3. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Wykres 4. Odsetek (%) osób zamieszkujących miejscowość w stosunku do ogólnej liczby ludności w gminie w 2016 roku.

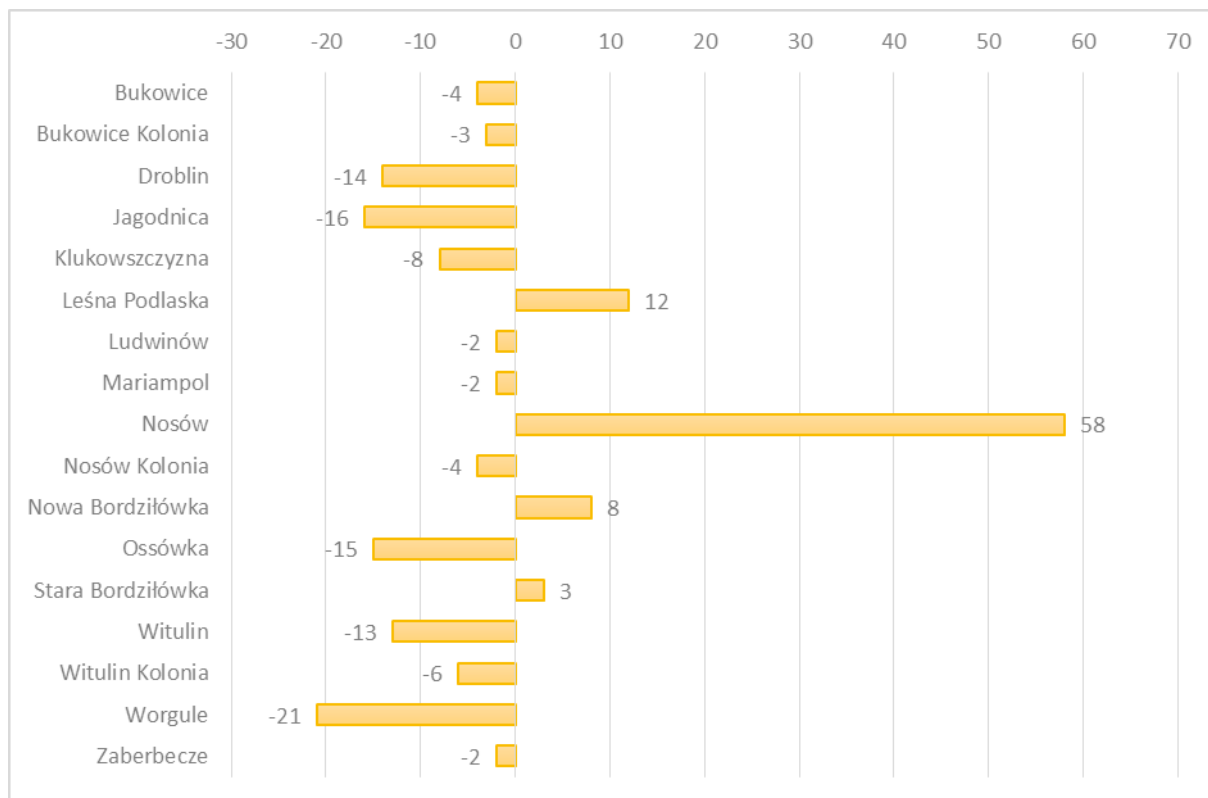

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

W latach 2011-2016 największy spadek liczby mieszkańców wystąpił w miejscowościach: Worgule (-21), Jagodnica (-16) oraz Ossówka (-15). Mieszkańców przybyło natomiast w miejscowościach Nosów (+58), Leśna Podlaska (+12) oraz Nowa Bordziłówka (+8).

Wykres 5. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2011-2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

3.2. Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia jest miarą przyporządkowującą populację do powierzchni. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła w 2016 roku 51 osób na km² i była wyższa niż w powiecie (41 os/km²) jednak niższa niż w województwie (85 os/km²).

Tabela 9. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.

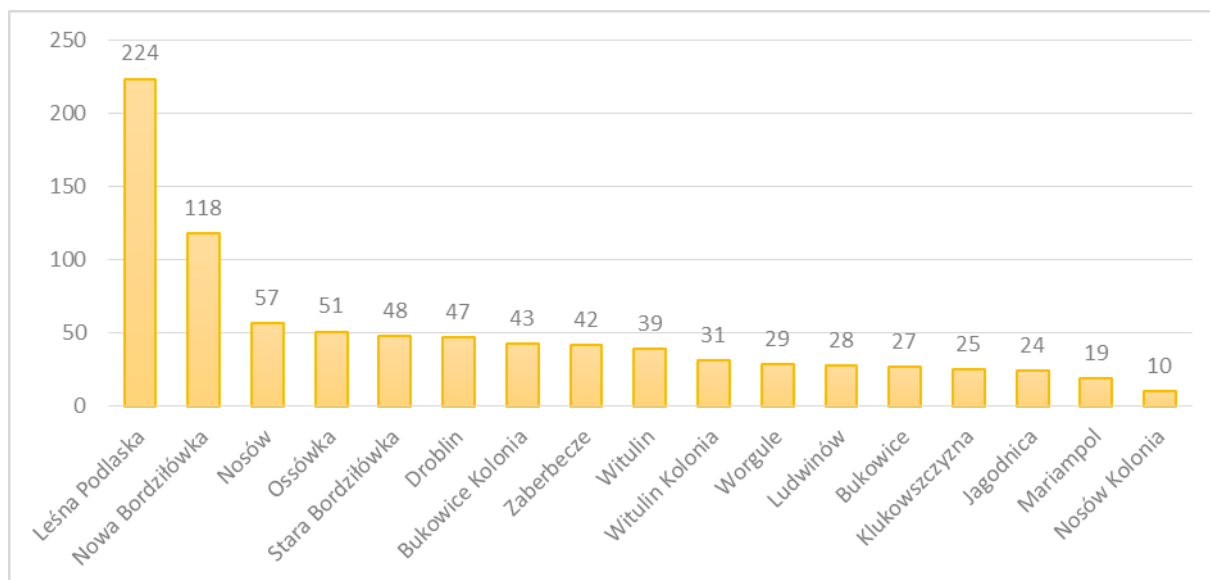
Lp.	Sołectwo	Powierzchnia sołectwa (km ²) całkowita miejscowości [ha]	Liczba ludności 2016	Gęstość zaludnienia
1.	Bukowice	4,45	122	27
2.	Bukowice Kolonia	4,56	198	43
3.	Droblin	7,61	360	47
4.	Jagodnica	3,36	82	24
5.	Klukowszczyzna	2,55	65	25
6.	Leśna Podlaska	4,43	994	224
7.	Ludwinów	4,77	134	28
8.	Mariampol	3,06	58	19
9.	Nosów	7,17	408	57
10.	Nosów Kolonia	8,28	82	10
11.	Nowa Bordziłówka	1,57	185	118
12.	Ossówka	8,22	420	51
13.	Stara Bordziłówka	6,60	316	48
14.	Witulín	9,51	374	39
15.	Witulín Kolonia	7,10	219	31
16.	Worgule	11,57	330	29
17.	Zaberbecze	2,90	121	42
Razem:		97,71	4468	46

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Najgęściej zaludnionymi miejscowościami gminy są: **Leśna Podlaska** (224 os/km²), **Nowa Bordziłówka** (118 os/km²) i **Nosów** (57 os/km²). Natomiast do najmniej zaludnionych należą: **Nosów Kolonia** (10 os/km²), **Mariampol** (19 os/km²) i **Jagodnica** (24 os/km²).

Wykres 6. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.

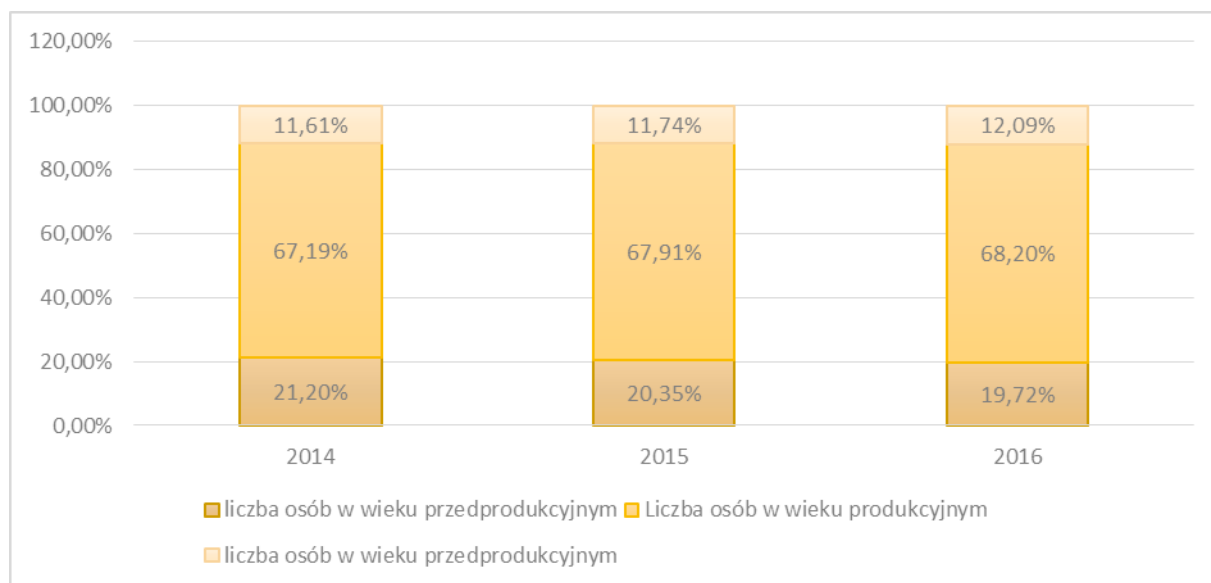
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

3.3. Struktura wieku mieszkańców

Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej, jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, w ogólnej liczbie udziału osób starszych. Jak wynika z danych Urzędu Gminy (2016) struktura wieku mieszkańców przedstawia się następująco: 12,09 % stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 68,20 % w wieku produkcyjnym oraz 19,72 % w wieku poprodukcyjnym. W gminie występuje korzystny trend - zmniejsza się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, zwiększa natomiast mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres 7. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2014-2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG

Tabela 10. Struktura wieku mieszkańców Gminy wg miejscowości w 2014 i 2016 roku.

Lp.	Sołectwo	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym 2014	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym 2016	Liczba osób w wieku produkcyjnym 2014	Liczba osób w wieku produkcyjnym 2016	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym 2014	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym 2016
1	Bukowice	18	19	86	87	18	16
2	Bukowice Kolonia	33	39	127	127	30	32
3	Droblin	68	69	247	247	47	44
4	Jagodnica	17	11	60	61	8	10
5	Klukowszczyzna	12	10	44	45	10	10
6	Leśna Podlaska	239	204	704	696	81	94
7	Ludwinów	31	28	91	89	18	17
8	Mariampol	7	6	46	44	7	8

Lp.	Sołectwo	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym 2014	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym 2016	Liczba osób w wieku produkcyjnym 2014	Liczba osób w wieku produkcyjnym 2016	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym 2014	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym 2016
9	Nosów	73	65	259	302	40	41
10	Nosów Kolonia	9	10	56	55	17	17
11	Nowa Bordziłówka	56	53	106	109	21	23
12	Ossówka	97	88	279	279	51	53
13	Stara Bordziłówka	84	85	199	201	34	30
14	Witulín	66	64	265	264	42	46
15	Witulín Kolonia	43	42	150	144	30	33
16	Worgule	69	62	224	216	52	52
17	Zaberbecze	31	26	78	81	16	14

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG

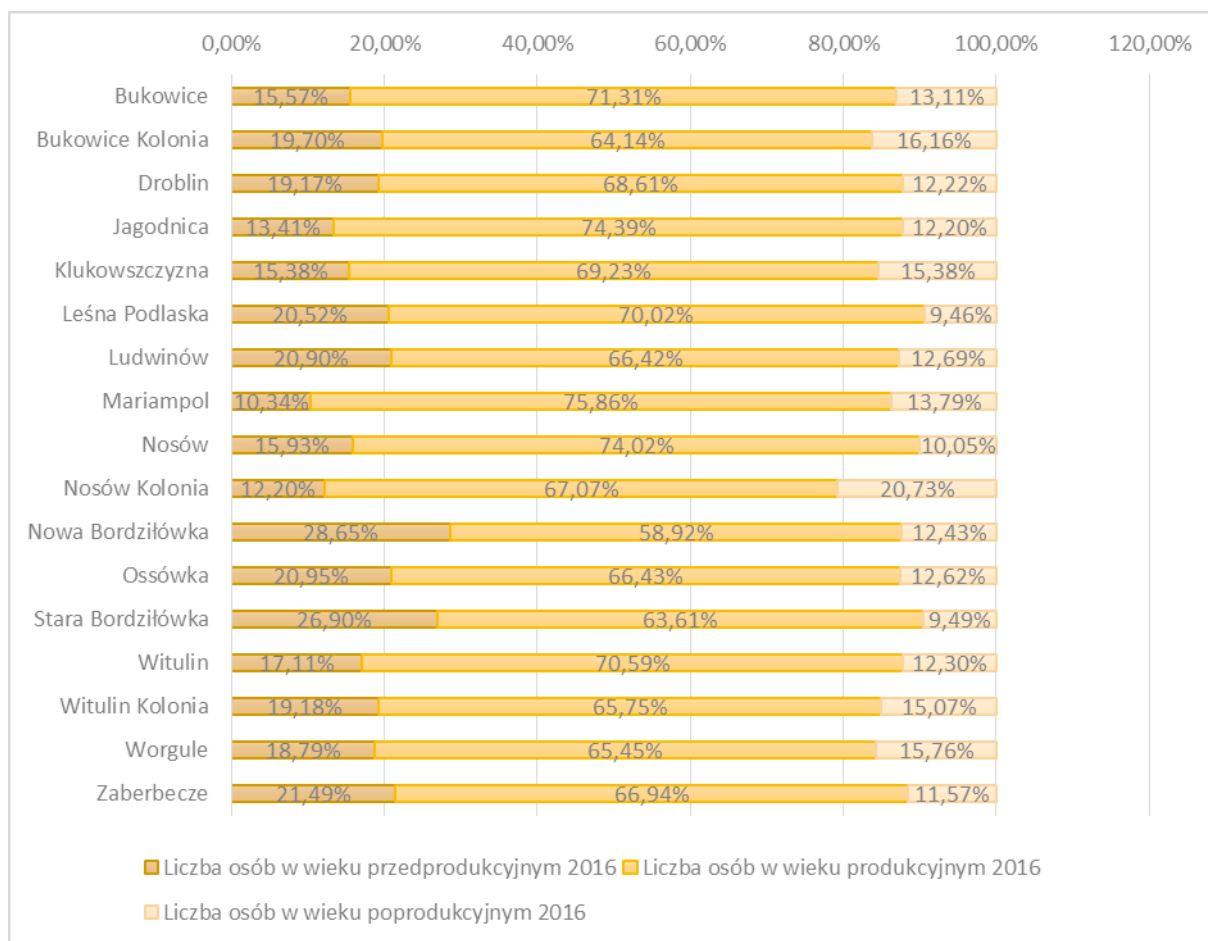

Szczegółowa analiza dotycząca struktury wieku mieszkańców pozwala na stwierdzenie, że sytuacja demograficzna w większości sołectw gminy stale się pogarsza. Dotyczy to przede wszystkim miejscowości, w których udział ludności w poszczególnych grupach, czyli w:

- ✓ **wieku przedprodukcyjnym – jest niższy niż średnia dla gminy (18,60%):** Witulin (17,11%), Nosów (15,93%), Bukowice (15,57%), Klukowszczyzna (15,38%), Jagodnica (13,41%), Nosów Kolonia (12,20%), Mariampol (10,34%);
- ✓ **wieku produkcyjnym – jest wyższy niż średnia dla gminy (68,16%):** Droblin (68,61%), Klukowszczyzna (69,23%), Leśna Podlaska (70,02%), Witulin (70,50%), Bukowice (71,31%), Nosów (74,02%), Jagodnica (74,39%), Mariampol (75,86%);
- ✓ **wieku poprodukcyjnym – jest wyższy niż średnia dla gminy (13,24%):** Mariampol (13,79%), Witulin Kolonia (15,07%), Klukowszczyzna (15,38%), Worgule (15,76%), Bukowice Kolonia (16,16%), Nosów Kolonia (20,73%).

Wykres 8. Struktura wieku ludności Gminy wg miejscowości w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Podsumowując, zmniejszony przyrost naturalny oraz wydłużenie się średniej długości trwania życia będą prowadzić w gminie do sytuacji, w której coraz mniej osób będzie wchodzić do grupy produkcyjnej. W dalszym ciągu rosnać będzie natomiast grupa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

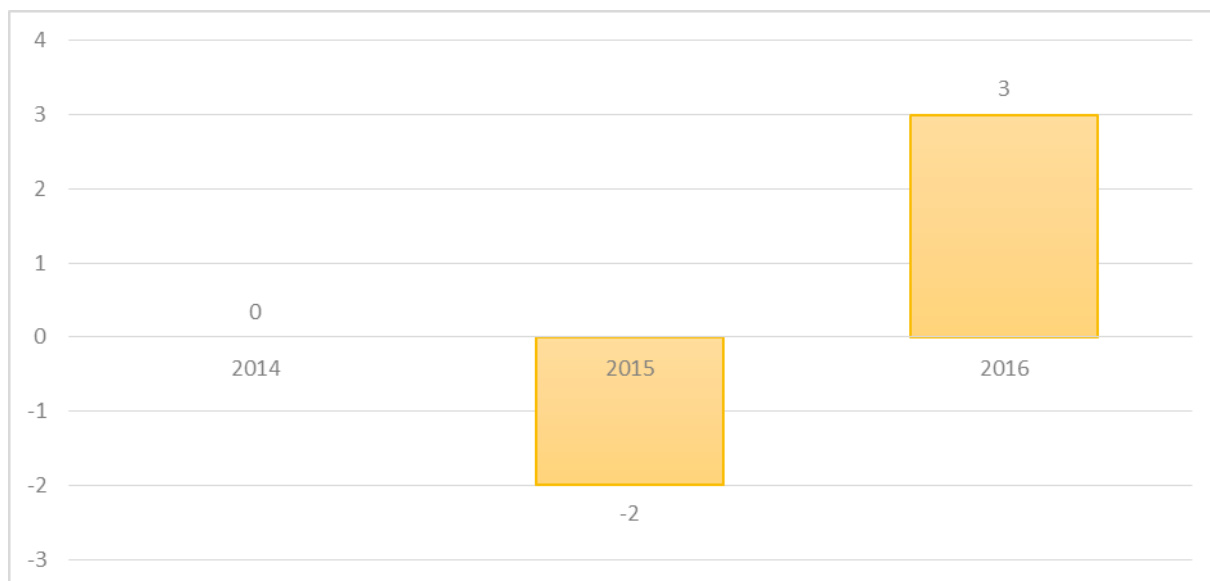

3.4. Ruch naturalny i wędrownikowy ludności

Na liczbę ludności w Gminie ma wpływ przyrost naturalny oraz saldo migracji. Analizując wykres można zauważyć, że wskaźnik przyrostu naturalnego utrzymuje się na podobnym poziomie. Od 2014 r. przyrost naturalny w gminie ulegał wahaniom. W 2016 roku wyniósł + trzy osoby.

Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie w latach 2014-2016

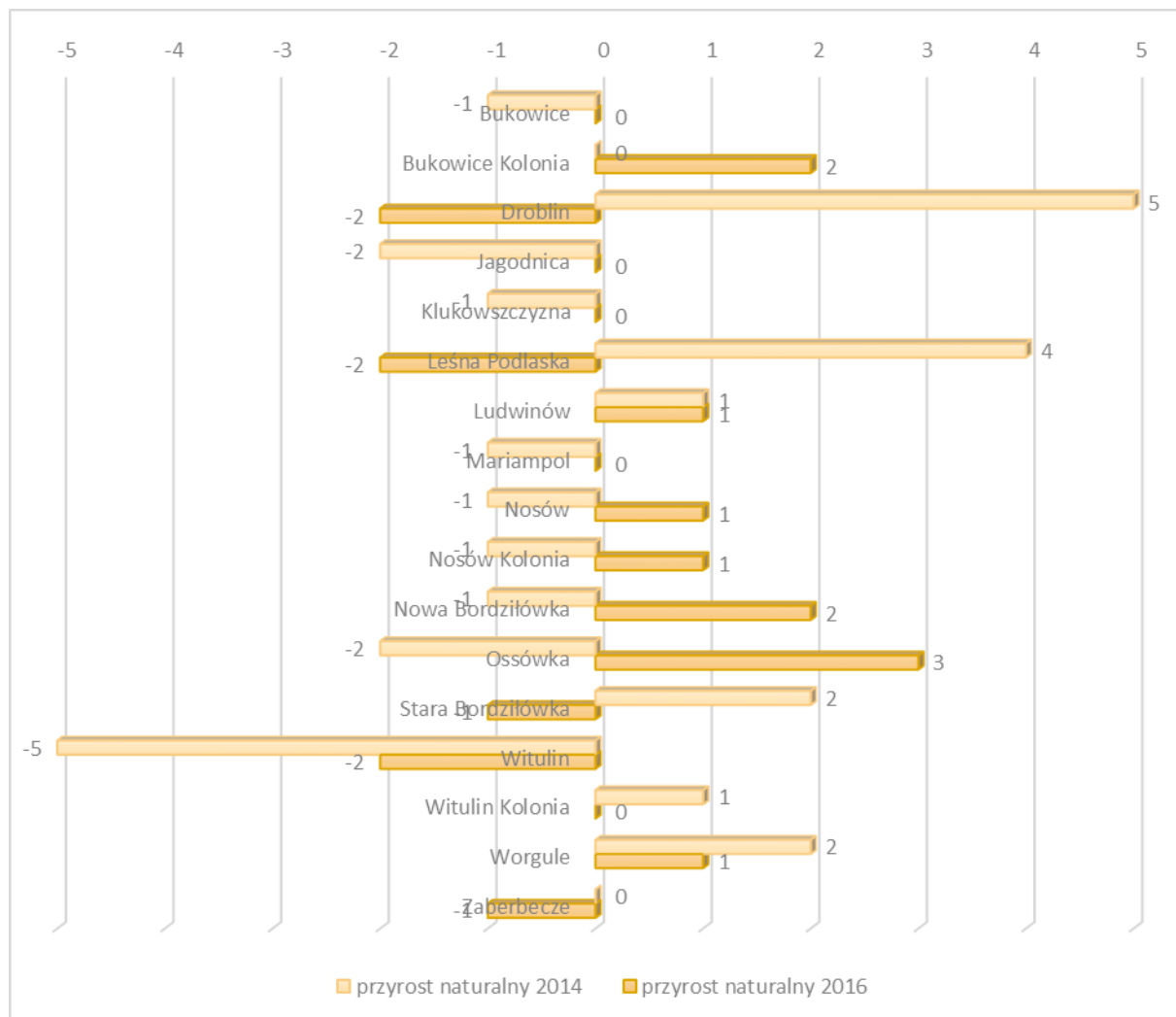
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS i UG.

Najniższy przyrost naturalny w 2016 roku zanotowano w miejscowościach: **Leśna Podlaska (-2), Witulin(-2) i Droblin (-2).**

Wykres 10. Przyrost naturalny w latach 2014 i 2016 na poziomie miejscowości

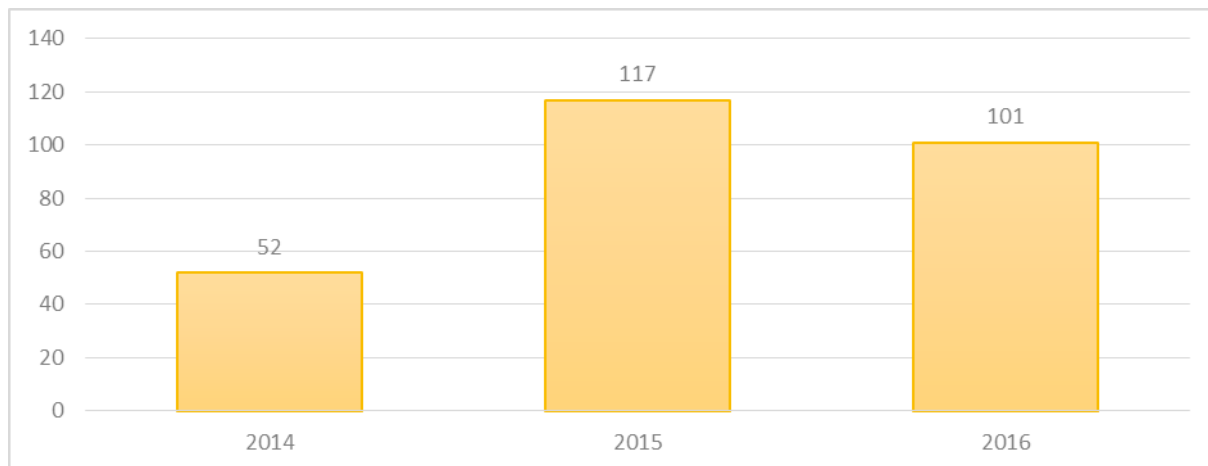

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Wskaźnik salda migracji na przestrzeni lat 2014-2016 w Gminie ulegał dość sporym zmianom. W 2014 wyniósł 52 osoby zaś w 2016 roku 101 osób. Najwyższy poziom osiągnął w roku 2015 (117 osób).

Wykres 11. Saldo migracji w Gminie w latach 2014- 2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS i UG.

3.5. Pomoc społeczna

Pomoc społeczną na terenie Gminy zapewnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. GOPS prowadzi wiele działań mających na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Obowiązkiem osób korzystających z pomocy społecznej jest współdziałanie w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji życiowej.

Z jego usług korzysta 5,4 % mieszkańców gminy. Pomoc udzielana jest głównie w formie zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego oraz finansowania posiłków dla dzieci. Ośrodek realizuje zarówno zadania własne, jak i zlecone Gminie z zakresu pomocy społecznej.

Tabela 11. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2008 – 2016.

Rok	Liczba rodzin	Ilość osób objętych pomocą	łącznie wysokość wydatkowanych środków w złotych (bez DPS)	Średnia wysokość świadczeń przypadających w roku na rodzinę
2008	218	387	247 415,00	1 135,00
2009	176	325	253 657,00	1 441,00
2010	152	291	218 097,00	1 435,00
2011	154	294	197 286,00	1 281,00
2012	166	317	296 964,00	1 761,00
2013	164	324	309 006,00	1 861,00
2014	153	308	260 787,00	2 053,00
2015	147	293	265 015,00	1 880,00
2016	132	244	226 602,00	1 798,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Tabela 12. Udzielona pomoc społeczna w 2016 roku w podziale na sołectwa.

Lp.	Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2016
1.	Bukowice	2
2.	Bukowice Kolonia	3
3.	Droblin	18
4.	Jagodnica	5
5.	Klukowszczyzna	1
6.	Leśna Podlaska	47
7.	Ludwinów	16
8.	Mariampol	0
9.	Nosów	31
10.	Nosów Kolonia	4
11.	Nowa Bordziłówka	27
12.	Ossówka	38
13.	Stara Bordziłówka	19
14.	Witulín	4
15.	Witulín Kolonia	12
16.	Worgule	8
17.	Zaberbecze	9

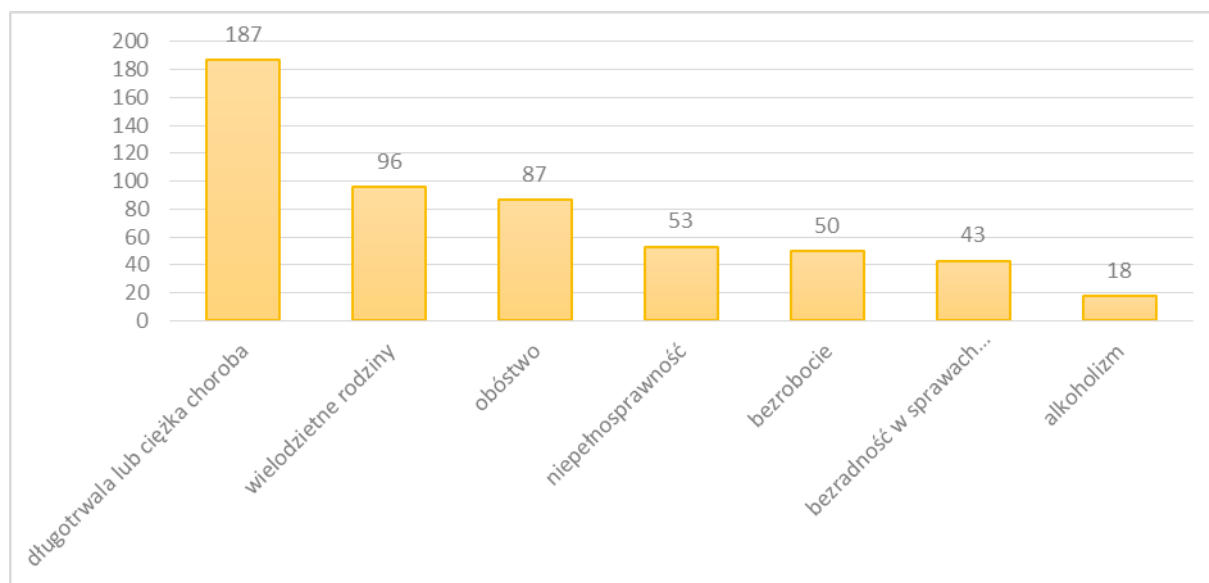
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej należą w gminie:

- ✓ długotrwała lub ciężka choroba
- ✓ wielodzietne rodziny
- ✓ ubóstwo

Wykres 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku.

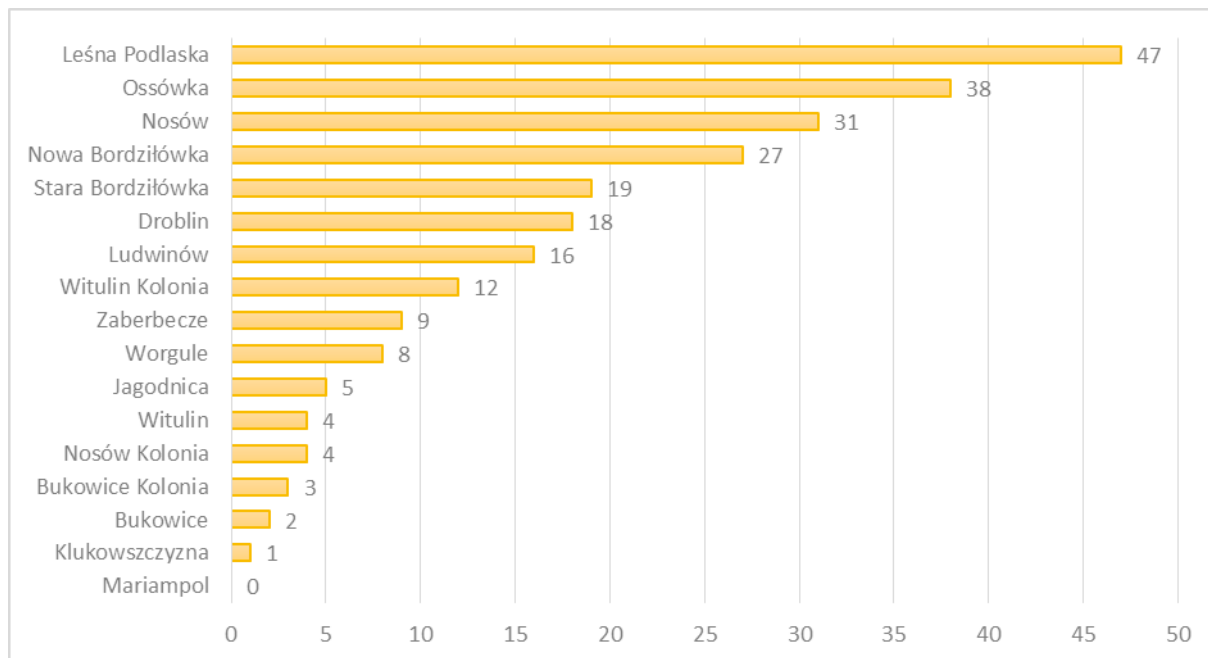

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkiwało w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (47 osób – 19,3%), **Ossówka** (38 osób – 15,6%), **Nosów** (31 osób – 12,7%) ogółu osób korzystających z pomocy społecznej),

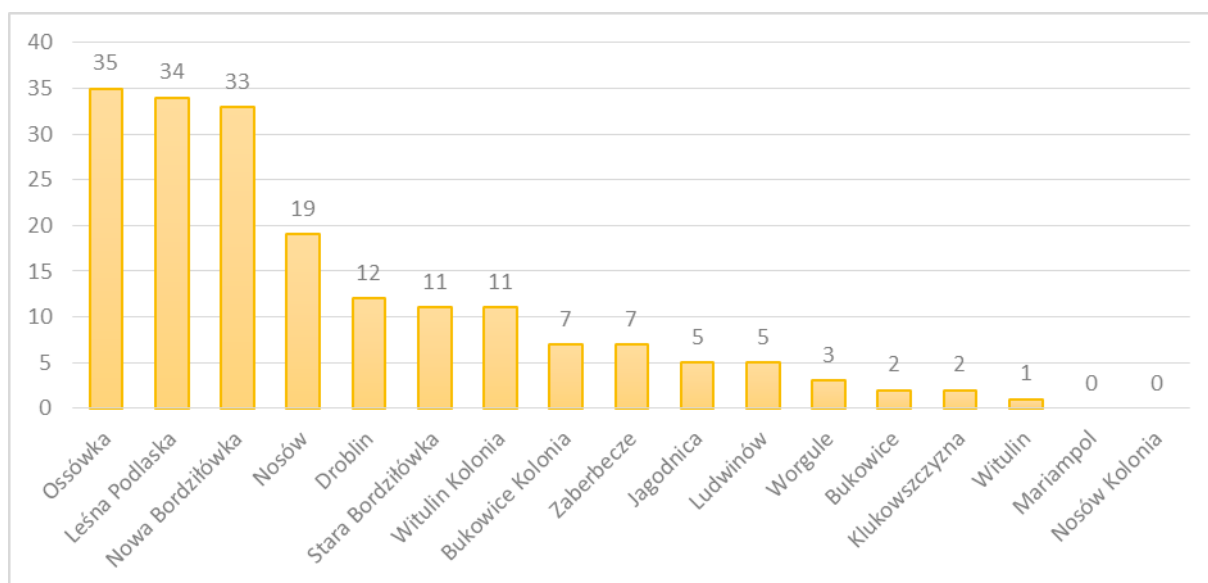
Wykres 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby zamieszkiwało w miejscowościach: **Ossówka** (35 osób – 18,72% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby), **Leśna Podlaska** (34 osoby- 18,18%) oraz **Nowa Bordziłówka** (33 osoby – 17,65%).

Wykres 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.

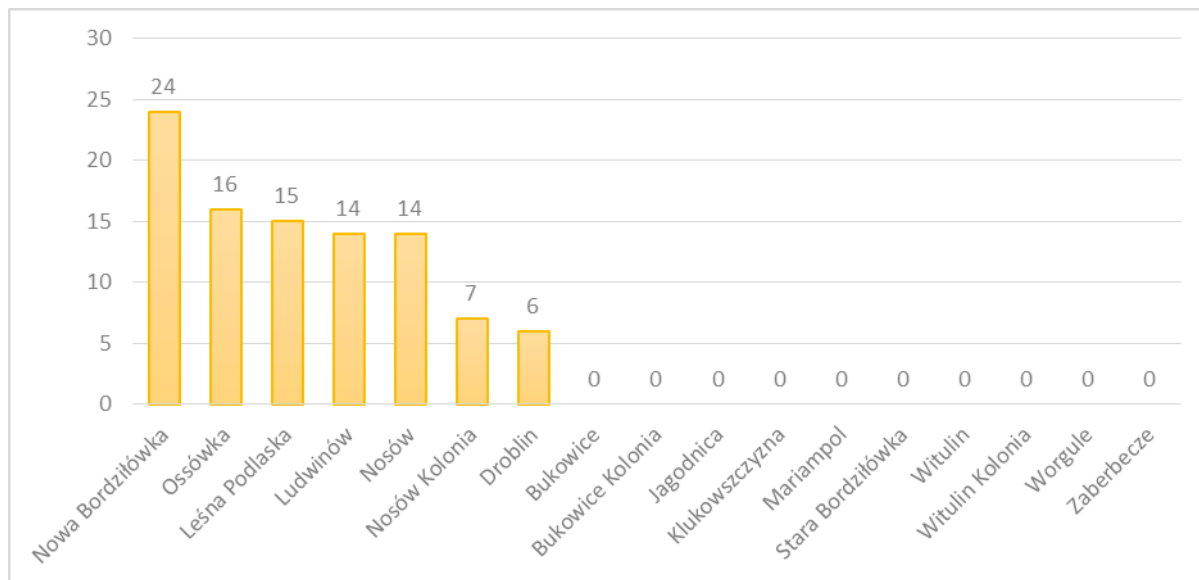

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności zamieszkiwało w miejscowościach: **Nowa Bordziłówka** (24 osoby – 25,00% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu wielodzietności), **Ossówka** (16 osób – 16,67%), **Leśna Podlaska** (15 osób – 15,63%).

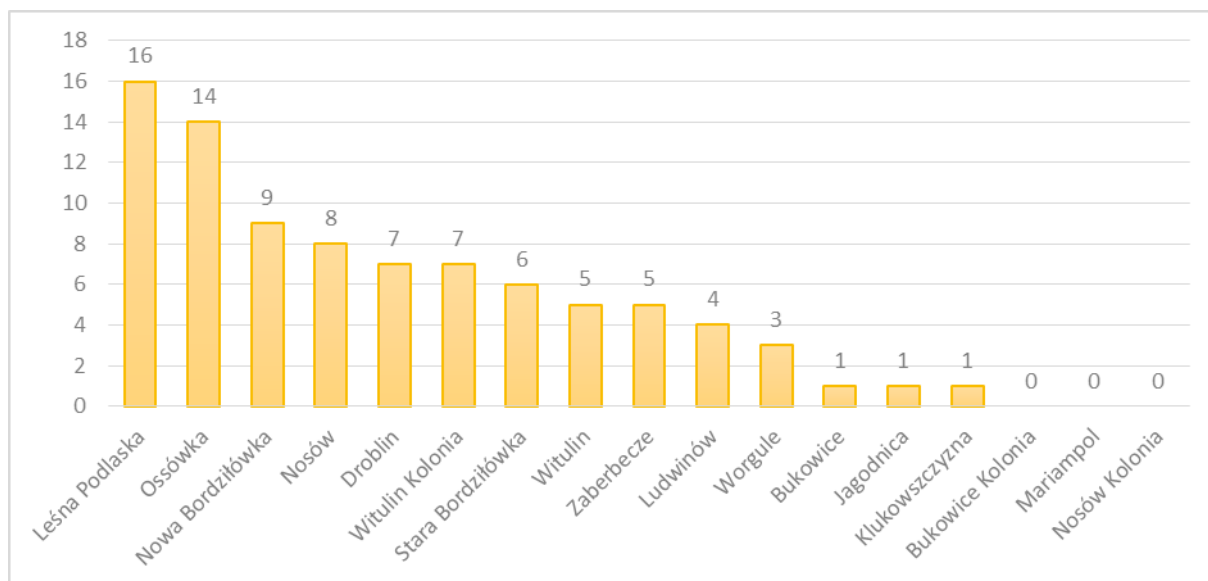
Wykres 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa zamieszkiwało w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (16 osób – 18,39% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu ubóstwa), **Ossówka** (14 osób- 16,09%) oraz **Nowa Bordziłówka** (9 osób – 10,34%).

Wykres 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.

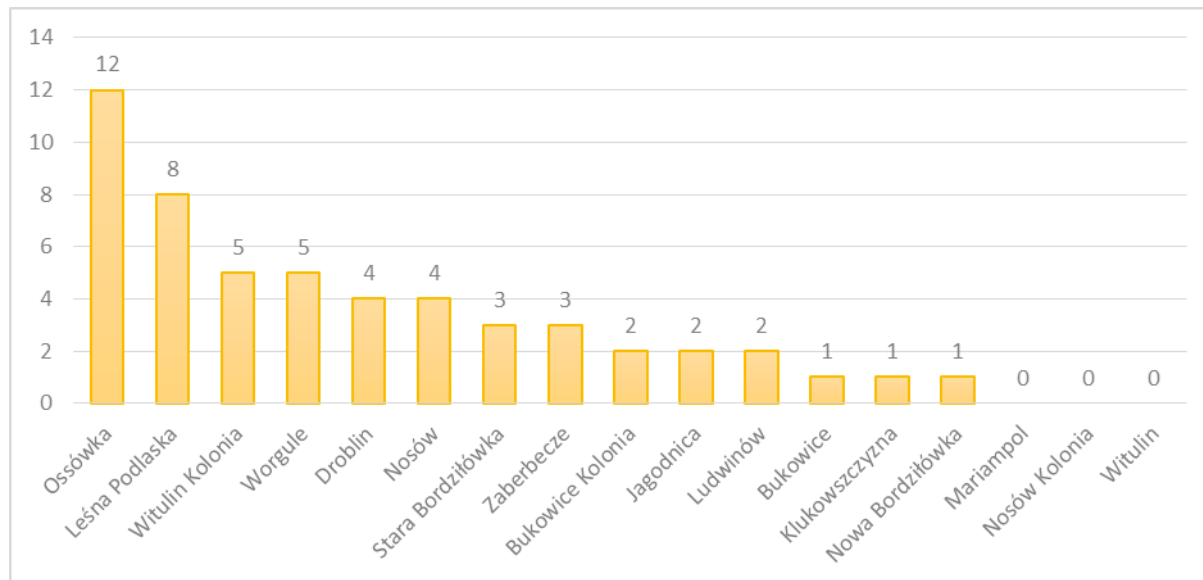

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności zamieszkiwało w miejscowościach: **Ossówka** (12 osób – 22,64% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności), **Leśna Podlaska** (8 osób – 15,09%), **Wituliu Kolonia** (5 osób – 9,43 %) oraz **Worgule** (5 osób- 9,43%).

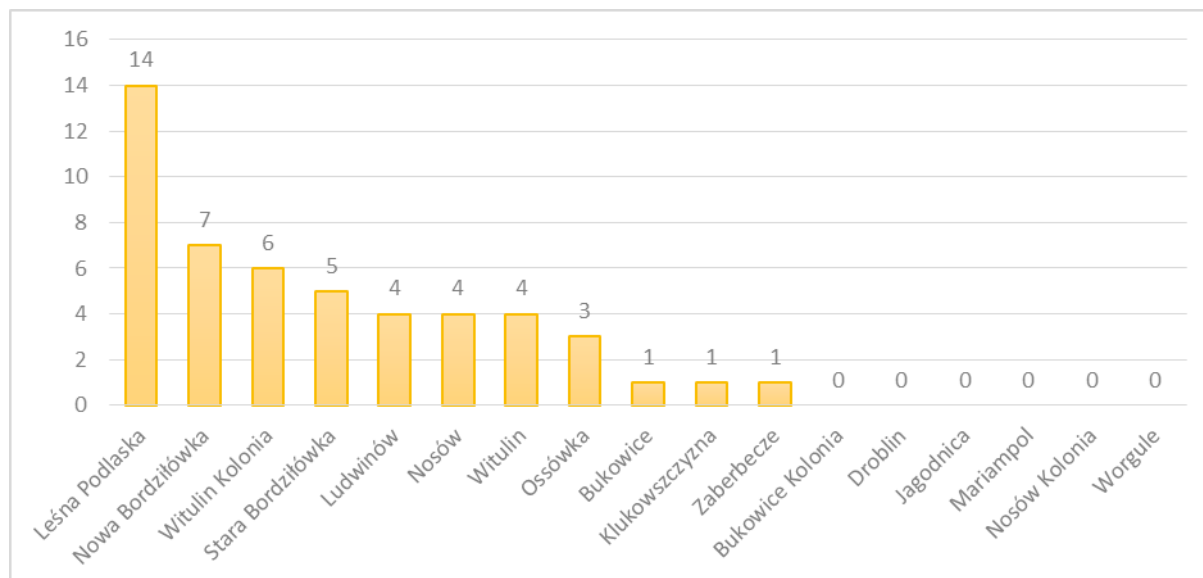
Wykres 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia zamieszkiwało w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (14 osób – 28,00% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezrobocia), **Nowa Bordziłówka** (7 osób- 14,00%), **Wituliu Kolonia** (6 osób – 12,00%).

Wykres 18. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku.

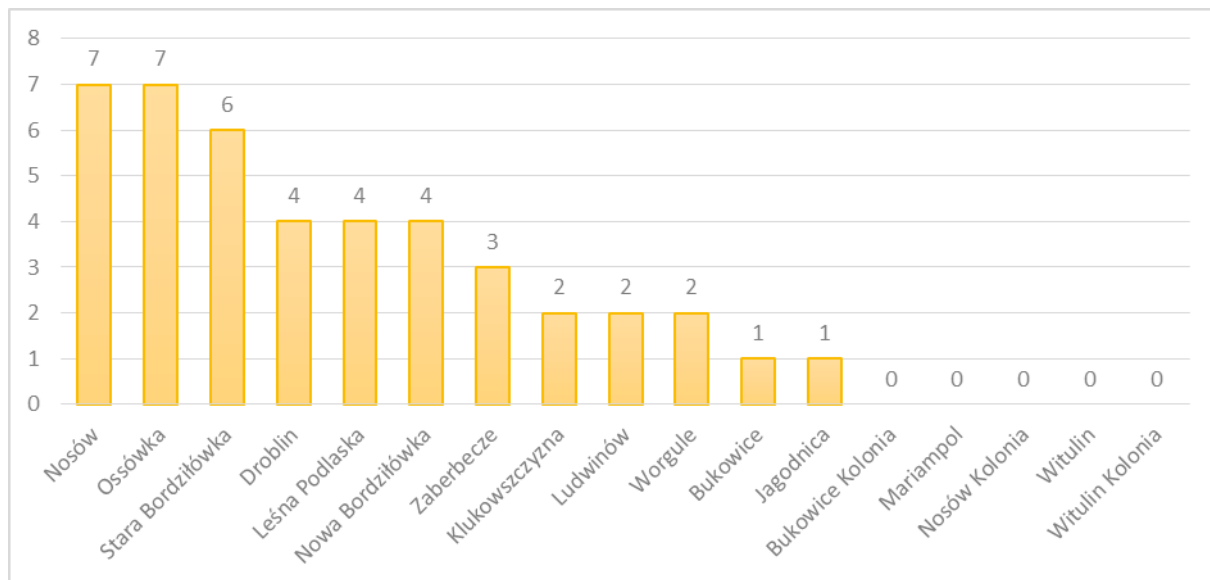
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zamieszkiwało w miejscowościach: **Nosów** (7osób – 16,28%), **Ossówka** (7 osób – 16,28%), oraz **Stara Bordziłówka** (6 osób – 13,95%) ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych).

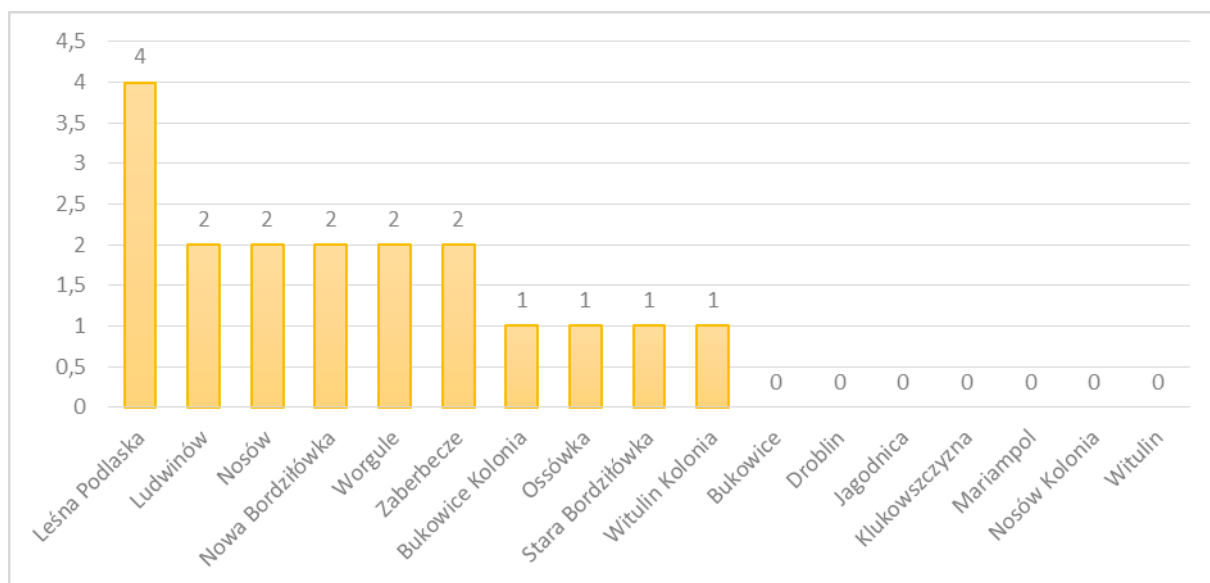
Wykres 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu zamieszkiwało w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (4 osoby – 22,22%) oraz: **Ludwinów, Nosów, Nowa Bordziłówka, Worgule i Zaberbecze** (po 2 osoby- 11,11%).

Wykres 20. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Biorąc jednak pod uwagę identyfikowane potrzeby, należy podkreślić konieczność zwiększania, rozwijania i modernizacji infrastruktury pomocy społecznej, by żadna z grup społecznych nie była zagrożona zjawiskiem trwałego wykluczenia.

3.6. Oświata

3.6.1. Szkolnictwo

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych młodych mieszkańców Gminy realizowane jest przez placówki podległe samorządowi gminnemu w zakresie przedszkola, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego. Poniższe tabele przedstawiają dane dotyczące szkół z terenu Gminy.

Tabela 13. Charakterystyka szkół z terenu Gminy (stan na 2016 r.)

Lp.	Nazwa i adres jednostki	Powierzchnia użytkowa [m2]	Liczba pomieszczeń do nauki	Liczba uczniów [2016]	Liczba nauczycieli [2016]	Powierzchnia hali sportowej/sali gimnastycznej [w m2] - jeśli występuje
1	Zespół Placówek Oświatowych w Leśnej Podlaskiej im. Żołnierzy majora „Zenona”, Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Publiczne, ul. Bialska 25 21-542 Leśna Podlaska	5889	26	378	52	1625
2	Przedszkole Samorządowe w Leśnej Podlaskiej ul. Szkolna 4a 21-542 Leśna Podlaska	174,2	3	75	6	brak
3	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Wincentego Witosa w Leśnej Podlaskiej ul. Bialska 7 21-542 Leśna Podlaska	3346,66	39	181 uczniów 106 słuchaczy	33	brak

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG

Tabela 14. Infrastruktura szkolnictwa i obwody szkolne.

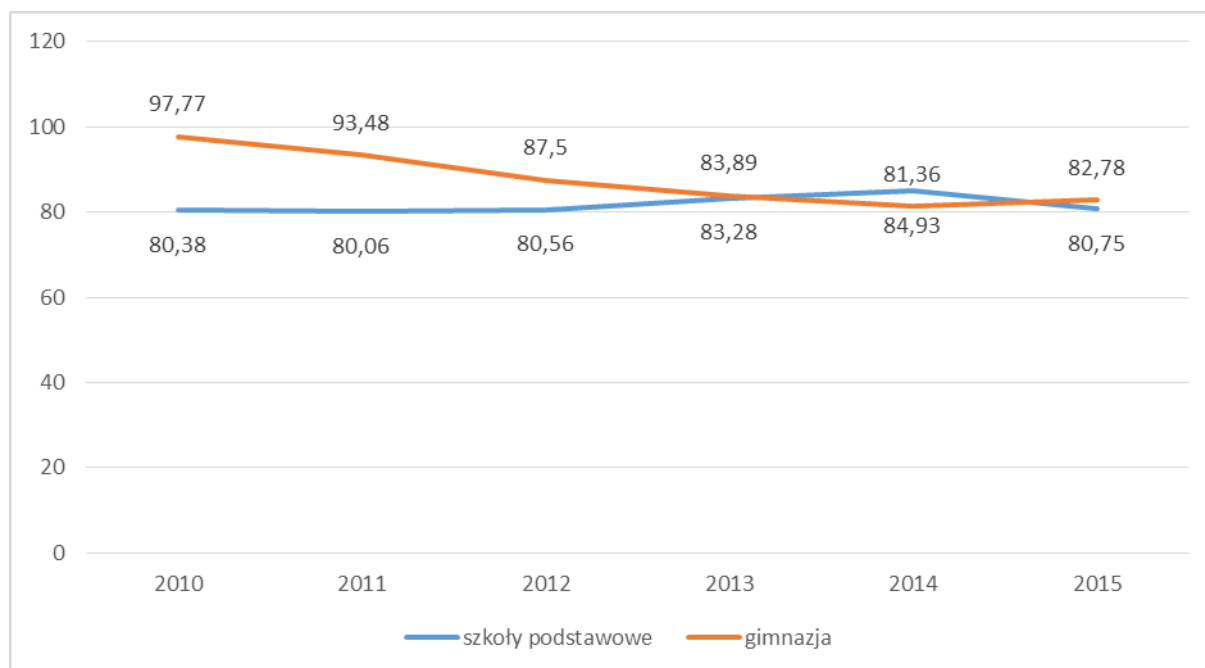
Lp.	Sołectwo	Infrastruktura szkolnictwa: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zawodowa, szkoła średnia (proszę o wpisanie szkół występujących na terenie sołectw)	Obwód szkolny - szkoły podstawowe	Obwód szkolny - gimnazjum
1	Bukowice	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
2	Bukowice Kolonia	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
3	Droblin	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
4	Jagodnica	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
5	Klukowszczyzna	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
6	Leśna Podlaska	Szkoła podstawowa, Gimnazjum Publiczne, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Wincentego Witosa w Leśnej Podlaskiej	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
7	Ludwinów	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
8	Mariampol	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
9	Nosów	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
10	Nosów Kolonia	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
11	Nowa Bordziłówka	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
12	Ossówka	Filia Szkoły Podstawowej ZPO Leśna Podlaska	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa (kl. 1-3)	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
13	Stara Bordziłówka	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
14	Witulín	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
15	Witulín Kolonia	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
16	Worgule	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne
17	Zaberbecze	brak	ZPO Leśna Podlaska szkoła podstawowa	ZPO Leśna Podlaska Gimnazjum Publiczne

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Współczynnik skolaryzacji brutto stanowi miarę relacji liczby osób uczących się (stan na 1 września) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan na 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W sytuacji gdy wskaźnik ten osiąga miarę powyżej 100 oznacza, że do szkół zlokalizowanych na terenie gminy uczęszczają osoby spoza jej obrębu. Wartość współczynnika poniżej 100 oznacza sytuację odwrotną, kiedy to dzieci zamieszkujące w gminie uczęszczają do placówek oświatowych znajdujących się na terenie innych jednostek samorządowych. Jak wynika z uzyskanych danych współczynnik skolaryzacji brutto, zarówno na poziomie edukacji podstawowej jak i gimnazjalnej, utrzymywał się na relatywnie wysokim poziomie. Analiza współczynnika skolaryzacji na przestrzeni ostatnich lat wskazuje, że coraz większy odsetek osób uczęszcza do szkół gimnazjalnych zlokalizowanych poza obrębem gminy Leśna Podlaska. Wskaźnik ten w 2015 roku dla szkół gimnazjalnych wyniósł 82,78%. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku szkół podstawowych, dla których wskaźnik oscyluje w granicy 80,75%. Odływ osób do placówek oświatowych znajdujących się poza gminą Leśna Podlaska może się wiązać np. z faktem dowożenia dzieci do szkół zlokalizowanych w niedalekiej odległości do miejsc pracy rodziców.

Wykres 21. Współczynnik skolaryzacji brutto.

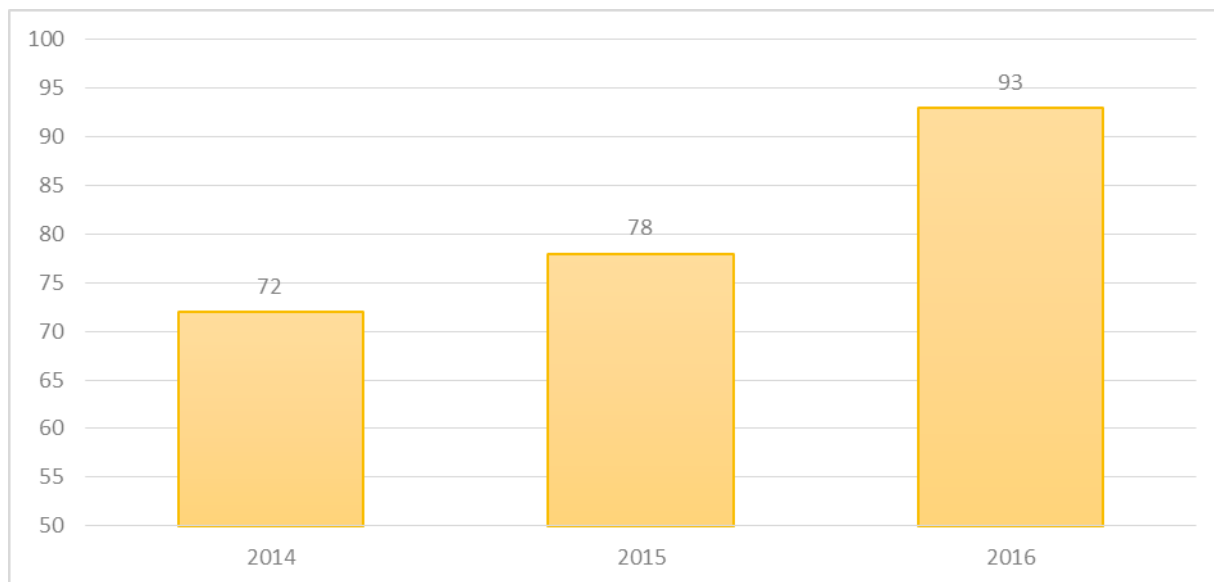

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z BDL GUS.

Wskaźnikiem obrazującym politykę społeczną w gminie jest liczba dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. W latach 2014–2016 liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych zlokalizowanych przy szkołach podstawowych wzrastała. W 2014 roku liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie wyniosła 72, w 2016 roku – 93dzieci.

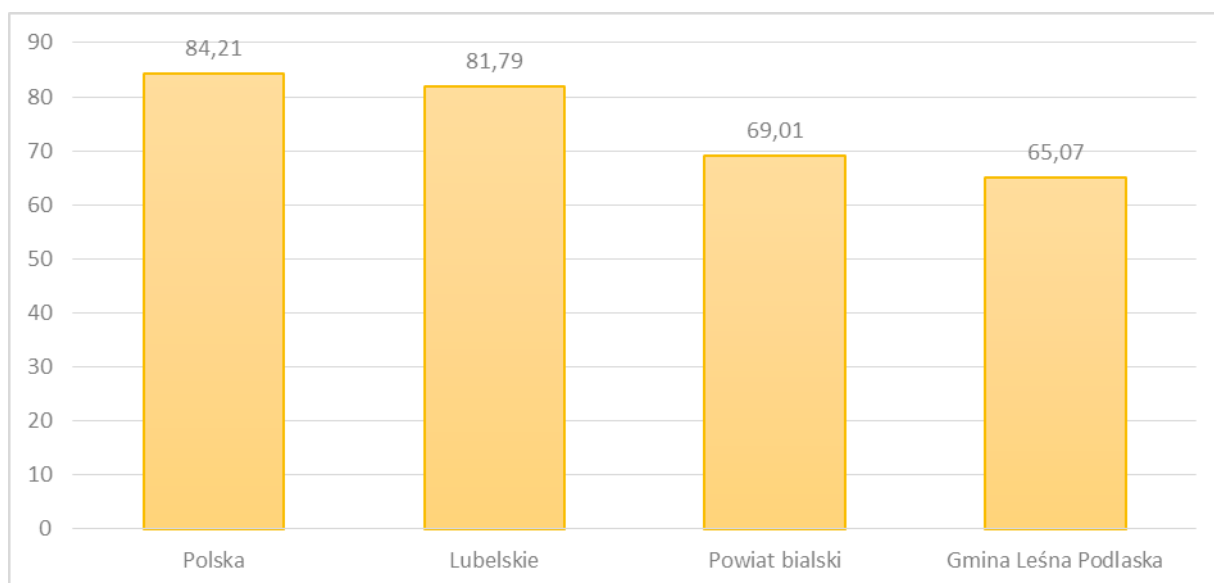
Wykres 22. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2014-2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Biorąc pod uwagę odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym Gmina (65,07%) wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią dla powiatu (69,01%), województwa (81,79%) i Polski (84,21) (GUS BDL).

Wykres 23. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy. (%)

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna znajduje się natomiast w miejscowości Leśna Podlaska (hala sportowa, plac zabaw dla dzieci, boisko szkolne- asfaltowe, stadion piłkarski).

Tabela 15. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w Gminie.

L.p.	Miejscowość	Infrastruktura sportu i rekreacji: boisko, orlik, plac zabaw, siłownia, inne (jakie?) (brak infrastruktury, stan infrastruktury zły, stan infrastruktury zadowolający, stan infrastruktury zadowolający dobry)	Infrastruktura szkolnictwa: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zawodowa, szkoła średnia
1.	Bukowice	brak	
2.	Bukowice Kolonia	brak	
3.	Droblin	brak	
4.	Jagodnica	brak	
5.	Klukowszczyzna	brak	
6.	Leśna Podlaska	hala sportowa, plac zabaw dla dzieci, boisko szkolne asfaltowe, stadion piłkarski / stan dobry	Przedszkole, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Szkoła Średnia/Zawodowa
7.	Ludwinów	brak	
8.	Mariampol	brak	
9.	Nosów	brak	
10.	Nosów Kolonia	brak	
11.	Nowa Bordziłówka	brak	
12.	Ossówka	brak	
13.	Stara Bordziłówka	brak	
14.	Witulín	brak	
15.	Witulín Kolonia	brak	
16.	Worgule	brak	
17.	Zaberbecze	brak	

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

3.6.2. Poziom edukacji

Niełatwo zmierzyć obiektywnie poziom edukacji i negatywne zjawiska związane z tym obszarem odnosząc się do poszczególnych miejscowości gminy. Brakuje danych statystycznych. Aby zbadać ten element wykorzystano wskaźnik jakim jest wynik z egzaminu szóstych klas. Nie w każdej miejscowości istnieje Szkoła Podstawowa (co zostało pokazane w poprzednim podrozdziale), ale znany jest rozkład miejscowości, które są w sferze oddziaływania danej szkoły podstawowej.

Wszystkie miejscowości znajdują się w obrębie jednej szkoły w Leśnej Podlaskiej, z tego też względu wyniki są ukazane zbiorczo. Średni wynik egzaminu klas szóstych wyniósł w 2016 roku 24,7 pkt.

Tabela 16. Wyniki egzaminów klas 6.

Lp.	Sołectwo	Wyniki egzaminów klas 6
1.	Bukowice	24,7
2.	Bukowice Kolonia	24,7
3.	Droblin	24,7
4.	Jagodnica	24,7
5.	Klukowszczyzna	24,7
6.	Leśna Podlaska	24,7
7.	Ludwinów	24,7
8.	Mariampol	24,7
9.	Nosów	24,7
10.	Nosów Kolonia	24,7
11.	Nowa Bordziłówka	24,7
12.	Ossówka	24,7
13.	Stara Bordziłówka	24,7
14.	Witulín	24,7
15.	Witulín Kolonia	24,7
16.	Worgule	24,7
17.	Zaberbecze	24,7
Razem:		24,7

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

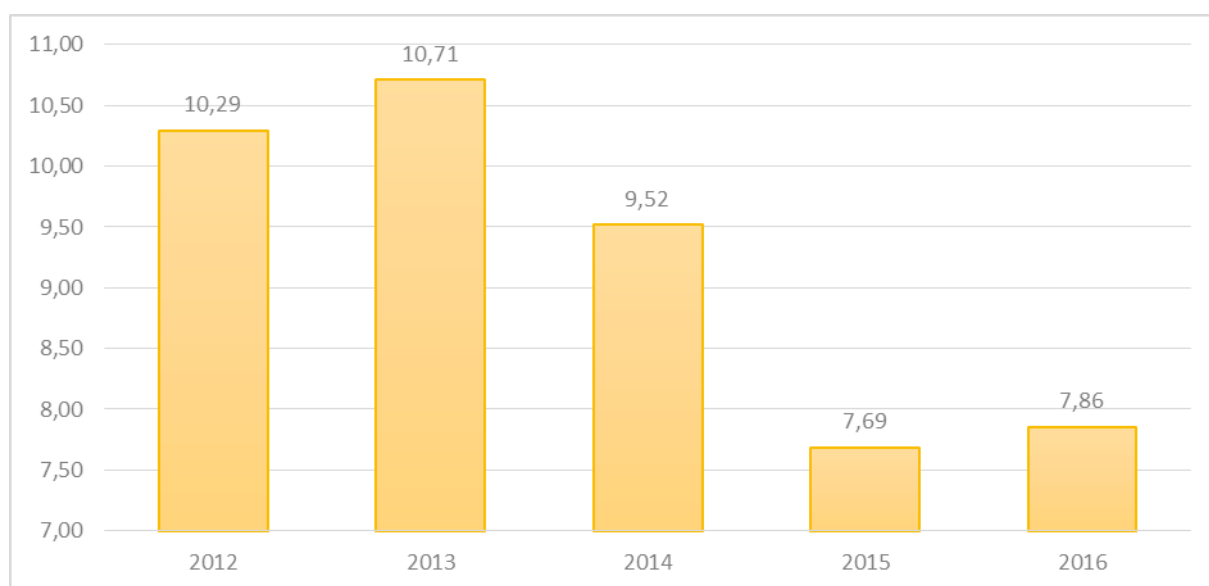

3.7. Poziom zatrudnienia i rynek pracy

Sytuację na rynku pracy odzwierciedla udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W Gminie wskaźnik ten podlegał wahaniom między 2012 a 2016 rokiem. Według najnowszych danych GUS, w 2016 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych wśród osób w wieku produkcyjnym wyniósł 7,86%. Udział ten był wyższy niż dla województwa i powiatu, oraz niższy niż dla kraju. Należy jednak pamiętać, że jest to tylko jeden ze sposobów podawania wielkości bezrobocia. Stopa bezrobocia obliczona tym sposobem będzie zawsze niższa, bo liczebność ludności w wieku produkcyjnym jest zawsze większa od liczebności *ludności aktywnej ekonomicznie*³. W Polsce najczęściej podawaną stopą bezrobocia jest wartość bezrobocia rejestrowanego obliczana na poziomie powiatu. Wypada ona przeciętnie, ok. 1,5% poniżej stopy bezrobocia ustalonej w badaniu BAEL.

Wykres 24. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2012–2016

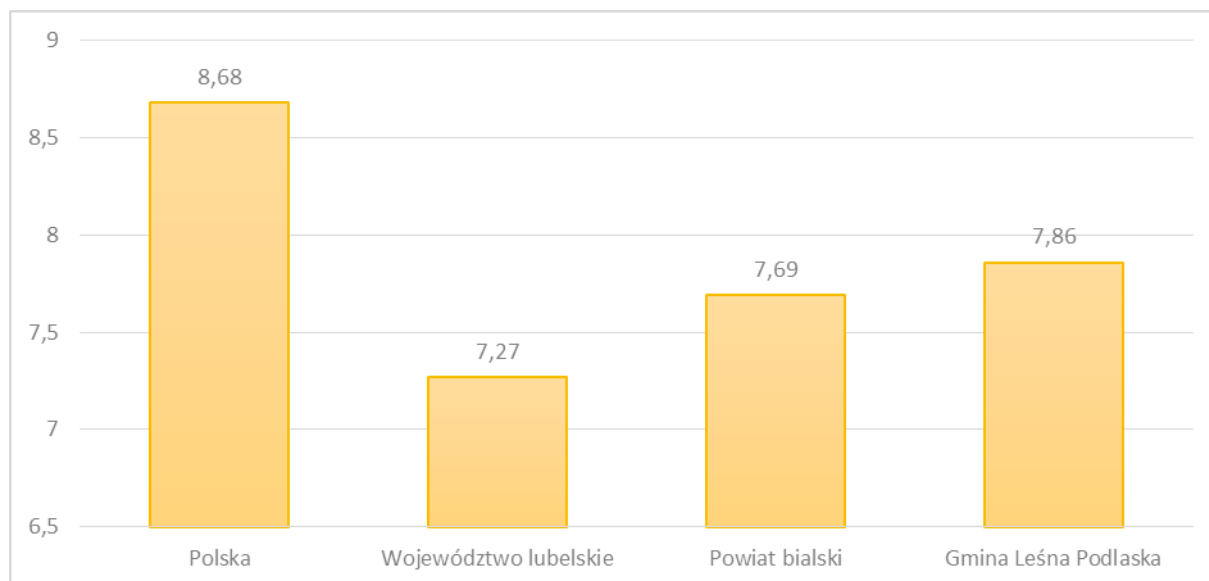

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

³ Stopa bezrobocia według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (w ramach BAEL – Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, co kwartał na próbie rotacyjnej 20 000 gospodarstw domowych).

Wykres 25. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Tabela 17. Struktura bezrobocia w Gminie w 2016 roku

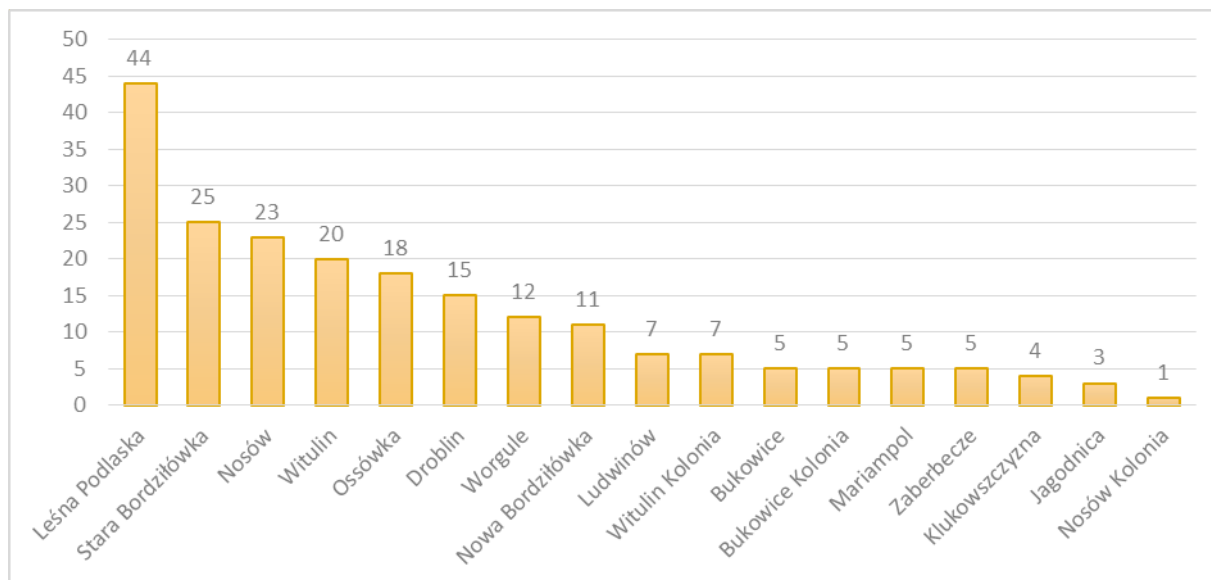
Lp.	Sołectwo	Liczba bezrobotnych na koniec 2016 r.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na koniec 2016 r.	Liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym 2016
1	Bukowice	5	3	0
2	Bukowice-Kolonia	5	2	0
3	Droblin	15	8	6
4	Jagodnica	3	1	0
5	Klukowszczyzna	4	2	0
6	Leśna Podlaska	44	33	10
7	Ludwinów	7	6	2
8	Mariampol	5	4	1
9	Nosów	23	13	3
10	Nosów-Kolonia	1	1	0
11	Nowa Bordziłówka	11	10	1
12	Ossówka	18	7	5
13	Stara Bordziłówka	25	15	10
14	Witulín	20	11	7
15	Witulín-Kolonia	7	5	1
16	Worgule	12	8	4
17	Zaberbecze	5	1	2
Razem:		210	130	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Powiatowego Urzędu Pracy.

Zgodnie z danymi PUP na terenie gminy zarejestrowanych było 210 bezrobotnych. Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowościach: Leśna Podlaska (44 – 20,95% ogółu bezrobotnych na terenie gminy), Stara Bordziłówka (25- 11,90%), Nosów (23- 10,95%) oraz Witulin (20- 9,52%).

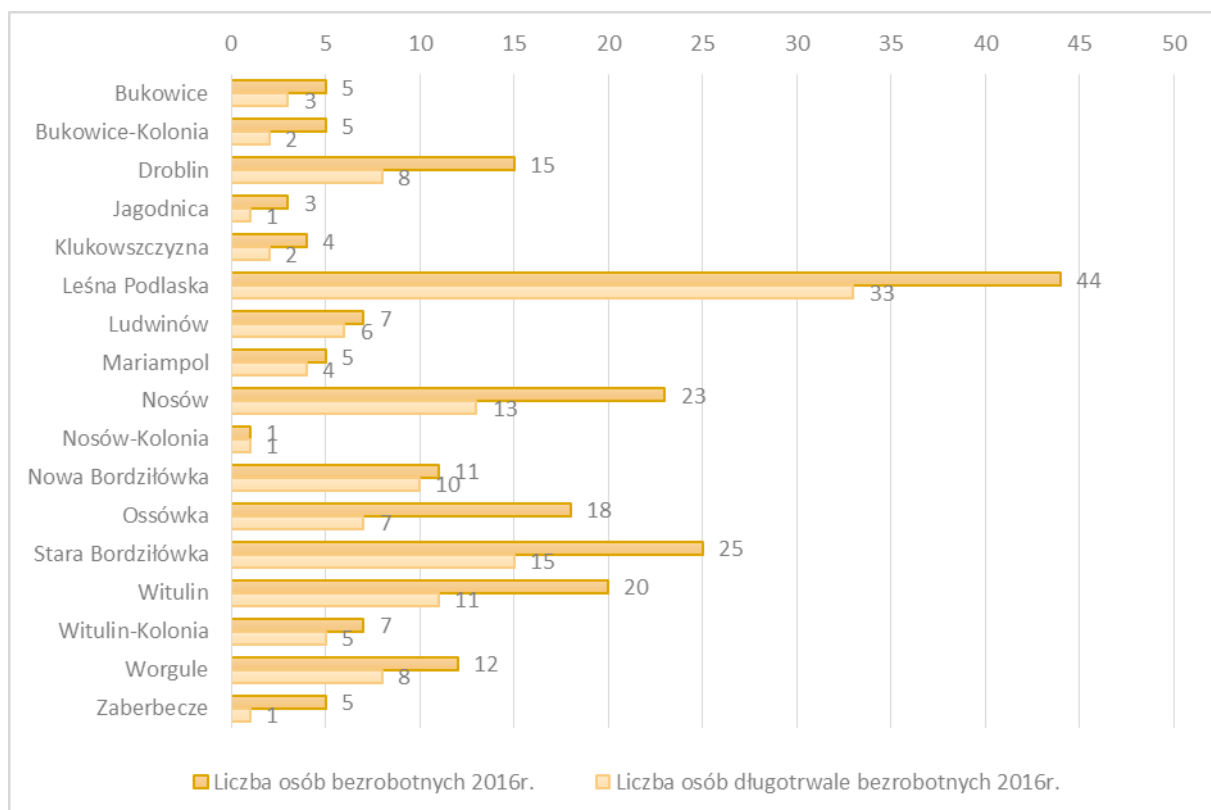
Wykres 26. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Liczba bezrobotnych w 2016 wynosiła 210 osób, natomiast liczba osób długotrwale bezrobotnych wyniosła 130 osób.

Wykres 27. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Bezrobocie jest jednym z podstawowych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dlatego kluczem jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, które stanowią 73,21% ogółu mieszkańców pozostających bez pracy na terenie gminy.

3.8. Bezpieczeństwo publiczne

Poczucie bezpieczeństwa – lub jego brak – przesądza, o jakości życia i rozwoju społeczeństwa. Dlatego ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zasadniczych zadań instytucji państwa i samorządu. Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, mimo że stanowi margines życia społecznego. Poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać ślad w jej funkcjonowaniu. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komisariat Policji w Janowie Podlaskim.

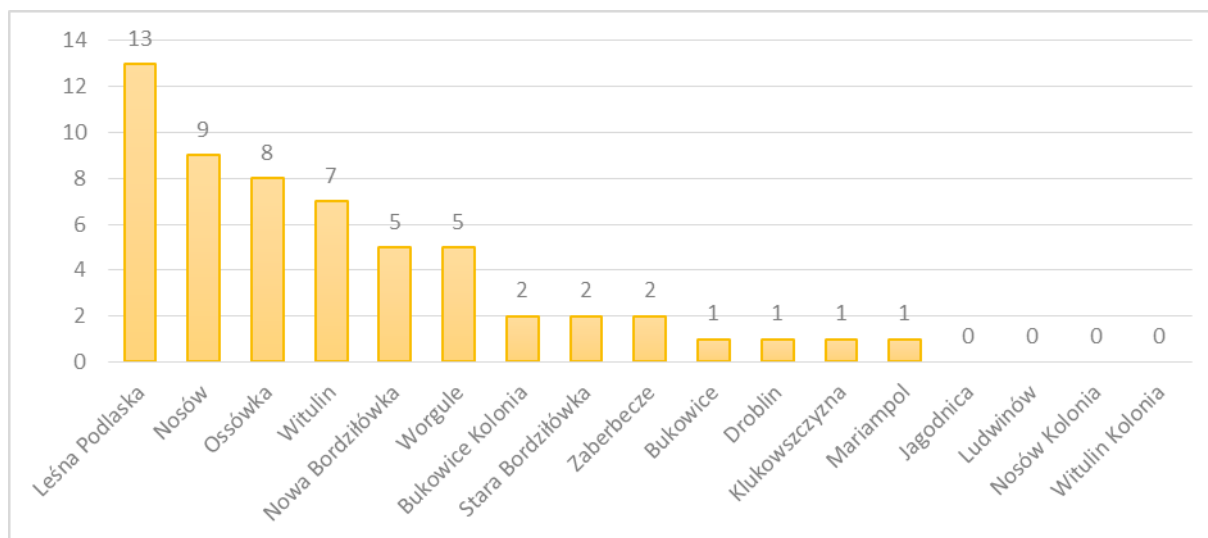
Zgodnie z danymi Komisariatu Policji na terenie gminy w 2016 roku odnotowano:

- ✓ 57 przestępstw
- ✓ 12 przestępstw kryminalnych

Ponadto założono 15 niebieskich kart i dokonano 53 interwencje domowe.

Najwięcej przestępstw dokonano w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (13), **Nosów** (9) oraz **Ossówka** (8).

Wykres 28. Przestępstwa na terenie sołectw 2016.

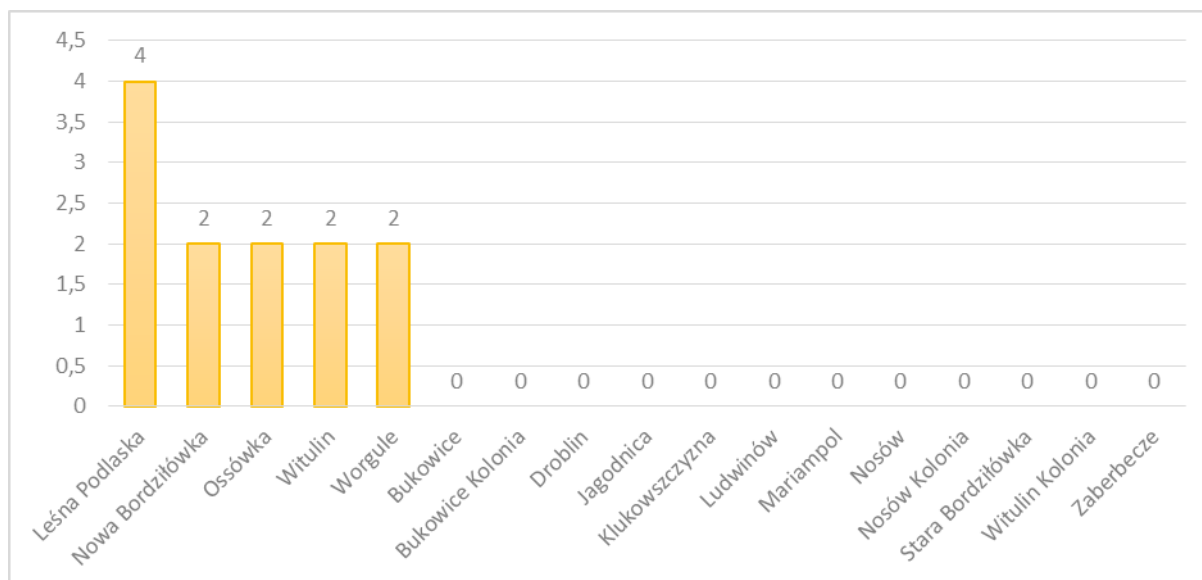

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji

Największej liczby przestępstw kryminalnych dokonano w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (4) oraz **Nowa Bordziłówka, Ossówka, Witulin** i **Worgule** (po 2).

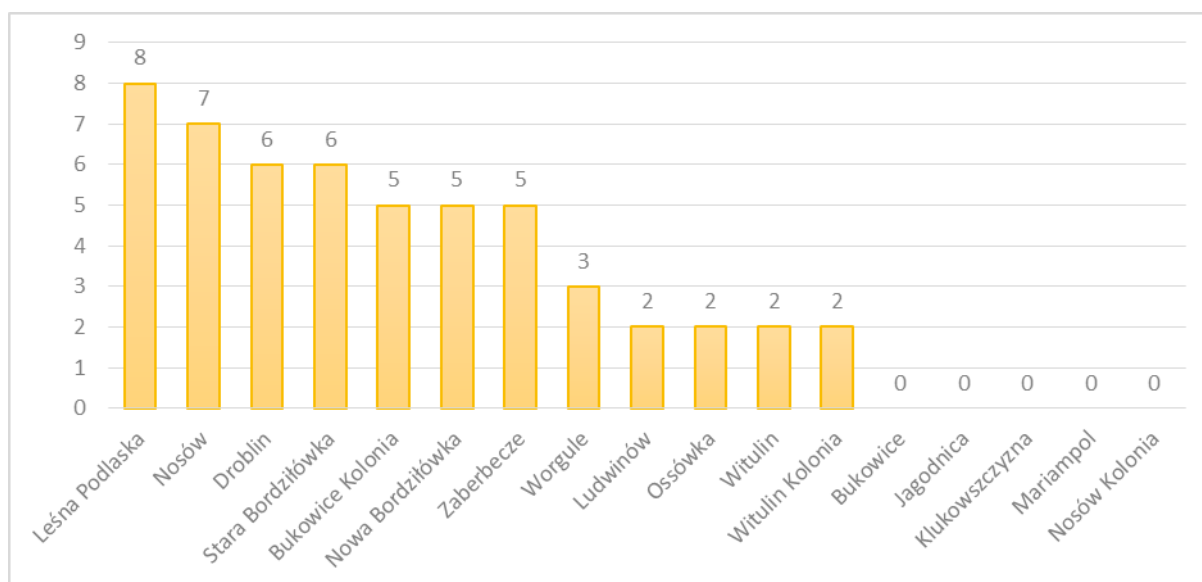
Wykres 29. Liczba przestępstw kryminalnych w 2016 roku na poziomie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Największa liczba interwencji domowych odbyła się w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (8), **Nosów** (7) oraz **Droblin** i **Stara Bordziłówka** (po 6).

Wykres 30. Liczba interwencji domowych w 2016 roku na poziomie miejscowości

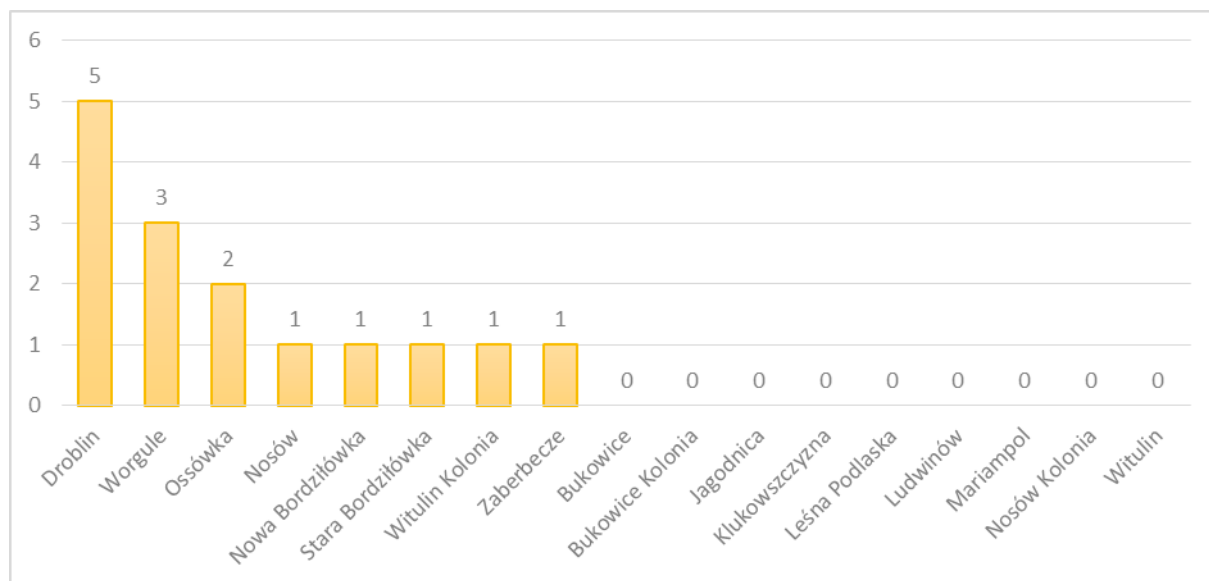

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Największą liczbę niebieskich kart założono w miejscowościach: **Droblin** (5) i **Worgule** (3).

Wykres 31. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 roku na poziomie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Lp.	Sołectwo	Liczba przestępstw 2015	Liczba interwencji domowych 2015	Przestępstwa kryminalne 2015	Liczba założonych niebieskich kart 2015	Liczba przestępstw 2016	Liczba interwencji domowych 2016	Przestępstwa kryminalne 2016	Liczba założonych niebieskich kart 2016
1.	Bukowice	2	1	1	1	1	0	0	0
2.	Bukowice Kolonia	3	4	1	1	2	5	0	0
3.	Droblin	2	1	0	0	1	6	0	5
4.	Jagodnica	2	1	1	0	0	0	0	0
5.	Klukowszczyzna	0	0	0	0	1	0	0	0
6.	Leśna Podlaska	16	9	8	0	13	8	4	0
7.	Ludwinów	1	2	1	1	0	2	0	0
8.	Mariampol	0	1	0	0	1	0	0	0
9.	Nosów	7	4	4	0	9	7	0	1
10.	Nosów Kolonia	1	0	1	0	0	0	0	0
11.	Nowa Bordziłówka	4	0	1	0	5	5	2	1
12.	Ossówka	6	0	3	1	8	2	2	2
13.	Stara Bordziłówka	2	5	1	1	2	6	0	1
14.	Witulín	2	2	2	0	7	2	2	0
15.	Witulín Kolonia	4	3	2	2	0	2	0	1
16.	Worgule	2	3	1	0	5	3	2	3
17.	Zaberbecze	2	1	1	1	2	5	0	1
Razem:		56	37	28	8	57	53	12	15

4. Środowisko przyrodnicze

4.1. Uwarunkowania fizyczno-geograficzne

4.1.1. Rzeźba terenu

Teren gminy był w zasięgu lądolodów podczas zlodowaceń południowopolskich i środkowopolskich. Dzisiejszą rzeźbę powierzchni terenu w głównym stopniu ukształtowały zdarzenia z okresu zlodowaceń środkowopolskich. Jest to obszar mało urozmaicony, w przeważającej części równinny, ze słabo rozwiniętą siecią dolinną. Wysokości skrajne wynoszą 168,8 (Nosów i Droblin Podłużny) oraz 142,7 (Witulín – przy wypływie Klukówki z gminy) m n.p.m.. Deniwelacje wahają się od kilku metrów w części środkowej i wschodniej do kilkunastu w części zachodniej. Najwyżej położona część zachodnia, stanowiąca obszar moreny czołowej, wznosi się 155 - 165 m n.p.m., z kulminacjami 168,8 m n.p.m., w zach. części wsi Nosów (na granicy gminy) i w Droblinie Podłużnym. Morenę tę tworzy ciąg wzgórz zbudowanych z piasku różnej granulacji, z dużą zawartością żwirów i gładów, często przewarstwionych mułkami a także gliną zwałową. Część pn. i pn.-wsch. oraz niewielki fragment w części pd. stanowi zdenudowana morena denna, wzniesiona nieco ponad 150 do 160 m n.p.m. Są to obszary lekko falistych równin zbudowanych z piaszczystej gliny zwałowej, lokalnie z przewarstwieniami piaszczysto-żwirowymi. W pd.- wsch. i środk. części gminy oraz w części wsch. i pd.-zach. występują przeobrażone równiny sandrowe (wynik akumulacji fluwioglacjalnej), zbudowane z piasków różnej granulacji przewarstwionych mułkami. Tereny najniżej położone, 144 - 153 m n.p.m., to wypełnione piaskami, namułami i torfami obniżenia powytopiskowe, przekształcone w doliny rzeczne przez Klukówkę i jej dopływy. Razem z obniżeniami akumulacyjnymi, związanymi z kolejnymi fazami wytapiania się martwych lodów, tworzą one rozległe obniżenia, głównie w środk. oraz pd. i pd.-wsch. części gminy. Na obszarach powytopiskowych, sandrowych i moreny dennej miejscami występują pagórki kemowe i formy kemopodobne zbudowane z warstwowych piasków, mułków i żwirów. Największe z nich występują we wsi Zaberbecze i na pn.-wsch. od wsi Witulin. Najmniejszymi formami rzeźby są tzw. oczka polodowcowe, licznie występujące na obszarach moreny dennej po pn. stronie doliny Klukówki (Bukowice, Kol. Bukowice, Nosów, Mariampol). Powstałe w miejscach wytapiania się brył martwego lodu, częściowo wypełnionych deluwiami i osadami organicznymi, współcześnie przedstawiają się w postaci małych zagłębień bezodpływowych. Do niedawna miały one charakter małych mokradeł nazywanych przez miejscową ludność „ługami”; niektóre z nich miały nawet nazwy własne. Obecnie są to już formy zanikające i tylko kilka z nich stanowi jeszcze nieużytki, okresowo utrzymujące niewielkie ilości wody.

Dzisiejszą rzeźbę powierzchni terenu gminy w głównym stopniu ukształtowały zdarzenia z okresu zlodowaceń środkowopolskich. Teren gminy to obszar mało urozmaicony, w przeważającej części równinny, ze słabo rozwiniętą siecią dolinną. Wysokości skrajne wynoszą 168,8 (Nosów i Droblin Podłużny) oraz 142,7 (Witulín – przy wypływie Klukówki z gminy) m n.p.m.. Deniwelacje wahają się od kilku metrów w części środkowej i wschodniej do kilkunastu w części zachodniej.

4.1.2. Gleby

Gmina Leśna Podlaska zajmuje ogólną powierzchnię 9 769 ha, w tym lasy zadrzewienia 1 497 ha, co stanowi 15,3 % powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują 7 688 ha, co stanowi 78,7 % powierzchni gminy, natomiast grunty orne zajmują powierzchnię 5 909 ha, co stanowi 60,5 % powierzchni gminy. Użytki orne w gminie to głównie wytworzone z piasków różnych typów genetycznych gleby bielcowe, rdzawe i brunatne kwaśne, rzadziej pseudobielcowe i brunatne wyługowane. W dolinie rzeki Klukówki przeważają gleby torfowe i murszowo-torfowe; występują też czarne ziemie i mady. Wśród gruntów rolnych dominują gleby z klasy IVa i IVb, które są zaliczane do gleb średniej jakości. Plony na ogół na glebach tego typu są średnie i w znacznym stopniu uzależnione od ilości i rozkładu opadów atmosferycznych. Gleby klasy IVa są zasobne w składniki pokarmowe i charakteryzuje je duża żyzność potencjalna. Gleby lekkie tej klasy, które przeważają na terenie gminy charakteryzują się dużą wrażliwością na suszę.

Jednakże w wysokiej kulturze rolnej i uregulowaniu warunków wilgotnościowych udaje się na nich jęczmień, a nawet pszenica i owies.

Gleby klasy IVb zbliżone są swymi właściwościami do gleb klasy IVa, ale są od nich bardziej wadliwe, albo zbyt suche, albo zbyt wilgotne. Gleby Gminy Leśna Podlaska podścielone są utworami przepuszczalnymi (zalegają na piaskach), więc przede wszystkim występuje na nich zjawisko przesuszania. Większość użytków zielonych Gminy Leśna Podlaska zaliczono do IV klasy bonitacyjnej. Trwałe użytki zielone IV klasy bonitacyjnej wytworzone na glebach mineralnych, mułowo-torfowych i murszowych występują w warunkach utrudniających zagospodarowanie na skutek występowania krzaków, obecności większej ilości kamieni lub pni, ukształtowania powierzchni lub utrudnionego dostępu.

4.1.3. Zasoby wodne

Wody podziemne:

Na terenie gminy ujmowane są dwa poziomy użytkowe wód podziemnych: czwartorzędowy i trzeciorzędowy. Wody poziomu czwartorzędowego występują na różnych głębokościach - od kilku do kilkudziesięciu metrów, jednak najczęściej dość płytko (2 – 10m); mocno zróżnicowana jest ich zasobność (3 – 60 m³/h – zasoby zatwierdzone) i jakość, która na ogół wzrasta wraz z głębokością. Poziom trzeciorzędowy, związany z piaskami oligoceńskimi, ujmowany jest na głębokościach od 80 do ponad 100m p.p.t.; wydajność tego poziomu jest wyższa i mniej zróżnicowana (18 – 66 m³/h), a jakość wód bardzo dobra.

Wody powierzchniowe:

Gmina Leśna Podlaska pod względem hydrologicznym należy do regionu podlaskiego; w całości leży w dorzeczu Bugu. Odwodnienie przeważającej części terenu odbywa się w kierunku pd.- wsch., przez Klukówkę do Krzny. Tylko pn.-wsch., narożna część gminy, należąca do zlewni Czyżówki, jest za jej pośrednictwem odwadniana w kierunku pn.-wsch. do Bugu. Największą rzeką jest Klukówka, przecinająca gminę z pn.-zach., na pd.-wsch. na odcinku Klukowszczyzna – Witulin. Po drodze przyjmuje dwa lewostronne dopływy: Walim (największy dopływ Klukówki) – na terenie wsi Bukowice, oraz drugi – bezimienny potok spod Ossówki, (stanowiący pd.-wsch. granicę gminy) – w Witulinie. Wody powierzchniowe

gminy reprezentują jeszcze: Zalew Terebela (zespół dwóch sztucznych zbiorników), przy ujściu potoku spod Ossówki, o pow. 40 ha i sieć rowów melioracyjnych. Wody powierzchniowe pochodzą głównie z opadów atmosferycznych; zmienność przepływów jest więc bardzo duża. W okresie roztopów wiosennych przepływy zwiększają się gwałtownie, lecz już w czerwcu obserwuje się skrajnie niskie stany. W lecie, często także w jesieni, wiele cieków wysycha zupełnie.

4.1.4. Klimat

Według podziału klimatycznego województwa lubelskiego Zinkiewiczów teren gminy należy do Bialsko-Łukowskiej dziedziny klimatycznej. Należy do najchłodniejszych obszarów województwa lubelskiego. Na teren gminy docierają wpływy ostrego klimatu kontynentalnego, co wyraża się m.in. dużą rozpiętością skrajnych temperatur rocznych (od +30 do -30° C) i niezbyt wysoką sumą opadów. Podstawowe dane klimatyczne dla Gminy Leśna Podlaska podano poniżej:

- okres wegetacji roślin - 205-210 dni;
- początek okresu wegetacyjnego - 5-7 kwietnia;
- koniec okresu wegetacyjnego - koniec października;
- początek prac polowych - pierwsza dekada kwietnia;
- średni czas trwania zimy - 108-110 dni;
- średnia liczba dni w roku z temperaturą ujemną - 50-55;

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,2°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń o średniej temperaturze - 4,2°C, przy średniej zimy (grudzień-luty) -3,8°C. Miesiącem najcieplejszym jest lipiec 18,°C, a średnia temperatura lata (czerwiec-sierpień) wynosi 17,2°C.

4.1.5. Ochrona przyrody

Na formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody składają się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Gmina Leśna Podlaska należy do gmin posiadających potencjał do rozwoju turystyki na bazie istniejących walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Gmina posiada atrakcyjne uwarunkowania historyczne, architektoniczne oraz przyrodnicze.

Według podziału fizycznogeograficznego Polski J. Kondrackiego (1994) Gmina Leśna Podlaska położona jest w pasie nizin środkowopolskich, w makroregionie Nizina Południowopodlaska i w mezoregionie Równina Łukowska. Dzisiejszą rzeźbę powierzchni terenu w głównym stopniu ukształtowały zdarzenia z okresu zlodowaceń środkowopolskich. Teren gminy to obszar mało urozmaicony, w przeważającej części równinny, ze słabo rozwiniętą siecią dolinną. W strukturze przyrodniczej gminy wyróżnić należy stosunkowo niski odsetek lasów i zadrzewień – 16,1 % (przy średniej lesistości województwa lubelskiego 21,87%) oraz wysoki odsetek wód powierzchniowych. Wody płynące zajmują powierzchnię 19 ha. Gmina w całości leży w dorzeczu Bugu.

W Gminie Leśna Podlaska występują obszary i obiekty chronione. Są to:

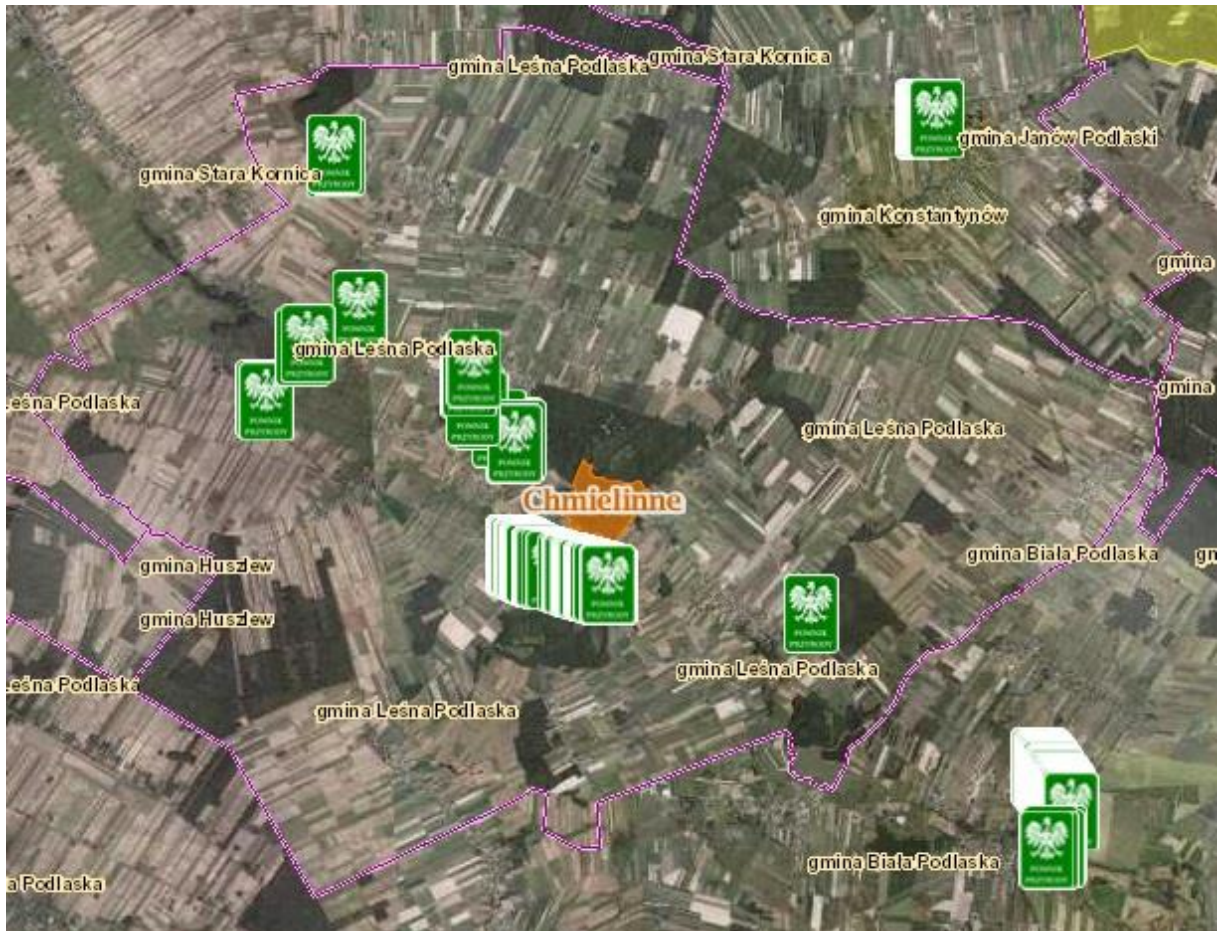
- ▶ rezerwat przyrody „Chmielinne” - rezerwat leśny o powierzchni 67,72 ha w całości położony na terenie gminy w Leśnictwie Leśna, Nadleśnictwo Biała Podlaska, utworzony dla ochrony łągu jesionowo-olszowo-wiązowego. W rezerwacie „Chmielinne” spotyka się liczną grupę gatunków roślin objętych ochroną ścisłą. Położony w środkowej części gminy, w granicach wsi Leśna Podlaska, przedzielony równoleżnikowo drogą wojewódzką Biała Podlaska - Stara Kornica.
- ▶ pomniki przyrody - 21 drzew pomnikowych, w tym 8 dębów, 6 lip, 4 jesiony, 1 olsza czarna, 1 kasztanowiec i 1 klon. Do najbardziej znanych należą: Dąb szypułkowy - obwód 575 cm i wysokość 24,0-26,0 m - zwyczajowa nazwa „Dąb Miłości” miejsce: uroczysko Kołowierz, Dęby szypułkowe szt. 2 - obwód 430 cm, 575 cm i wysokość 22,0 - 24,0 m - drzewa rosną w Leśnej Podlaskiej na terenie założenia klasztorne oo. Paulinów, Olsza czarna - obwód 590 cm i wysokość 30,0 m - drzewo składające się z 8 pni rośnie w zabytkowym parku Zespołu Szkół Rolniczych w Leśnej Podlaskiej, lipa drobnolistna - obwód 505 cm i wysokość 28,0 - 30,0 m - drzewo rośnie przy dawnym gościńcu prowadzącym do założenia parkowego w Witulinie do Kol. Witulin, jesion wyniosły - obwód 360 cm i wysokość 21,0 m - drzewo rośnie w parku zabytkowym w Drobinie,
- ▶ lasy ochronne – 3 kompleksy lasów ochronnych, tj. uroczysko „Kołowierz”, jako las ochronny w kategorii drzewostanów nasiennych uroczysko leśne w zachodniej części wsi Leśna Podlaska (dawniej Kolonia Bukowice), nad rzeką Klukówką. Od 1994 roku las ochronny w kategorii lasów stanowiących drzewostany nasienne. W drzewostanie dominuje olsza. Znajduje się tutaj 5 drzew - pomników przyrody: 3 dęby szypułkowe (w tym Dąb Miłości) i dwa jesiony wyniosłe oraz 2 uroczyska „Krówka” i „Zadworne” w kategorii lasów wodochronnych.

Występowanie obszarów o ponadprzeciętnych walorach przyrodniczych (leśny rezerwat przyrody „Chmielinne”), krajoznawczych i wypoczynkowych oraz istotnie wyróżniających się walorach krajobrazu kulturowego – należy tu m.in. wskazać Zespół Klasztorny oo. Paulinów w Leśnej Podlaskiej (barokowy kościół p.w. Narodzenia NMP z płaskorzeźbą Matki Boskiej Leśniańskiej, Sanktuarium Maryjne, zespół oświatowy) daje możliwość uprawiania turystyki pielgrzymkowej, turystyki aktywnej (piesza, rowerowa, konna, wędkarstwo) oraz agroturystyki.

Gmina Leśna Podlaska nie posiada obszarów należących do programu Natura 2000.

Mapa 3. Obszary chronione na terenie Gminy Leśna Podlaska.

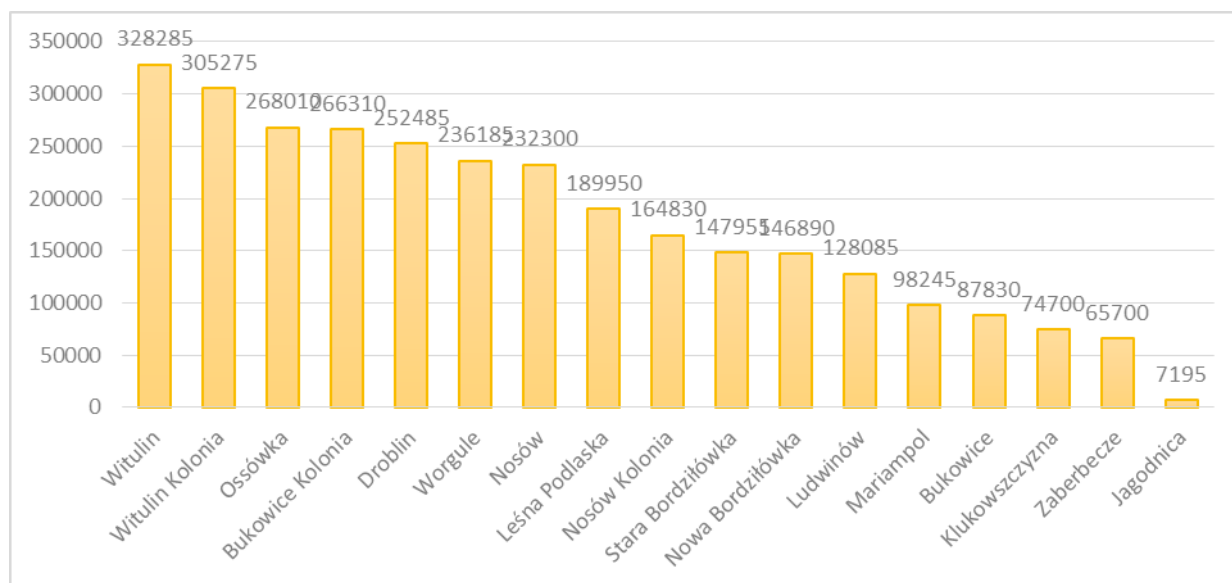
Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

4.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska

Najwięcej wyrobów zawierających azbest na terenie gminy występuje na terenie miejscowości: Witulin (328 285 kg), Witulin Kolonia (305 275 kg) i Ossówka (268 010 kg).

Wykres 32. Ilość wyrobów azbestowych na terenie miejscowości

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG

W Gminie na tym etapie diagnozy nie stwierdzono występowania innych negatywnych zjawisk w obszarze środowiska naturalnego. Na terenie gminy nie występują również dzikie wysypiska śmieci.

5. Środowisko kulturowe

5.1. Dziedzictwo kulturowe

Na terenie Gminy znajdują się obiekty prawnie chronione, wpisane do rejestru zabytków oraz zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 21. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr rejestru
1.	- zespół popauliński: kościół ob. parafialny pw. śś. Piotra i Pawła z wyposażeniem wnętrza, kaplica pw. NMP i klasztor z wyposażeniem wnętrza, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego, pozostałości murów obronnych, bramka	Leśna Podlaska	A/135
2.	- zespół oświatowy: szkoła, internat żeński zw. „dużym”, internat żeński zw. „małym”, szkoła ćwiczeń, elektrownia, dom „Ksieni”, w gran. wg. zał. planu	Leśna Podlaska	A/135

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Obwieszczenia Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dn. 31.12.2016

5.2. Kultura

Infrastruktura kultury na terenie Gminy Leśna Podlaska jest stosunkowo dobra. Wiodącą rolę w tym sektorze wiodzie Gminny Ośrodek Kultury (GOK) w Leśnej Podlaskiej oraz jego filia w miejscowości Worgule. Instytucją kultury jest również Gminna Biblioteka Publiczna w Leśnej Podlaskiej.

Ośrodek GOK mieści się w centrum miejscowości Leśna Podlaska i wyposażony jest w kawiarenkę internetową oraz pomieszczenia kulturalne. Ponadto funkcjonuje w nim świetlica wraz z zapleczem kuchennym i sanitariatem. Lokal ten służy głównie do organizacji imprez kulturalnych i okolicznościowych, a także pełni rolę sali szkoleniowej oraz konferencyjnej. Zarówno Gminny Ośrodek Kultury jak i jego filia prowadzą wynajem sali i wypożyczalnię naczyń.

Ośrodek prowadzi działalność kulturalną również poprzez stałe formy pracy takie jak:

- ▶ krzewienie tradycji i kultury ludowej wśród młodego pokolenia – Zespół Śpiewaczy „Leśniańskie nutki”;
- ▶ stwarzanie możliwości do wyrażania własnej ekspresji, pobudzanie wyobraźni i kreatywności dzieci i osób dorosłych – zajęcia „Klubu Plastusiaki”; zajęcia kreatywne dla dzieci „Kuferek”; „Wesoła świetlica”; zajęcia kreatywne dla dorosłych „Kufer”
- ▶ kultywowanie obrzędów i pieśni ludowych – Zespół „Leśnianki” oraz Zespół Śpiewaczo-Obrzędowy „Worgulanki”;
- ▶ prowadzenie Koła Szachowego;
- ▶ prowadzenie kawiarenki internetowej.

Ponadto Gminny Ośrodek Kultury organizuje co roku dwie imprezy o charakterze powiatowym, tj. Festiwal Maryjny oraz Andrzejkowe Spotkania z Folklorem, a także stałe imprezy gminne: bal karnawałowy dla dzieci, Andrzejkowe Czary Mary, Mikołajki, Bal Sylwestrowy, eliminacje gminne Małego Konkursu Recytatorskiego, konkurs plastyczny, Dożynki Gminne.

Właściwym wydaje się rozszerzenie działalności Gminnego Ośrodka Kultury, przy zachowaniu dotychczasowych form działania. Przede wszystkim w tym kontekście należy rozważyć ewentualność silniejszego wsparcia inicjatyw lokalnych w poszczególnych wsiach.

Gminna Biblioteka Publiczna jest również instytucją kultury o podstawowym znaczeniu, szczególnie w zakresie dostępu mieszkańców do książek i upowszechniania czytelnictwa. Biblioteka istnieje nieprzerwanie od 1949 roku, a jej celami są upowszechnianie i promowanie czytelnictwa wśród mieszkańców gminy, prowadzenie działalności informacyjnej oraz działalności kulturalno-edukacyjnej. Organizowane są w niej lekcje „biblioteczne”, konkursy literacko-plastyczne, wystawy i gazetki rocznicowe. Biblioteka bierze również udział w akcji „Cała Polska czyta dzieciom” i organizuje spotkania z pisarzami. Od listopada 2013 bibliotek prowadzi także wypożyczalnię gier planszowych. Zbiory biblioteki liczą ok. 20 000 woluminów, ponadto biblioteka posiada księgozbiór regionalny dotyczący Leśnej Podlaskiej, powiatu bialskiego i województwa lubelskiego, a od 2012 roku gromadzi również audiobooki. Biblioteka posiada skomputeryzowany katalog i uczestniczy w elektronicznym wypożyczaniu księgozbiorów oraz wypożyczalniach międzybibliotecznych. W siedzibie Biblioteki znajduje się również ogólnodostępne miejsce z bezpłatnym dostępem do Internetu.

Poniższa tabela przedstawia infrastrukturę kultury na terenie gminy i jej stan, gdzie:

- 1 - zły,
- 2 - niewystarczający/wymagający inwestycji,
- 3 - zadowalający,
- 4 - bardzo dobry

Tabela 18. Charakterystyka infrastruktury kultury

Lp.	Miejscowość	Infrastruktura kultury (biblioteka, świetlica, muzeum, izba regionalna, inne (jakie?))	Stan: zły, zadowalający, dobry
1.	Bukowice	świetlica, kaplica	zadowalający
2.	Bukowice Kolonia	--	
3.	Droblin	świetlica	dobry
4.	Jagodnica	--	
5.	Klukowszczyzna	--	
6.	Leśna Podlaska	GOK, świetlica, biblioteka publiczna, kościół	dobry
7.	Ludwinów	świetlica	zadowalający
8.	Mariampol	--	
9.	Nosów	świetlica	dobry
10.	Nosów Kolonia	--	
11.	Nowa Bordziłówka	--	
12.	Ossówka	świetlica	zadowalający
13.	Stara Bordziłówka	świetlica	dobry
14.	Witulin	świetlica, kościół	świetlica- zły, kościół- dobry
15.	Witulin Kolonia	świetlica	zadowalający
16.	Worgule	świetlica	dobry
17.	Zaberbecze	świetlica	zadowalający

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Na terenie Gminy działa Zespół Śpiewaczy Worgulanki oraz Zespół Leśnianki. Oba zespoły kultywują pieśni ludowe, obrzędy i tradycje regionu, z powodzeniem reprezentując gminę na zewnątrz poprzez udział w różnych konkursach, przeglądach i festiwalach o charakterze gminnym, regionalnym i wojewódzkim. Wieloletnia działalność Zespołu Śpiewaczy Worgulanki owocuje również sukcesami na ogólnopolskich przeglądach Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, czy też Teatrów Wiejskich i Obrzędów w Stoczku Łukowskim. Na terenie wsi Worgule funkcjonuje również pracownia tkacka.

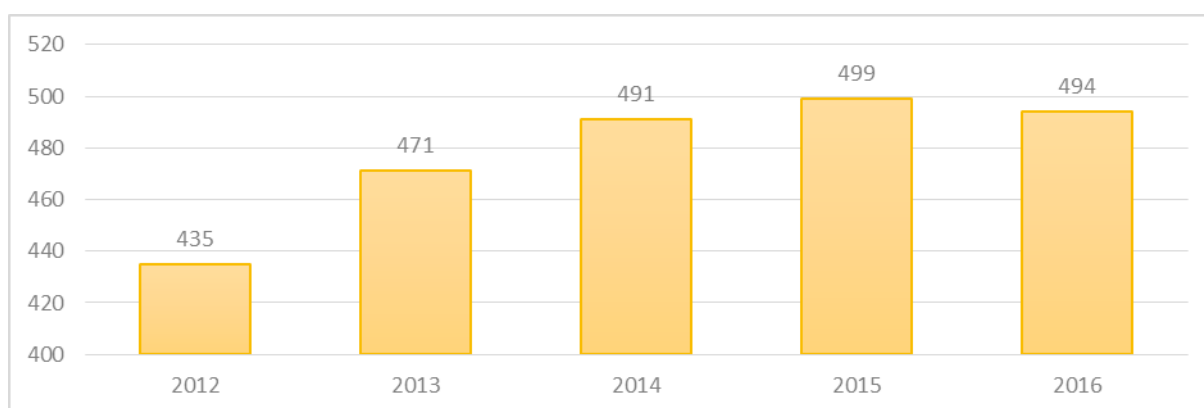
6. Gospodarka

6.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza

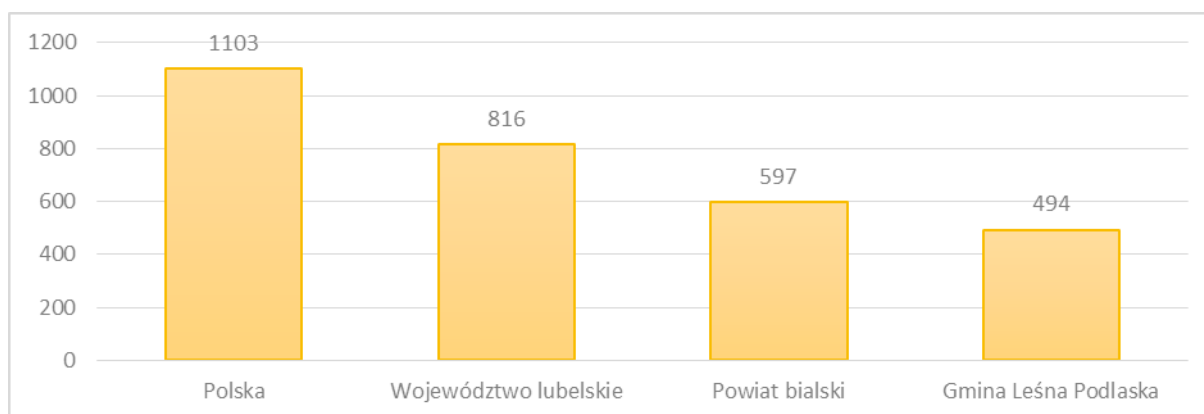
W latach 2012–2016 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności ulegała wahaniom – w 2016 roku osiągnęła wartość 494 podmiotów. Wynik ten był zdecydowanie niższy w stosunku do średniej dla powiatu (597) województwa (816) i kraju (1103).

Wykres 33. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 34. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.

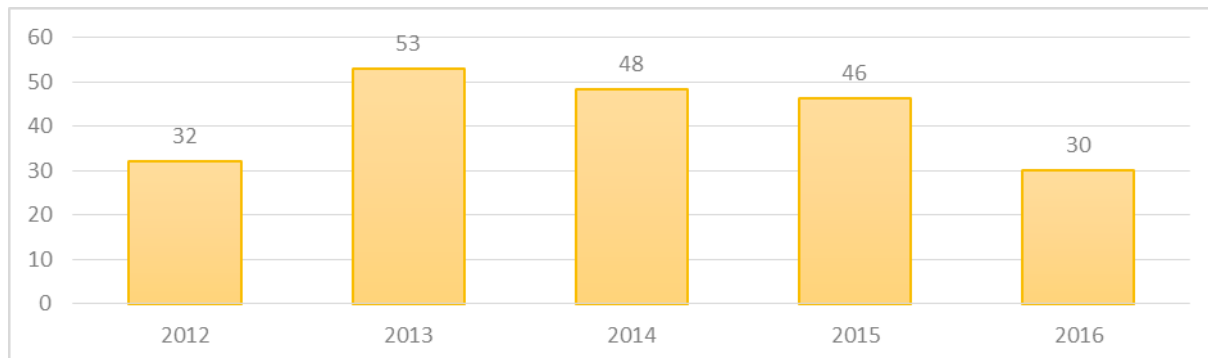

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

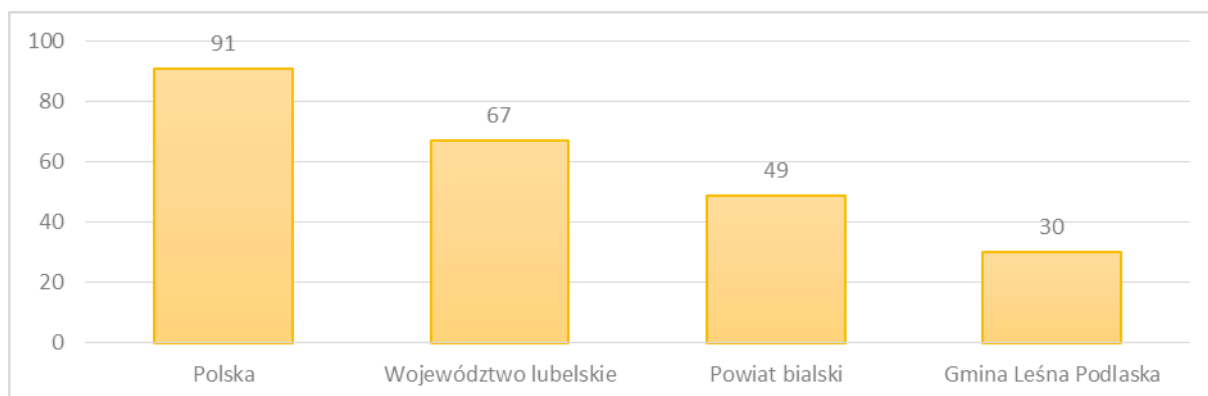
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności zmniejszała się w latach 2013-2016. W 2016 roku w gminie wskaźnik nowo zakładanych przedsiębiorstw wyniósł 30. Wskaźnik ten był niższy od średniej dla powiatu (49), województwa (67) i kraju (91).

Wykres 35. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 36. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy

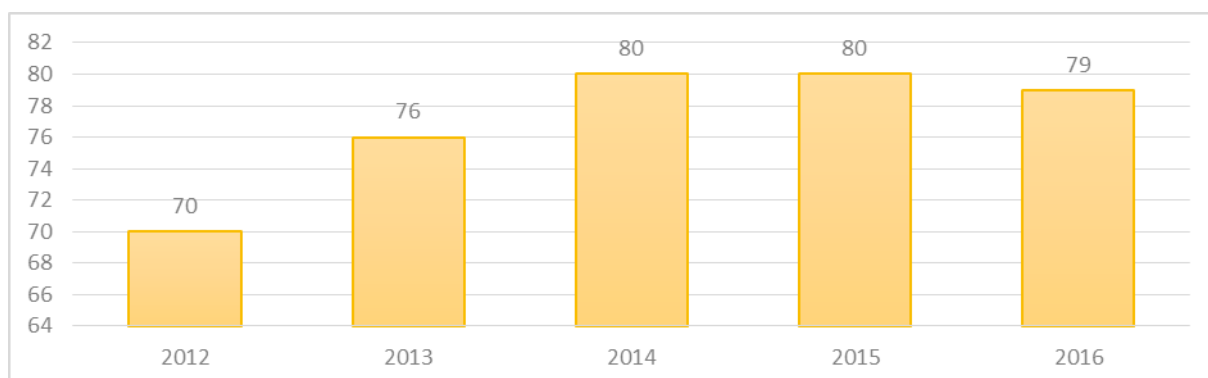

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2012-2016 ulegał nieznacznym wahaniom. Najniższy był w 2012 r. (70), najwyższy w latach 2014- 2015 r. (80) Jednak był to wynik gorszy w porównaniu z powiatem (97), województwem lubelskim (132) i krajem (178).

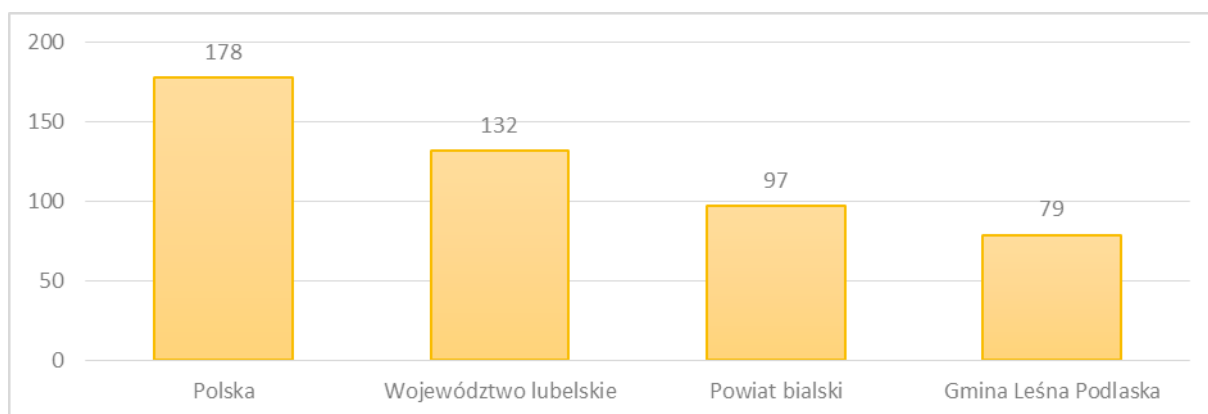

Wykres 37. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Leśna Podlaska w latach 2012–2016

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 38. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.

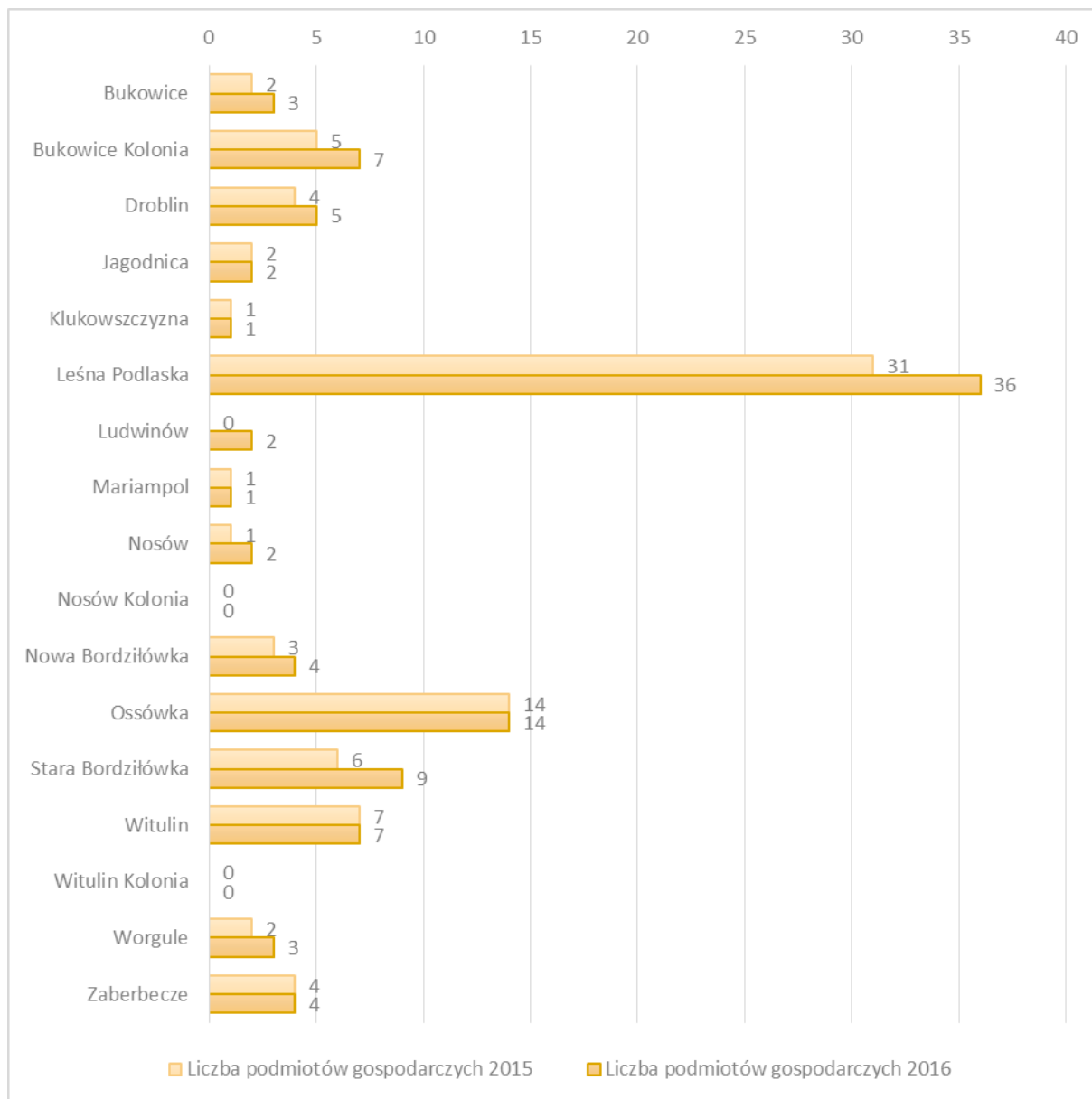

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy na terenie gminy zarejestrowanych było w 2016 roku 100 podmiotów gospodarczych - czyli o 17 więcej niż w roku poprzednim.

Wykres 39. Liczba zarejestrowanych w poszczególnych miejscowościach gminy podmiotów gospodarczych w latach 2015-2016.

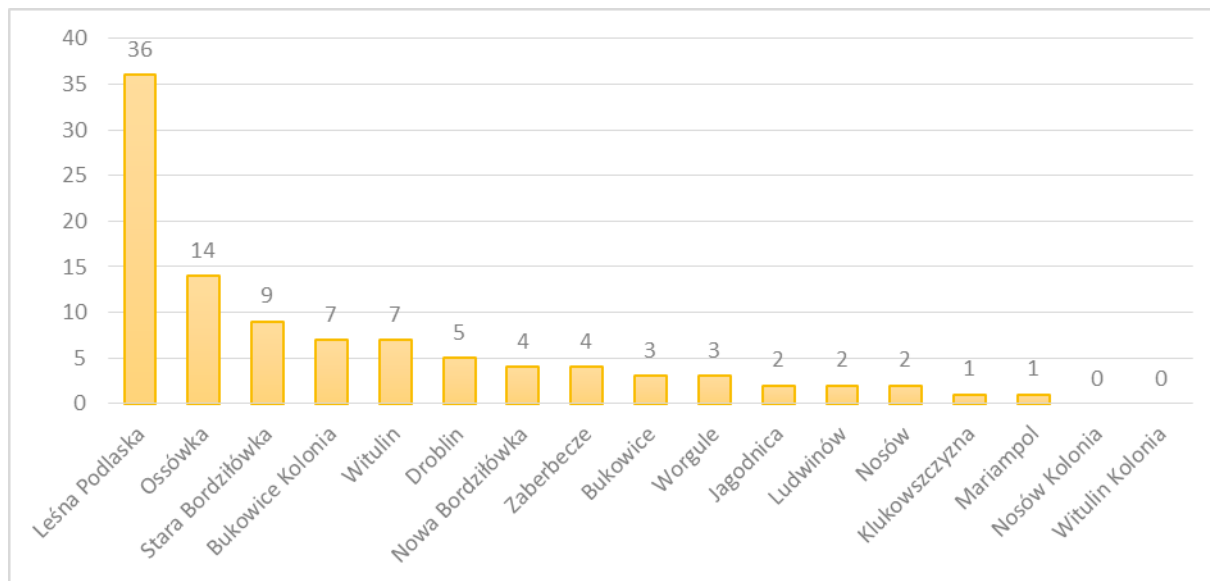
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

W 2016 roku najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych było w miejscowościach: **Leśna Podlaska** (36) i **Ossówka** (14). Brak podmiotów gospodarczych było w miejscowościach Nosów Kolonia oraz Witulin Kolonia.

Wykres 40. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych miejscowościach w gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG

6.2. Rolnictwo

Gmina zajmuje powierzchnię 8277 ha. Użytki rolne zajmują 6495,94 ha (78,48% powierzchni gminy), natomiast lasy i grunty leśne stanowią 352,53 ha. Użytki rolne w dobrej kulturze zajmują 6471,12 ha, uprawy trwałe 148,23 ha, sady 147,20 ha, pastwiska trwałe 112,87.

Tabela 19. Użytkowanie gruntów [PSR 2010]

	Powierzchnia w ha
powierzchnia gminy	8277,00
grunty ogółem	7139,26
użytki rolne ogółem	6495,94
użytki rolne w dobrej kulturze	6471,12
pod zasiewami	5071,07
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	8,46
uprawy trwałe	148,23
sady ogółem	147,2
ogrody przydomowe	22,83
łąki trwałe	1107,66
pastwiska trwałe	112,87
pozostałe użytki rolne	24,82
lasy i grunty leśne	352,53
pozostałe grunty	290,79

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

W gminie dominują gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 ha (32,23%), oraz o powierzchni od 1 do 5 ha (31,22%).

Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie gminy w porównaniu do struktury gospodarstw rolnych w powiecie i województwie jest korzystna. Gospodarstwa o powierzchni do 5 hektarów stanowią aż 36,40 ich całkowitej liczby. Jest to więcej niż w powiecie (22,23%) i w województwie (39,90%).

Liczba gospodarstw dużych 10-15 ha i powyżej 15 ha stanowi 31,37% wszystkich gospodarstw.

Tabela 20. Charakterystyka gospodarstw rolnych w Gminie

Grupa obszarowa wg ilości ha	Gospodarstwa		Powierzchnia w ha	
	Liczba	%	Powierzchnia	%
Ogółem	695	100	7139,26	100
do 1	36	5,18	38	0,53
1 – 5	217	31,22	775,98	10,87
5 – 10	224	32,23	1861,31	26,07
10 – 15	116	16,69	1540,12	21,57

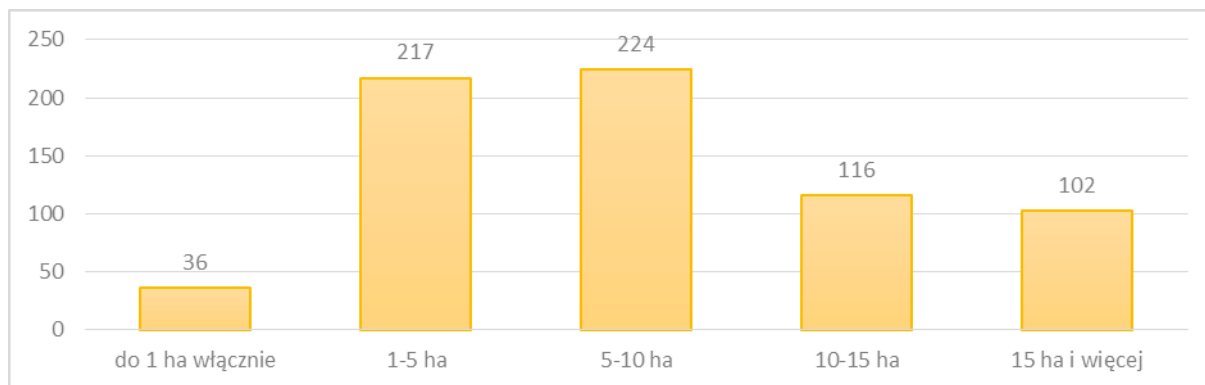
15 i więcej	102	14,68	2923,85	40,95
--------------------	-----	-------	---------	-------

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010

Wykres 41. Liczba gospodarstw rolnych pod względem liczby (stan na 2010 r.)

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

W gminie największą powierzchnię zasiewów stanowią zboża. Ich uprawy zajmują 88,74% zasiewów w gospodarstwach rolnych. Uprawy przemysłowe zajmują natomiast 1,90% ogółu powierzchni zasiewów.

Tabela 21. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych ogółem (stan na 2010 r.)

	Powierzchnia w ha	% ogółu powierzchni zasiewów
ogółem	5071,07	100%
zboża razem	4500,19	88,74%
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	4383,34	86,44%
pszenica ozima	123,33	2,43%
pszenica jara	55,95	1,10%
żyto	624,52	12,32%
jęczmień ozimy	78,17	1,54%
jęczmień jary	469,23	9,25%
owies	788,13	15,54%
pszenżyto ozime	1169,73	23,07%
pszenżyto jare	188,15	3,71%
mieszanki zbożowe ozime	70,47	1,39%
mieszanki zbożowe jare	815,66	16,08%
kukurydza na ziarno	109,09	2,15%
ziemniaki	241,25	4,76%
uprawy przemysłowe	96,43	1,90%
buraki cukrowe	0	0,00%
rzepak i rzepik razem	96,1	1,90%
strączkowe jadalne na ziarno razem	0	0,00%
warzywa gruntowe	1,51	0,03%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

W gminie wśród zwierząt gospodarskich dominuje hodowla trzody chlewnej (9530 szt.), hodowla drobiu (7333 szt.) i bydła (3 213 szt.)

Tabela 22. Zwierzęta gospodarskie w Gminie (stan na 2010 r.)

Rodzaj	Liczba (szt.)
bydło razem	3213
bydło krowy	1207
trzoda chlewna razem	9530
trzoda chlewna lochy	574
konie	124
drób ogółem razem	7333
drób ogółem drób kurzy	6186

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

6.3. Turystyka

Rozwój turystyki stanowi ogromną szansę zarówno dla zachowania unikatowego i bardzo wartościowego ekosystemu w Gminie Leśna Podlaska, jak również dla ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Poszczególne elementy posiadanego potencjału turystyczno-rekreacyjnego np. zabytki, rezerваты przyrody, lokalne wydarzenia/imprezy wymagają jednak pogłębionej analizy, a w jej następstwie istotnych zmian w postaci wykreowania z nich lokalnych produktów i usług turystycznych. Planowane w tym zakresie działania Gminy powinny zdecydowanie nawiązywać do uwarunkowań przyrodniczych, ochrony podstawowych procesów ekologicznych, ochrony wartości kulturowych, ale również wykorzystywać nowoczesne, a nawet innowacyjne metody i technologie, osiągając przez to charakter rozwoju zrównoważonego. Rozwój turystyki i rekreacji na terenie Gminy uzależniony jest od wykorzystania jej naturalnych walorów przyrodniczych i kulturowych oraz od wykorzystania innowacyjnych rozwiązań i nisz w dziedzinie zagospodarowania turystycznego. Nie bez znaczenia pozostaje także pozyskanie i wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania dla bazy turystyczno-rekreacyjnej. Dodatkowo należy także szczególnie podkreślić rolę konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy dotyczących planowanych decyzji jej władz w zakresie kierunków rozwoju turystyki.

Gmina Leśna Podlaska ma szansę na rozwój następujących typów turystyki kwalifikowanej i specjalistycznej:

1. Turystyka krajoznawcza i kulturowa – wykorzystująca najcenniejsze walory i miejsca dziedzictwa kulturowego m. in. Zespół Klasztorny Ojców Paulinów
2. Turystyka przyrodnicza - wykorzystująca najcenniejsze obszary przyrodnicze gminy, m.in. Rezerwat Przyrody „Chmielinie”
3. Turystyka specjalistyczna – związana z określonymi walorami środowiska przyrodniczego bądź warunkami społecznymi, którymi masowy ruch turystyczny nie jest zainteresowany np. turystyka wędkarska
4. Turystyka wielokulturowego pogranicza – związana z różnorodnością i wielokulturowością historyczną regionu – przede wszystkim związana ze spuścizną duchową i cywilizacyjną dwóch religii.
5. Turystyka weekendowa i codzienna – wykorzystująca bezpośrednią bliskość aglomeracji miejskiej i zainteresowanie jej mieszkańców weekendowym aktywnym wypoczynkiem.

Zadaniem priorytetowym w zakresie rozwoju turystyki na terenie Gminy Leśna Podlaska wydaje się być stałe poszerzanie i zwiększanie oferty turystycznej. Ponadto rozbudowy wymaga baza gastronomiczna i noclegowa jak i rozbudowa wszelkiego rodzaju narzędzi i miejsc rekreacji. Rolą samorządu lokalnego jest zatem realizacja, stymulowanie i ułatwianie tych działań np. poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych, stałą współpracę z lokalnym biznesem turystycznym czy wprowadzanie ułatwień dla przedsiębiorców z branży turystycznej np. w postaci ulg podatkowych. Należy wskazać, iż w chwili obecnej, zarówno infrastrukturalnie jak i promocyjnie, wykorzystana jest tylko część walorów turystycznych gminy.

- I. Na obszarze Gminy Leśna Podlaska brak jest ścieżek rowerowych, natomiast zostały utworzone trzy trasy tj.:
  1. Trasa 1 rekreacyjna „Leśna droga” - przebieg: Leśna Podlaska UG - Rezerwat Chmielinie
-Mariampol – Leśna Podlaska UG
  2. Trasa 2 turystyczna „Nad wodę, na plażę” – przebieg: Leśna Podlaska UG – Zalew Wituliński – Terebela – Jagodnica – Ludwinów – Nowa Bordziłówka – Leśna Podlaska UG
  3. Trasa 3 edukacyjna „Z historią na Ty” - przebieg: Leśna Podlaska UG –Nowa Bordziłówka – Bordziłówka Stara – Droblin – Bukowice – Nosów – Leśna Podlaska UG
- II. Podwórko Nivea w Leśnej Podlaskiej – nowoczesne miejsce zabaw.
- III. Obiekty infrastruktury spędzania wolnego czasu - zostały złożone 3 wnioski o przyznanie pomocy na budowę obiektów infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej.
  - ✓ Obiekty rekreacyjne (1 wniosek):
    1. Obiekt infrastruktury rekreacyjnej w miejscowości Witulin – Kolonia (zjeżdżalnia, karuzela, podwójna huśtawka, drążek pojedynczy gimnastyczny, stolik z ławkami, słupki do gry w piłkę z siatką, ławka, kosz, stojak na rowery)
    2. Obiekt infrastruktury rekreacyjnej w miejscowości Stara Bordziłówka (zjeżdżalnia, karuzela, podwójna huśtawka, drążek pojedynczy gimnastyczny, stolik z ławkami, ławka stojak na rowery, kosz).
    3. Obiekt infrastruktury rekreacyjnej w miejscowości Droblin (zjeżdżalnia, karuzela, podwójna huśtawka, drążek pojedynczy gimnastyczny, stolik z ławkami, ławka, stojak na rowery, kosz).
  - ✓ Obiekt rekreacyjny (2 wnioski):
    1. Obiekt infrastruktury rekreacyjnej w miejscowości Witulin (altana drewniana, ławka, stojak na rowery, tablica informacyjna, kosze, zjeżdżalnia, karuzela, huśtawka podwójna).
  - ✓ Obiekt turystyczny (3 wnioski):
    1. Operacja polega na budowie 3 obiektów turystycznych w ogólnodostępnych miejscach w miejscowościach Leśna Podlaska i Bukowice – Kolonia. Obiekt dla dzieci w Leśnej Podlaskiej z elementami do zabaw i grami poznawczo – odkrywczymi, obiekt do aktywności fizycznej w Leśnej Podlaskiej i Bukowicach Kolonii (rozgrzewka, informacje), na wytyczonym szlaku nordic walking oraz gra terenowa questy na terenie miejscowości Leśna Podlaska.
- IV. Atrakcje turystyczne – środowisko naturalne:
  1. Rezerwat przyrody „Chmielinie” – miejscowość Leśna Podlaska
  2. Na terenie Gminy znajdują się pomniki przyrody, z których najbardziej znanymi są:
    - ✓ ponad 350 letni dąb szypułkowy (obwód 575 cm i wysokość 24,0-26,0 m), zwany „Dębem Miłości” (Leśna Podlaska)
    - ✓ 2 dęby szypułkowe rosnące na terenie klasztoru oo. Paulinów w Leśnej Podlaskiej
    - ✓ Olsza czarna - obwód 590 cm i wysokość 30,0 m - drzewo składające się z 8 pni rośnie w zabytkowym parku Zespołu Szkół Rolniczych w Leśnej Podlaskiej.

- ✓ Lipa drobnolistna - obwód 505 cm i wysokość 28,0 - 30,0 m - drzewo rośnie przy dawnym gościńcu prowadzącym do założenia parkowego w Witulinie do Kol. Witulin.
- ✓ Jesion wyniosły - obwód 360 cm i wysokość 21,0 m - drzewo rośnie w parku zabytkowym w Droblinie.
- 3. Aleja lipowa w Ludwinowie
- 4. Park zabytkowy w miejscowości Nosów i Ludwinów
- 5. Lasy ochronne:
  - ✓ Uroczysko Krówka – miejscowość Ludwinów
  - ✓ Uroczysko Zadworne – miejscowość Witulin (w sąsiedztwie Zalewu Witulińskiego)
  - ✓ Uroczysko Kołowierz – miejscowość Leśna Podlaska (w tym miejscu znajduje się Dąb Miłości)

7. Infrastruktura komunikacyjna

Gmina Leśna Podlaska posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg lokalnych, jednak ich stan techniczny jest niezadawalający. Sieć dróg na terenie Gminy Leśna Podlaska tworzą: droga wojewódzka nr 811 – Sarnaki – Konstantynów – Biała Podlaska na odcinku długości 3,061 km, drogi powiatowe oraz drogi gminne. Pomimo dużej gęstości dróg tylko niewiele ponad 10 % dróg gminnych ma utwardzoną nawierzchnię.

Sieć dróg powiatowych tworzą następujące numery dróg:

- ▶ 1025L – Nosów - Leśna Podlaska;
- ▶ 1024L – Wólka Nosowska – Nosów;
- ▶ 1022L – Klukowszczyzna – Leśna Podlaska – Witulin – Cicibór;
- ▶ 1021L – Zaberbecze – Jagodnica;
- ▶ 1023L – Leśna Podlaska – Bukowice - Kolonia – Mariampol – Witulin Kolonia – Ossówka;
- ▶ 1018L – Sławacinek – Stara Bordziłówka;
- ▶ 1019L – Rudka – Kobylany - Wygnanki - Droblin - Stara Bordziłówka;
- ▶ 1020L – Biała Podlaska – Terebela – Jagodnica – Witulin.

Łączna długość dróg powiatowych to 49,361 km, w tym o nawierzchni utwardzonej 47,152 km.

Sieć dróg gminnych pełniących funkcje połączeń wewnętrznych jest bardzo gęsta, o łącznej długości 139,40 km. Drogi o nawierzchni utwardzonej stanowią łącznie tylko 15,30 km, drogi ulepszone tłuczniem lub żwirem: 37,80 km. Pozostałe to drogi z gruntu rodzimego o łącznej długości

86,30	km.
-------	-----

Tabela 23. Wykaz infrastruktury (dane z PGN).

klasa drogi	nr drogi	relacja/przebieg	długość drogi wyłącznie na obszarze gminy [m]
drogi wojewódzkie	811	Gmina Leśna Podlaska	3061
drogi powiatowe	1018L	Sławacinek - Stara Bordziłówka-Leśna Podlaska	8204
	1019L	Rudka –Kobylany- Droblin-Stara Bordziłówka	5007
	1020L	Biała Podlaska -Terebela-Jagodnica-Witulín	2250
	1021L	Worgule-Jagodnica	3909
	1022L	Cicibór -Leśna Podlaska-Stara Kornica	11652
	1023L	Ossówka-Leśna Podlaska	9558
	1024L	Wólka Nosowska-gr. woj-Nosów	2636
	1025L	(dr.woj.698)-Nosów -Leśna Podlaska	3936
drogi gminne	100034L	dr.woj.811-Komarno-Solinki—Witulín –Kolonía (Korczyńska)-Witulín-dr.pow.1022L	4348
	100137 L	dr.pow.1025L-Bukowice-dr.pow.1022L	2357
	100150L	dr. gm. 100 149 L- Droblin – dr. pow. 1019L	1856,6
	100159L	dr. pow. 1020L-Jagodnica-Ludwinów-dr. pow. 1018L	5402
	100160L	Nowa Bordziłówka –dr. gm. 100 159L	1397
	100176L	(Zielone) gr. gminy Biała Podlaska-Ossówka- gr. gminy Janów Podlaski	2232
	100180L	dr. gm. 100 179L-Witulín-dr.pow.1022L	3021
	100183L	Leśna Podlaska ulice Lipowa- Podleśna – Jana Pawła II	610
	100184L	Leśna Podlaska ulica Kardynała Stefana Wyszyńskiego	167
	100185L	Leśna Podlaska ul. Osiedlowa	182
	100186L	Leśna Podlaska ul. Nowa	409,4
	100187L	Leśna Podlaska ul. Wiejska	841
	100188L	Leśna Podlaska ul. Ogrodowa	342
	100027L	dr. woj. 811 Komarno-Kolonía- gr. gminy Leśna Podlaska	5446
	100142L	dr. gm. 100 137L – Bukowice - Bukowice-Kolonía- dr. pow. 1023L	3279
	100029L	dr. woj. 811-Zakanale-Komarno-Kolonía-Solinki –drdr.pow.1023L	1088
	100032L	dr.woj.811-Komarno-Kolonía-Solinki dr.-powiatowa1023	1065
	100129L	gr. woj.- Połaniec- Nosów-Kolonía- po gr .gminy dr.gm.100140L	7004
	100130L	gr. gminy Konstantynów-Nosów –Kolonía- Połaniec	1335
	100131L	dr.gm 100027L-Nosów-Kolonía-dr.pow.1025L	1828
	100132L	Nosów-Kolonía-dr.gm.100027L	464
	100133L	Nosów-Kolonía-dr.pw.1023L	2580
	100134L	gr.gm.Konstantynów-Nosów-Kolonía-dr.gm.100133L	627
	100135L	dr.pow.1025L-Nosów-Kolonía-dr.gm.100136L	2486
	100136L	dr.pow.1025L-Nosów-Kolonía-dr.gm.100032L	2914
	100138L	dr.gm.100139L-dr.pow.1022L	2113
	100139L	gr. woj.- Nosów-dr.pow.1024L	1340
	100140L	gr.woj-dr.pow.1024L	1215
	100141L	dr.gm.100139L-Klukowszczyzna-dr.pow.1022L	1085
	100143L	dr.gm.100027L-Bukowice-Kolonía-dr.gm.100032L	1600
	100144L	dr.pow.1023L-dr.pow.1022L	2206
	100145L	dr.pow.1023L-Witulín-Kolonía-Mariampól-Bukowice-Kolonía-dr.gm.100027L	6134
100146L	Bukowice-Kolonía-dr.pow.1022L	1694	
100147L	gr.woj-Klukowszczyzna-dr.pow.1022L	2394	

100148L	dr.pow.1019L-Klukowszczyzna-dr.gm.100147L	1464
100149L	dr.gm.100153L-Droblin-dr.gm.100148L	3730
100151L	Pojelce-dr.pow.1018L	2036
100152L	gr.woj-Droblin-dr.pow.1019L	1948
100153L	dr.pow.1019L-Stara Bordziłówka-dr.gm.100155L	1286
100154L	dr.pow.1019L-Stara Bordziłówka-dr.pow.1019L	2437
100155L	Pojelce- gr.gm. Biała Podlaska-Stara Bordziłówka-dr.pow.1018L	3325
100156L	Ludwinów- Worgule -Pojelce-Pólko	4898
100157L	Ludwinów-dr.gm.100156L	3168
100158L	dr.pow.1018L-Zaberbecze-Ludwinów-dr.pow.1019L	5235
100161L	dr.gm.100162L-Witulín (Haczki) -dr.pow.1022L	1437
100162L	Witulín- (Haczki)-dr.gm.100145L	1394
100163L	dr.pow.1023L-Ossówka-Kolonia-dr.pow.1022L	4430
100164L	dr.gm.100034L-Witulín-Kolonia-dr.gm.100145L	1270
100165L	dr.pow.1023L-Witulín-Kolonia(Korczyska)-dr.gm.100178L	2580
100166L	dr.gm.100034L-Witulín-Kolonia(Pasieka)-dr.gm.100029L	1281
100167L	dr.gm.Konstantynów-dr.gm.100169L-Witulín-Kolonia(Korczyska)- dr.gm.100165L	2261
100168L	dr.gm.100167L—Granica-Witulín-Kolonia(Korczyska)- dr.gm.100165L	2405
100169L	po gr. gminy -dr.gm.100034L- Granica – dr.pow.1023L	3097
100170L	dr.gm.100035L-Ossówka-Kolonia-dr.pow.1023L	464
100171L	dr.gm.100035LoOssówka-Kolonia-dr.gm.100176L	436
100172L	po gr .gminy- Ossówka-Kolonia-dr.gm.100169L	2329
100173L	(Klonownica Plac) gr. gminy Janów Podlaski-Ossówka –Kolonia- dr.gm.100035L	1267
100174L	gr. gminy Janów Podlaski-dr.gm.100173L-Ossówka-Kolonia- dr.gm.100035L	1036
100175L	gr. gminy Janów Podlaski-dr.gm.100174L-dr.gm.100176L	315
100177L	dr.gm.100176-Ossówka-dr.gm.100178L	1469
100178L	dr.gm.100034L-Komarno-Ossówka-Kolonia-dr.gm.100169L	3067
100179L	dr. Gm. 100176L-Ossówka-Kolonia-dr.gm.100169L	3433
100181L	(Terebela) gr .gminy .Biała Podlaska –Zaberbecze-dr.pow.1021L	2064
100182L	Leśna Podlaska ul. Łąkowa	810

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Leśna Podlaska

Tabela 24. Ewidencja dróg w Gminie Leśna Podlaska.

Lp.	Przebieg drogi	Drogi	
		Numer drogi	rodzaj drogi publicznej
1.	Sarnaki- Konstantynów- Biała Podlaska	811	Wojewódzka
2.	Cicibór – Leśna Podlaska – Stara Kornica	02124	Powiatowa
3.	Wólka Nosowska – Nosów	02125	Powiatowa
4.	Od dr. 698 Nosów – Leśna Podlaska	02126	Powiatowa
5.	Ossówka – Leśna Podlaska	02127	Powiatowa
6.	Rudka – Kobylany – Bordziłówka – Leśna Podlaska	02128	Powiatowa
7.	Sławacinek – Bordziłówka	02130	Powiatowa
8.	Woroniec – Swory do dr. 02130	02131	Powiatowa
9.	Biała Podlaska – Jagodnica	02133	Powiatowa
10.	Worgule – Zaberbecze – Witulin	02134	Powiatowa
12.	dr .woj. 811 - Komarno Kol. - gr. gminy Leśna Podlaska	100027L	Gminna
12.	dr. woj. 811 - Zakanale - Komarno Kol. - Sulinki - dr.gm.100034L	100029L	Gminna
13.	dr. woj. 811 - Komarno Kol. - gr. gminy Leśna Podlaska	100032L	Gminna
14.	dr. woj. 811 - Komarno - Sulinki - Korczyska - Witulin - dr.pow.1022L	100034L	Gminna
15.	gr. woj. - Połaniec - Kol. Nosów - po gr .gminy dr.gm.100140L	100129L	Gminna
16.	gr. gminy Konstantynów - Kol. Nowinki - Połaniec	100130L	Gminna
17.	dr.gm.100027L - Kol. Nosów - dr.pow.1025L	100131L	Gminna
18.	Kol. Nowinki - dr.gm.100027L	100132L	Gminna
19.	Kol. Nowinki - Kol. Nosów - dr.pow.1023L	100133L	Gminna
20.	gr. gminy Konstantynów - Kol. Nowinki - dr.gm.100133L	100134L	Gminna
21.	dr.pow.1025L - Kol. Nosów - dr.gm.100136L	100135L	Gminna
22.	dr.pow.1025L - Kol. Nosów - dr.gm.100032L	100136L	Gminna
23.	dr.pow.1024L - Bukowice -	100137L	Gminna

Lp.	Przebieg drogi	Drogi	
		Numer drogi	rodzaj drogi publicznej
	dr.pow.1022L		
24.	dr.gm.100139L - dr.pow.1022L	100138L	Gminna
25.	gr. woj. - Nosów - dr.pow.0024L	100139L	Gminna
26.	gr. woj. - dr.pow.1024L	100140L	Gminna
27.	dr.gm.100139L - Klukowszczyzna - dr.pow.1022L	100141L	Gminna
28.	dr.gm.100137L - Bukowice - Kol. Bukowice - dr.pow.1023L	100142L	Gminna
29.	dr.gm.027L - Kol. Bukowice - dr.gm.100032L	100143L	Gminna
30.	dr.pow.1023L - dr.pow.1022L	100144L	Gminna
31.	dr.pow.1023L - Kol. Witulin - Mariampol - Kol. Bukowice - dr.gm.100027L	100145L	Gminna
32.	Kol. Bukowice - dr.pow.1022L	100146L	Gminna
33.	gr. woj. - Żabów - dr.pow.1022L	100147L	Gminna
34.	dr.pow.0019L - Żabów - dr.gm.100147L	100148L	Gminna
35.	dr.gm.100153L - Kol. Droblin - Droblin Podłużny - Droblin Poprzeczny - dr.gm.100148L	100149L	Gminna
36.	dr.gm.100149L - Droblin - dr.pow.1019L	100150L	Gminna
37.	Pojelce - dr.pow.1018L	100151L	Gminna
38.	gr. woj. - Kol. Droblin - dr.pow.1019L	100152L	Gminna
39.	dr.pow.1019L - Bordziłówka Stara - dr.gm.100155L	100153L	Gminna
40.	dr.pow.1019L - Koszelówka - dr.pow.1019L	100154L	Gminna
41.	(Pojelce) gr. gminy Biała Podlaska - Bordziłówka Stara - dr.pow.1018L	100155L	Gminna
42.	Ludwinów - Worgule - Pojelce - Pólko	100156L	Gminna
43.	Ludwinów - dr.gm.100156L	100157L	Gminna
44.	dr.pow.1018L - Zaberbecze -Ludwinów - dr.pow.1019L	100158L	Gminna
45.	dr.pow.1020L - Jagodnica - Ludwinów - dr.pow.1018L	100159L	Gminna
46.	Bordziłówka Nowa -	100160L	Gminna

Lp.	Przebieg drogi	Drogi	
		Numer drogi	rodzaj drogi publicznej
	dr.gm.100159L		
47.	dr.gm.100162L - Haczki - dr.pow.1022L	100161L	Gminna
48.	Haczki - dr.gm.100145L	100162L	Gminna
49.	dr.pow.1023L - Kol. Osówka - dr.pow.1022L	100163L	Gminna
50.	dr.gm.100034L - Kol. Witulín - dr.gm.100145L	100164L	Gminna
51.	dr.pow.1023L - Korczyńska - dr.gm.100178L	100165L	Gminna
52.	dr.gm.100034L - Pasieka - dr.gm.100029L	100166L	Gminna
53.	gr. gminy Konstantynów - dr.gm.100169L - Korczyńska - dr.gm.100165L	100167L	Gminna
54.	dr.gm.100167L - Granica - Korczyńska - dr.gm.100165L	100168L	Gminna
55.	po gr. gminy - dr.gm.100034L - Granica - dr.pow.1023L	100169L	Gminna
56.	dr.gm.100035L - Kol. Ossówka - dr.pow.1023L	100170L	Gminna
57.	dr.gm.100035L - Kol. Ossówka - dr.gm.100176L	100171L	Gminna
58.	po gr. gminy - Kol. Ossówka - dr.gm.100169L	100172L	Gminna
59.	(Klonownica Plac) gr. gminy Janów Podlaski - Kol. Ossówka - dr.gm.100035L	100173L	Gminna
60.	gr. gminy Janów Podlaski - dr.gm.100173L - Kol. Ossówka - dr.gm.100035L	100174L	Gminna
61.	gr. gminy Janów Podlaski - dr.gm.100174L - dr.gm.100176L	100175L	Gminna
62.	(Zielone) gr. gminy Biała Podlaska - Ossówka - gr. gminy Janów Podlaski	100176L	Gminna
63.	dr.gm.100176L - Ossówka - dr.gm.100178L	100177L	Gminna
64.	dr.gm.100034L - Komarno - Kol. Ossówka - dr.gm.100169L	100178L	Gminna
65.	dr.gm.100176L - Kol. Ossówka - dr.gm.100180L	100179L	Gminna
66.	dr.gm.100179L - Witulin - dr.pow.1022L	100180L	Gminna
67.	(Kol. Terebela) gr. gminy Biała Podlaska - Zaberbecze - dr.pow.1021L	100181L	Gminna
68.	Leśna Podlaska ul. Łąkowa	100182L	Gminna
69.	Leśna Podlaska ulice	100183L	Gminna

Lp.	Przebieg drogi	Drogi	
		Numer drogi	rodzaj drogi publicznej
	Lipowa - Podleśna - 1-Maja		
70.	Leśna Podlaska ul. 40-lecia	100184L	Gminna
71.	Leśna Podlaska ul. Osiedlowa	100185L	Gminna
72.	Leśna Podlaska ul. Nowa	100186L	Gminna
73.	Leśna Podlaska ul. Wiejska	100187L	Gminna
74.	Leśna Podlaska ul. Ogrodowa	100188L	Gminna

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Leśna Podlaska

Poniższa tabela przedstawia ocenę skomunikowania miejscowości z resztą gminy. Do miejscowości, które charakteryzują się niewystarczającą jakością skomunikowania z resztą gminy należy: **Nosów Kolonia**. Do oceny infrastruktury drogowej użyto następującej skali:

- 1 - zły,
- 2 - niewystarczający/wymagający inwestycji,
- 3 - zadowolający,
- 4 - bardzo dobry

Tabela 25. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy

Lp.	Miejscowość	Drogi (krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne) i/lub tory przebiegające przez teren miejscowości	Ocena skomunikowania z resztą gminy (jakość nawierzchni dróg/kolei: zła, zadowolająca, dobra oraz bezpieczeństwo (np. chodnik),	Komunikacja publiczna: jest/nie ma (połączenia wystarczające lub nie wystarczające)
1.	Bukowice	powiatowa, gminna	dobra	jest
2.	Bukowice Kolonia	powiatowa, gminna	dobra	autobus szkolny
3.	Droblin	powiatowa, gminna	dobra	autobus szkolny
4.	Jagodnica	powiatowa, gminna	dobra	jest
5.	Klukowszczyzna	powiatowa, gminna	dobra	jest
6.	Leśna Podlaska	powiatowa, gminna	dobra, chodnik	jest
7.	Ludwinów	gminna	zadowolająca	autobus szkolny
8.	Mariampol	powiatowa	zadowolająca	autobus szkolny
9.	Nosów	powiatowa, gminna	dobra	jest
10.	Nosów Kolonia	gminna	zła	nie ma
11.	Nowa Bordziłówka	powiatowa, gminna	zadowolająca, chodnik	jest
12.	Ossówka	powiatowa, gminna, wojewódzka	dobra	jest
13.	Stara Bordziłówka	powiatowa, gminna	dobra	jest
14.	Witulín	powiatowa, gminna	dobra	jest
15.	Witulín Kolonia	powiatowa, gminna	dobra	autobus szkolny
16.	Worgule	powiatowa, gminna	dobra	jest
17.	Zaberbecze	powiatowa, gminna	dobra	autobus szkolny

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

8. Infrastruktura techniczna

8.1. Gospodarka mieszkaniowa

Według najnowszych danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2015 roku na terenie gminy zlokalizowanych było 1 349 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 121195 m². Liczba mieszkań na przełomie lat 2011-2015 wzrosła o 43 (3,19%), natomiast powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 5615m² (4,6%).

Szczegółowe dane dotyczące infrastruktury mieszkaniowej zawiera tabela.

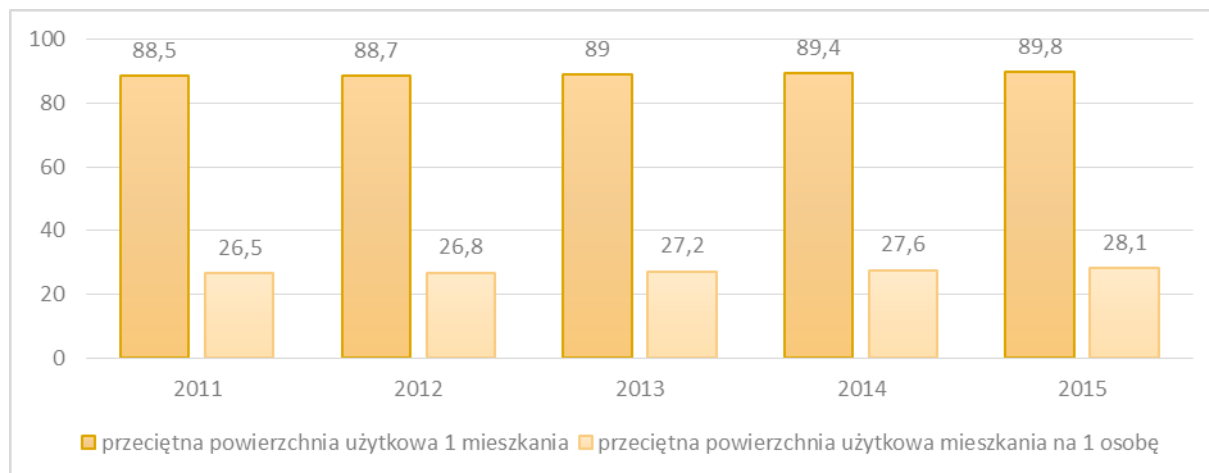
Tabela 26. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	1306	1313	1324	1336	1349
izby	5202	5238	5298	5366	5440
powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	115580	116448	117880	119478	121195

Źródło: GUS, 2016

Wskaźnik powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego mieszkańca gminy wyniósł w roku 2015 – 28,1 m² i wzrost w odniesieniu do 2011 roku o 1,6 m²/osobę. Średnia powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania w 2015 r. wyniosła 89,8 m² i wzrosła w odniesieniu do 2011 roku o 1,3 m².

Wykres 42. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m².

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

8.2. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Do głównych zadań systemu gospodarki odpadami należy zaliczyć:

- ✓ edukację ekologiczną społeczeństwa,
- ✓ uporządkowanie gospodarki odpadami w gminie, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów, wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia celów krótko i długookresowych,
- ✓ osiągnięcie wymaganych prawem poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Zgodnie z „Planem gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022”, Gmina Leśna Podlaska została zaliczona do regionu Biała Podlaska. Na terenie Gminy znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany przy Wysypisku Śmieci w Komarnie o pojemności 130.900 m³ odpadów zagęszczonych oraz powierzchni składowiska 1,5 ha i przewidywanym okresie eksploatacji do 2029 roku. Wysypisko wyposażone jest w podstawowe urządzenia techniczne niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego. Na wysypisku prowadzi się selektywną zbiórkę odpadów oraz odzysk surowców wtórnych. Na terenie gminy funkcjonuje zorganizowany system zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, realizowany przez wyłonioną w drodze przetargu firmę zewnętrzną. Przyjęcie odpadów do PSZOK jest bezpłatne. Odpady komunalne przekazywane są do firmy PW „Komunalnik” z Białej Podlaskiej.

Według najnowszych danych GUS w 2015 roku na jednego mieszkańca gminy przypadło ogółem 29,0 kg wytworzonych odpadów, a ilość odpadów z gospodarstw domowych przypadająca na jednego mieszkańca wynosiła 26,8 kg.

Tabela 27. Średnia ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca Gminy [kg]

	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	4 120	5 820	5 200	16 800	12 550
ogółem na 1 mieszkańca [kg]	9,5	13,3	12,0	38,7	29,0
z gospodarstw domowych [kg]	3 120	4 320	4 400	15 900	11 600
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	7,2	9,9	10,2	36,6	26,8

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

8.3. System zaopatrzenia w wodę

W Gminie Leśna Podlaska sieć wodociągowa obejmuje następujące odcinki: Bukowice-Nosów (5,575 km), Zaberbecze-Witulín-Jagodnica (14,599 km), Mariampól-Bukowice Kolonia-Nosów-Kolonia Witulín-Kolonia(40,188 km), Ossówka-Ossówka Kolonia (17,926 km), Stara Bordziłówka-Droblin (12,844 km), Ludwin-Worgule (12,033 km), Klukowszczyzna (1,369 km), Nowa Bordziłówka (1,982 km+0,148 km), Leśna Podlaska (9,05 km). Wodociągami zarządza Gminy Zakład Usług Komunalnych w Leśnej Podlaskiej.

Z sieci wodociągowej w gminie korzysta 62,7% mieszkańców (BDL GUS,2015). Długość sieci wodociągowej wynosi 115,7 km i prowadzi do niej 863 przyłączeń.

Tabela 28. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej.

Wartości	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci rozdzielczej	115,7	115,7	115,7	115,7	115,7
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	820	826	826	843	863
woda dostarczona gospodarstwom domowym	82	88	100	105	103,4
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	2292	2299	2292	2791	2800
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	18,8	20,2	23,1	24,2	23,9

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Infrastruktura wodociągowa jest obecna na terenie wszystkich miejscowości gminy.

Tabela 29. Obecność wodociągu na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Leśna Podlaska.

Lp.	Miejscowość	Obecność wodociągu (TAK/NIE)
1.	Bukowice	TAK
2.	Bukowice Kolonia	TAK
3.	Droblin	TAK
4.	Jagodnica	TAK
5.	Klukowszczyzna	TAK
6.	Leśna Podlaska	TAK
7.	Ludwinów	TAK
8.	Mariampól	TAK
9.	Nosów	TAK
10.	Nosów Kolonia	TAK
11.	Nowa Bordziłówka	TAK
12.	Ossówka	TAK
13.	Stara Bordziłówka	TAK
14.	Witulín	TAK
15.	Witulín Kolonia	TAK
16.	Worgule	TAK
17.	Zaberbecze	TAK

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

8.4. System odprowadzania ścieków

W 2015 r. sieć kanalizacyjna mierzyła 8,2 km oraz liczyła 225 przyłączy o rocznym odprowadzeniu ścieków w gospodarstwach domowych na poziomie 43 dm³. Z kanalizacji korzysta zaledwie 16,3% mieszkańców. Gmina Leśna Podlaska posiada dwie oczyszczalnie ścieków (dane Urzędu Statystycznego w Lublinie).

Tabela 30. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej

Wartości	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	8,1	8,1	8,1	8,1	8,2
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	217	219	219	220	225
ścieki odprowadzone	38	36	48	46	42
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	709	714	712	715	730

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Na terenie gminy brak jest infrastruktury kanalizacyjnej. Jest ona obecna tylko w miejscowości Leśna Podlaska.

Tabela 31. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości gminy.

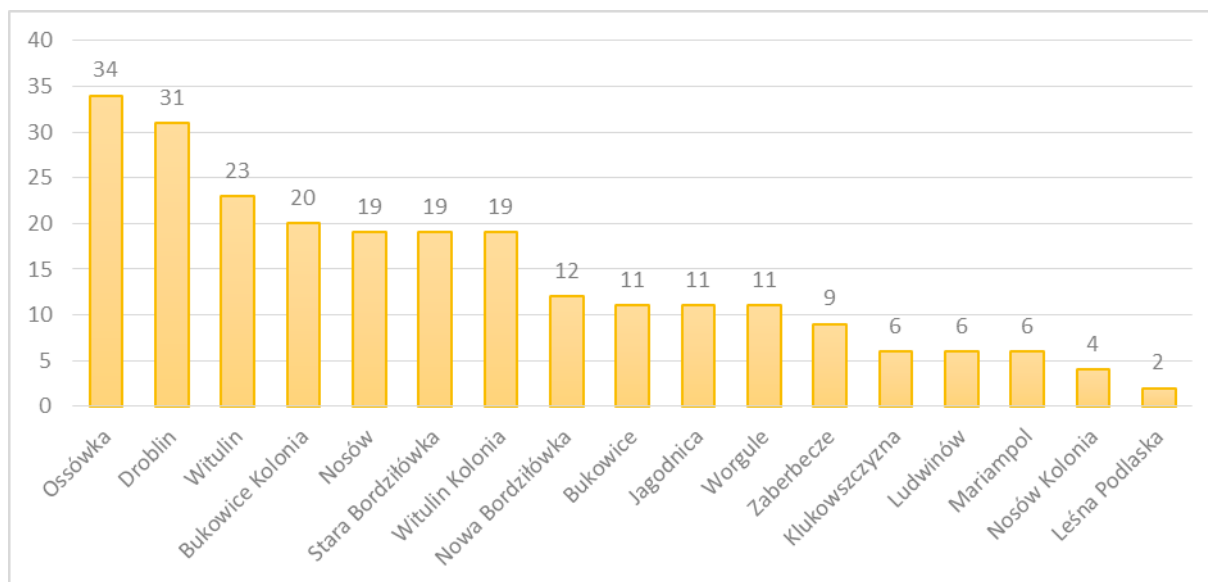
Lp.	Miejscowość	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)
1.	Bukowice	NIE
2.	Bukowice Kolonia	NIE
3.	Droblin	NIE
4.	Jagodnica	NIE
5.	Klukowszczyzna	NIE
6.	Leśna Podlaska	TAK
7.	Ludwinów	NIE
8.	Mariampol	NIE
9.	Nosów	NIE
10.	Nosów Kolonia	NIE
11.	Nowa Bordziłówka	NIE
12.	Ossówka	NIE
13.	Stara Bordziłówka	NIE
14.	Witulín	NIE
15.	Witulín Kolonia	NIE
16.	Worgule	NIE
17.	Zaberbecze	NIE

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

W kontekście niewystarczającej infrastruktury kanalizacyjnej szczególnego znaczenia nabiera liczba przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie poszczególnych miejscowości. Największa ich liczba występuje w Ossówce (34), Droblinie (31) i Witulinie (23).

Wykres 43. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie miejscowości gminnych.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

8.5. Sieć gazowa

Przez teren Gminy Leśna Podlaska przebiega trasa gazociągów o znaczeniu ponadlokalnym DN700 PN 6,3 Mpa relacji Hołowczyce – Wronów DN150 PN 6,3 Mpa relacji Hołowczyce – Biała Podlaska. Tym samym istnieje potencjalna możliwość gazyfikacji gminy.

8.6. System ciepłowniczy

Na obszarze Gminy Leśna Podlaska nie występuje scentralizowany system ciepłowniczy. Zapotrzebowanie na ciepło wykorzystane do ogrzewania oraz przygotowania ciepłej wody użytkowej w obiektach jest zaspokajane dzięki wykorzystaniu:

1. **Kotłowni zlokalizowanych na terenie obiektów użyteczności publicznej**, w tym administracyjnych oraz placówek oświatowo-wychowawczych zasilanych w głównej mierze paliwem węglowym, ciepła kotłowni lokalnych obiektów przyległych, kotłowni na biomasę. Do jednych z największych źródeł wytwórczych w analizowanych obiektach zaliczyć należy:

- kotłownię węglową o mocy 320 kW przy Zespole Placówek Oświatowych, ul. Bialska 25 w m. Leśna Podlaska,
- kotłownię węglową o mocy 200 kW przy Sanktuarium matki Bożej Leśniewskiej w m. Leśna Podlaska,
- kotłownię olejową o mocy 2 X 60 kW w obiekcie Urzędu Gminy, ul. Bialska 30 w m. Leśna Podlaska,
- kotłownię węglową o mocy 95 kW w obiekcie Ośrodka Zdrowia, ul. Bialska 2 w m. Leśna Podlaska.

Szczegółowy wykaz infrastruktury zaopatrzenia w ciepło obiektów użyteczności publicznej przedstawiono w Załączniku nr 2 do opracowania.

2. **Kotłowni zlokalizowanych na terenie obiektów prowadzących działalność gospodarczą**, w tym zasilające przedsiębiorstwa handlowo-usługowe oraz przemysłowe ogrzewane w głównej mierze paliwem węglowym, ciepła kotłowni lokalnych obiektów przyległych, kotłowni na biomasę. W głównej mierze są to niewielkiej mocy jednostki wytwórcze wspomagane w procesie produkcji ciepłej wody użytkowej bojlerem elektrycznym oraz pompą ciepła. Do głównych źródeł zasilania w sektorze należy zaliczyć m.in. kocioł węglowy o mocy 160 kW zasilający obiekty przedsiębiorstwa Paweł Skerczyński Handel i Usługi czy kocioł węglowy o mocy 42 kW zasilający obiekty przedsiębiorstwa AUTO-LIDER Zakład Usługowo Naprawczy.

3. **Ogrzewanie większości jednorodzinnych obiektów mieszkalnych** odbywa się w oparciu o indywidualne piece zasilane węglem kamiennym najczęściej zmieszany z biomasą zazwyczaj pochodzenia leśnego, w dalszej kolejności gazem propan-butan oraz olejem opałowym. Szczegółowy opis i analizę wyników ankietyzacji sektora mieszkalnego przedstawiono w Załączniku nr 1 do opracowania.

8.7. Infrastruktura elektroenergetyczna

Na obszarze Gminy Leśna Podlaska nie znajduje się przesyłowa infrastruktura elektroenergetyczna administrowana przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. Oddział w Radomiu. Najbliższe sieci przesyłowe relacji STN-SDU przebiegają przez obszary powiatów sąsiadujących. Zgodnie z oficjalną informacją operatora, w najbliższych latach inwestycje związane z rozbudową sieci przesyłowej na obszarze gminy nie są planowane do realizacji. Dystrybucję energii elektrycznej w Gminie Leśna Podlaska prowadzi koncern energetyczny PGE Dystrybucja S.A. Oddział Dystrybucji Lublin.

System elektroenergetyczny, poprzez który zasilana jest Gmina Leśna Podlaska, składa się z następujących elementów: Głównego Punktu Zasilania (GPZ), sieci energetycznych, stacji transformatorowych SN/nn oraz infrastruktury oświetlenia ulic.

Główny punkt zasilania. Obszar terytorialny gminy Leśna Podlaska jest zasilany z GPZ 110/15 kV Biała Podlaska-Sitnicka zlokalizowanej na obszarze miasta Biała Podlaska. Stacja zasilania również miasto Biała Podlaska jak i inne gminy ościenne. Stacje Głównego Punktu Zasilania (GPZ) są odpowiedzialne za przetworzenie energii wysokich napięć na napięcia średnie, akceptowalne przez lokalny system rozdzielczy. Funkcjonowanie stacji opiera się na dwóch transformatorach o łącznej mocy 35 MVA w układzie:

- TR 1: 110/15 kV o mocy 25 MVA
- TR 2: 110/15 kV o mocy 10 MVA

Sieci energetyczne. Infrastrukturę sieci energetycznej sklasyfikowano na podstawie napięcia, które przenoszą, tj.:

- **Sieci wysokich napięć (WN).** W czasie rzeczywistej pracy systemu, energia elektryczna przesyłana jest napowietrznymi liniami zasilającymi o napięciu 110 kV relacji Biała Podlaska Sitnicka- Hołowczyce o łącznej długości 4,8 km. Linie WN stanowią 3,06% wszystkich linii w gminie.
- **Sieci średnich napięć (SN).** Zasilanie stacji transformatorowych Sn/nN, odbiorców końcowych w tym przemysłowych i komunalnych na obszarze gminy Leśna Podlaska jest realizowane poprzez linie elektroenergetyczne o napięciu 15 kV pracujące w oparciu o wymienioną wcześniej stację GPZ. Na obszarze gminy Leśna Podlaska znajduje się łącznie 47,2 km linii elektroenergetycznych SN, z czego 45 km (95,34%) stanowią linie napowietrzne, przy 2,2 km (4,66%) linii kablowych. Linie SN stanowią 30,11% wszystkich linii w gminie.
- **Sieci niskich napięć (nN).** Linie o niskim napięciu 0,4 kV są odpowiedzialne za bezpośrednie zasilanie odbiorców końcowych w tym przemysłowych i komunalnych. Sieć ta wykorzystywana jest również bardzo często jako wydzielone obwody oświetlenia ulicznego. Na obszarze Gminy Leśna Podlaska znajduje się łącznie 104,8 km linii elektroenergetycznych nN, z czego 94,6 km (90,27%) stanowią linie napowietrzne, przy 10,2 km (9,73%) linii kablowych. Linie nN stanowią 66,84% wszystkich linii w gminie.

Stacje transformatorowe 15/04 kV. Odbiorcy końcowi na niskim napięciu są zasilani za pośrednictwem 48 stacji PGE Dystrybucja S.A. oraz 1 stacji stanowiącej własność odbiorcy. Łączna moc zasilania wszystkich stacji wyniosła 4 095 kVA.⁴

Oświetlenie ulic. Na potrzeby oświetlenia ulic w gminie Leśna Podlaska funkcjonuje łącznie 447 pkt. oświetleniowych, z czego 394 pkt. (88,14%) stanowi własność PGE Dystrybucja S.A. przy 53 pkt. (11,86%) będących własnością Gminy.

Według informacji zawartych w Planach Rozwoju PGE Dystrybucja S.A. w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na terenie Gminy Leśna Podlaska planowana jest rozbudowa przyłącza kablowego nN o długości 1,5 km i linii napowietrznej o długości 0,1 km.

8.8. Infrastruktura teleinformatyczna

Gmina Leśna Podlaska jest strefonizowana w ponad 90 %. Łączność na terenie gminy oparta jest na centralach automatycznych. Głównym operatorem jest Telekomunikacja Polska S.A. Teren gminy objęty jest zasięgiem telefonii komórkowej wszystkich operatorów dostępnych na rynku polskim. Przewiduje się dalsze unowocześnianie sieci i urządzeń telekomunikacyjnych oraz wykorzystanie środków strukturalnych w celu stworzenia i rozbudowy bezprzewodowego, szerokopasmowego dostępu do Internetu.

---

⁴ Brak danych dotyczących mocy stacji odbiorcy końcowego

9. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych

9.1. Założenia ogólne

1. Zgodnie z przyjętymi definicjami: stanu kryzysowego, obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, wskazane zostały sfery i negatywne zjawiska, które w szczególności powinny być podstawą do identyfikacji danego obszaru jako obszaru zdegradowanego, a dalej obszaru rewitalizacji.
2. Powyższe cechy – leżące u podstaw identyfikacji sytuacji problemowych – należy traktować także jako ramy interwencji, zgodnie z zasadą, że interwencja powinna być ukierunkowana na likwidację lub ograniczenie sytuacji problemowej.

9.2. Wybór metodologii wyznaczania obszarów zdegradowanych

W przedmiotowym Lokalnym Programie Rewitalizacji przedstawiono diagnozę obszarów zdegradowanych w dwóch ujęciach metodologicznych. Pierwszym ujęciem jest operowanie na danych wskaźnikowych. Analizowane dane były przedstawione wskaźnikiem na 100 mieszkańców. W związku z dużymi rozbieżnościami dotyczącymi liczby mieszkańców i występowaniem na terenie gminy sołectw liczących poniżej 100 mieszkańców (4 na 17), podczas konsultacji społecznych zaproponowano metodologię bazującą na danych rzeczywistych. Operowanie wskaźnikiem na 100 mieszkańców w przypadku bardzo dużych i bardzo małych pod względem liczby mieszkańców sołectw prowadzi do sytuacji, w której obszarem zdegradowanym są małe sołectwa, w których brak jest możliwości podjęcia skutecznych oddziaływań. Tym samym podejście wskaźnikowe faworyzuje miejscowości mniejsze i prowadzi do sytuacji w której przykładowo występowanie dwóch, trzech osób dotkniętych problemem sprawia, że sołectwo jest obszarem zdegradowanym. Ta sama metodologia sprawia, że sołectwa faktycznie dotknięte problemem, w których takich osób jest dużo (150 lub więcej) nie kwalifikują się do obszaru zdegradowanego ze względu na dużą liczbę mieszkańców. W związku z powyższym na pierwszym spotkaniu konsultacyjnym z mieszkańcami i sołtysami wszystkich sołectw przedstawiono poza metodologią bazującą na wskaźnikach, również metodologię opartą na danych rzeczywistych. Metodologia ta nie pozwala na tak dobre porównanie sołectw między sobą jak metodologia bazująca na wskaźnikach. Pozwala jednak pokazać faktyczne natężenie problemów występujących na terenie gminy. W związku z tym, że opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji ma charakter społeczny, a jednym z czynników decydujących będą konsultacje społeczne, umożliwiono mieszkańcom wybór metodologii. Podczas spotkania konsultacyjnego wszyscy sołtysi uznali, że metodologią obrazującą prawdziwą skalę problemów jest ta bazująca na danych rzeczywistych (dowód stanowi raport ze spotkania konsultacyjnego stwierdzający wybór metodologii i zawierający podpisy sołtysów). Również badania ankietowe potwierdzają, że opinia społeczeństwa gminy stanowi, iż preferowanym obszarem do rewitalizacji jest sołectwo Leśna Podlaska. (co skłania do wyboru metodologii opartej na

danych rzeczywistych). W związku z powyższym metodologia oparta na wskaźniku na 100 mieszkańców została umieszczona w LPR, jednak ma ona charakter informacyjny, natomiast metodologią przyjętą do wyboru obszaru zdegradowanego jest ta bazująca na danych rzeczywistych.

9.3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

W nawiązaniu do informacji podanych w punkcie 9.2. delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarach wiejskich odbywa się poprzez porównanie miejscowości pod względem występowania problemów.

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przebiegał następująco:

1. Dla wszystkich sołectw przeprowadzono diagnozę (analizę wskaźnikową), mającą na celu identyfikację występowania stanu kryzysowego.
2. Ze względu na występowanie wielu sołectw z liczbą poniżej 100 mieszkańców przeprowadzono dodatkowo analizę bazującą na danych rzeczywistych.
3. Wyniki obu analiz zostały przedstawione podczas spotkania konsultacyjnego. Decyzją mieszkańców, sołtysów i pracowników UG Leśna Podlaska do wyznaczenia obszarów zdegradowanych wybrano metodologię bazującą na danych rzeczywistych (szersze informacje na ten temat w pkt. 9.2).
4. Do obszaru zdegradowanego zaliczono miejscowości spełniające jednocześnie następujące kryteria:
  - a) analiza pokazała największe nagromadzenie negatywnych zjawisk z zakresu:
    - ubóstwa** (z powodu ubóstwa, z powodu bezrobocia, z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby),
    - bezrobocia** (liczba osób bezrobotnych, liczba osób długotrwale bezrobotnych, liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem),
    - przestępczości** (liczba przestępstw, interwencje domowe, przestępstwa kryminalne, liczba założonych niebieskich kart),
    - niskiego poziomu edukacji** (średnia wyniku sprawdzianu szóstoklasistów z części humanistycznej i matematycznej oraz językowej),
    - niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym** (frekwencja wyborcza podczas Wyborów Samorządowych w 2014 r.),
    - niskiego poziomu kapitału społecznego** (liczba zarejestrowanych organizacji NGO),
  - b) występowanie przynajmniej jednego policzonego w analizie dokonanej na danych rzeczywistych negatywnego zjawiska z zakresu:
    - gospodarczego** – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych) lub
    - środowiskowego** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu

środowiska (Ilość wyrobów zawierających azbest (w kg), Liczba budynków z węglowymi kotłami ciepła), lub

- ❑ **technicznego** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska (budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych, zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym), lub
- ❑ **przestrzenno-funkcjonalnego** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych (Jakość terenów publicznych, Jakość podstawowych usług, Dostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, stan terenów publicznych).

Obszar zdegradowany może stanowić jedno sołectwo lub kilka.

W celu informacyjnym przy diagnozie natężenia problemów w każdej ze sfer najpierw pokazano dane bazujące na metodologii na danych wskaźnikowych, a później rzeczywistych.

9.4. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Obszarem rewitalizacji może zostać obszar zdegradowany w całości lub jego część jeśli łącznie nie przekracza 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy, zgodnie z Wytycznymi MIR.

Do powierzchni obszaru rewitalizacji należy zaliczyć rzeczywistą powierzchnię, na której planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji (a nie powierzchnię geodezyjną miejscowości/sołectw). Jednocześnie do ludności obszaru rewitalizacji należy zaliczyć osoby mieszkające na terenie wskazanym jako obszar rewitalizacji.

Dodatkowo mając na uwadze, że delimitacja obszaru rewitalizacji podlega ograniczeniu ze względu na liczbę mieszkańców i wielkość, zdecydowano, że na obszarze rewitalizowanym powinna znajdować się infrastruktura (zdegradowane obiekty, obszary lub tereny), której przebudowa i adaptacja ukierunkowana będzie na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. Takie określenie obszaru rewitalizacji pozwoli na odnowę zdegradowanych przestrzeni wiejskich przyczyniając się do wzmocnienia ich potencjałów rozwojowych, w tym gospodarczych.

Rewitalizacja jest prowadzona na obszarach, gdzie mamy do czynienia ze zjawiskiem degradacji, czyli stanem kryzysowym. Oznacza to, że nie prowadzi się rewitalizacji na terenach, które nie mogą być zdefiniowane jako zdegradowane, znajdujące się w kryzysie. Degradacja ma obejmować przestrzeń, funkcję i substancję. To znaczy, że możemy mówić o obszarze zdegradowanym w sytuacji, gdy na danym obszarze stan kryzysowy występuje nie tylko w odniesieniu do sfery architektoniczno-urbanistycznej (substancja) danego obszaru, czy przestrzennej, ale także jest związany ze sferą gospodarczą i społeczną (funkcja) terenu. Warto w tym miejscu podkreślić, że rewitalizacja ma rozwiązywać problemy danego obszaru związane ze wszystkimi sferami, a nie jedną z nich. Dlatego też nie można mówić o rewitalizacji w miejscu, gdzie planowane są jedynie przedsięwzięcia związane np. z remontem zniszczonych przestrzeni, czy budową infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a pomijające działania bezpośrednio wpływające pozytywnie na rozwój ekonomiczny i społeczny danego obszaru. Ale także nie należy pomijać aspektu działań infrastrukturalnych. Działania infrastrukturalne powinny być narzędziem do osiągnięcia celów ekonomicznych i społecznych i być tym celom podporządkowane.

9.5. Charakterystyka obszarów zdegradowanych

Procesy rewitalizacji wsparte środkami europejskimi mogą być prowadzone zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich. Podkreślić jednak należy, że zarówno występowanie określonych zagadnień jako zagadnień problemowych jak i dostępność danych w tym zakresie, jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Czynniki, które powszechnie uważa się za istotny problem rozwoju w największych miastach, mogą nie występować w ogóle lub występować w znacznie mniejszym natężeniu w miastach małych i na obszarach wiejskich, gdzie de facto ze względu na skalę, nie stanowią problemu i nie wymagają interwencji. Ze względu na specyfikę obszarów wiejskich oraz dostępność danych, niezbędne było dostosowanie sposobu prowadzenia rewitalizacji wg typów jednostek osadniczych (tereny wiejskie). Dostosowanie dotyczyło zarówno sposobu wyznaczenia obszarów zdegradowanych jak i obszarów rewitalizacji. Na obszarach wiejskich nierzadko występują tylko wybrane kategorie problemów, określone przy definicji stanu kryzysowego, które mają charakter problemu rozwoju. Ze względu na sposób pozyskiwania i publikowania danych statystycznych, możliwość monitorowania niektórych zagadnień jest bardzo ograniczona. Należy uwzględnić fakt, że niektóre spośród aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji na obszarach wiejskich – nie muszą być zjawiskami patologicznymi, wymagającymi interwencji w kierunku naprawy stanu. Cechą charakterystyczną obszarów wiejskich, ściśle powiązaną z hierarchicznością ośrodków (za którą idzie zależność niektórych obszarów niewyposażonych od sąsiednich ośrodków wyposażonych), jest niedorozwój pewnych aspektów życia społeczno-gospodarczego. Naturalne jest, że obsługa w tym zakresie odbywa się w sąsiednich ośrodkach wyższego rzędu (stąd na przykład nie zawsze na obszarach wiejskich za sytuację niewłaściwą uważa się brak określonych rodzajów usług – nie są one przejawem sytuacji kryzysowej). Ponadto należało także uwzględnić fakt, że na obszarach wiejskich zwłaszcza w skali części gmin, pojedynczych miejscowości lub części miejscowości – w praktyce nie jest możliwe monitorowanie w sposób statystyczny (za pomocą obiektywnych, porównywalnych w czasie i przestrzeni wskaźników) wszystkich aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego gdzie jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji wskazuje się: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

9.5.1. Sfera społeczna – ubóstwo

Tabela 32. Sfera społeczna ubóstwo (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2016/100 mieszkańców	z powodu ubóstwa/ 100 mieszkańców	z powodu bezrobocia/ 100 mieszkańców	z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności/ 100 mieszkańców	z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych / 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu 2016/100 mieszkańców	z tytułu bezdomności/100 mieszkańców	z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby/100 mieszkańców	z tytułu wielodzietnych rodzin/100 mieszkańców	z tytułu przemocy w rodzinie/ 100 mieszkańców	Sfera społeczna - ubóstwo
1.	Bukowice	1,64	0,82	0,82	0,82	0,82	0,00	0,00	1,64	0,00	0,00	0
2.	Bukowice Kolonia	1,52	0,00	0,00	1,01	0,00	0,51	0,00	3,54	0,00	0,00	1
3.	Droblin	5,00	1,94	0,00	1,11	1,11	0,00	0,00	3,33	1,67	0,00	2
4.	Jagodnica	6,10	1,22	0,00	2,44	1,22	0,00	0,00	6,10	0,00	0,00	4
5.	Klukowszczyzna	1,54	1,54	1,54	1,54	3,08	0,00	0,00	3,08	0,00	0,00	3
6.	Leśna Podlaska	4,73	1,61	1,41	0,80	0,40	0,40	0,00	3,42	1,51	0,00	1
7.	Ludwinów	11,94	2,99	2,99	1,49	1,49	1,49	0,00	3,73	10,45	0,00	7
8.	Mariampol	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
9.	Nosów	7,60	1,96	0,98	0,98	1,72	0,49	0,00	4,66	3,43	0,00	6
10.	Nosów Kolonia	4,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8,54	0,00	1
11.	Nowa Bordziłówka	14,59	4,86	3,78	0,54	2,16	1,08	0,00	17,84	12,97	0,00	7
12.	Ossówka	9,05	3,33	0,71	2,86	1,67	0,24	0,00	8,33	3,81	0,00	6
13.	Stara Bordziłówka	6,01	1,90	1,58	0,95	1,90	0,32	0,00	3,48	0,00	0,00	4
14.	Witulín	1,07	1,34	1,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,27	0,00	0,00	0
15.	Witulín Kolonia	5,48	3,20	2,74	2,28	0,00	0,46	0,00	5,02	0,00	0,00	6
16.	Worgule	2,42	0,91	0,00	1,52	0,61	0,61	0,00	0,91	0,00	0,00	2
17.	Zaberbecze	7,44	4,13	0,83	2,48	2,48	1,65	0,00	5,79	0,00	0,00	6
ŚREDNIA		5,35	1,87	1,09	1,22	1,10	0,43	0,00	4,18	2,49	0,00	3,29

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 33. Sfera społeczna ubóstwo (wskaźnik rzeczywisty).

Lp.	Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2016	z powodu ubóstwa 2016	z powodu bezrobocia 2016	z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności 2016	z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 2016	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu 2016	z tytułu bezdomności	z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	z tytułu wielodzietnych rodzin	z tytułu przemocy w rodzinie	Sfera społeczna - ubóstwo
1.	Bukowice	2	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	2	0,00	0,00	0
2.	Bukowice Kolonia	3	0,00	0,00	2,00	0,00	1,00	0,00	7	0,00	0,00	0
3.	Droblin	18	7,00	0,00	4,00	4,00	0,00	0,00	12	6,00	0,00	6
4.	Jagodnica	5	1,00	0,00	2,00	1,00	0,00	0,00	5	0,00	0,00	0
5.	Klukowszczyzna	1	1,00	1,00	1,00	2,00	0,00	0,00	2	0,00	0,00	0
6.	Leśna Podlaska	47	16,00	14,00	8,00	4,00	4,00	0,00	34	15,00	0,00	8
7.	Ludwinów	16	4,00	4,00	2,00	2,00	2,00	0,00	5	14,00	0,00	4
8.	Mariampol	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
9.	Nosów	31	8,00	4,00	4,00	7,00	2,00	0,00	19	14,00	0,00	8
10.	Nosów Kolonia	4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	7,00	0,00	1
11.	Nowa Bordziłówka	27	9,00	7,00	1,00	4,00	2,00	0,00	33	24,00	0,00	7
12.	Ossówka	38	14,00	3,00	12,00	7,00	1,00	0,00	35	16,00	0,00	7
13.	Stara Bordziłówka	19	6,00	5,00	3,00	6,00	1,00	0,00	11	0,00	0,00	4
14.	Witulín	4	5,00	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1	0,00	0,00	1
15.	Witulín Kolonia	12	7,00	6,00	5,00	0,00	1,00	0,00	11	0,00	0,00	3
16.	Worgule	8	3,00	0,00	5,00	2,00	2,00	0,00	3	0,00	0,00	2
17.	Zaberbecze	9	5,00	1,00	3,00	3,00	2,00	0,00	7	0,00	0,00	2
ŚREDNIA		14	5	3	3	3	1	0	11	6	0	3,12

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

 9.5.2. Sfera społeczna - bezrobocie

Tabela 34. Sfera społeczna bezrobocie (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych/100 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych/100 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem/100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia
1.	Bukowice	4,10	2,46	0,00	0
2.	Bukowice Kolonia	2,53	1,01	0,00	0
3.	Droblin	4,17	2,22	1,67	1
4.	Jagodnica	3,66	1,22	0,00	0
5.	Klukowszczyzna	6,15	3,08	0,00	2
6.	Leśna Podlaska	4,18	3,14	1,01	2
7.	Ludwinów	5,22	4,48	1,49	3
8.	Mariampol	4,18	3,14	1,72	2
9.	Nosów	5,64	3,19	0,74	2
10.	Nosów Kolonia	1,22	1,22	0,00	0
11.	Nowa Bordziłówka	5,95	5,41	0,54	2
12.	Ossówka	4,29	1,67	1,19	1
13.	Stara Bordziłówka	7,91	4,75	3,16	3
14.	Witulín	5,35	2,94	1,87	3
15.	Witulín Kolonia	3,20	2,28	0,46	0
16.	Worgule	3,64	2,42	1,21	1
17.	Zaberbecze	4,13	0,83	1,65	1
ŚREDNIA		4,44	2,67	0,98	1,35

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Tabela 35. Strefa społeczna bezrobocia (wskaźnik rzeczywisty).

Lp.	Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych 2016	Liczba osób długotrwale bezrobotnych 2016	Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem 2016	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia
1.	Bukowice	5	3,00	0	0
2.	Bukowice Kolonia	5	2,00	0	0
3.	Droblin	15	8,00	6	3
4.	Jagodnica	3	1,00	0	0
5.	Klukowszczyzna	4	2,00	0	0
6.	Leśna Podlaska	44	33,00	10	3
7.	Ludwinów	7	6,00	2	0
8.	Mariampol	5	4,00	1	0
9.	Nosów	23	13,00	3	2
10.	Nosów Kolonia	1	1,00	0	0
11.	Nowa Bordziłówka	11	10,00	1	1
12.	Ossówka	18	7,00	5	2
13.	Stara Bordziłówka	25	15,00	10	3
14.	Witulín	20	11,00	7	3
15.	Witulín Kolonia	7	5,00	1	0
16.	Worgule	12	8,00	4	2
17.	Zaberbecze	5	1,00	2	0
ŚREDNIA		12,35	7,65	3,06	1,12

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.3. Sfera społeczna – przestępczość

Tabela 36. Sfera społeczna przestępczość (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba przestępstw/100 mieszkańców	Interwencje domowe/100 mieszkańców	Przestępstwa kryminalne/100 mieszkańców	Liczba założonych niebieskich kart/100 mieszkańców	Liczba wykroczeń zgodnie z RSoW (bez mandatów)/100 mieszkańców	Występowanie negatywne o zjawiska w obszarze przestępczości
1.	Bukowice	0,82	0,00	0,00	0,00	0,06	1
2.	Bukowice Kolonia	1,01	2,53	0,00	0,00	0,01	1
3.	Droblin	0,28	1,67	0,00	1,39	0,04	3
4.	Jagodnica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	1
5.	Klukowszczyzna	1,54	0,00	0,00	0,00	0,02	1
6.	Leśna Podlaska	1,31	0,80	0,40	0,00	0,08	3
7.	Ludwinów	0,00	1,49	0,00	0,00	0,00	1
8.	Mariampol	1,72	0,00	0,00	0,00	0,03	2
9.	Nosów	2,21	1,72	0,00	0,25	0,03	3
10.	Nosów Kolonia	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0
11.	Nowa Bordziłówka	2,70	2,70	1,08	0,54	0,00	4
12.	Ossówka	1,90	0,48	0,48	0,48	0,00	3
13.	Stara Bordziłówka	0,63	1,90	0,00	0,32	0,02	2
14.	Witulin	1,87	0,53	0,53	0,00	0,15	3
15.	Witulin Kolonia	0,00	0,91	0,00	0,46	0,01	1
16.	Worgule	1,52	0,91	0,61	0,91	0,01	3
17.	Zaberbecze	1,65	4,13	0,00	0,83	0,02	3
ŚREDNIA		1,13	1,16	0,18	0,30	0,03	2,06

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Tabela 37. Strefa społeczna przestępczość (wskaźniki rzeczywiste).

Lp.	Sołectwo	Liczba przestępstw	Interwencje domowe	Przestępstwa kryminalne	Liczba założonych niebieskich kart	Liczba wykroczeń zgodnie z RSoW (bez mandatów)	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości
1.	Bukowice	1	0	0	0	7	0
2.	Bukowice Kolonia	2	5	0	0	2	1
3.	Droblin	1	6	0	5	14	3
4.	Jagodnica	0	0	0	0	4	0
5.	Klukowszczyzna	1	0	0	0	1	0
6.	Leśna Podlaska	13	8	4	0	82	4
7.	Ludwinów	0	2	0	0	0	0
8.	Mariampol	1	0	0	0	2	0
9.	Nosów	9	7	0	1	14	4
10.	Nosów Kolonia	0	0	0	0	1	0
11.	Nowa Bordziłówka	5	5	2	1	0	4
12.	Ossówka	8	2	2	2	0	3
13.	Stara Bordziłówka	2	6	0	1	7	2
14.	Witulín	7	2	2	0	56	3
15.	Witulín Kolonia	0	2	0	1	2	1
16.	Worgule	5	3	2	3	2	3
17.	Zaberbecze	2	5	0	1	3	2
ŚREDNIA		3,35	3,12	0,71	0,88	11,59	1,76

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.4. Sfera społeczna - poziom edukacji

Wszyscy uczniowie klas 6, zdawali egzamin w tej samej szkole. W związku z tym nie ma możliwości ustalenia wyników na poziomie sołectw. Poniżej podano średni wynik uzyskany przez szkołę. Wyniki egzaminów klas 6 mają wyłącznie rolę informacyjną.

Tabela 38. Sfera społeczna poziom edukacji (wskaźniki rzeczywiste).

Lp.	Sołectwo	Wyniki egzaminów klas 6	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji
1.	Bukowice	24,7	0
2.	Bukowice Kolonia	24,7	0
3.	Droblin	24,7	0
4.	Jagodnica	24,7	0
5.	Klukowszczyzna	24,7	0
6.	Leśna Podlaska	24,7	0
7.	Ludwinów	24,7	0
8.	Mariampol	24,7	0
9.	Nosów	24,7	0
10.	Nosów Kolonia	24,7	0
11.	Nowa Bordziłówka	24,7	0
12.	Ossówka	24,7	0
13.	Stara Bordziłówka	24,7	0
14.	Witulín	24,7	0
15.	Witulín Kolonia	24,7	0
16.	Worgule	24,7	0
17.	Zaberbecze	24,7	0
ŚREDNIA		24,7	0,00

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.5. Sfera społeczna - poziom uczestnictwa w życiu publicznym

Tabela 39. Sfera społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym.

Lp.	Sołectwo	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2010)	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2014)	Liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 r. dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 2016 r./100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym
1.	Bukowice	57,25	62,23	15,57	0
2.	Bukowice Kolonia	57,25	62,23	10,10	1
3.	Droblin	56,3	63,63	5,00	1
4.	Jagodnica	50,08	54,39	18,29	2
5.	Klukowszczyzna	57,25	62,23	26,15	0
6.	Leśna Podlaska	57,25	62,23	2,62	1
7.	Ludwinów	57,25	62,23	12,69	0
8.	Mariampol	57,25	62,23	27,59	0
9.	Nosów	57,25	62,23	5,39	1
10.	Nosów Kolonia	57,25	62,23	17,07	0
11.	Nowa Bordziłówka	57,25	62,23	8,65	1
12.	Ossówka	55,16	56,70	6,67	3
13.	Stara Bordziłówka	56,3	63,63	4,75	1
14.	Witulín	50,08	54,39	5,88	3
15.	Witulín Kolonia	50,08	54,39	7,31	3
16.	Worgule	56,3	63,63	4,85	1
17.	Zaberbecze	50,08	54,39	12,40	2
ŚREDNIA		55,27	60,31	11,23	1,18

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 40. Strefa społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym wskaźniki rzeczywiste)..

Lp.	Sołectwo	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2010)	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2014)	Liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 r. dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 2016 r.	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym
1.	Bukowice	57,25	62,23	19	0
2.	Bukowice Kolonia	57,25	62,23	20	0
3.	Droblin	56,3	63,63	18	1
4.	Jagodnica	50,08	54,39	15	3
5.	Klukowszczyzna	57,25	62,23	17	1
6.	Leśna Podlaska	57,25	62,23	26	0
7.	Ludwinów	57,25	62,23	17	1
8.	Mariampol	57,25	62,23	16	1
9.	Nosów	57,25	62,23	22	0
10.	Nosów Kolonia	57,25	62,23	14	1
11.	Nowa Bordziłówka	57,25	62,23	16	1
12.	Ossówka	55,16	56,70	28	2
13.	Stara Bordziłówka	56,3	63,63	15	1
14.	Witulín	50,08	54,39	22	2
15.	Witulín Kolonia	50,08	54,39	16	3
16.	Worgule	56,3	63,63	16	1
17.	Zaberbecze	50,08	54,39	15	3
ŚREDNIA		55,27	60,31	18,35	1,24

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.6. Sfera społeczna - poziom kapitału społecznego

Tabela 41. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba NGO/100 mieszkańców	Liczba wniosków o dotacje złożonych do gminy w 2015 r./100 mieszkańców	Liczba wniosków o dotacje złożonych do gminy w 2016 r./100 mieszkańców	Problemy w obszarze kapitału społecznego
1.	Bukowice	0,00	0,00	0,00	3
2.	Bukowice Kolonia	0,00	0,00	0,00	3
3.	Droblin	0,28	0,56	0,28	0
4.	Jagodnica	0,00	0,00	0,00	3
5.	Klukowszczyzna	0,00	0,00	0,00	3
6.	Leśna Podlaska	0,30	0,20	0,20	0
7.	Ludwinów	0,00	0,00	0,00	3
8.	Mariampol	0,00	0,00	0,00	3
9.	Nosów	0,25	0,25	0,49	0
10.	Nosów Kolonia	0,00	0,00	0,00	3
11.	Nowa Bordziłówka	0,00	0,00	0,00	3
12.	Ossówka	0,00	0,00	0,00	3
13.	Stara Bordziłówka	0,32	0,32	0,32	0
14.	Witulin	0,27	0,27	0,27	0
15.	Witulin Kolonia	0,00	0,00	0,00	3
16.	Worgule	0,30	0,30	0,00	1
17.	Zaberbecze	0,83	0,00	0,00	2
ŚREDNIA		0,15	0,11	0,09	1,94

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 42. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźniki rzeczywiste).

Lp.	Sołectwo	Liczba NGO	Liczba wniosków o dotacje złożonych do gminy w 2015 r.	Liczba wniosków o dotacje złożonych do gminy w 2016 r.	Problemy w obszarze kapitału społecznego
1.	Bukowice	0	0	0	3
2.	Bukowice Kolonia	0	0	0	3
3.	Droblin	1	2	1	0
4.	Jagodnica	0	0	0	3
5.	Klukowszczyzna	0	0	0	3
6.	Leśna Podlaska	3	2	2	0
7.	Ludwinów	0	0	0	3
8.	Mariampol	0	0	0	3
9.	Nosów	1	1	2	0
10.	Nosów Kolonia	0	0	0	3
11.	Nowa Bordziłówka	0	0	0	3
12.	Ossówka	0	0	0	3
13.	Stara Bordziłówka	1	1	1	0
14.	Witulín	1	1	1	0
15.	Witulín Kolonia	0	0	0	3
16.	Worgule	1	1	0	1
17.	Zaberbecze	1	0	0	2
ŚREDNIA		0,53	0,47	0,41	1,94

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

9.5.6. Sfera społeczna - podsumowanie

Podstawą do wyznaczenia obszarów zdegradowanych są problemy społeczne. Na podstawie analizy dokonanej na danych rzeczywistych, jako obszary o szczególnym natężeniu problemów społecznych wymienia się:

- Ossówka- liczba wskaźników powyżej średniej w sferze społecznej: 23
- Nowa Bordziłówka- liczba wskaźników powyżej średniej w sferze społecznej: 21
- Leśna Podlaska- liczba wskaźników powyżej średniej w sferze społecznej: 20
- Nosów- liczba wskaźników powyżej średniej w sferze społecznej: 20
- Droblin- liczba wskaźników powyżej średniej w sferze społecznej: 19
- Witulin- liczba wskaźników powyżej średniej w sferze społecznej: 16
- Witulin Kolonia- liczba wskaźników powyżej średniej w sferze społecznej: 16

Zbiorcze przedstawienie problemów społecznych zawiera poniższa tabela. Kolumna - obszar natężenia problemów społecznych - przedstawia kolorystycznie nasilenie problemów – od białego (brak problemów) do czerwonego (największe nasilenie problemów).

Tabela 43. Sfera społeczna podsumowanie (liczba przekroczeń średniej dla gminy na poziomie miejscowości).- WSKAŹNIK NA 100 MIESZKAŃCÓW

Lp.	Sołectwo	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym	Obszar zdegradowany
1.	Bukowice	0	0	1	0	0	3	4	0	0	3	2	9
2.	Bukowice Kolonia	1	0	1	1	0	3	6	0	1	1	2	10
3.	Droblin	2	1	3	1	0	0	7	1	0	1	2	11
4.	Jagodnica	4	0	1	2	0	3	10	0	0	1	2	13
5.	Klukowszczyzna	3	2	1	0	0	3	9	1	1	1	2	14
6.	Leśna Podlaska	1	2	3	1	0	0	7	0	0	2	1	10
7.	Ludwinów	7	3	1	0	0	3	14	1	1	2	2	20
8.	Mariampol	0	2	2	0	0	3	7	1	1	2	2	13
9.	Nosów	6	2	3	1	0	0	12	1	0	1	2	16
10.	Nosów Kolonia	1	0	0	0	0	3	4	1	1	1	2	9
11.	Nowa Bordziłówka	7	2	4	1	0	3	17	0	0	2	2	21
12.	Ossówka	6	1	3	3	0	3	16	0	0	1	2	19
13.	Stara Bordziłówka	4	3	2	1	0	0	10	0	0	2	2	14
14.	Witulín	0	3	3	3	0	0	9	1	1	1	2	14
15.	Witulín Kolonia	6	0	1	3	0	3	13	1	1	2	2	19
16.	Worgule	2	1	3	1	0	1	8	1	0	1	2	12
17.	Zaberbecze	6	1	3	2	0	2	14	0	0	2	2	18
Razem:		3,29	1,35	2,06	1,18	0,00	1,94	9,82	0,53	0,41	1,53	1,94	14,24

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 44. Sfera społeczna podsumowanie (liczba przekroczeń średniej dla gminy na poziomie miejscowości).- WSKAŹNIKI RZECZYWISTE

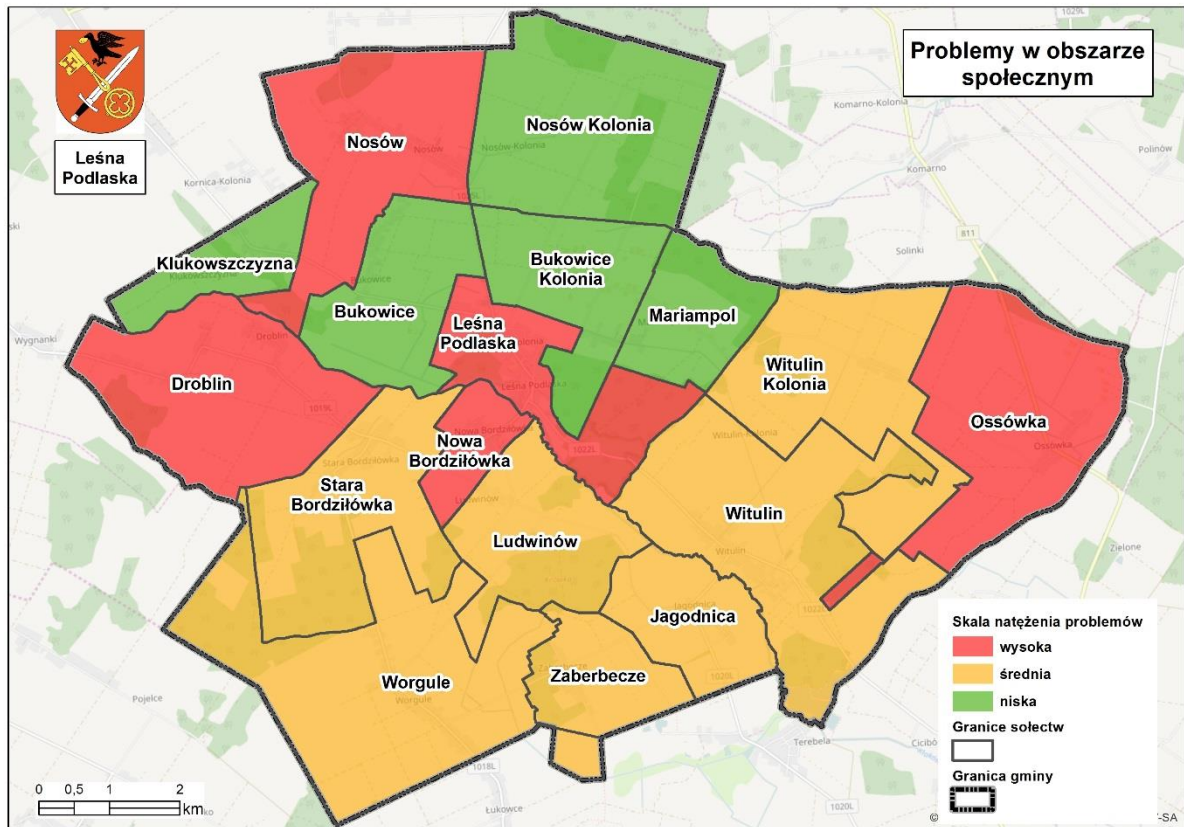
lp	Sołectwo	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym	Obszar zdegradowany
1.	Bukowice	0	0	0	0	0	3	3	1	0	3	2	9
2.	Bukowice Kolonia	0	0	1	0	0	3	4	0	1	1	2	9
3.	Droblin	6	3	3	1	0	0	13	1	1	2	2	19
4.	Jagodnica	0	0	0	3	0	3	6	1	0	1	2	10
5.	Klukowszczyzna	0	0	0	1	0	3	4	1	0	1	2	8
6.	Leśna Podlaska	8	3	4	0	0	0	15	0	1	2	1	20
7.	Ludwinów	4	0	0	1	0	3	8	1	0	2	2	13
8.	Mariampol	0	0	0	1	0	3	4	1	0	2	2	9
9.	Nosów	8	2	4	0	0	0	14	1	1	2	2	20
10.	Nosów Kolonia	1	0	0	1	0	3	5	1	0	1	2	9
11.	Nowa Bordziłówka	7	1	4	1	0	3	16	1	0	2	2	21
12.	Ossówka	7	2	3	2	0	3	17	0	1	2	2	23
13.	Stara Bordziłówka	4	3	2	1	0	0	10	0	0	2	2	15
14.	Witulín	1	3	3	2	0	0	9	0	1	3	2	16
15.	Witulín Kolonia	3	0	1	3	0	3	10	1	1	2	2	16
16.	Worgule	2	2	3	1	0	1	9	1	1	1	2	14
17.	Zaberbecze	2	0	2	3	0	2	9	1	0	2	2	14
Razem:		3,12	1,12	1,76	1,24	0,00	1,94	9,18	0,71	0,47	1,82	1,94	14,12

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 4. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze społecznym.

Źródło: Opracowanie własne.

9.5.7. Sfera gospodarcza - liczba podmiotów gospodarczych

Tabela 45. Sfera gospodarcza – liczba podmiotów gospodarczych (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym
1.	Bukowice	2,46	0
2.	Bukowice Kolonia	3,54	0
3.	Droblin	1,39	1
4.	Jagodnica	2,44	0
5.	Klukowszczyzna	1,54	1
6.	Leśna Podlaska	3,62	0
7.	Ludwinów	1,49	1
8.	Mariampol	1,72	1
9.	Nosów	0,49	1
10.	Nosów Kolonia	0,00	1
11.	Nowa Bordziłówka	2,16	0
12.	Ossówka	3,33	0
13.	Stara Bordziłówka	2,85	0
14.	Witulín	1,87	1
15.	Witulín Kolonia	0,00	1
16.	Worgule	0,91	1
17.	Zaberbecze	3,31	0
	Średnia	1,95	0,53

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

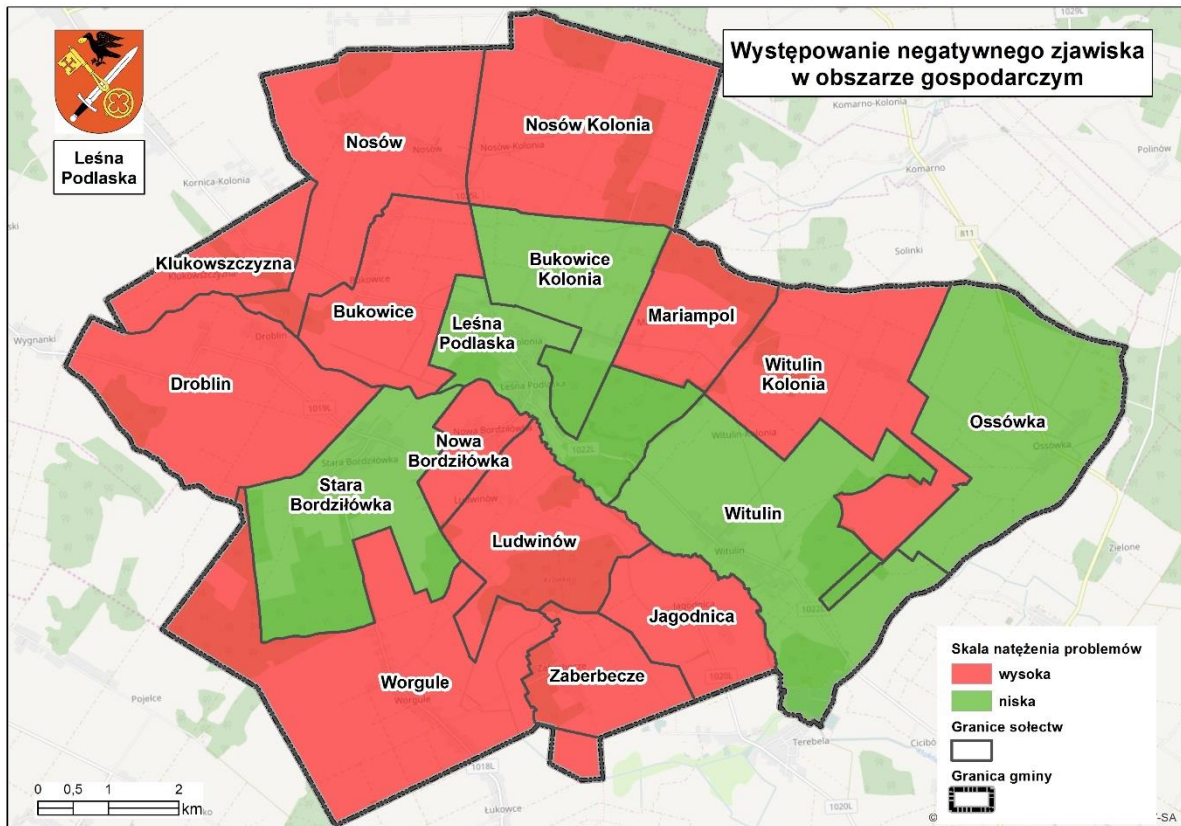
Tabela 46. Sfera gospodarcza – liczba podmiotów gospodarczych (wskaźniki rzeczywiste).

Lp.	Sołectwo	Liczba podmiotów gospodarczych 2016	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym
1.	Bukowice	3	1
2.	Bukowice Kolonia	7	0
3.	Droblin	5	1
4.	Jagodnica	2	1
5.	Klukowszczyzna	1	1
6.	Leśna Podlaska	36	0
7.	Ludwinów	2	1
8.	Mariampol	1	1
9.	Nosów	2	1
10.	Nosów Kolonia	0	1
11.	Nowa Bordziłówka	4	1
12.	Ossówka	14	0
13.	Stara Bordziłówka	9	0
14.	Witulín	7	0
15.	Witulín Kolonia	0	1
16.	Worgule	3	1
17.	Zaberbecze	4	1
	Średnia	5,88	0,71

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Mapa 5. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym.

9.5.8. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska

Tabela 47. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Ilość wyrobów zawierających azbest (w kg)/100 mieszkańców	Dziki wysypiska śmieci	przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (TAK/NIE)	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska
1.	Bukowice	71 991,80	NIE	NIE	0
2.	Bukowice Kolonia	134 500,00	NIE	NIE	1
3.	Droblin	70 134,72	NIE	NIE	0
4.	Jagodnica	8 774,39	NIE	NIE	0
5.	Klukowszczyzna	114 923,08	NIE	NIE	1
6.	Leśna Podlaska	19 109,66	NIE	NIE	0
7.	Ludwinów	95 585,82	NIE	NIE	1
8.	Mariampol	169 387,93	NIE	NIE	1
9.	Nosów	56 936,27	NIE	NIE	0
10.	Nosów Kolonia	201 012,20	NIE	NIE	1
11.	Nowa Bordziłówka	79 400,00	NIE	NIE	0
12.	Ossówka	63 811,90	NIE	NIE	0
13.	Stara Bordziłówka	46 821,20	NIE	NIE	0
14.	Witulín	87 776,74	NIE	NIE	1
15.	Witulín Kolonia	139 394,98	NIE	NIE	1
16.	Worgule	71 571,21	NIE	NIE	0
17.	Zaberbecze	54 297,52	NIE	NIE	0
Razem:		87 378,20			0,41

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

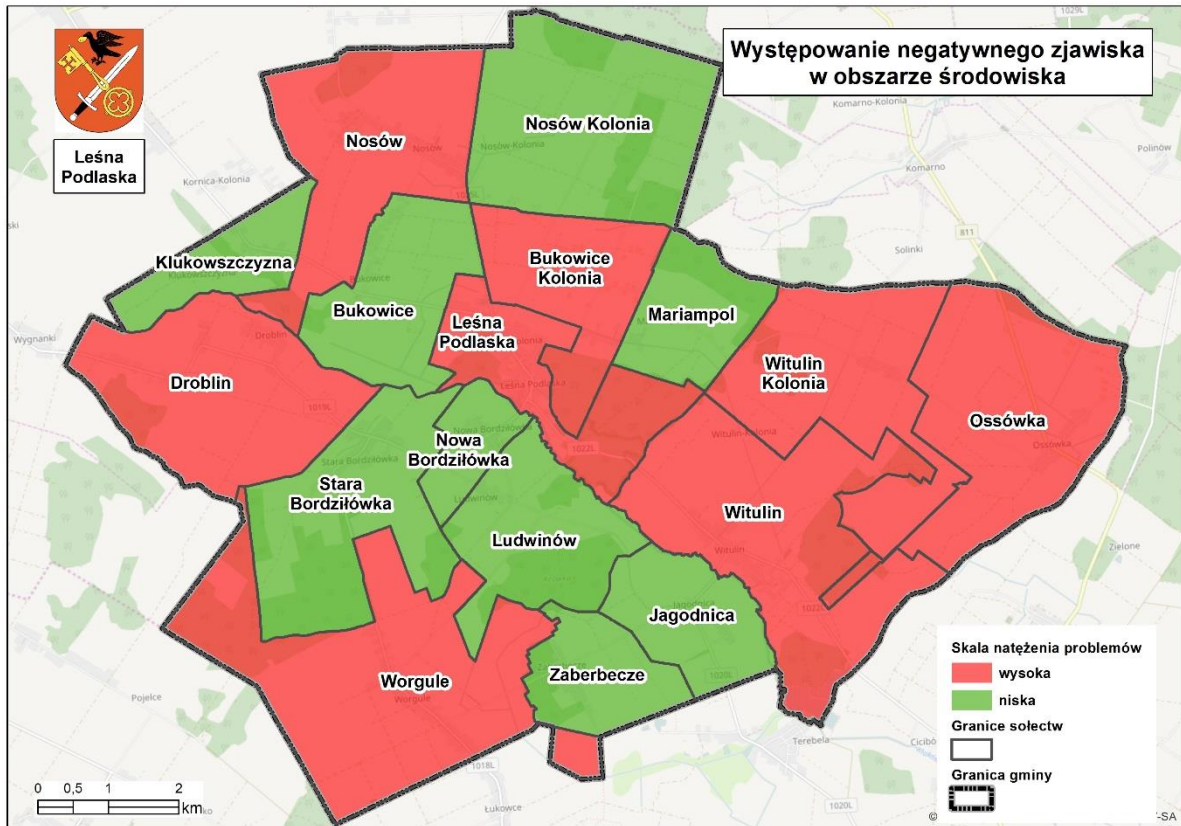

Tabela 48. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (wskaźniki rzeczywiste).

Lp.	Sołectwo	Ilość wyrobów zawierających azbest (w kg)	Dziki wysypiska śmieci	przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (TAK/NIE)	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska
1.	Bukowice	87830	NIE	NIE	0
2.	Bukowice Kolonia	266310	NIE	NIE	1
3.	Droblin	252485	NIE	NIE	1
4.	Jagodnica	7195	NIE	NIE	0
5.	Klukowszczyzna	74700	NIE	NIE	0
6.	Leśna Podlaska	189950	NIE	NIE	1
7.	Ludwinów	128085	NIE	NIE	0
8.	Mariampol	98245	NIE	NIE	0
9.	Nosów	232300	NIE	NIE	1
10.	Nosów Kolonia	164830	NIE	NIE	0
11.	Nowa Bordziłówka	146890	NIE	NIE	0
12.	Ossówka	268010	NIE	NIE	1
13.	Stara Bordziłówka	147955	NIE	NIE	0
14.	Witulín	328285	NIE	NIE	1
15.	Witulín Kolonia	305275	NIE	NIE	1
16.	Worgule	236185	NIE	NIE	1
17.	Zaberbecze	65700	NIE	NIE	0
Razem:		176484,12			0,47

Mapa 6. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska

Źródło: Opracowanie własne.

9.5.9. Sfera techniczna

Tabela 49. Sfera techniczna (wskaźniki na 100 mieszkańców).

Lp.	Sołectwo	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych/ 100 mieszkańców	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym/100 mieszkańców	Obecność wodociągu (TAK/NIE)	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze infrastrukturalnym
1.	Bukowice	0,82	1,64	TAK	NIE	3
2.	Bukowice Kolonia	0,00	0,00	TAK	NIE	1
3.	Droblin	0,28	0,00	TAK	NIE	1
4.	Jagodnica	0,00	0,00	TAK	NIE	1
5.	Klukowszczyzna	0,00	0,00	TAK	NIE	1
6.	Leśna Podlaska	0,70	0,50	TAK	TAK	2
7.	Ludwinów	0,75	0,00	TAK	NIE	2
8.	Mariampol	0,00	1,72	TAK	NIE	2
9.	Nosów	0,25	0,00	TAK	NIE	1
10.	Nosów Kolonia	0,00	0,00	TAK	NIE	1
11.	Nowa Bordziłówka	0,00	0,54	TAK	NIE	2
12.	Ossówka	0,24	0,00	TAK	NIE	1
13.	Stara Bordziłówka	0,32	0,00	TAK	NIE	2
14.	Witulín	0,27	0,27	TAK	NIE	1
15.	Witulín Kolonia	0,46	0,00	TAK	NIE	2
16.	Worgule	0,00	0,00	TAK	NIE	1
17.	Zaberbecze	0,83	0,00	TAK	NIE	2
Suma/Średnia		0,29	0,27			1,53

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

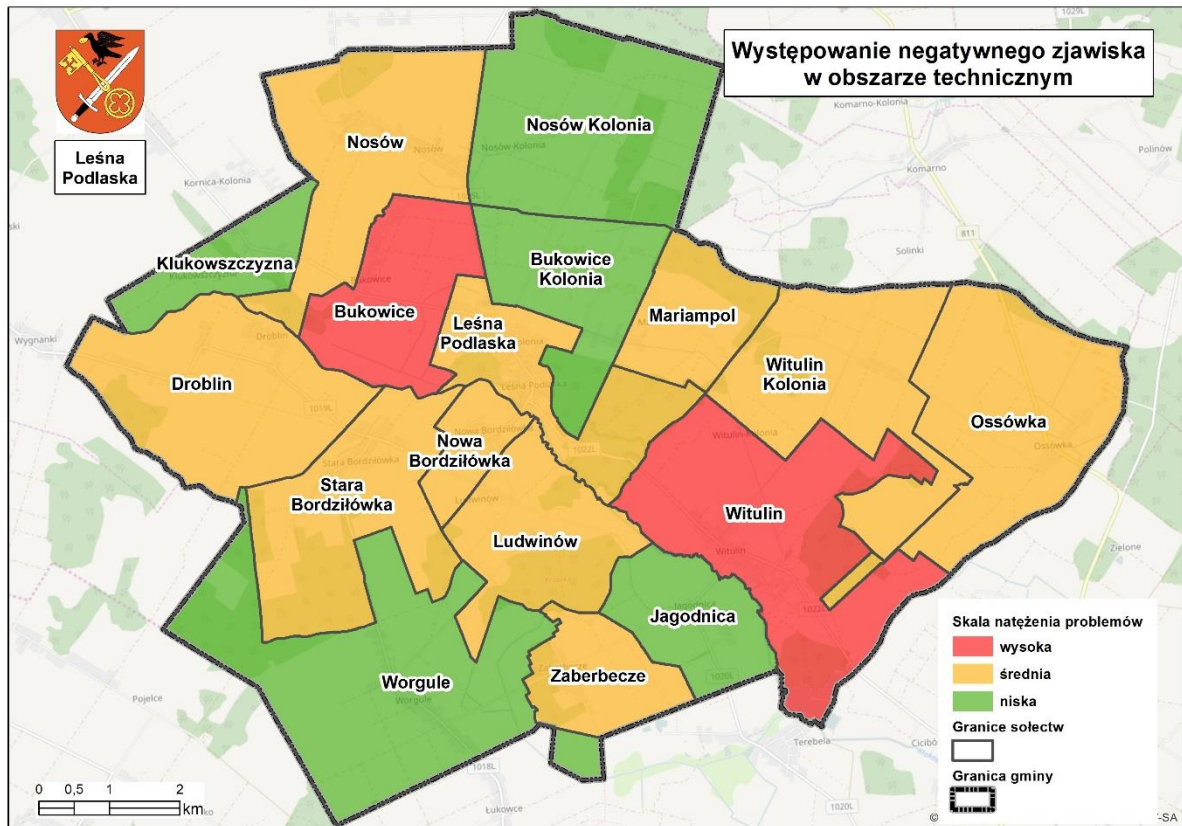
Tabela 50. Strefa techniczna (wskaźniki rzeczywiste)

Lp.	Sołectwo	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Obecność wodociągu (TAK/NIE)	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze infrastrukturalnym
1.	Bukowice	1	2	TAK	NIE	3
2.	Bukowice Kolonia	0	0	TAK	NIE	1
3.	Droblin	1	0	TAK	NIE	2
4.	Jagodnica	0	0	TAK	NIE	1
5.	Klukowszczyzna	0	0	TAK	NIE	1
6.	Leśna Podlaska	7	5	TAK	TAK	2
7.	Ludwinów	1	0	TAK	NIE	2
8.	Mariampol	0	1	TAK	NIE	2
9.	Nosów	1	0	TAK	NIE	2
10.	Nosów Kolonia	0	0	TAK	NIE	1
11.	Nowa Bordziłówka	0	1	TAK	NIE	2
12.	Ossówka	1	0	TAK	NIE	2
13.	Stara Bordziłówka	1	0	TAK	NIE	2
14.	Witulín	1	1	TAK	NIE	3
15.	Witulín Kolonia	1	0	TAK	NIE	2
16.	Worgule	0	0	TAK	NIE	1
17.	Zaberbecze	1	0	TAK	NIE	2
Suma/Średnia		0,94	0,59			1,82

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 7. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym.

Źródło: Opracowanie własne.

9.5.10. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

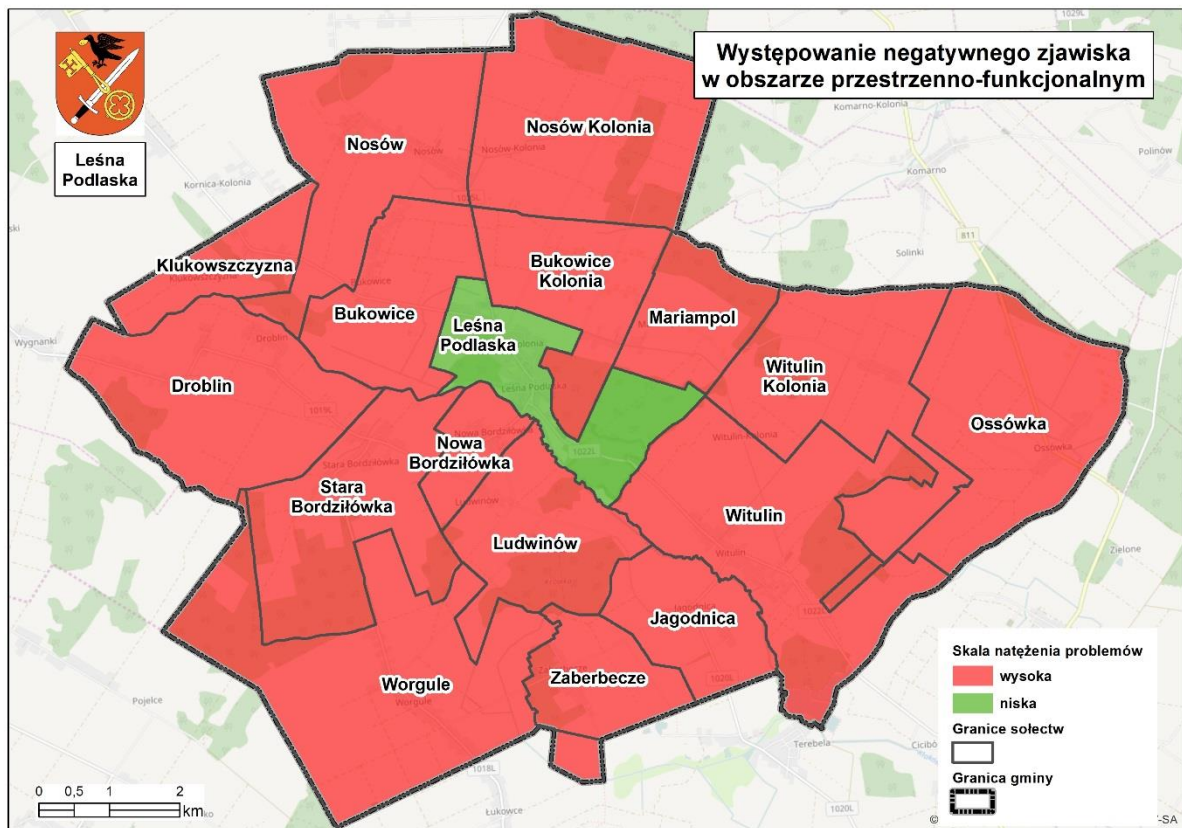
Tabela 51. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

lp	Sołectwo	Jakość terenów publicznych	Jakość podstawowych usług	Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym
1.	Bukowice	2	2	2
2.	Bukowice Kolonia	2	2	2
3.	Droblin	2	2	2
4.	Jagodnica	2	2	2
5.	Klukowszczyzna	2	2	2
6.	Leśna Podlaska	2	3	1
7.	Ludwinów	2	2	2
8.	Mariampol	2	2	2
9.	Nosów	2	2	2
10.	Nosów Kolonia	2	2	2
11.	Nowa Bordziłówka	2	2	2
12.	Ossówka	2	2	2
13.	Stara Bordziłówka	2	2	2
14.	Witulín	2	2	2
15.	Witulín Kolonia	2	2	2
16.	Worgule	2	2	2
17.	Zaberbecze	2	2	2
Razem:		2	2,06	1,94

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 8. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

10. Zestawienie danych

Analiza wskaźników ze sfery społecznej oraz sfer: gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzennej wskazuje na obszary dotknięte kryzysem. Do obszarów zdegradowanych zaliczają się tereny, gdzie łącznie zdiagnozowano najwięcej problemów we wszystkich sferach:

- Ossówka
- Nowa Bordziłówka
- Leśna Podlaska
- Nosów
- Droblin
- Witulin
- Witulin Kolonia

Tabela 52. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji- WSKAŹNIK NA 100 MIESZKAŃCÓW

Lp.	Sołectwo	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze gospodarczym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze środowiska	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze technicznym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze przestrzennym o-funkcjonalnym	Obszar zdegradowany
1.	Bukowice	0	0	1	0	0	3	4	0	0	3	2	9
2.	Bukowice Kolonia	1	0	1	1	0	3	6	0	1	1	2	10
3.	Droblin	2	1	3	1	0	0	7	1	0	1	2	11
4.	Jagodnica	4	0	1	2	0	3	10	0	0	1	2	13
5.	Klukowszczyzna	3	2	1	0	0	3	9	1	1	1	2	14
6.	Leśna Podlaska	1	2	3	1	0	0	7	0	0	2	1	10
7.	Ludwinów	7	3	1	0	0	3	14	1	1	2	2	20
8.	Mariampol	0	2	2	0	0	3	7	1	1	2	2	13
9.	Nosów	6	2	3	1	0	0	12	1	0	1	2	16
10.	Nosów Kolonia	1	0	0	0	0	3	4	1	1	1	2	9
11.	Nowa Bordziłówka	7	2	4	1	0	3	17	0	0	2	2	21
12.	Ossówka	6	1	3	3	0	3	16	0	0	1	2	19
13.	Stara Bordziłówka	4	3	2	1	0	0	10	0	0	2	2	14
14.	Witulín	0	3	3	3	0	0	9	1	1	1	2	14
15.	Witulín Kolonia	6	0	1	3	0	3	13	1	1	2	2	19
16.	Worgule	2	1	3	1	0	1	8	1	0	1	2	12
17.	Zaberbecze	6	1	3	2	0	2	14	0	0	2	2	18
Razem:		3,29	1,35	2,06	1,18	0,00	1,94	9,82	0,53	0,41	1,53	1,94	14,24

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela 53. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji- DANE RZECZYWISTE

Lp.	Sołectwo	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze pomocy społecznej	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze bezrobocia	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze przestępczości	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze uczestnictwa w życiu publicznym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze edukacji	Problemy w obszarze kapitału społecznego	Problemy w obszarze społecznym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze gospodarczym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze środowiska	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze technicznym	Występowanie negatywnego o zjawiska w obszarze przestrzennym-funkcyjnym	Obszar zdegradowany
1.	Bukowice	0	0	0	0	0	3	3	1	0	3	2	9
2.	Bukowice Kolonia	0	0	1	0	0	3	4	0	1	1	2	8
3.	Droblin	6	3	3	1	0	0	13	1	1	2	2	19
4.	Jagodnica	0	0	0	3	0	3	6	1	0	1	2	10
5.	Klukowszczyzna	0	0	0	1	0	3	4	1	0	1	2	8
6.	Leśna Podlaska	8	3	4	0	0	0	15	0	1	2	1	19
7.	Ludwinów	4	0	0	1	0	3	8	1	0	2	2	13
8.	Mariampol	0	0	0	1	0	3	4	1	0	2	2	9
9.	Nosów	8	2	4	0	0	0	14	1	1	2	2	20
10.	Nosów Kolonia	1	0	0	1	0	3	5	1	0	1	2	9
11.	Nowa Bordziłówka	7	1	4	1	0	3	16	1	0	2	2	21
12.	Ossówka	7	2	3	2	0	3	17	0	1	2	2	22
13.	Stara Bordziłówka	4	3	2	1	0	0	10	0	0	2	2	14
14.	Witulin	1	3	3	2	0	0	9	0	1	3	2	15
15.	Witulin Kolonia	3	0	1	3	0	3	10	1	1	2	2	16
16.	Worgule	2	2	3	1	0	1	9	1	1	1	2	14
17.	Zaberbecze	2	0	2	3	0	2	9	1	0	2	2	14
Razem:		3,12	1,12	1,76	1,24	0,00	1,94	9,18	0,71	0,47	1,82	1,94	14,12

Lokalny Program Rewitalizacji

Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022

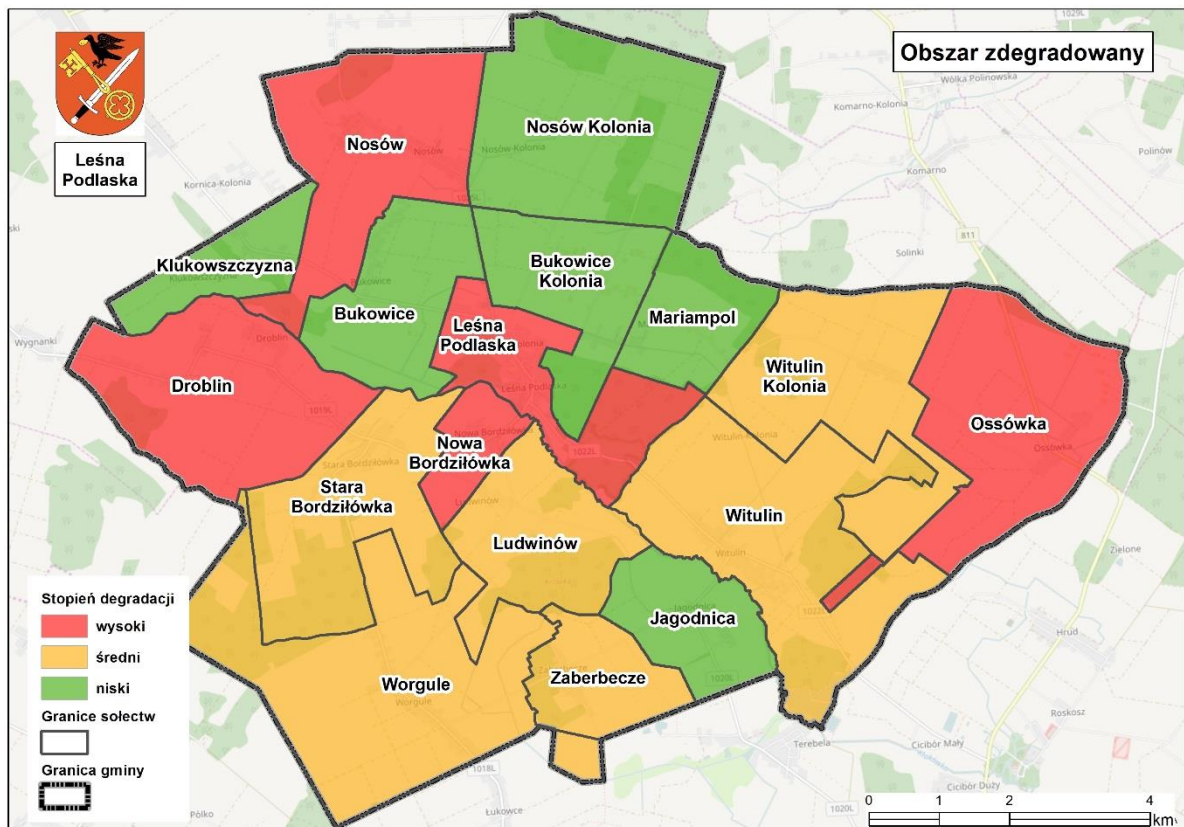

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 9. Stopień degradacji poszczególnych sołectw.

Źródło: Opracowanie własne

10.1. Podsumowanie

Diagnoza wskazuje na **miejsowości**, które spełniają warunki do uznania ich za obszary zdegradowane. Wskazane zostały w powyższych tabelach wg przeliczenia najintensywniejszego występowania negatywnych zjawisk, w każdym z sześciu podstawowych obszarów społecznych, czyli ubóstwa, bezrobocia, przestępczości, edukacji, aktywności społecznej i kapitału społecznego oraz w obszarze środowiskowym i gospodarczym.

Obszar zdegradowany obejmuje następujące miejscowości:

- Ossówka
- Leśna Podlaska
- Nowa Bordziłówka
- Nosów
- Droblin
- Witulin
- Witulin Kolonia

Na obszarze zdegradowanym zaproponowano obszary do rewitalizacji. Ze względu na ograniczenia związane z liczbą ludności i wielkością obszaru do rewitalizacji nie ma możliwości uznania całego obszaru zdegradowanego za obszar rewitalizacji. Aby prawidłowo określić obszar rewitalizacji uznano za konieczne ustalenie dodatkowych kryteriów.

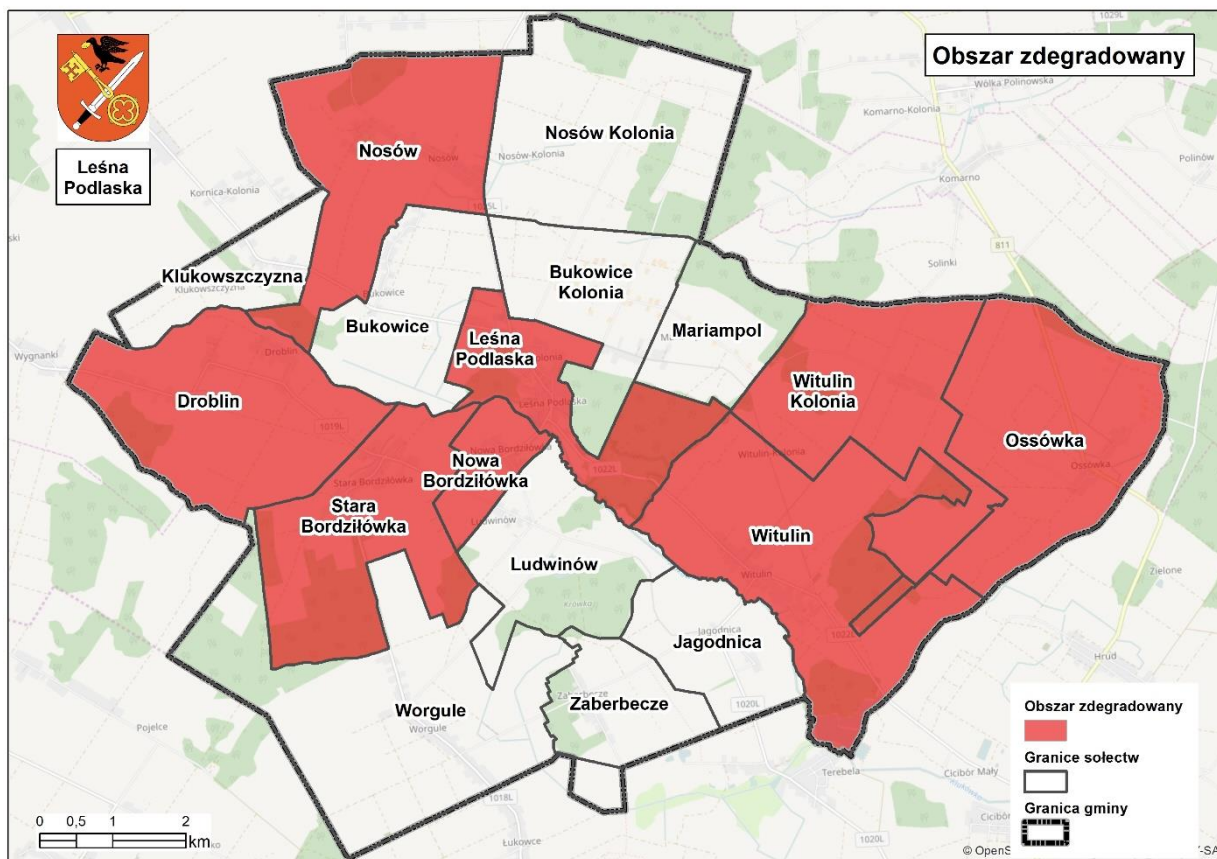
Obszar rewitalizacji wyznaczono w ramach obszaru zdegradowanego, charakteryzującego się kumulacją problemów zdiagnozowanych na obszarze gminy, zwłaszcza problemów społecznych co przedstawia punkt 9.4.6. Sfera społeczna - podsumowanie. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji było przedmiotem społecznych uzgodnień, co zostało szerzej opisane w rozdziale 14. Przebieg partycypacji społecznej. Przy wyznaczaniu obszaru kierowano się nie tylko wynikami diagnozy, ale również wynikami konsultacji społecznych i wynikami przeprowadzonych na terenie gminy ankiet (wyniki zostały omówione w punkcie 14.2). Przy wyznaczaniu obszaru do rewitalizacji poza wyżej wymienionymi czynnikami kierowano się również skutecznością potencjalnych oddziaływań.

Ponadto uznano, że do obszaru rewitalizacji muszą wejść obszary zamieszkane. Według ustawy o rewitalizacji na obszarze rewitalizacji powinno istnieć nagromadzenie negatywnych zjawisk przynajmniej w takim zakresie jak na obszarze zdegradowanym.

Po drugie przyjęto, że aby część obszaru zdegradowanego uznać za obszar rewitalizacji powinna znajdować się na nim infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów.

Ostatnim kryterium było takie określenie obszaru rewitalizacji, aby w jego granicach znajdowały się obiekty, które same w sobie nie muszą być zdegradowane, ale w oparciu o ich infrastrukturę można prowadzić szereg działań i projektów służących celowi rewitalizacji społecznej, gospodarczej, np. świetlica, szkoła, ośrodek kultury itp.

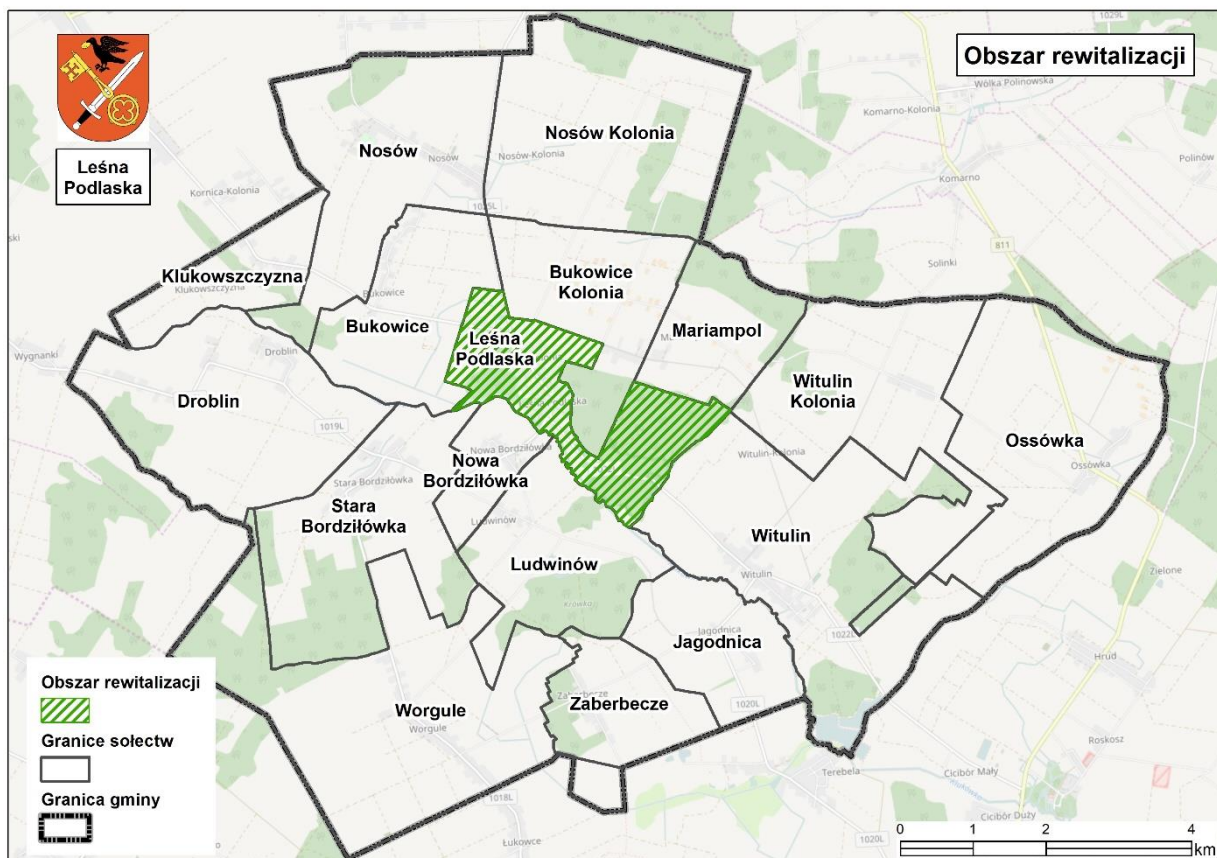

Mapa 10. Obszar zdegradowany Gminy Leśna Podlaska.

Źródło: Opracowanie własne

Dwa ostatnie kryteria spełnia następująca miejscowość objęta **obszarem rewitalizacji: Leśna Podlaska**

Źródło: Opracowanie własne

Najważniejsze obiekty na terenie:

Leśnej Podlaskiej:

- Bank Spółdzielczy w Łomazach Oddział w Leśnej Podlaskiej
- Urząd Gminy Leśna Podlaska
- Gminny Ośrodek Kultury w Leśnej Podlaskiej
- Gminna Biblioteka Publiczna w Leśnej Podlaskiej
- Zespół Placówek Oświatowych w Leśnej Podlaskiej
- Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Leśnej Podlaskiej
- Sanktuarium Matki Bożej Leśniańskiej w Leśnej Podlaskiej

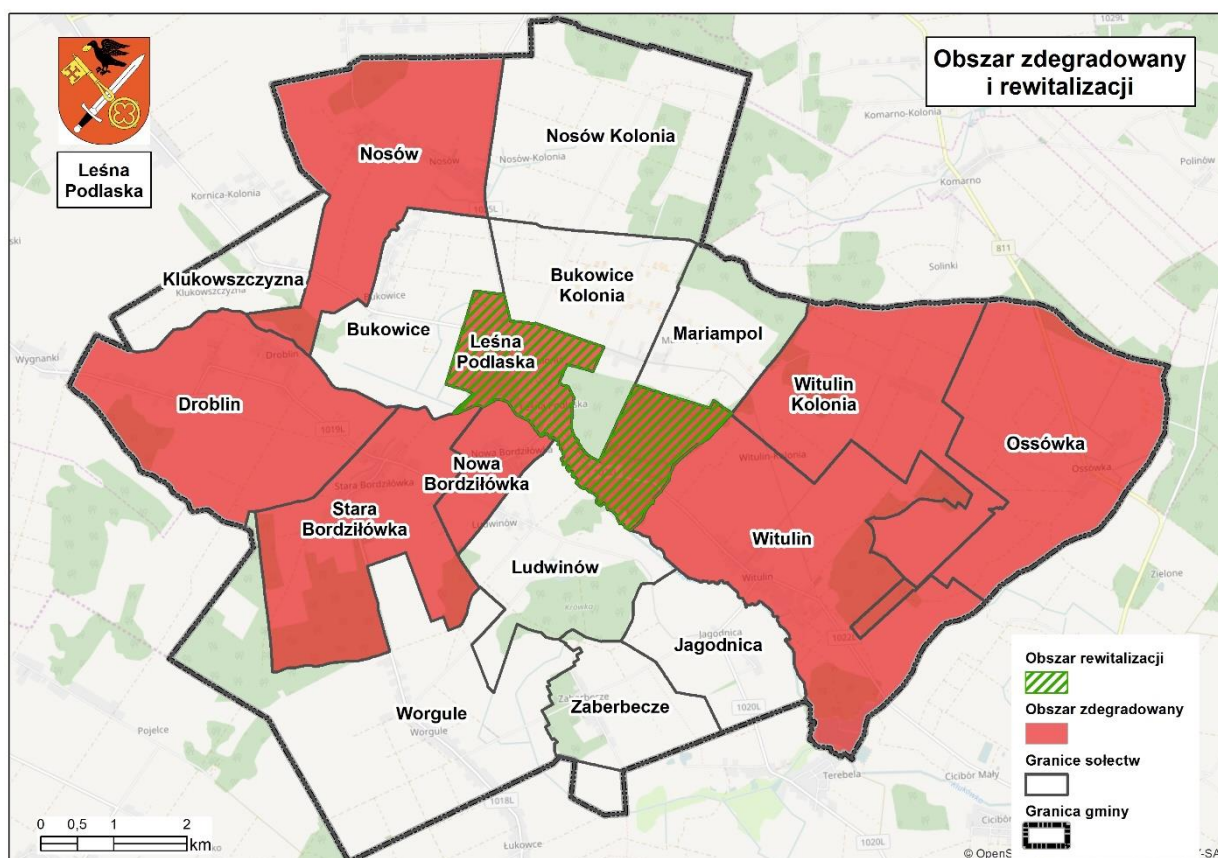
Łączna powierzchnia obszarów do rewitalizacji wynosi **4,43 km²**, co stanowi **4,53%** powierzchni gminy. Miejscowości na których znajdują się obszary zdegradowane zamieszkuje łącznie **994 osób** (**22,25%** populacji gminy).

Tym samym obszar rewitalizacji mieści się w limitach określonych w Wytycznych (< 20% powierzchni gminy i < 30% liczby jej mieszkańców).

Tabela 54. Dane zbiorcze w miejscowościach objętych rewitalizacją.

Miejscowość	Obszar rewitalizacji (w km ²)	% powierzchni gminy	Liczba osób zamieszkałych na terenie miejscowości	% ludności
Leśna Podlaska	4,43	4,53%	994	22,25%
Łącznie obszar rewitalizacji	4,43	4,53%	994	22,25%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Mapa 12. Obszar zdegradowany i rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska.

Źródło: Opracowanie własne

11. Cele rewitalizacji oraz środki ich realizacji

Kompleksowa rewitalizacja i koncentracja działań w centrum Gminy Leśna Podlaska będą podstawą do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej, poprzez oddziaływanie na sfery, w których stwierdzono największe nagromadzenie problemów – czyli sfery społeczną, gospodarczą, środowiskową, techniczną i przestrzenno-funkcjonalną.

Wizja obszaru rewitalizacji obrazuje stan docelowy tego obszaru w 2022 roku tj. po przeprowadzeniu zaplanowanych działań rewitalizacyjnych, zmierzających do odbudowania oraz nadania mu nowych funkcji.

W 2022 roku obszar rewitalizacji w gminie Leśna Podlaska będzie obszarem:

- ✓ o wysokiej jakości życia mieszkańców oraz ograniczonym występowaniu ubóstwa i patologii społecznych,
- ✓ wykorzystującym potencjał kulturalny, rekreacyjny i turystyczny najważniejszych obiektów na terenie obszaru;
- ✓ bogatej ofercie spędzania czasu wolnego, która przyczyni się do minimalizowania występowania negatywnych zjawisk społecznych (zwłaszcza negatywnych wzorców zachowania wśród młodzieży)
- ✓ uporządkowanej i funkcjonalnie zagospodarowanej przestrzeni publicznej,
- ✓ dysponującym warunkami lokalowymi dla lokalnych jednostek użytku publicznego działających w zakresie kultury, edukacji i turystyki
- ✓ przyjaznym dla przedsiębiorców, zarówno już działających, jak i planujących założyć działalność gospodarczą.
- ✓ przyjaznym dla środowiska naturalnego

Wybór centrum gminy na obszar do rewitalizacji i realizacja na tym terenie kompleksowych projektów rewitalizacyjnych przyczyni się do przeciwdziałania różnorodnym problemom w obszarze rewitalizacji, szczególnie dotyczącym sfery społecznej, wpłynie na znaczną poprawę jakości życia, co w dalszej kolejności przyczyni się do pozytywnych zmian w innych obszarach gminy. W 2022 roku gmina Leśna Podlaska będzie gminą intensywnego i zrównoważonego pod względem przestrzennym rozwoju społeczno-gospodarczego, tworzącą przyjazną i atrakcyjną przestrzeń do życia dla mieszkańców, turystów i potencjalnych inwestorów.

11.1 Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR

Część postulatywna LPR ma na celu realizację wizji – jej urzeczywistnienie. Rewitalizacja w miejscowości Leśna Podlaska koncentruje się na rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów przede wszystkim w sferze społecznej oraz w dalszej kolejności gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Cele i działania wyznaczono stosując metody partycypacji społecznej co zostało szerzej opisane w punkcie 14.1 Konsultacje społeczne. Cele i działania programu opisano przewidując udział niezależnych od gminy podmiotów lokalnych i mieszkańców obszaru rewitalizacji w ich wdrażaniu. Ponadto w celach i działaniach uwzględniono postulaty wynikające z trybu partycypacji społecznej.

Na poniższym schemacie zaprezentowano układ celów oraz kierunków działań, którym przyświeca cel główny skupiający się na poprawie poziomu życia mieszkańców oraz poprawie atrakcyjności obszaru rewitalizacji. **Cele i działania odnoszą się do dziedzin, w których zdiagnozowano problemy.**

W niniejszym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów składający się z: celu głównego, celów operacyjnych oraz kierunków działań, które odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Mają one charakter ramowy i odnoszą się do specyfiki wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy Leśna Podlaska.

Wyznaczone cele rewitalizacji spełniają kryteria SMART, czyli są:

S – skonkretyzowane – jasno stwierdzają, czego dotyczy Lokalny Program Rewitalizacji i w jaki sposób zamierza to osiągnąć,

M – mierzalne – możliwe do zmierzenia przy pomocy wskaźników (do każdego celu został przypisany odpowiedni wskaźnik),

A – osiągalne – technicznie wykonalne biorąc pod uwagę zakres LPR,

R – realistyczne – wyznaczone w oparciu o dostępne środki, czas i zakres interwencji,

T – terminowe – zostaną zrealizowane w okresie obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.

Celem głównym LPR jest:

Cel główny Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska

Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez nadanie mu nowych funkcji i odbudowanie istniejących oraz kompleksową odnowę społeczną, przestrzenną i gospodarczą z zachowaniem dbałości o środowisko naturalne

W ramach celu głównego zidentyfikowano 3 cele operacyjne:

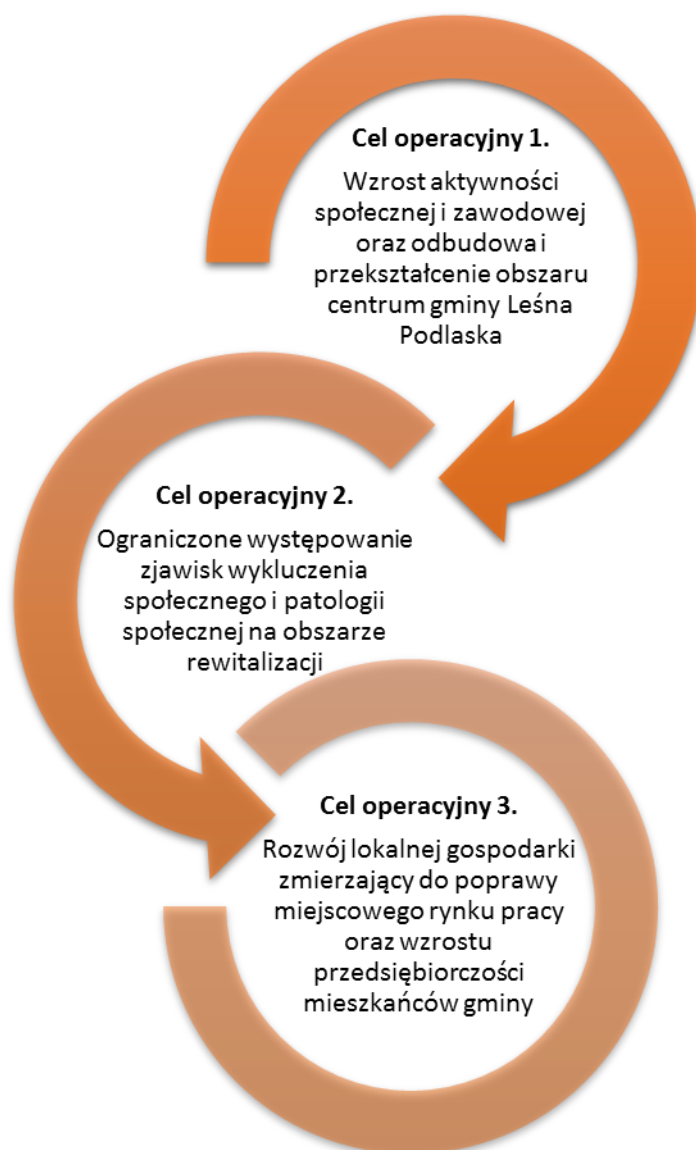
Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum gminy Leśna Podlaska;

Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;

Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.

Wszystkie ustalenia strategiczne gmina będzie realizowała zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, w sposób pozwalający na osiągnięcie planowanych efektów, ale bez szkody dla innych elementów środowiska, w tym zasobów krajobrazu, przyrody i funkcji ekologicznych.

Cel operacyjny 1.

- 1.1. Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni centrum gminy w celu poprawy funkcji reprezentacyjnych oraz przystosowania do pełnienia funkcji turystycznych
- 1.2. Dostosowanie infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych
- 1.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia
- 1.4. Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń

Cel operacyjny 2.

- 2.1. Podniesienie poziomu integracji społecznej poprzez rozwijanie oferty aktywnych form spędzania czasu dla różnych grup mieszkańców
- 2.2. Przeciwdziałanie bezrobociu i ubóstwu poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych oraz aktywizację obywatelską
- 2.3. Rozwój oferty zajęć podnoszących kwalifikacje zawodowe grup zmarginalizowanych
- 2.4. Ożywienie przestrzeni publicznej poprzez rozwój funkcji kultury oraz rozwijanie form spędzania czasu wolnego.
- 2.5. Pobudzanie aktywności osób starszych, niepełnosprawnych oraz wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cel operacyjny 3.

- 3.1. Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej
- 3.2. Aktywizacja postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców gminy

11.2. Projekty rewitalizacyjne

Projekty rewitalizacyjne zostały określone/zweryfikowane w trybie partycypacji społecznej podczas spotkań konsultacyjnych, co zostało szerzej opisane w podrozdziale 14.1 Konsultacje społeczne.

Wszystkie projekty rewitalizacyjne określone w LPR będą zlokalizowane wyłącznie na obszarze do rewitalizacji.

W poniższych tabelach w kolumnie Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu/KOMPLEMENTARNOŚĆ, przedstawione zostało, które projekty warunkują, sprzyjają realizacji innych zamierzeń. Przedstawiono również, które projekty będą korzystały z rezultatów wcześniej realizowanych projektów. W związku z tym odstąpiono od ponownego dokonywania dokładnego opisu powiązania poszczególnych projektów w rozdziałach 11.3 Harmonogram realizacji projektów czy 11.4 Komplementarność projektów rewitalizacyjnych.

Większość projektów podstawowych swoim zakresem obejmuje działania infrastrukturalno-techniczne. Wymienione obiekty użyteczności publicznej wymagają inwestycji, w związku z tym, że stanowią:

- ✓ obszar koncentracji usług publicznych, który ze względu na utrudnioną dostępność wymaga odpowiednich działań infrastrukturalnych;
- ✓ obszar niezagospodarowany, który stwarza barierę funkcjonalną lub teren sprzyjający zjawisku przestępczości

Ponadto wymienione powyżej obiekty są przewidywane do wykorzystania w realizacji działań społecznych związanych z rewitalizacją. **Tym samym główne projekty rewitalizacyjne pozwolą uruchomić inne działania i projekty (dokładny opis w kolumnie Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu/KOMPLEMENTARNOŚĆ).**

Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa

Tabela 55. Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa.

Lp	Nazwa projektu	Zakres realizowanych zadań	Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu/ KOMPLEMENTARN OŚĆ	Miejsce realizacji projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Możliwe źródła finansowania	Okres realizacji projektu	Wskaźniki produktu	Planowane rezultaty realizacji projektu (rocznie)
Główne projekty rewitalizacyjne										
Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum gminy Leśna Podlaska;										
1	Remont i modernizacja budynków i otoczenia przy zespole oświatowym wraz z odtworzeniem zespołu parkowego w Leśnej Podlaskiej (dawny budynek szkoły oraz tzw. „Domek Cara”)	I. Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne z podłączeniem mediów wraz z niezbędnym wyposażeniem (przebudowa, remont, modernizacja) oraz zagospodarowanie, poprawa estetyki i ładu przestrzennego m.in.: a) Renowacja elewacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wykonanie instalacji elektrycznych,	Rewitalizacja budynków oraz zagospodarowanie i poprawa estetyki i ładu przestrzennego przyczyni się do pobudzenia aktywności społecznej, gospodarczej i turystycznej. Wyremontowane/zmodernizowane/wyposażone budynki zostaną przystosowane do pełnienia funkcji użytkowych m.in. baza noclegowa (dom pielgrzyma), siedziba biura informacji turystycznej, siedziba organizacji pozarządowych,	ul. Bialska 7, Leśna Podlaska nr działek 19, 10, 16/9	Gmina Leśna Podlaska	3 000 000,00 zł	- środki funduszy UE - wkład własny, budżet Gminy	2020	Liczba obiektów(budynków oraz zagospodarowanie i poprawa terenu przy obiekcie- 2 budynki .	Liczba osób korzystających z obiektów będących przedmiotem projektu – 600 osób

		<p>spacerowych i oświetlenia parkowego, odbudowa placów ogrodowych i wykonanie brakujących nasadzeń. Budowa kładek jako systemu połączeń w parku, oczyszczenie cieków wodnych. Montaż małej architektury, odbudowa tzw. teatru na wyspie, tj. altany, gdzie w I Polowie XX w. uczniowie ówczesnego seminarium nauczycielskiego w Leśnej Podlaskiej wystawiali przedstawienia, koncerty muzyczne etc oraz regulacja</p>								
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		cieków wodnych (melioracja).								
		II. Dokumentacja projektowa III. Działania/materiały promocyjne								
2	Modernizacja budynku dawnego dworca autobusowego i zmiana jego funkcji użytkownika na biurową, handlową i usługową w Leśnej Podlaskiej.	I. Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne z podłączeniem mediów wraz z niezbędnym wyposażeniem oraz zagospodarowaniem terenu (przebudowa, remont, modernizacja) m.in.: 1. remont sanitariatów, podłóg wymiana okien, drzwi wew., oświetlenia, malowanie, 2. remont wjazdu z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych, 3. instalacja	Dzięki realizacji projektu zostanie nadana nowa funkcja użytkowa budynku: gospodarcza, społeczna i turystyczna, która przyczyni się pobudzenia aktywności i generowania dochodu wśród mieszkańców Zmodernizowany/wyremontowany /wyposażony budynek zostanie przystosowany do potrzeb użytkowników m.in, punkt obsługi turystycznej, siedziby organizacji pozarządowych, utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego,	Centrum Leśnej Podlaskiej, działka nr 45/2	Gmina Leśna Podlaska	400 000,00 zł	Środki z funduszy UE Wkład własny – budżet Gminy	2019/2020	Liczba wspartych obiektów infrastruktury na rewitalizowanym obszarze w tym zagospodarowanie terenu - 1 obiekt	Liczba osób korzystających z obiektu infrastruktury społecznej/gospodarczej/turystycznej – 500 osób

		monitoringu, zakup wyposażenia do Obsługi ruchu turystycznego (infokiosk multimedialny) z oprogramowaniem 4. mała architektura na zewnątrz, 5. utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego (wyposażenie, szkolenia dla mieszkańców, oprogramowanie, zarządzanie) II. Dokumentacja projektowa III. Działania/materiały promocyjne	(szkolenia dla mieszkańców, zarządzanie).							
3	Modernizacja budynku dawnego Urzędu Gminy w Leśnej Podlaskiej i nadanie mu nowych funkcji (biurowej, handlowej i usługowej).	I. Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne z podłączeniem mediów wraz z niezbędnym wyposażeniem terenu (przebudowa, remont, modernizacja) m.in.: 1. remont sanitariatów, podłogi, wymiana okien, drzwi wew., oświetlenia, malowanie, 2. remont wjazdu z dostosowaniem dla osób	Dzięki realizacji projektu zostanie nadana nowa funkcja użytkowa budynku, która przyczyni się pobudzenia aktywności społecznej, gospodarczej, turystycznej. Zmodernizowany/ wyremontowany	Centrum Leśnej Podlaskiej, działka nr 32	Gmina Leśna Podlaska	400 000,00 zł	- środki funduszy UE - wkład własny - budżet Gminy	2020/2021	Liczba wspartych obiektów infrastruktury na rewitalizowanym obszarze wraz z zagospodarowaniem terenu - 1 obiekt	Liczba osób korzystających z obiektu infrastruktury społecznej/gospodarczej/turystycznej – 500 osób

		niepełnosprawnych, 3.mała architektura na zewnątrz, 4.utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego (wyposażenie, szkolenia dla mieszkańców, oprogramowanie, zarządzanie alternatywne miejsce w stosunku do budynku dworca) II.Dokumentacja projektowa III.Działania/materiały promocyjne	/wyposażony budynek zostanie przystosowany do potrzeb użytkowników m.in. punkt obsługi turystycznej, siedziby organizacji pozarządowych, utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego , szkolenia dla mieszkańców, zarządzanie), biura poradni specjalistycznych							
4.	Modernizacja budynku ośrodka zdrowia	I.Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne z podłączeniem mediów wraz z niezbędnym wyposażeniem oraz zagospodarowaniem terenu (przebudowa, remont, modernizacja) m.in.: 1.remont sanitariatów, podłóg wymiana okien, drzwi wew., oświetlenia, malowanie, 2.dostosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych 3.instalacja monitoringu 4.wymiana dachu 5.wymiana systemu grzewczego 6.ocieplenie budynku 7.remont klatki schodowej	W wyniku realizacji projektu zostanie zmodernizowany budynek ośrodka zdrowia w celu zapewnienia poprawy warunków użytkowania. Co wpłynie na poprawę oraz zwiększenie dostępności do usług.	Centrum Leśnej Podlaskiej, działka nr 157	Gmina Leśna Podlaska	700 000, 00 zł	- środki funduszy UE - Wkład własny – budżet Gminy	2019/2020	Liczba wspartych obiektów infrastruktury na rewitalizowanym obszarze w tym dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością wraz z zagospodarowaniem terenu - 1 obiekt	Liczba osób korzystających z obiektu infrastruktury społecznej/gospodarczej – 200 osób

		8.mała architektura na zewnątrz, 9.zagospodarowanie terenu II.Dokumentacja projektowa III.Działania/materiały promocyjne								
5.	„Budowa ścieżki edukacji ekologicznej w Rezerwacie Chmielinne wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną”	1.Roboty przygotowawcze 2.Roboty ziemne 3.Odwodnienie 4.Parking 5.Ścieżka wzdłuż drogi powiatowej 6.Naprawa drogi po wąskotorówce oraz placu edukacyjnego 7.Oznakowanie 8.Urządzenia związane z obsługą rezerwatu 9.Mała architektura 10.Dokumentacja projektowa 11.Działania/materiały promocyjne	Realizacja projektu ułatwi dostęp do miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie, w tym chronionych obszarów dziedzictwa naturalnego, - poprawa jakości życia mieszkańców Gminy poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości form wypoczynku, - rozwój gospodarczy obszaru Gminy, - zapewnienie możliwości zagospodarowania czasu dla dzieci z terenu Gminy w tym dzieci niepełnosprawnych intelektualnie. Realizacja celu zapewni poprawę jakości życia oraz wpłynie pozytywnie na rozwój gospodarczy obszaru Gminy (	Leśna Podlaska działki nr 47, 161, 450/2, 450/1, 449/2, 449/1, 446, 447, 461, 189, 192, 460	Gmina Leśna Podlaska	600 000,00 zł	Środki funduszy UE oraz wkład własny – budżet Gminy	2018/2019	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością (1 obiekt). Liczba wspartych obiektów w miejscach dziedzictwa naturalnego (1 obiekt).	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej – 500 osób. Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (500 osób).

			wzrost liczby turystów, generowanie zysków). Dodatkowo realizacja tak sformułowanego celu pozwoli na rozwiązanie problemów płynących z niedogodności związanych z istniejącą na terenie Gminy luką w zakresie zagospodarowania przestrzeni na terenie Rezerwatu.							
Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;										
1	Wsparcie osób bezrobotnych i aktywizacja zawodowa	Projekt polega na organizacji szkoleń/warsztatów dla osób wykluczonych, bezrobotnych w celu ich aktywizacji i powrotu na rynek pracy	Działanie pozwoli na aktywizację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wsparcie osób młodych oraz pobudzenie aktywności gospodarczej Ponadto pozwoli na ograniczenie zjawisk przedstawionych w diagnozie obszaru do rewitalizacji takich jak: ubóstwo i bezrobocie. KOMPLEMENTARN	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska ; Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	100 000,00	Budżet gminy, Środki Funduszy UE	2019-2020	1. Liczba zorganizowanych szkoleń/warsztatów – 15 szt.	Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach/warsztatach w tym osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym- 100 osób

			<p>OŚĆ: Projekt przewiduje potencjalnie wykorzystywanie zmodernizowanej/ wyremontowanej infrastruktury Budynek dawnego Urzędu Gminy oraz budynek dawnego dworca autobusowego. Projekt jest komplementarny do innych projektów mających na celu integrację lokalnej społeczności, stymulację aktywności społecznej i ograniczanie zjawisk patologicznych i wykluczenia społecznego wymienionych w przedmiotowym LPR)</p>							
2	Spotkania edukacyjne nt. współczesnych zagrożeń - Przemoc	Edukacja mieszkańców w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, doświadczających przemocy w domu, uzależnień oraz narażonych na oszustów.	Główną potrzebą realizacji projektu jest chęć uświadamiania mieszkańców na temat zagrożeń a dzięki temu zminimalizowaniu następstw tego rodzaju zdarzeń m.in. poprzez	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska	10 000,00	Budżet gminy, dotacje	2019	Liczba spotkań edukacyjnych - 2 szt.	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach, w tym osoby zagrożone ubóstwem, przemocą lub wykluczeniem społecznym- 150 osób.

			<p>udzielanie wsparcia specjalistycznego oraz wypracowanie wspólnych wniosków służących poprawie bezpieczeństwa na terenie gminy.</p> <p>KOMPLEMENTARN OŚĆ: Projekt przewiduje potencjalnie wykorzystywanie zmodernizowanej wyremontowanej infrastruktury.</p> <p>Budynek dawnego Urzędu Gminy oraz budynek dawnego dworca autobusowego. Projekt jest komplementarny do innych projektów mających na celu integrację lokalnej społeczności, stymulację aktywności społecznej i ograniczanie zjawisk patologicznych i wykluczenia społecznego</p>							
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

			wymienionych w przedmiotowym LPR)							
3	„Wyrównać szanse” (projekt w trakcie realizacji)	<p>Wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych dla rodzin w tym osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez rozwinięcie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego oraz zajęcia terapeutyczne w placówce wsparcia dla dzieci w Gminie Leśna Podlaska.</p> <p>W projekcie zaplanowano:</p> <p>a) Rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodzin, w tym przeważających trudności w pełnieniu funkcji opiekunów – wychowawczy poprzez zapewnienie dostępu do poradnictwa w formie stałego dyżurnego punktu poradnictwa oraz poradnictwa mobilnego</p> <p>b) Działania profilaktyczne wspierające rodzinę w pełnieniu funkcji opiekunów – wychowawczych poprzez utworzenie placówki wsparcia rodzinnego dla dzieci oferującej zajęcia/programy socjoterapeutyczne.</p>	<p>Zaplanowane działania przyczynią się do niwelowania zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych w dłuższej perspektywie poprawy dostępu do rynku pracy, co w konsekwencji przyczyni się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W projekcie zakłada się możliwość uruchomienia usługi poradnictwa mobilnego świadczonego w miejscu zamieszkania jeżeli zostanie zgłoszona tak potrzeba rodzin lub osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Grupą docelową</p>	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska / Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Leśnej Podlaskiej	812 347,50	RPO WL Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne	01.07.2017 r. – 30.06.2020	Grupą docelową projektu są rodziny w tym rodziny dysfunkcyjne zamieszkałe na terenie Gminy Leśna Podlaska	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 195 osób

			projektu są rodziny w tym rodziny dysfunkcyjne zamieszkałe na terenie Gminy Leśna Podlaska.							
4	„Leśne skrzaty”	Zakres zadań: a) Utworzenie i doposażenie oddziału przedszkolnego w Ossówce i realizacja podstawy programowej Zajęcia specjalistyczne w oddziale przedszkolnym w Ossówce b) Utworzenie i doposażenie nowego oddziału przedszkolnego w przedszkolu samorządowym w Leśnej Podlaskiej i realizacja podstawy programowej c) Zajęcia specjalistyczne w nowym oddziale przedszkolnym w przedszkolu samorządowym w Leśnej Podlaskiej	Celem projektu jest zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-4 lat poprzez utworzenie nowych miejsc w 2 nowo utworzonych oddziałach przedszkolnych a także rozszerzenie oferty edukacyjnej o specjalistyczne zajęcia: logopedyczne, umuzykalniająco – rytmiczne oraz korekcyjno – kompensacyjne	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska	490 853,60	RPO WL Działanie 12.1 Edukacja przedszkolna	01.01.2018 r. – 31.12.2018	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 2 obiekty	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 20 osób Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie - 2 miejsca
5	„Szansa na lepszy start w gminie Leśna Podlaska”	Zakres zadań obejmuje prowadzenie zajęć rozwijających, które pozwolą na poszerzenie oferty edukacyjnej dla uczniów, którzy często ze względów finansowych nie mają możliwości rozwijania swoich pasji i umiejętności oraz	Celem głównym projektu jest zwiększenie dostępu do dobrej jakości kształcenia ogólnego z przedmiotów ścisłych (m.in. matematyka,	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska	131 571,88	RPO WL Działanie 12.2 Edukacja ogólna	01.09.2017 r. – 30.06.2018	Liczba szkół, których pracownice zostały wyposażone w programie – 1	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 266 osób

	<p>odkrycia własnej kreatywności i innowacyjności . Z przeprowadzonej diagnozy wynika również potrzeba szczególnego podejścia do uczniów z problemami nie tylko matematycznymi – przyrodniczymi czy językowymi a także pedagogicznymi i społecznymi wynikającymi m.in. z braku akceptacji. Ważne jest również umożliwienie dostępu do zajęć pozwalających na rozwijanie przez młodych ludzi swoich pasji i zainteresowań poprzez organizację „kół naukowych”, teatralnych, muzycznych itp. Oraz zajęć sportowych i ogólnorozwojowych. Osiągnięcie celu głównego zapewni dzieciom z terenu wiejskiego poprawę wyników w nauce, zachęci do kontynuowania edukacji na dalszym etapie ich rozwoju a tym samym stworzy szansę na odnalezienie się na rynku pracy. Podwyższy świadomość na temat równości szans dzieci z terenów wiejskich jak i dużych aglomeracji miejskich.</p>	<p>informatyka, chemia , fizyka), językowych (j. angielski, rosyjski, francuski) oraz wspomagających umiejętność uczenia się, świadomość i ekspresje kulturalną, rozwój kompetencji społecznych i obywatelskich poprzez organizację dodatkowych bezpłatnych zajęć</p>							
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy;

1	Organizacja szkoleń i spotkań informacyjnych do zakładania i rozwoju własnej firmy	Szkolenia z zakresu tworzenia i rozwijania działalności gospodarczej	Cykl szkoleń przyczyni się do pobudzenia gospodarczego na terenie gminy i powstawania nowych miejsc pracy na obszarze rewitalizacji Ponadto pozwoli na ograniczenie skali negatywnych zjawisk przedstawionych w diagnozie obszaru do rewitalizacji takich jak: ubóstwo i bezrobocie. KOMPLEMENTARN OŚĆ: Projekt przewiduje potencjalnie wykorzystywanie wyremontowanej infrastruktury.	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska	70 000,00	Środki funduszy UE	2018	1. Liczba szkoleń i spotkań informacyjnych – 8 szt.	1. Liczba uczestników szkoleń i spotkań informacyjnych – 50 os.
2	Podjęcie działań ukierunkowanych na modernizację gospodarstw w rolnych	spotkania szkoleniowe	Spotkania szkoleniowe przyczynią się do wspierania rolników i pobudzenia działalności gospodarczej na terenie zdegradowanym. KOMPLEMENTARN OŚĆ:	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska	20 000,00	Budżet Gminy, środki UE	2019	Liczba działań zachęcających rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym – 7 szt. Liczb szkoleń wspierająca mieszkańców -10	Liczba uczestników szkoleń – 120 osób

			<p>Projekt przewiduje potencjalnie wykorzystywanie wyremontowanej/zmodernizowanej infrastruktury. Budynek dawnego Urzędu Gminy oraz budynek dawnego dworca autobusowego. } Projekt ma na celu podejmowanie działań ukierunkowanych na modernizację gospodarstw rolnych w tym m.in. agroturystyka, inkubator przetwórstwa lokalnego.</p>							
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie na podstawie przesłanych do UG fiszek projektowych

Projekty rewitalizacyjne – lista uzupełniająca

Tabela 56. Projekty rewitalizacyjne- lista uzupełniająca.

Lp.	Nazwa projektu	Zakres realizowanych zadań	Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu	Miejsce realizacji projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Możliwe źródła finansowania	Okres realizacji projektu	Wskaźniki produktu	Planowane rezultaty realizacji projektu (rocznie)
Uzupełniające projekty rewitalizacyjne										
Cel operacyjny 1. Zwiększona aktywność społeczna i zawodowa zmierzająca do odbudowania istniejących i nadania nowych funkcji obszarowi centrum gminy;										
1	Poprawa dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, mieszkańców obszaru rewitalizacji gminy Leśna Podlaska	Poprawa dostępu do rynku pracy osób zagrożonych marginalizacją społeczną poprzez programy integracji społeczno-zawodowej oraz aktywizacji bezrobotnych klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Leśnej Podlaskiej, program wykorzystywał będzie wyposażenie centrów aktywności społecznej w poszczególnych miejscowościach obszaru rewitalizacji	Projekt przyczyni się do włączenia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska, GOPS	20 000,00	Budżet Gminy, RPO WL 2014-2020 (Działanie 11.1)	2021-2022	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie 20 os	1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 12 os
Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;										
1	Organizacja pikników i zajęć sportowo - rekreacyjnych	Organizacja pikników i zajęć sportowo - rekreacyjnych wykorzystujących przestrzeń publiczną poddaną rewitalizacji, 2. Aktywizacja osób zagrożonych	Przedmiotowy projekt przyczyni się do integracji mieszkańców jak również będzie stymulował włączenie społeczne.	Leśna Podlaska	GOK, Biblioteka, Szkoły	40000,00	Budżet Gminy	2018-2020	liczba wydarzeń sportowych integrujących i aktywizujących mieszkańców wykorzystujących przestrzeń publiczną poddaną procesowi	Liczba uczestników wydarzeń sportowo-rekreacyjnych na obszarze rewitalizowanym – 100 os./rok

Lp.	Nazwa projektu	Zakres realizowanych zadań	Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu	Miejsce realizacji projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Możliwe źródła finansowania	Okres realizacji projektu	Wskaźniki produktu	Planowane rezultaty realizacji projektu (rocznie)
		wykluczeniem społecznym do uczestniczenia w wydarzeniach i promocja zdrowego stylu życia							rewitalizacji – 5 szt./rok	
Cel operacyjny 3. Rozwój gospodarczy i poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Leśna Podlaska.										
1	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE	Cykl spotkań informacyjnych i szkoleń	Cykl spotkań i szkoleń pobudzi lokalnych przedsiębiorców do aplikowania o środki z UE i przyczyni się do poprawy kondycji lokalnych przedsiębiorstw co przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska, LGD	15 500,00	Budżet Gminy Leśna Podlaska Środki funduszy UE	2017-2022	Liczba szkoleń i spotkań informacyjnych – 7szt.	1. Liczba uczestników szkoleń i spotkań informacyjnych – 50 os
2	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE	Cykl spotkań informacyjnych i szkoleń	Działania informacyjne przyczynią się do poprawy jakości środowiska naturalnego na terenie gminy	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska	15 500,00	Budżet Gminy Leśna Podlaska PROW 2014-2020	2018-2022	Liczba działań informacyjnych zachęcających rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE – 7 szt.	Liczba adresatów działań informacyjnych zachęcających rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE – 50 os.
3	Zachęcanie rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym (np. agroturystyka)	Cykl spotkań informacyjnych i szkoleń	Spotkania informacyjne przyczynią się do rozwijania działalności gospodarczej na terenie zdegradowanym.	Leśna Podlaska	Gmina Leśna Podlaska	15 500,00	Budżet Gminy PROW 2014-2020	2017-2022	Liczba działań zachęcających rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym – 7 szt.	1. Liczba adresatów działań zachęcających rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym – 50 os.

Źródło: Opracowanie na podstawie przesyłanych do UG fiszek projektowych

11.3. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych

Tabela 57. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.

Lp.	Projekt rewitalizacyjny	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Remont i modernizacja budynków i otoczenia przy zespole oświatowym wraz z odtworzeniem zespołu parkowego w Leśnej Podlaskiej (dawny budynek szkoły oraz tzw. „Domek Cara”)						
2	Modernizacja budynku dawnego dworca autobusowego i zmiana jego funkcji użytkowania na biurową, handlową i usługową w Leśnej Podlaskiej						
3	Modernizacja budynku dawnego Urzędu Gminy w Leśnej Podlaskiej i nadanie mu nowych funkcji (biurowej, handlowej i usługowej).						
4	Modernizacja budynku ośrodka zdrowia						
5	„Budowa ścieżki edukacji ekologicznej w Rezerwacie Chmielinne wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną”						
6	Wsparcie osób bezrobotnych i aktywizacja zawodowa						
7	Spotkania edukacyjne nt. współczesnych zagrożeń – Przemoc						
8	„Wyrównać szanse”						
9	„Leśne skrząty”						
10	„Szansa na lepszy start w gminie Leśna Podlaska”						
11	Organizacja szkoleń i spotkań informacyjnych do zakładania i rozwoju własnej firmy						
12	Podejmowanie działań ukierunkowanych na modernizację gospodarstw rolnych						
13	Poprawa dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, mieszkańców obszaru rewitalizacji gminy Leśna Podlaska						
14	Organizacja pikników i zajęć sportowo – rekreacyjnych						
15	Szkolenia i spotkania informacyjne zachęcające do aplikowania o środki z UE						
16	Działania informacyjne zachęcające rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE						
17	Zachęcanie rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym (np. agroturystyka)						

Źródło: Opracowanie własne.

11.4. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 działa w sposób kompleksowy, łącząc aspekty społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe. Program złożony jest z wielu różnorodnych projektów, w tym również planowanych do współfinansowania w ramach EFRR i EFS, pozwalających na osiągnięcie kompleksowych efektów poprawy. Wymogiem koniecznym do wsparcia projektów rewitalizacyjnych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego i innych programów operacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach. Poniżej przedstawiono komplementarność zidentyfikowanych projektów w zakresie: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Komplementarność stanowi bardzo ważny aspekt Lokalnego Programu Rewitalizacji, gdyż zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami skutkować będzie efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację. Według Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju, wymogiem koniecznym przy opracowaniu programów rewitalizacji jest konieczność zapewnienia komplementarności w pięciu aspektach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenną w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 zapewniają projekty wyznaczone do realizacji na obszarze rewitalizacji pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Są to projekty wzajemnie ze sobą powiązane, synergiczne i wzajemnie się dopełniające, a ich realizacja wpłynie na poprawę całego obszaru rewitalizacji. Wyznaczony obszar rewitalizacji pokrywa się z obszarem zdegradowanym, o jego delimitacji decydowała, zarówno sytuacja społeczno-gospodarcza (wartości wskaźników), jak i wola mieszkańców gminy. Ze względu na znaczenie tego obszaru (koncentracja usług) planowana interwencja nie spowoduje przesunięcia problemów na inny obszar, a jedynie zapoczątkuje pozytywne zmiany w pozostałych sołectwach gminy.

Wszystkie zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Stanowią odpowiedź na główne problemy obszaru rewitalizacji. Dzięki ich realizacji pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze gminy, ponieważ wiele z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, co wpłynie na poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców Gminy Leśna Podlaska.

Komplementarność problemowa

W Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 zapewniona została także komplementarność problemowa. Zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne wzajemnie dopełniają się tematycznie, sprawiając że realizowany LPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, ekonomicznym, przestrzennym i technicznym). Projekty skupione w celu operacyjnym 1. przełożą się na wzrost poczucia tożsamości lokalnej i budowanie silnego kapitału społecznego. Wpłynie to na atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania i rekreacji co niewątpliwie przyczyni się

do rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych jak również usług podstawowych dla mieszkańców.

Wskazane w dokumencie przedsięwzięcia wpływają na niwelowanie problemów w różnych sferach, co przeciwdziała fragmentacji działań i wpływa na ich kompleksowość.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 charakteryzuje się komplementarnością proceduralno-instytucjonalną gdyż obejmuje system zarządzania procesem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie interesariuszy, w tym niezależnych od siebie instytucji i podmiotów.

Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji został przedstawiony w podrozdziale 12.3. niniejszego dokumentu, jest on spójny i przejrzysty. Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze gminy Leśna Podlaska oraz koordynującą wdrażanie LPR jest Wójt Gminy Leśna Podlaska wraz z Radą ds. rewitalizacji.

Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR wymienić należy dwa typy podmiotów:

- ✓ podmiot zarządzający, czyli jednostka nadzorująca oraz koordynująca wdrożenie programu, jako całości, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,
- ✓ podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne zadania.

Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych.

Funkcję podmiotu zarządzającego i koordynującego realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie pełnił Wójt Gminy Leśna Podlaska przy współpracy z powołaną specjalnie na potrzebę wdrożenia LPR Radą ds. rewitalizacji. Rada ds. rewitalizacji zapewni reprezentatywność w systemie zarządzania wszystkich sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego.

Komplementarność międzyokresowa

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 zwraca także uwagę na zachowanie ciągłości programowej. Przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją ciągłość i kontynuację w obecnym dokumencie. Zidentyfikowane projekty inwestycyjne i nieinwestycyjne stanowią kontynuację zrealizowanych już przedsięwzięć, zarówno tych wspartych ze środków unijnych, jak i tych realizowanych przy udziale środków krajowych. Komplementarność projektów opiera się na wykorzystaniu powstałych produktów i rezultatów, udziale tych samych użytkowników, pełnieniu tych samych funkcji. Ponadto obejmują kompleksowe rozwiązania obszarowe w zakresie rozwiązywania problemów i zaspokajanie potrzeb.

Poniżej przedstawiono listę projektów o charakterze społecznym, które były realizowane na terenie gminy Leśna Podlaska.

Tabela 58. Projekty realizowane na terenie Gminy Leśna Podlaska w latach 2006-2014

Lp.	Tytuł	Program	Wnioskodawca
1	Odnowa budynków pełniących funkcje kulturowe na terenie gminy Leśna Podlaska (<i>odnowa 4 świetlic wiejskich w Starej Bordziłowce, Drobinie, Leśnej Podlaskiej i Nosowie</i>)	SPO-ROL 2.3	Gmina Leśna Podlaska
2	Kształtowanie przestrzeni rekreacyjnej i sportowej w miejscowości Leśna Podlaska (<i>plac zabaw dla dzieci i młodzieży</i>)	SPO-ROL 2.3	Gmina Leśna Podlaska
3	Utworzenie pracowni tkackiej z elementami folkloru obrzędowego w świetlicy wiejskiej w Worgulach	PROW Odnowa i rozwój wsi	Gminny Ośrodek Kultury w Leśnej Podlaskiej
4	Rozwój aktywności społecznej poprzez wyposażenie w tradycyjne stroje ludowe zespołów promujących lokalną twórczość kulturalną, działających przy Gminnym Ośrodku Kultury w Leśnej Podlaskiej	PROW Leader	Gminny Ośrodek Kultury w Leśnej Podlaskiej
5	36 projektów realizowanych przez usługodawców z terenu gminy Leśna Podlaska	PPWOW - Program Integracji Społecznej	Gmina Leśna Podlaska
6	Rewitalizacja centrum Leśnej Podlaskiej, w ramach kształtowania przestrzeni publicznej w miejscowości Leśna Podlaska (<i>skwerek w centrum Leśnej Podlaskiej</i>)	PROW Odnowa i rozwój wsi	Gmina Leśna Podlaska
7	Skuteczne NGO - Strategia Współpracy Gminy Leśna Podlaska z Organizacjami Pozarządowymi	POKL	Gmina Leśna Podlaska
8	Równe szanse edukacyjne - wspieranie indywidualnego rozwoju uczniów klas I-III Szkoły Podstawowej w Leśnej Podlaskiej	EFS	Gmina Leśna Podlaska
9	Leśna Podlaska - Znamienka, promocja walorów kulturalno-turystycznych gminy w ramach współpracy polsko-białoruskiej	Euroregion Bug (Norweski Mechanizm Finansowy)	Gmina Leśna Podlaska

Lp.	Tytuł	Program	Wnioskodawca
10	Utworzenie WCA w świetlicy wiejskiej w Droblinie	PROW Leader	Gmina Leśna Podlaska
11	Pomagamy iść do przodu z wiarą we własne siły i nadzieją na lepszą przyszłość	POKL 7.1.1	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Leśnej Podlaskiej
12	Równe szanse edukacyjne – wspieranie indywidualnego rozwoju uczniów klas I-III Szkoły Podstawowej w Leśnej Podlaskiej	POKL 9.1.2	Zespół Placówek Oświatowych w Leśnej Podlaskiej
13	Rozbudowa świetlicy wiejskiej i utworzenie WCA w Starej Bordziłówce	PROW Leader	Gmina Leśna Podlaska
14	Budowa małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej przy świetlicy wiejskiej w Nosowie	PROW Leader	GLKS-T "Agrosport" w Leśnej Podlaskiej
15	Utworzenie wiejskiego Centrum Aktywności Społecznej w świetlicy wiejskiej w Ludwinowi	PROW Leader	GLKS-T "Agrosport" w Leśnej Podlaskiej
16	Promocja walorów turystycznych Gminy Leśna Podlaska – zakup systemu informacji wizualnej	PROW Leader	Gmina Leśna Podlaska
17	Budowa hali sportowej przy Zespole Placówek Oświatowych w Leśnej Podlaskiej	Ministerstwo Sportu	Gmina Leśna Podlaska
18	Utworzenie wiejskiego Centrum Aktywności Społecznej w świetlicy wiejskiej w Ossówce	PROW Leader	Gmina Leśna Podlaska
19	ORGANIZACJA IMPREZY KULTURALNO-PROMOCYJNEJ PROMUJĄCEJ OBSZAR LSR	PROW Leader	Gmina Leśna Podlaska
20	ORGANIZACJA IMPREZY SPORTOWO-TURYSTYCZNEJ PROMUJĄCEJ OBSZAR LSR	PROW Leader	Gmina Leśna Podlaska
21	Szkoła Filmowa w Gminie Leśna Podlaska	EFS	Gminny Ośrodek Kultury w Leśnej Podlaskiej

Źródło: Opracowanie UG Leśna Podlaska

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty, które zostały zapisane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 mają możliwość realizacji przy udziale różnych źródeł finansowania, w tym środków unijnych. W Lokalnym Programie Rewitalizacji wykorzystano możliwość łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS oraz EFRROW w celu realizacji założonych celów i wyprowadzania obszaru ze stanu kryzysowego. Realizacja projektów rewitalizacyjnych z różnych źródeł z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania pozwala na uzyskanie korzystnych efektów i wpływa na wzrost dynamiki pożądanych zmian. Ponadto projekty

zapisane w dokumencie dają także możliwość włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji.

W sytuacji nieuzyskania dofinansowania na realizację wymienionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji działań, Urząd Gminy Leśna Podlaska będzie w miarę możliwości finansowych wdrażał je ze środków własnych. W związku z tym, nie uzależnia się realizacji przedmiotowego programu od uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych.

11.5. Powiązanie celów i projektów rewitalizacyjnych z uzasadnieniem ich wpływu na rozwiązanie problemów oraz efekty ich realizacji

Zidentyfikowane w procesie szerokich konsultacji społecznych z sołtysami i mieszkańcami obszaru rewitalizacji i w wyniku eksperckich analiz główne projekty rewitalizacyjne przyczynią się do realizacji wyznaczonego głównego celu rewitalizacji tj. *Wzrostu poziomu życia mieszkańców oraz poprawy atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez nadanie mu nowych funkcji i odbudowanie istniejących oraz kompleksową odnowę społeczną, przestrzenną i gospodarczą* oraz celów operacyjnych:

Cel operacyjny 1. Odbudowa istniejących i nadanie nowych funkcji obszarowi centrum gminy prowadzące do wzrostu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz wzmacniania poziomu integracji społecznej;

Cel operacyjny 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz ograniczenie patologii społecznych na obszarze rewitalizacji;

Cel operacyjny 3. Zwiększenie rozwoju gospodarczego i poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców gminy Leśna Podlaska

Do realizacji 1 celu operacyjnego przyczynią się następujące projekty główne:

1. Remont i modernizacja budynków i otoczenia przy zespole oświatowym wraz z odtworzeniem zespołu parkowego w Leśnej Podlaskiej (dawny budynek szkoły oraz tzw. „Domek Cara”)
2. Modernizacja budynku dawnego dworca autobusowego i zmiana jego funkcji użytkowania na biurową, handlową i usługową w Leśnej Podlaskiej.
3. Modernizacja budynku dawnego Urzędu Gminy w Leśnej Podlaskiej i nadanie mu nowych funkcji (biurowej, handlowej i usługowej).
4. Modernizacja budynku ośrodka zdrowia
5. „Budowa ścieżki edukacji ekologicznej w Rezerwacie Chmielinne wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną”

Do realizacji 2 celu operacyjnego przyczynią się następujące projekty główne:

1. Wsparcie osób bezrobotnych i aktywizacja zawodowa
2. Spotkania edukacyjne nt. współczesnych zagrożeń – Przemoc
3. „Wyrównać szanse”
4. „Leśne skrzaty”
5. „Szansa na lepszy start w gminie Leśna Podlaska”

Do realizacji 3 celu operacyjnego przyczynią się następujące projekty główne:

1. Organizacja szkoleń i spotkań informacyjnych do zakładania i rozwoju własnej firmy
2. Podejmowanie działań ukierunkowanych na modernizację gospodarstw rolnych

12. System wdrażania i monitorowania działań rewitalizacyjnych

Ze względu na długookresowy charakter Lokalnego Programu Rewitalizacji wdrażanie jego założeń jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych. W wyniku podejmowanych działań stopniowo będą osiągnane cele rewitalizacji i w związku z tym będą zmieniały się priorytety.

Proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji poprzedza jego opracowanie i ustalenie celów rewitalizacji oraz konkretnych projektów przeznaczonych do realizacji. Pierwszym etapem wdrożenia LPR jest przyjęcie go stosowną uchwałą Rady Gminy. Kolejnym etapem jest realizacja poszczególnych projektów, dzięki czemu osiągnane są cele. W trakcie wdrażania LPR odbywa się ocena stopnia jego realizacji, która prowadzi do aktualizacji zapisów programu, jeżeli wystąpiły odchylenia od pierwotnie zaplanowanego stanu docelowego.

Ze względu na społeczny charakter procesu rewitalizacji stworzone zostaną możliwości współuczestniczenia społeczności w poszczególnych projektach np. w ramach dyskusji o sposobach zagospodarowania i przyjmowania właściwych rozwiązań, poprzez zastosowanie w SIWZ społecznych kryteriów oceny ofert inwestycyjnych, premiując zatrudnianie lokalnych bezrobotnych.

12.1. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W związku z tym, iż Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska został opracowany zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju oraz Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym, źródłem jego finansowania mogą być zarówno wewnętrzne fundusze budżetu gminy i podmiotów prywatnych, jak i zewnętrzne środki unijne i krajowe

Ważne jest wykorzystanie dla celów rewitalizacji dostępnych środków z programów rządowych oraz funduszy pomocowych Unii Europejskiej, a także stworzenie przez gminę warunków dla możliwie szerokiego włączenia się sektora prywatnego w działania na rzecz rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych firm i instytucji.

Głównym unijnym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego działaniami dedykowanymi rewitalizacji są:

13.3 Rewitalizacja obszarów miejskich,

13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich,

13.8 Rewitalizacja Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

W ramach powyższych działań na dofinansowanie szansę mają projekty infrastrukturalne, mające na celu przywracanie bądź nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym pod względem przestrzennym, środowiskowym, społecznym i gospodarczym.

Dla gminy Leśna Podlaska najbardziej istotnym działaniem jest 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich. Realizacja projektów rewitalizacyjnych przy współfinansowaniu RPO WL w ramach tego działania będzie możliwa jedynie pod warunkiem wpisania ich do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

W działaniu 13.4 określony został szeroki katalog beneficjentów, którzy mogą starać się o dofinansowanie projektu rewitalizacyjnego:

- ✓ podmioty publiczne (jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej),

- ✓ podmioty prywatne (spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, MŚP (przedsiębiorstwa muszą prowadzić działalność na terenie województwa lubelskiego).
- ✓ podmioty społeczne (przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, organizacje pozarządowe),
- ✓ podmioty mieszane (podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne).

W ramach RPO WL przewidziano także preferencje dla inwestycji niezbędnych dla kompleksowej rewitalizacji danego obszaru realizowanych w ramach następujących działań:

3.1 Tereny inwestycyjne,

5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego,

5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego,

5.5 Promocja niskoemisyjności,

7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne,

9.1 Aktywizacja zawodowa,

9.3 Rozwój przedsiębiorczości,

9.6 Rozwój przedsiębiorczości w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,

11.1 Aktywne włączenie,

11.2 Usługi społeczne i zdrowotne,

11.4 Aktywne włączenie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,

11.5 Usługi społeczne i zdrowotne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,

12.2 Kształcenie ogólne,

12.6 Kształcenie ogólne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,

13.2 Infrastruktura usług społecznych.

Szczególną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest połączenie środków publicznych i prywatnych poprzez zawiązanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). W rozumieniu ustawy o PPP z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169 poz.1420) jest to oparta na umowie współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, w ramach której partner prywatny w całości albo w części poniesie nakłady na wykonanie przedsięwzięcia będącego przedmiotem współpracy lub zapewni ich poniesienie przez osoby trzecie.

Partnerstwo publiczno-prywatne, jest szczególnie zalecane, gdy:

- ✓ samorząd chce utrzymać pewien stopień kontroli nad przedsięwzięciem,
- ✓ istnieją znaczne potrzeby inwestycyjne, a fundusze publiczne winny być kierowane na inne cele,
- ✓ zaangażowany w projekt sektor prywatny jest w stanie uzyskać zwrot zainwestowanych środków z opłat za użytkowanie obiektu.

Podobną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest partnerstwo publiczno-społeczne czyli forma współpracy jednostki publicznej z organizacjami pozarządowymi.

Zakres, organizacja i finansowanie rewitalizacji powinny być dostosowane do specyfiki obszaru, z wykorzystaniem wszystkich doświadczeń podmiotów planujących realizację projektów rewitalizacyjnych.

W sytuacji niezyskania dofinansowania na realizację wymienionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji działań, Urząd Gminy Leśna Podlaska będzie w miarę możliwości finansowych wdrażał je ze środków własnych. W związku z tym, nie uzależnia się realizację przedmiotowego programu od uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych.

12.2. System instytucjonalny w procesie rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska określa plan działania dla obszaru objętego rewitalizacją. Wydatkowanie funduszy publicznych, w tym także pochodzących z funduszy zagranicznych, na działania rewitalizacyjne wymaga stworzenia systemu instytucji i procedur, które zapewnią, że środki te będą wydatkowane oszczędnie i efektywnie.

Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze gminy Leśna Podlaska oraz koordynującą wdrażanie LPR jest Urząd Gminy Leśna Podlaska na czele z Wójtem i Radą Gminy. Instytucjami wspomagającymi Urząd Gminy są sołtysi sołectw wchodzących do obszaru rewitalizacji oraz jednostki organizacyjne Urzędu Gminy.

Szczególną rolę we wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska będzie pełnił sołtys z sołectwa wchodzącego w skład obszaru rewitalizacji: Leśna Podlaska. Będą oni pełnili funkcję koordynacyjną wdrażaniem LPR w mikroskali pojedynczego sołectwa, ponieważ są przedstawicielami mieszkańców i najlepiej znają ich problemy i potrzeby.

W zależności od lokalnych uwarunkowań i specyfiki poszczególnych projektów, w proces rewitalizacji jako partnerzy mogą włączyć się podmioty społeczne i gospodarcze.

Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych w formie partnerstwa.

Współpracę tę zapewni Rada ds. rewitalizacji utworzona zarządzeniem Wójta Gminy Leśna Podlaska, w skład której wejdą interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji z sektora społecznego, publicznego i prywatnego.

12.3. Zarządzanie procesem rewitalizacji

System wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji powinien w jasny sposób przedstawić i określić sposób zarządzania realizacją założeń LPR, a także wyodrębnić i zidentyfikować struktury organizacyjne. Z uwagi na możliwość zaangażowania lokalnych partnerów społeczno-gospodarczych, struktury te, a także model funkcjonowania podmiotu zarządzającego należy zarysować w sposób możliwie przejrzysty.

Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR, wymienić należy dwa typy podmiotów:

- ✓ podmiot zarządzający, czyli jednostka nadzorująca oraz koordynująca wdrożenie programu, jako całości, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,

- ✓ podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne zadania.

Funkcję podmiotu zarządzającego i koordynującego realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie pełnił Wójt Gminy Leśna Podlaska przy współpracy z powołaną specjalnie na potrzebę wdrożenia LPR Radą ds. rewitalizacji.

Podmiot zarządzający będzie prowadzić nadzór nad:

- ✓ ustaleniem szczegółowych zasad i kryteriów realizacji LPR,
- ✓ zapewnieniem zgodności realizacji LPR z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu,
- ✓ zapewnieniem korelacji poszczególnych projektów wynikających z LPR ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Leśna Podlaska oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- ✓ zapewnieniem przygotowania i wdrożenia zadań w zakresie informacji i promocji LPR,
- ✓ monitoringiem tj. zbieraniem danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów,
- ✓ przygotowaniem raportów ewaluacyjnych na temat wdrażania LPR,
- ✓ ewaluacją ex-post po zakończeniu realizacji LPR.

Najważniejszym podmiotem zarządzającym Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 jest Wójt. Funkcje pomocnicze pełnić będzie Rada ds. rewitalizacji, w skład której wejdą przedstawiciele wszystkich sektorów. Sektor publiczny będzie reprezentowany przez Radnych Gminy, Wójta Gminy Leśna Podlaska oraz wybranych przez niego pracowników Urzędu Gminy. Sektor społeczny stanowić będą Sołtysi rewitalizowanych sołectw, mieszkańcy i organizacje pozarządowe. Sektor gospodarczy budują podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji. Ostateczna struktura Rady ds. rewitalizacji z zapewnieniem reprezentatywności wszystkich trzech sektorów ustalona zostanie w Zarządzeniu Wójta Gminy Leśna Podlaska.

Urząd Gminy Leśna Podlaska jako podmiot wykonawczy posiada wszelkie struktury organizacyjne oraz doświadczenie umożliwiające wdrożenie projektów w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji. Za realizację poszczególnych etapów projektu rewitalizacyjnego odpowiedzialne będą następujące jednostki:

- ✓ Wójt i Rada Gminy Leśna Podlaska – zlecenie przygotowania i wykonania projektu,
- ✓ Referat Inwestycji, Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska – opracowanie wniosków o dofinansowanie; obsługa i przygotowanie przetargu, przygotowanie umów, realizacja projektów, ocena realizacji, koordynacja działań, monitoring,
- ✓ Referat finansowy i kadr – obsługa finansowa,
- ✓ odpowiednia jednostka – użytkowanie i zarządzanie produktami powstałymi w wyniku realizacji projektu.

Poszczególne inwestycje realizowane będą przez instytucje będące właścicielem majątku objętego projektami. Instytucje te będą występowały jako beneficjent i będą odpowiedzialne za przygotowanie, realizację oraz finansowanie projektów w części przypadającej na udział własny.

Do podmiotów wykonawczych zaliczymy również instytucje lub podmioty będące właścicielem majątku objętego projektami. Interesariusze Ci będą występowali jako beneficjenci i będą odpowiedzialni za przygotowanie, realizację oraz finansowanie projektów w części przypadającej na udział własny.

Nieruchomości położone na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji, gmina Leśna Podlaska może wносить aportem do spółek z udziałem gminy, celem realizacji zadań rewitalizacyjnych zgodnie z założeniami funkcjonalno-przestrzennymi i organizacyjno-finansowymi rewitalizacji danego obszaru.

12.4. System budowania i wspierania partnerstw

W celu jak najpełniejszego zrealizowania celów rewitalizacji wyznaczonych w niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji wskazane jest zaangażowanie w proces rewitalizacji instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w LPR oraz zachęcenie mieszkańców do podejmowania inicjatyw służących realizacji celów rewitalizacji.

Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu LPR. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowi kontynuację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, gdzie do współpracy zostali zaproszeni chętni z terenu obszaru rewitalizacji.

Wójt i Rada Gminy Leśna Podlaska przyjmują rolę inicjatora projektów rewitalizacyjnych, podejmując działania w celu pozyskania jak największej liczby wiarygodnych partnerów tych procesów. W tym celu będzie budowany właściwy system zachęt dla interesariuszy, kładąc szczególny nacisk na zidentyfikowanie osób mogących być lokalnymi liderami. Osoby takie zdolne są do pozyskania dla procesu rewitalizacji szerokiego poparcia mieszkańców obszaru. Ci partnerzy, którzy odpowiedzialni będą za realizację określonych projektów w ramach rewitalizacji, będą zobowiązani do zachowania określonych ram (terminów i zakresu zadania). Dla stabilizacji tego procesu będą zawierane stosowne porozumienia, umowy lub listy intencyjne pomiędzy władzą samorządową, a partnerami rewitalizacji.

Władza Samorządowa odpowiedzialna będzie za koordynację i nadzór prowadzonych i inicjowanych przez siebie działań w zakresie rewitalizacji oraz będzie zapewniać właściwą współpracę wszystkich podmiotów zaangażowanych w ich realizację. W uzasadnionych przypadkach gmina może tworzyć nowe podmioty, które będą pełnić rolę koordynatorów rewitalizacji poszczególnych obszarów objętych projektem.

Współpraca pomiędzy partnerami LPR ma na celu:

- ✓ wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- ✓ optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,
- ✓ wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającej się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

12.5. System informacji i promocji

Współpraca z wieloma partnerami podczas wdrażania LPR i prowadzenia procesu rewitalizacji nakłada na gminę pewne obowiązki, wśród których jednym z najważniejszych jest obowiązek informacyjny. W związku z tym wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska będzie procesem jawnym, a więc publicznym i uspołecznionym.

Celem komunikacji społecznej jest nie tylko podnoszenie świadomości społecznej na temat korzyści płynących z procesu rewitalizacji poprzez poinformowanie możliwie największej liczby interesariuszy o ostatecznych zapisach LPR oraz wszystkich istotnych dla nich aspektach rewitalizacji, ale również zaproszenie ich do aktywnego udziału w pracach na rzecz realizacji zamierzonych celów i pobudzanie do wnoszenia własnych propozycji działań. Prawidłowo przeprowadzona kampania informacyjna o prowadzonych pracach nad założeniami dokumentu, a następnie ich realizacją będzie czynnikiem stymulującym do pozyskiwania partnerów procesu rewitalizacji.

Promocja dokumentu jest ważnym elementem realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Działania promocyjne powinny być skierowane do następujących grup docelowych:

- ✓ społeczność lokalna,
- ✓ organizacje pozarządowe,
- ✓ partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym spółdzielnie, lokalni przedsiębiorcy,
- ✓ media.

Za informowanie i promocję Lokalnego Programu Rewitalizacji na poziomie gminy odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Leśna Podlaska. Poprzez właściwe przeprowadzenie działań w zakresie kreowania pozytywnego wizerunku przyjętego Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz zaangażowanie partnerów społecznych w proces jego konsultacji i realizacji rozumie się:

- ✓ umieszczenie informacji nt. stanu realizacji założeń LPR, realizacji projektów itp. na oficjalnej stronie internetowej gminy Leśna Podlaska (<http://www.lesnapodlaska.pl>) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (<http://www.biuletyn.net/nt-bin/start.asp?podmiot=lesnapodlaska/>),
- ✓ zamieszczanie informacji w lokalnych mediach (np. prasie),
- ✓ publiczną prezentację LPR społeczności lokalnej,
- ✓ organizację spotkań i konferencji dla społeczności lokalnej, przedstawicieli lokalnych środowisk, organizacji pozarządowych dotyczących wdrażania i/lub aktualizacji LPR, które stanowią niezbędny element dialogu społecznego (zwłaszcza w przypadkach projektów społecznych, uzupełniających inwestycje infrastrukturalne), prowadząc do wymiany opinii, czasem nawet do weryfikacji planów lub ich uzupełniania,
- ✓ umożliwienie szerokiego dostępu do zapisów dokumentu poprzez jego powielenie, bądź udostępnienie w formie broszur i ulotek najważniejszych zapisów dotyczących realizowanych działań.

Oprócz Wójta, jako głównego podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji, działania tego typu powinny prowadzić wszystkie inne podmioty, zaangażowane w poszczególne projekty zawarte w LPR.

Nie bez znaczenia jest fakt, że informowanie o planowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych (inwestycyjnych i nieinwestycyjnych) to ważny sygnał dla potencjalnych

inwestorów i nowych firm, a także dla mieszkańców zainteresowanych otwarciem własnej działalności gospodarczej na rewitalizowanym obszarze gminy Leśna Podlaska.

12.6. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych

Monitorowanie LPR to systematyczne i ciągłe zbieranie, analiza i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania Programu na potrzeby jego zarządzania, oceny oraz podejmowania decyzji. Proces ten dostarcza niezbędnych informacji na temat postępów realizacji i efektywności wdrażania poszczególnych projektów.

Wójt Gminy Leśna Podlaska, jako podmiot zarządzający wdrażaniem LPR, odpowiada za kreowanie i realizację polityki rozwoju na swoim terenie. Dlatego szczególnie ważnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska jest umiejętne określenie systemu kontroli i monitorowania realizacji celów. Podstawowym zadaniem tego systemu jest dostarczenie bieżących informacji o tym, czy cele rewitalizacji są osiągalne oraz w jakim stopniu.

Pozwoli to również na dokładne monitorowanie postępów LPR i ewentualne korygowanie niedociągnięć. Poza tym istotne jest zachowanie trwałości podejmowanych działań, a nie skupianie się na rozwiązaniach tymczasowych i nietrwałych.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska jest Wójt Gminy Leśna Podlaska, który jest wspierany przez pracowników Urzędu Gminy i jednostki organizacyjne. Bardzo istotną rolę w procesie społecznego monitorowania realizacji LPR będą pełnili sołtysi sołectw wchodzących w skład obszaru rewitalizacji, którzy przy pomocy mieszkańców będą kontrolować realizację poszczególnych projektów rewitalizacyjnych, a zatem wyznaczonych celów rewitalizacji.

Proces monitorowania obejmuje zbieranie danych obrazujących tempo i jakość wdrażania projektów, ich raportowanie, a następnie interpretowanie informacji opisujących postęp i efekty realizowanego zadania.

Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych będzie się odbywało na trzech poziomach:

- ✓ wskaźniki produktu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów w podrozdziale 11.2. Projekty rewitalizacyjne,
- ✓ wskaźniki rezultatu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów w podrozdziale 11.2. Projekty rewitalizacyjne oraz na poziomie celów operacyjnych,
- ✓ wskaźnik oddziaływania na poziomie wizji i celu głównego.

Każdego roku przez okres obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie sporządzany skrócony raport z wykonania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Co roku analizowane będą wskaźniki produktów i przedstawiony będzie wykaz projektów, które zostały zrealizowane w ciągu roku. Co dwa lata, będzie przygotowywany pełny raport obejmujący: zrealizowane projekty, monitorowanie celów i monitorowanie wskaźników diagnostycznych (przedstawionych w rozdziale 9. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych).

Monitorowanie wskaźników diagnostycznych ma na celu uniknięcie ograniczania się do obserwacji tylko postępów w realizacji poszczególnych projektów. Celem przygotowania LPR jest wydobycie wskazanych obszarów ze stanu kryzysowego. W związku z tym niezbędne jest

monitorowanie również zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej, zwłaszcza w dziedzinach uznanych jako wymagające interwencji, co będzie możliwe dzięki analizie wskaźników diagnostycznych.

Po sporządzeniu raportu organizowane będzie spotkanie Wójta i Rady ds. Rewitalizacji, w którym uczestniczyć będą mogli mieszkańcy i inni interesariusze z terenu gminy (zwłaszcza obszarów rewitalizacji).

Poniżej przedstawiony został zestaw wskaźników monitorujących realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska wraz ze wskazaniem wartości bazowej wskaźnika na 2014 r. i docelowej na 2022 r. oraz źródła pozyskania danych.

Tabela 59. Lista wskaźników LPR.

Cel	Wskaźnik	Wartość docelowa 2022	Źródło danych
Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez nadanie mu nowych funkcji i odbudowanie istniejących oraz kompleksową odnowę społeczną, przestrzenną i gospodarczą z zachowaniem dbałości o środowisko naturalne	Odczuwalny wzrost poziomu jakości życia w obszarze rewitalizacji	20%	Ankietyzacja mieszkańców
Cel operacyjny 1. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz odbudowa i przekształcenie obszaru centrum gminy Leśna Podlaska;	Liczba osób korzystających z obiektów będących przedmiotem projektu	600	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób korzystających z obiektu infrastruktury społecznej/gospodarczej/turystycznej	500	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób korzystających z obiektu infrastruktury społecznej/gospodarczej/turystycznej	500	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób korzystających z obiektu infrastruktury społecznej/gospodarczej	200	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej	500	Protokół z realizacji projektu
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	12	Protokół z realizacji projektu
Cel operacyjny 2. Ograniczone występowanie zjawisk wykluczenia społecznego i patologii społecznej na obszarze rewitalizacji;	Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach/ warsztatach w tym osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	100	Lista uczestników
	Liczba osób, które wzięły udział w spotkaniach, w tym osoby zagrożone ubóstwem, przemocą lub wykluczeniem społecznym	150	Lista uczestników
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	195	Protokół z realizacji projektu
	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	20	Protokół z realizacji projektu
	liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	266	Protokół z realizacji projektu

Cel	Wskaźnik	Wartość docelowa 2022	Źródło danych
	Liczba uczestników wydarzeń sportowo-rekreacyjnych na obszarze rewitalizowanym	100	Lista uczestników
Cel operacyjny 3. Rozwój lokalnej gospodarki zmierzający do poprawy miejscowego rynku pracy oraz wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców gminy.	Liczba uczestników szkoleń i spotkań informacyjnych	50	Lista uczestników
	Liczba uczestników szkoleń	120	Lista uczestników
	Liczba uczestników szkoleń i spotkań informacyjnych	50	Lista uczestników
	Liczba adresatów działań informacyjnych zachęcających rolników do uprawy rolnictwa ekologicznego i roślin energetycznych związanych z OZE .	50	Protokół z realizacji projektu
	Liczba adresatów działań zachęcających rolników do modernizacji gospodarstw w kierunku wielofunkcyjnym	50	Protokół z realizacji projektu

Źródło: Opracowanie własne

Aby najpełniej odzwierciedlić poprawę sytuacji na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji należy porównać wskaźniki diagnostyczne otrzymane na początku tego procesu ze wskaźnikami uzyskanymi na kolejnych etapach oraz po jego zakończeniu.

Przyjęty system monitorowania jest podstawą do efektywnej ewaluacji i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów. Systematyczna ocena i aktualizacja umożliwi dostosowywanie założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji do bieżących uwarunkowań zewnętrznych wpływających na efektywność realizacji zaplanowanych działań mających na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

13. System ewaluacji i aktualizacji programu

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 to dokument otwarty, który poddawany będzie okresowej analizie, ocenie i aktualizacji.

13.1. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji

Ewaluacja ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizowanego z jednoczesnym uwzględnieniem celu głównego Programu i właściwego prawodawstwa lokalnego, krajowego i wspólnotowego dotyczącego m.in. oddziaływania na środowisko projektów zapisanych do realizacji w LPR.

Ewaluacja LPR będzie służyć przede wszystkim oszacowaniu osiągnięcia wskaźników monitorujących, a przez to stopnia wdrożenia całego LPR. Odpowie również na pytanie o trafność planowanych, przeprowadzonych i zakończonych projektów w odniesieniu do potrzeb, oraz pozwoli ocenić efekty i korzyści z ich wdrożenia.

Ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska opiera się na 3 rodzajach ocen:

- ✓ ex-ante (przed realizacją LPR) – uznać można, że ocenę taką przeprowadzono na etapie przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji, harmonogram projektów sporządzono w oparciu o lokalne potrzeby oraz analizę zgłoszonych kart projektów,
- ✓ on-going (w trakcie realizacji LPR) – ocenie tej podlegać będą poszczególne projekty w trakcie ich realizacji, system monitorowania i kontroli powinien być skierowany na analizę postępów w realizacji Programu i kontrolę terminów wykonania poszczególnych zadań,
- ✓ ex-post (po zakończeniu realizacji LPR) – w jej ramach przewiduje się, że po zakończeniu realizacji LPR przez kolejne pięć lat, w systemie rocznym sporządzane będą raporty celem weryfikacji rzeczywistych i planowanych wskaźników rezultatu i oddziaływania.

W raporcie ewaluacyjnym należy wziąć pod uwagę następujące kryteria ewaluacyjne: trafność, skuteczność, efektywność (przy ewaluacji on-going) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość (przy ewaluacji ex-post). Wójt gminy oceniając realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie brał pod uwagę 5 kryteriów:

- ✓ trafność – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele LPR odpowiadają potrzebom i priorytetem wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizacji,
- ✓ skuteczność – kryterium, które pozwala sprecyzować, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie LPR zostały osiągnięte,
- ✓ efektywność – kryterium, które pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” LPR,
- ✓ użyteczność – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie LPR odpowiada potrzebom grupy docelowej,
- ✓ trwałość – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem LPR będą trwać po zakończeniu jego wdrażania.

Wszelkie dokumenty ewaluacyjne, sprawozdania z realizacji inwestycji oraz sprawozdania okresowe realizacji LPR będą adresowane do Wójta i Rady ds. rewitalizacji. Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami LPR a jego rzeczywistym wykonaniem będą szczegółowo wyjaśnione. Końcowy raport ewaluacyjny będzie dostępny do wglądu w sekretariacie Wójta.

13.2. Zasady i tryb aktualizacji programu

Proces rewitalizacji, jako rozciągnięty w czasie, podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, co implikuje konieczność założenia okresowej aktualizacji LPR oraz aktualizacji nadzwyczajnej w razie zaistnienia takich okoliczności.

System monitorowania i ewaluacji będzie podstawą do podjęcia działań naprawczych i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, zaistnieje potrzeba wprowadzenia do programu nowego zadania, zmiany harmonogramu realizacji, planu finansowego lub konieczność aktualizacji wskaźników. Ponadto, w przypadku wystąpienia nagłych zmian w otoczeniu wpływających na LPR, może nastąpić aktualizacja nadzwyczajna.

Ewentualność wprowadzenia poprawek i aktualizacji dokumentu wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej uchwały przez Radę Gminy, tak aby LPR mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wszelkie zmiany w Programie będą jednak musiały posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne. Do LPR na późniejszym etapie jego realizacji będą mogli być również uwzględnieni dodatkowi partnerzy (zupełnie nowi, jak i zastępujący dotychczas funkcjonujących w Programie). Akceptowane będą te inicjatywy, które mogą się przyczynić do sukcesu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze względu na ograniczone zasoby finansowo-rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno-organizacyjny) projekty, które zostaną dopisane do Programu, muszą być zgodne z politykami i programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z pilnością zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa, jak również mieć wpływ na osiągnięcie spójności przestrzennej i społeczno-gospodarczej.

Procedura okresowej aktualizacji LPR obejmuje następujące kroki:

1. Zainteresowane podmioty, działające na obszarach wskazanych do rewitalizacji w ramach LPR lub zainteresowane podjęciem takiej działalności, w zakresie przyczyniającym się do realizacji celów rewitalizacji, zgłaszają swoje propozycje w formie pisemnej do Urzędu Gminy w Leśnej Podlaskiej lub karty projektu umieszczonej na stronie internetowej,
2. Wójt wraz z Radą ds. rewitalizacji dokonuje weryfikacji zgłoszonych propozycji i wydaje opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego działania bądź innej proponowanej zmiany do Lokalnego Programu Rewitalizacji,
3. Jeżeli planowane zmiany wymagają: włączenia do LPR nowych projektów, modyfikacji założonych celów bądź też wyznaczonych kierunków działań warunkujących powodzenie rewitalizacji, Wójt Gminy przy współpracy z Radą ds. rewitalizacji podejmuje decyzję o przystąpieniu do aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

W celu przejrzystości LPR dla wszystkich zaangażowanych instytucji (w tym IZ RPO WL) oraz partnerów, zmiany będą sygnalizowane w odpowiednim załączniku do uchwały Rady Gminy w postaci rejestru zmian.

14. Przebieg partycypacji społecznej w procesie programowania rewitalizacji

Partycypacja społeczna została zapewniona na każdym etapie prac nad opracowaniem LPR. Zasady angażowania wszystkich grup interesariuszy w prace nad LPR, wraz ze wskazaniem wykorzystanych form partycypacji, terminów oraz zakresu podejmowanych czynności zostały opisane poniżej. **Przyjęte zasady partycypacji nie prowadziły do uprzywilejowania części społeczności lokalnej kosztem pozostałych jej członków.** Wszelkie informacje dotyczące spotkań konsultacyjnych, wypełniania ankiet i fiszek projektowych były nie tylko dostępne na stronie internetowej gminy (zarówno w zakładce rewitalizacji jak i aktualności), ale także były wywieszane przez sołtysów w każdej miejscowości. Przez cały okres opracowywania LPR na temat rewitalizacji i jej przebiegu mieszkańcy mogli dowiedzieć się z broszur informacyjnych wyłożonych w Urzędzie Gminy.

14.1. Konsultacje społeczne

Podstawowym celem działań partycypacyjnych jest włączenie jak najszerszej grupy beneficjentów i interesariuszy w proces rewitalizacji. Interesariuszami procesu rewitalizacji są m.in. mieszkańcy gminy, mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w tym także poszczególne grupy społeczne, takie jak młodzież, seniorzy, osoby niepełnosprawne itp.), lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe itp. W ramach wdrażania LPR, przewidziano następujące formy włączenia mieszkańców w działania rewitalizacyjne:

- ✓ opracowanie sekcji „Lokalny Program Rewitalizacji” na stronie internetowej Urzędu Gminy <http://www.lesnapodlaska.pl/>, na której opublikowany zostanie dokument oraz zamieszczane będą wszystkie informacje związane z procesem rewitalizacji w gminie,
- ✓ publikowanie najważniejszych informacji dotyczących procesu rewitalizacji na głównej stronie Urzędu Gminy Leśna Podlaska
- ✓ organizacja konferencji i spotkań informacyjnych dotyczących Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022,
- ✓ organizacja spotkań z mieszkańcami, na których poruszana będzie tematyka rewitalizacji,
- ✓ konsultowanie z interesariuszami procesu rewitalizacji koncepcji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Należy także zaznaczyć, że interesariusze procesu rewitalizacji będą angażowani w planowanie, realizację oraz monitoring przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Przedmiotem pierwszego etapu konsultacji była delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Leśna Podlaska. Prace prowadzone były jako wstęp do przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Od początku prac nad LPR prowadzono ankietyzację. Ankieta dostępna była na stronach internetowych Gminy, w Urzędzie Gminy oraz na spotkaniach konsultacyjnych. Ankiety wypełniły 54 osoby.

Podczas procesu konsultacji zorganizowano 3 spotkania konsultacyjne z interesariuszami LPR. Wójt Gminy oraz eksperci zewnętrzni zaprosili wszystkich mieszkańców, organizacje

pozarządowe, przedsiębiorców i wszystkie inne osoby oraz podmioty, które chcą mieć wpływ na rozwój gminy do włączenia się do prac nad dokumentem. Podkreślano, że udział społeczności lokalnej jest kluczowy dla opracowania Programu Rewitalizacji oraz diagnozy społeczno-gospodarczej, w tym wyznaczenia obszarów rewitalizacji. Działania planowane w ramach Programu mają służyć poprawie warunków życia i zwiększaniu aktywności gospodarczej mieszkańców. Poinformowano mieszkańców o możliwościach uczestnictwa w cyklu trzech konsultacji społecznych i konferencji podsumowującej.

Spotkania konsultacyjne odbywały się w budynku Urzędu Gminy w Leśnej Podlaskiej. W każdym spotkaniu uczestniczyli radni oraz sołtysi lub wyznaczeni przez nich przedstawiciele sołectw. Program spotkań kształtował się następująco:

Tabela 60. Terminy i przedmiot konsultacji społecznych.

Lp.	Data spotkania	Program spotkania
1	17.07.2017	1. Przedstawienie podstawowych informacji na temat rewitalizacji 2. Prezentacja wyników analizy statystycznej dla każdego sołectwa Gminy. 3. Warsztat: identyfikacja negatywnych zjawisk występujących na obszarze zdegradowanym w poszczególnych sferach (społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej i gospodarczej). 4. Prezentacja propozycji obszaru do rewitalizacji i dyskusja.
2	09.08.2017	1. Warsztat: przedstawienie omówienie i dyskusja nad celami Lokalnego Programu Rewitalizacji. 2. Prezentacja fiszek rewitalizacyjnych (mieszkańcy mogą zgłaszać propozycje projektów rewitalizacyjnych na terenie obszaru rewitalizacji).
3	10.08.2017	1. Omówienie i dyskusja nad opracowanymi fiszkami projektowymi. 2. Ustalenie roboczej wersji harmonogramu realizacji projektów rewitalizacyjnych na podstawie opracowanych fiszek. 3. Podsumowanie i zakończenie serii spotkań.

Przez cały okres konsultacji na stronie internetowej gminy zamieszczone były mapy z zaznaczoną propozycją obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Konsultacje koncentrowały się na:

- 1) poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- 2) prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- 4) zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,
- 5) wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- 6) zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Rysunek 1. Konsultacje społeczne.

Źródło: Fot. UG Leśna Podlaska

Rysunek 2. Konsultacje społeczne.

Źródło: Fot. UG Leśna Podlaska

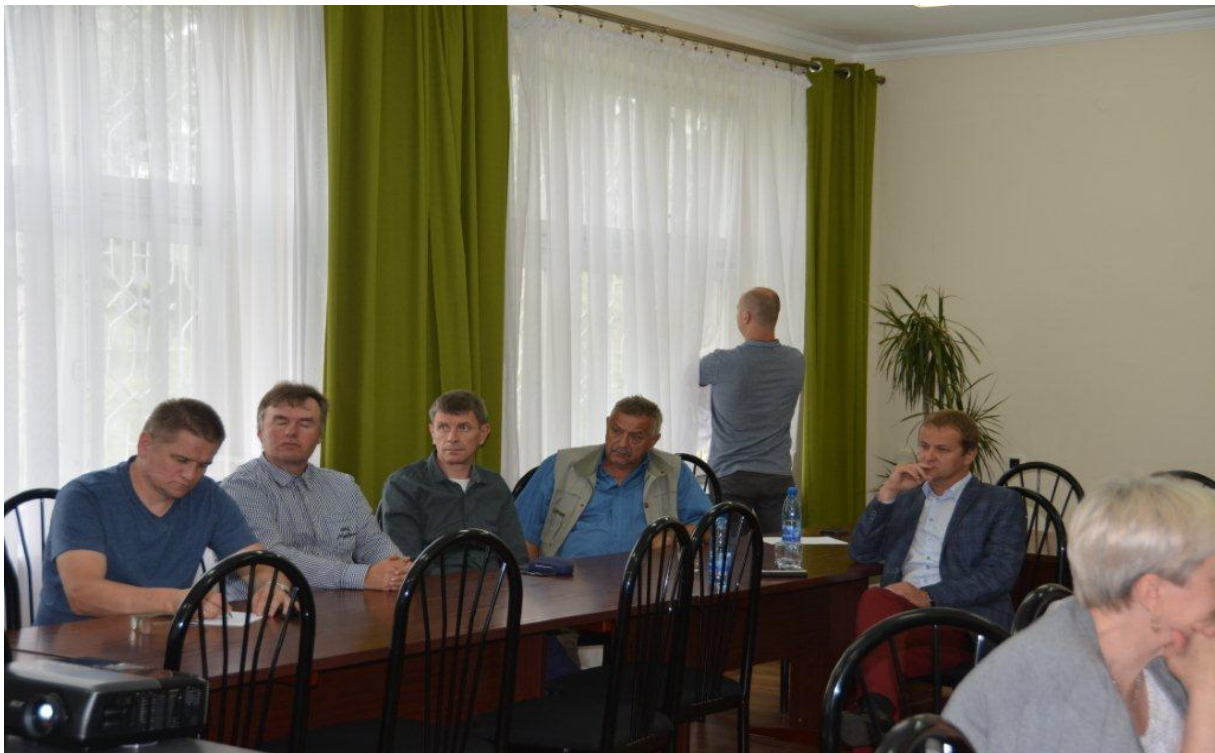

Rysunek 3. Konsultacje społeczne.

Źródło: Fot. UG Leśna Podlaska

Rysunek 4. Konsultacje społeczne

Źródło: Fot. Agata Borysiuk

Rysunek 5. Konsultacje społeczne.

Źródło: Fot. UG Leśna Podlaska

Rysunek 6. Konsultacje społeczne.

Źródło: Fot. UG Leśna Podlaska

Rysunek 7. Konsultacje społeczne.

Źródło: Fot. UG Leśna Podlaska

Lokalny Program Rewitalizacji został zamieszczony na stronie internetowej gminy 28.08.2017 roku celem konsultacji społecznych i umożliwienia mieszkańcom wprowadzania zmian do dokumentu.

14.2. Wyniki badań społecznych

Po przeprowadzeniu diagnozy obszarów zdegradowanych w siedmiu obszarach Gminy Leśna Podlaska, w ramach analizy wskaźnikowej wyłoniono siedem obszarów zdegradowanych. Tym samym uznano o konieczności zagwarantowania udziału społeczności lokalnej, możliwości wypowiedzenia się na temat tego, jaki obszar powinien zostać uznany za obszar rewitalizacji.

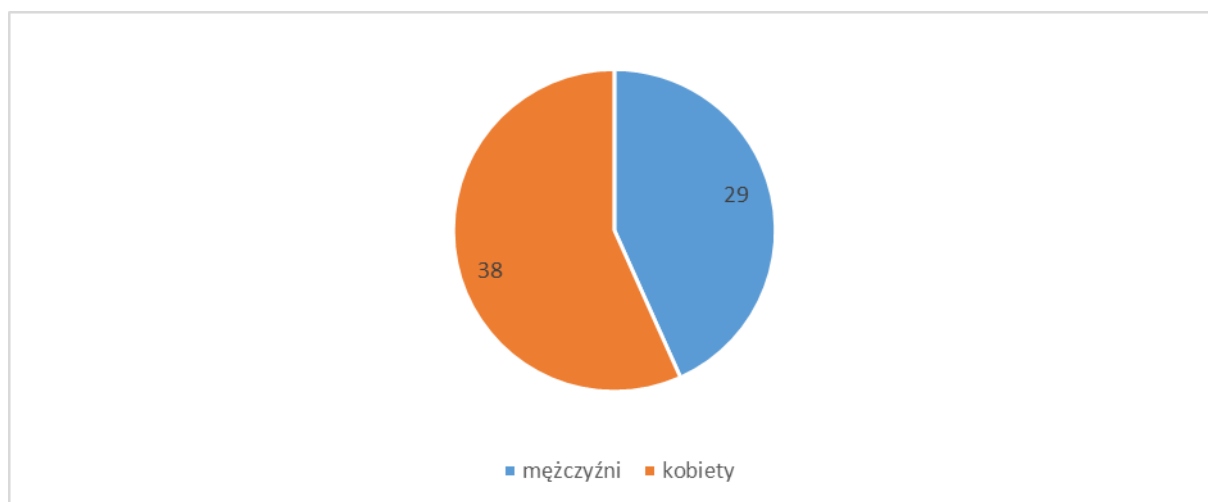
Badanie przeprowadzono w terminie od 6 lipca 2017 r. do 1 sierpnia 2017 r. Ankieta była opublikowana na stronie internetowej gminy <http://lesnapodlaska.pl/> wyłożona w siedzibie Urzędu Gminy Leśna Podlaska oraz rozdawana na wszystkich spotkaniach konsultacyjnych. Łączna liczba respondentów wyniosła 67 osób.

Celem badania było skonfrontowanie efektów przeprowadzonej analizy wskaźnikowej oraz uzyskanie informacji pozwalających na ocenę trafności doboru obszaru miejscowości Leśna Podlaska jako obszaru rewitalizacji.

W pierwszej części analizy zostaną przedstawione zmienne socjodemograficzne populacji biorącej udział w badaniu a w dalszej części podrozdziału znajduje się analiza odpowiedzi na poszczególne pytania merytoryczne.

Wśród respondentów dominowały kobiety, ich udział kształtował się na poziomie 56,72%, natomiast odsetek mężczyzn wynosił 43,28%.

Wykres 44. Metryczka - płeć

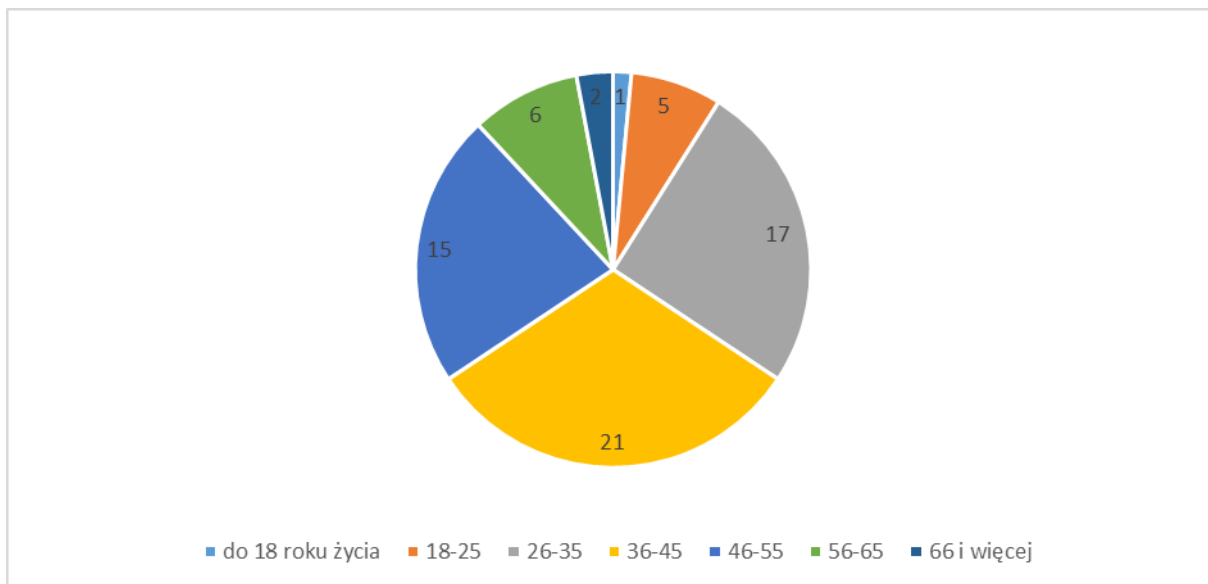

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najbardziej liczną grupą badanych były osoby w wieku 36-45 lat (31,34%), oraz osoby w wieku 26-35 lat (25,37%) i 46-55 lat (22,39%). Osoby w wieku 56-65 lat stanowiły 8,96% a w wieku 18-25 lat stanowiły 7,46% ankietowanych. Najmniejsza grupa osób ankietowanych to osoby do 18 roku życia – 1,49%.

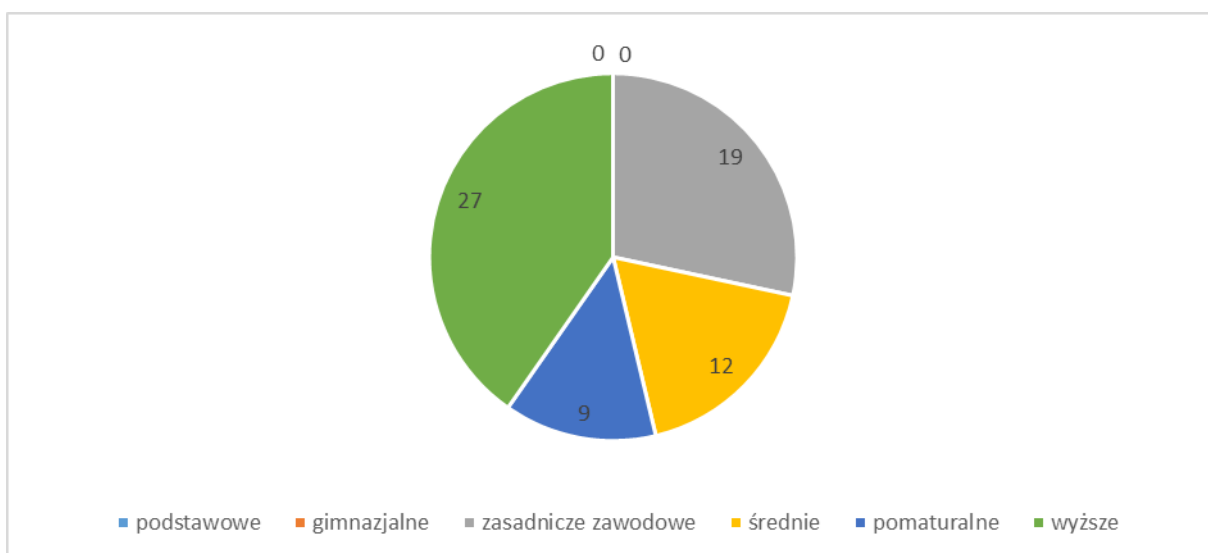
Wykres 45. Metryczka - wiek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najwięcej ankietowanych posiadało wykształcenie wyższe (40,30%), zasadnicze zawodowe (28,36%), średnie (17,91%) oraz pomaturalne (13,43%). Ankietowani z wykształceniem podstawowym oraz gimnazjalnym nie brali udziału w badaniu.

Wykres 46. Metryczka - wykształcenie

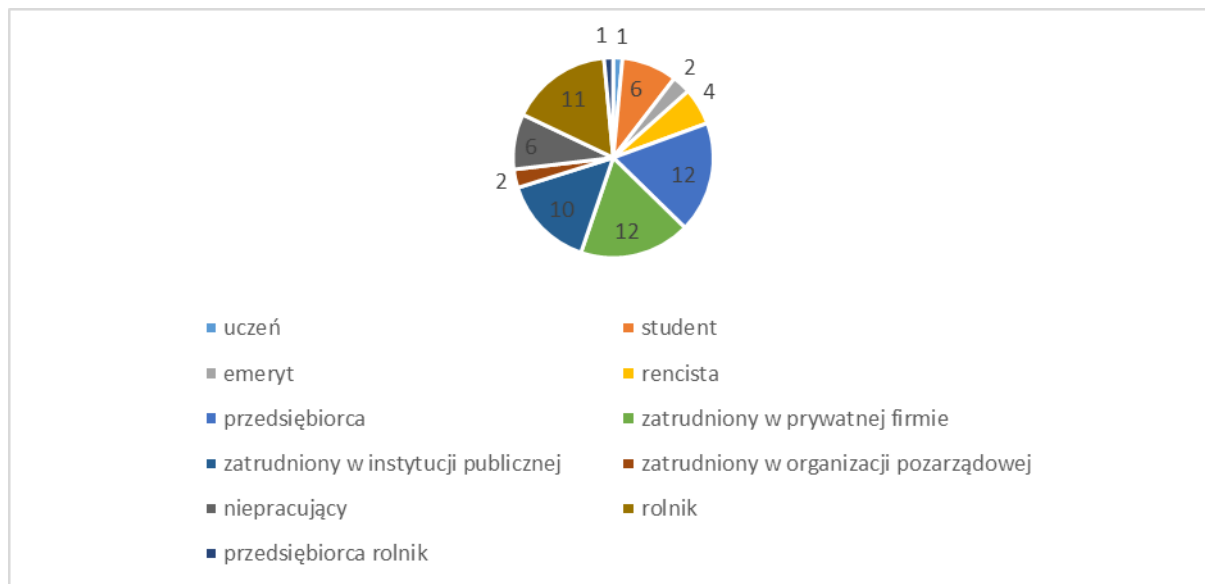
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Status na rynku pracy mieszkańców może stanowić istotny czynnik determinujący wybór odpowiedzi i formułowanie opinii dotyczących planowanych działań rewitalizacyjnych. Dlatego warto przyjrzeć się jak przedstawia się przekrój ankietowanych w kontekście tego kryterium. Zdecydowanie przeważającą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby pracujące (71,64%). Osoby uczące się i bezrobotne stanowiły grupy o udziale 19,40% respondentów. Emeryci i renciści natomiast stanowili 8,96% badanych.

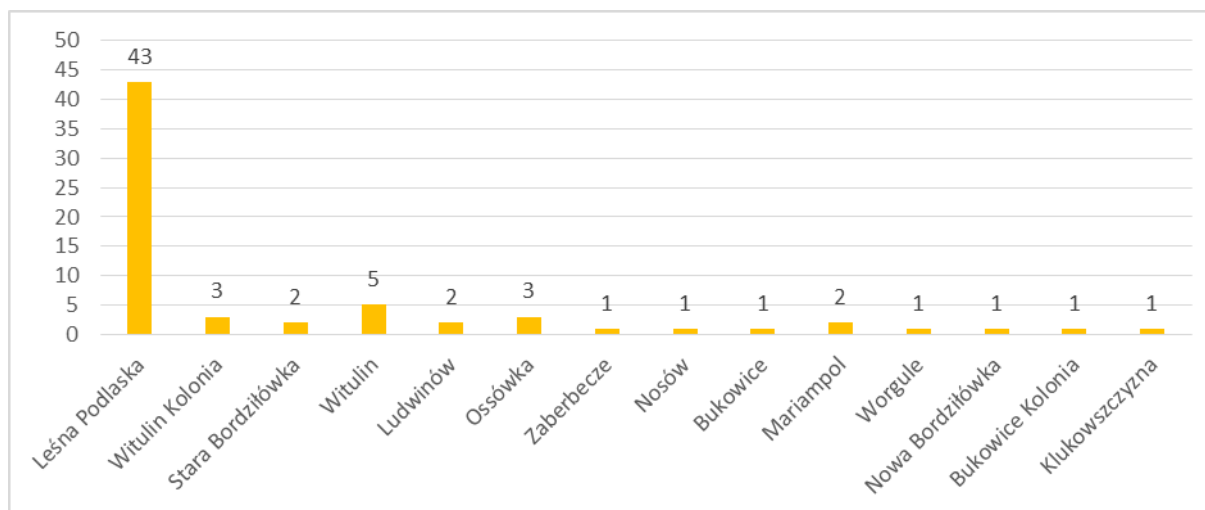
Wykres 47. Metryczka – status na rynku pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Bazując na analizie wskaźnikowej, poproszono respondentów o wskazanie obszaru gminy, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji. Najczęściej w badaniu ankietowym pojawiała się miejscowość: Leśna Podlaska (43 razy).

Wykres 48 Obszar, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

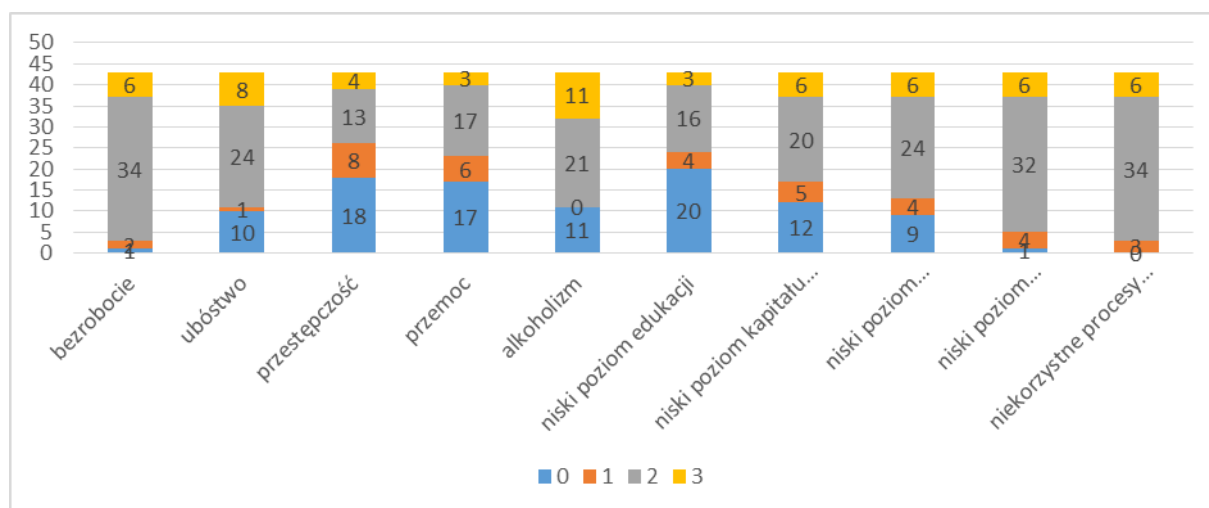

W kolejnych pytaniach poproszono respondentów o ocenę skali występowania problemów społecznych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na wskazanym obszarze do rewitalizacji. Poniżej przedstawiono analizę danych. Skupiono się na dwóch najczęściej wskazywanych w ankiecie obszarach tj. miejscowości Leśna Podlaska. W związku z tym, że najczęściej wymieniano te obszary łącznie analizie poddano je w sposób zbiorczy.

Obszar do rewitalizacji – Leśna Podlaska

Najwięcej respondentów stwierdziło, że spośród problemów natury społecznej w największej skali i nasileniu występują bezrobocie, niekorzystne procesy demograficzne, niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym oraz ubóstwo. Niekorzystnym zjawiskiem jest także częste występowanie problemów społecznych związanych z: niskim poziomem uczestnictwa w życiu publicznym, alkoholizmem oraz niskim poziomem kapitału społecznego.

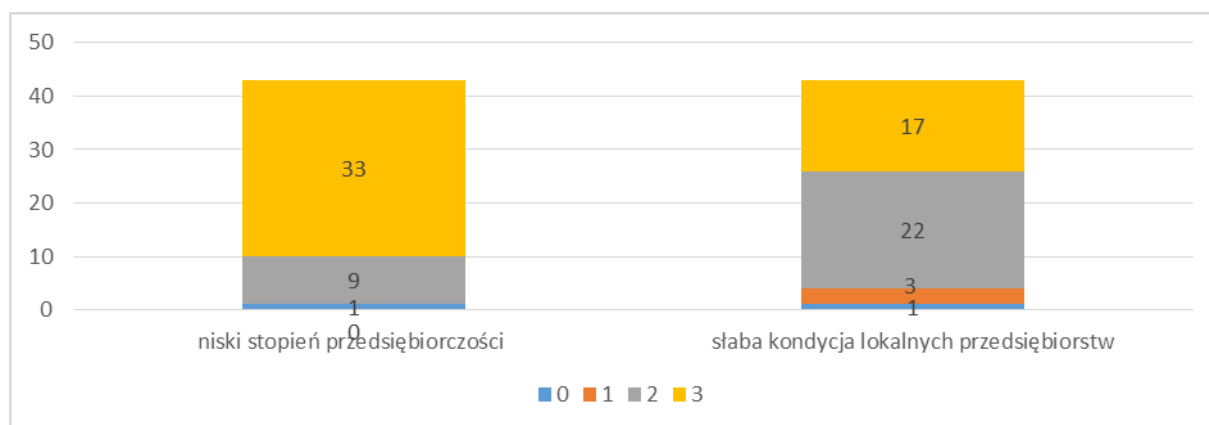
Wykres 49. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Największa liczba ankietowanych wskazywała, że występowanie negatywnych problemów w sferze gospodarczej jest związane głównie z niskim stopniem przedsiębiorczości.

Wykres 50. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

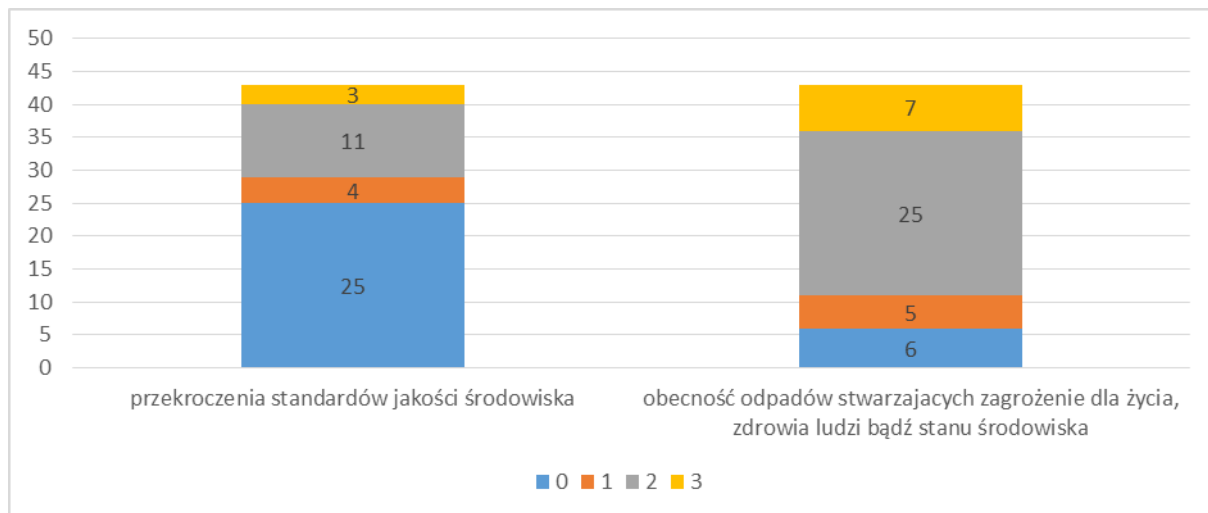

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W sferze środowiskowej zdaniem badanych występuje nasilenie obu negatywnych zjawisk, tj: przekroczenia standardów jakości środowiska i obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi, bądź stanu środowiska.

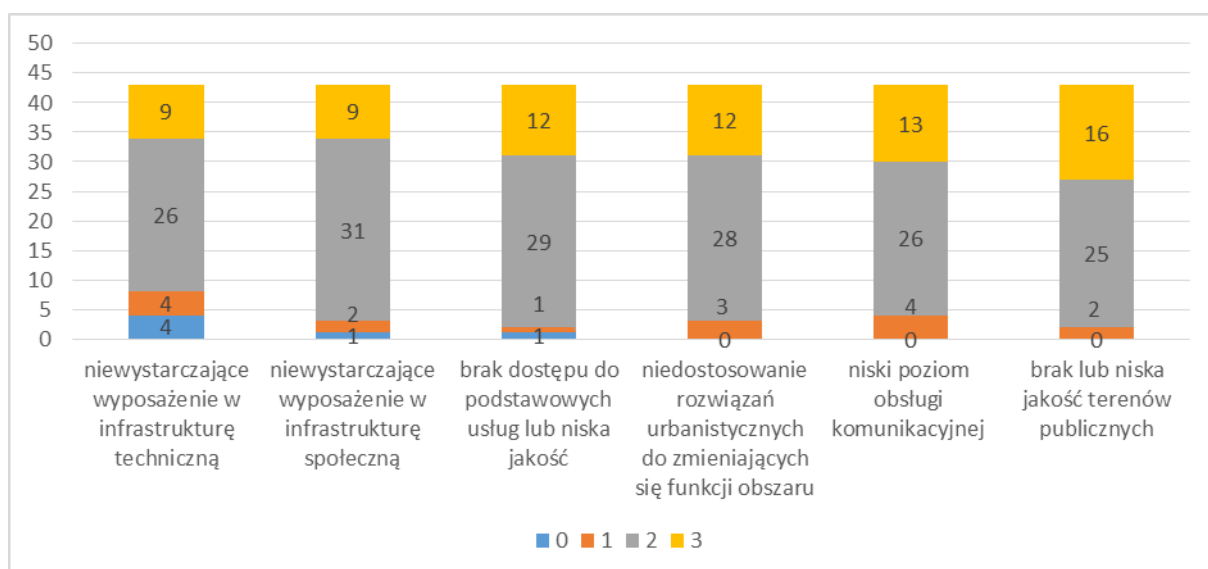
Wykres 51. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W kwestii problemów przestrzenno-funkcjonalnych osoby wskazujące na Leśną Podlaską jako obszar do rewitalizacji twierdziły, że zjawiskami negatywnymi o największym nasileniu są brak lub niska jakość terenów publicznych, brak dostępu do podstawowych usług lub niska jakość, niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną oraz niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru.

Wykres 52. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKcjONALNYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba).

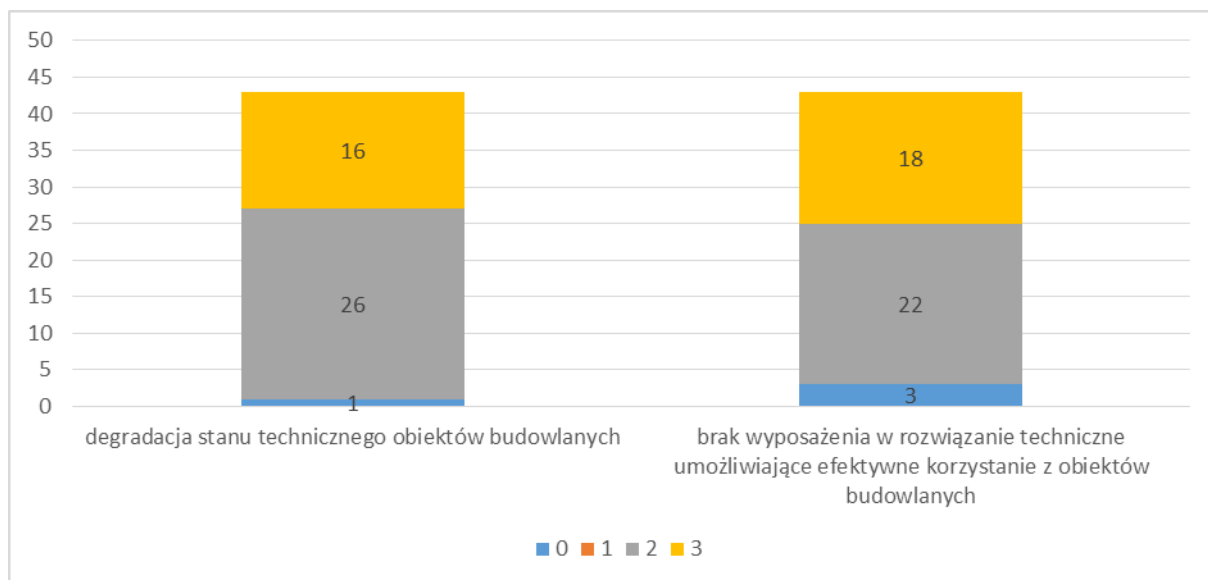

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Ankietowanie w sferze problemów przestrzenno- funkcjonalnych jako na zjawisko o największym nasileniu wskazywali degradację stanu technicznego obiektów budowlanych.

Wykres 53. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

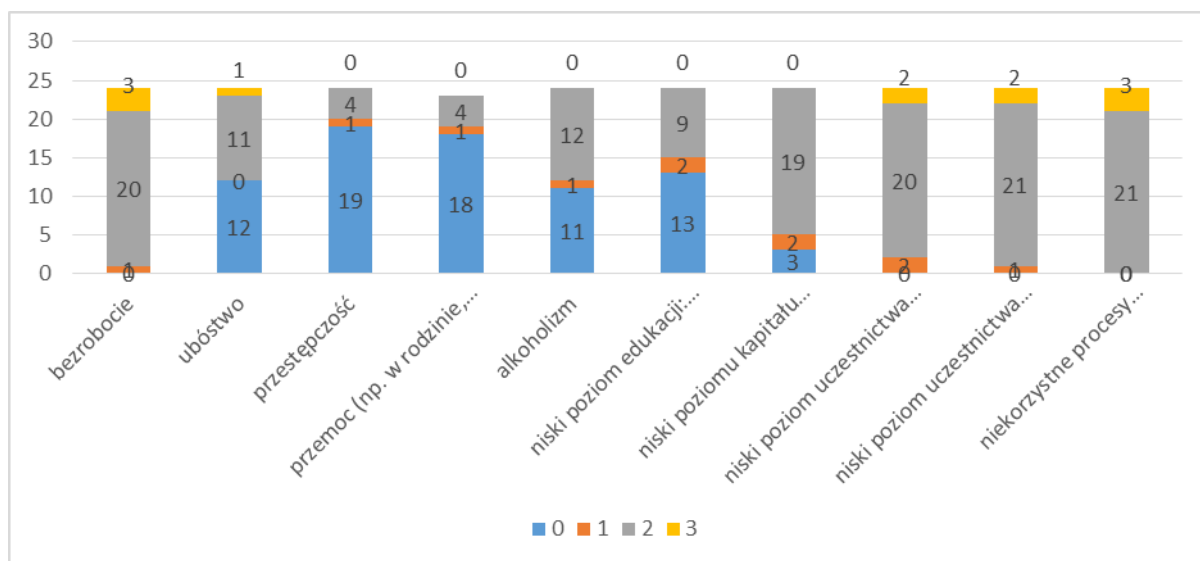

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Obszar nie objęty rewitalizacją

Najwięcej respondentów stwierdziło, że spośród problemów natury społecznej w największej skali i nasileniu występują niekorzystne procesy demograficzne, niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym oraz bezrobocie. Niekorzystnym zjawiskiem jest także częste występowanie problemów społecznych związanych z: niskim poziomem uczestnictwa w życiu publicznym, niskim poziomem kapitału społecznego oraz alkoholizm.

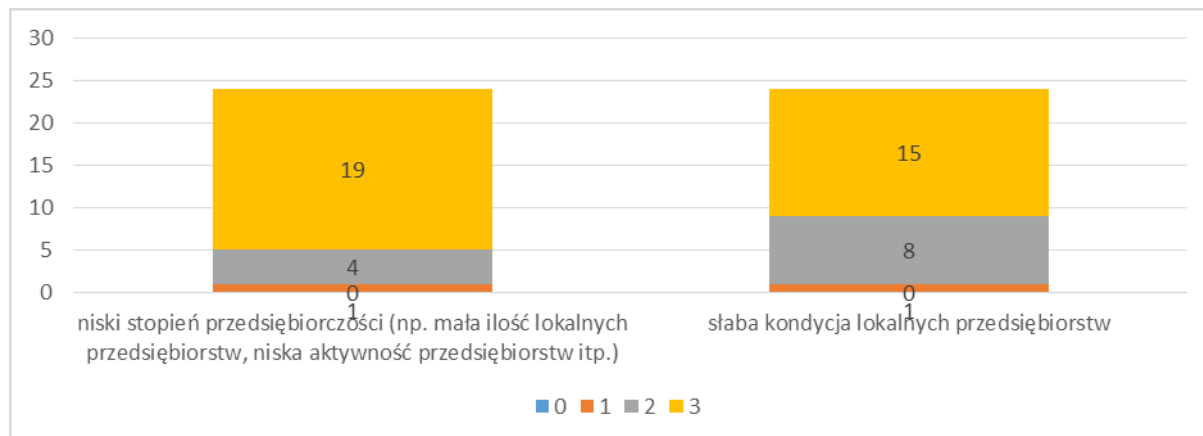
Wykres 54. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Największa liczba ankietowanych wskazywała, że występowanie negatywnych problemów w sferze gospodarczej jest związane głównie z niskim stopniem przedsiębiorczości.

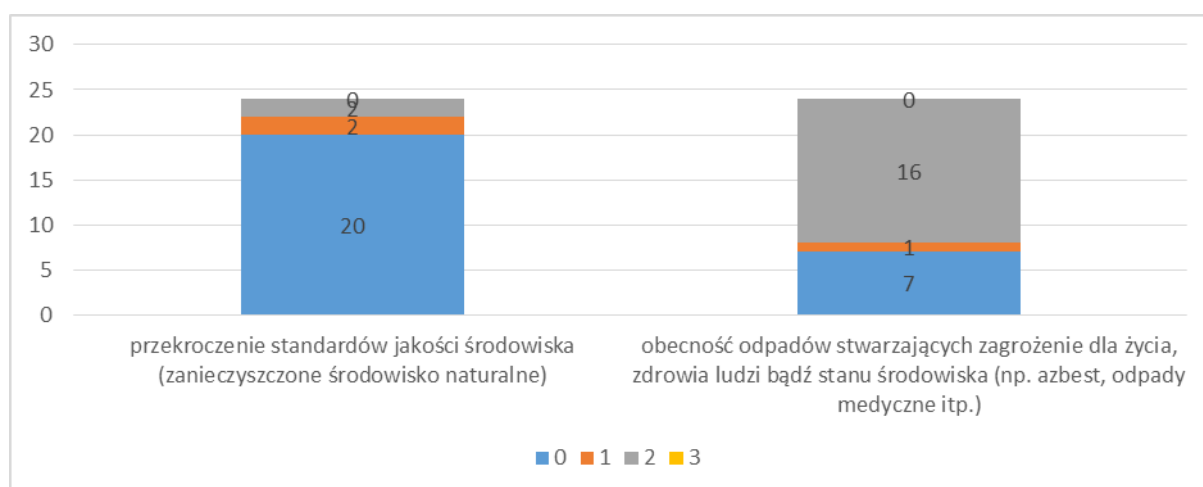
Wykres 55. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W sferze środowiskowej zdaniem badanych występuje nasilenie obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi, bądź stanu środowiska.

Wykres 56 Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(iq) obszarze? (osoba).

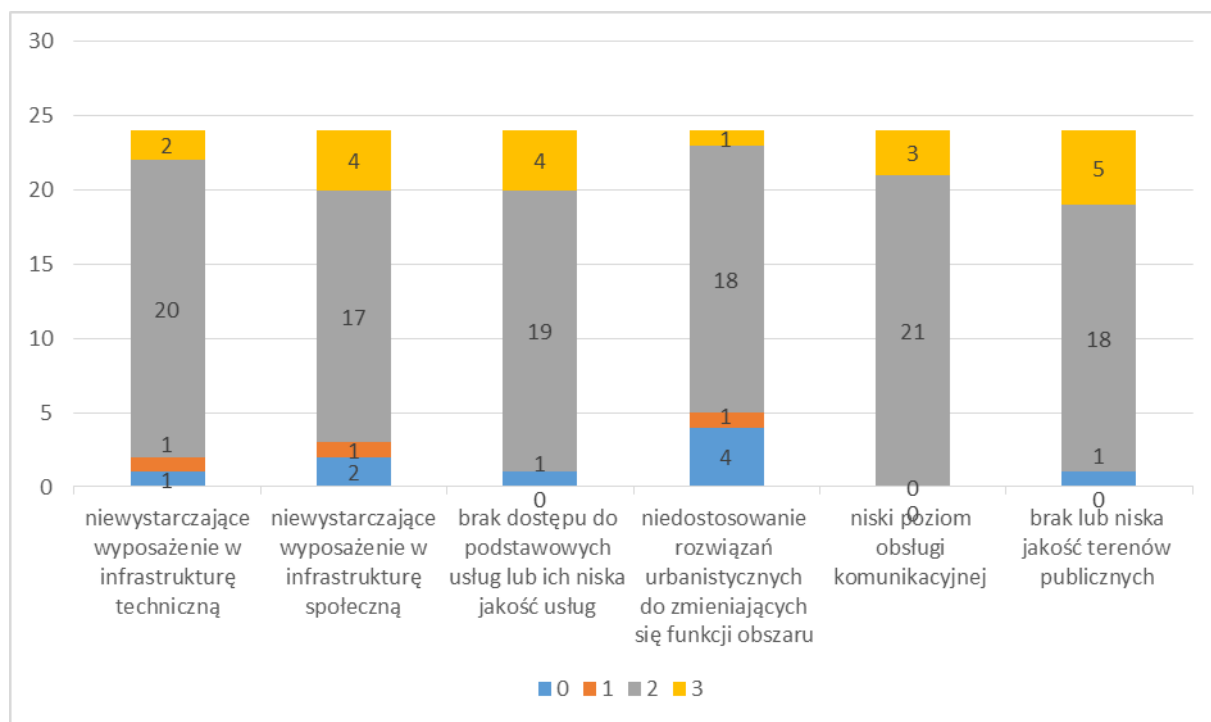
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W kwestii problemów przestrzenno-funkcjonalnych osoby wskazujące na miejscowości nie objęte obszarem rewitalizacji twierdziły, że zjawiskami negatywnymi o największym nasileniu

są niski poziom obsługi komunikacyjnej, brak lub niska jakość terenów publicznych lub brak dostępu do podstawowych usług oraz niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną.

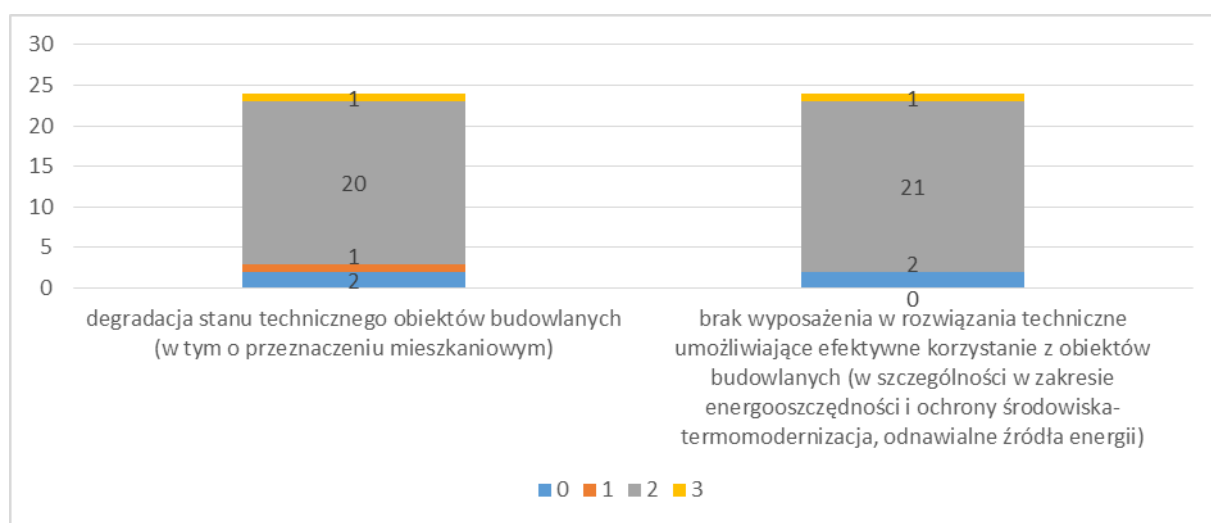
Wykres 57 Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Ankietowanie w sferze problemów przestrzenno- funkcjonalnych jako na zjawisko o największym nasileniu wskazywali brak wyposażenia w rozwiązaniach technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych.

Wykres 58. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

15. Ocena oddziaływania na środowisko

Do uzupełnienia po otrzymaniu odpowiedzi od RDOŚ i SANEPIDu.

16. Załączniki

16.1. Ankieta

ANKIETA

na potrzeby opracowania

„Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022”

WYZNACZENIE OBSZARÓW DO REWITALIZACJI

Szanowni Państwo,

Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych przestrzeni Gminy Leśna Podlaska oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze, w związku z przystąpieniem Gminy Leśna Podlaska do opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022” w ramach projektu pt. "Lokalny Program Rewitalizacji podstawą ożywienia w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Leśna Podlaska" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Dokument ten będzie stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze Gminy Leśna Podlaska wymagającym szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwi efektywne pozyskiwanie dofinansowania projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020. Zaplanowane do realizacji projekty w ramach ww. dokumentu przyczynią się do pobudzenia aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, przywrócenia estetyki i ład przestrzennego, pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, termomodernizacji budynków

i obiektów użyteczności publicznej, ochrony środowiska naturalnego, zachowania dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

Rewitalizacja - stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany - to obszar Gminy, znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) i występowania na nim ponadto co najmniej jednego negatywnego zjawiska ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej, mającego w stosunku do nich charakter uzupełniający.

Państwa opinie, jako cenne i ważne źródło informacji na temat konkretnych potrzeb mieszkańców Gminy Leśna Podlaska, zostaną uwzględnione przy przygotowaniu programu w zakresie jej celów, priorytetów, kierunków działań i konkretnych projektów inwestycyjnych i społecznych.

Ankieta ma charakter anonimowy.

Prosimy o odpowiedź na każde pytanie, poprzez zaznaczenie odpowiedniego pola.

Wójt Gminy Leśna Podlaska
(-)
Paweł Kazimierski

1. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

(ze względu na koncentrację na tym obszarze problemów społecznych i współwystępowanie co najmniej jednego problemu wymienionego i opisanego w pkt. 4 ankiety (z sfery?: **gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej**). Proszę dokładnie określić zakres obszaru – jego granice (np. wskazać nazwy miejscowości, ulic, nr działek, itp.):

2. Proszę podać Pana(i) związek z wybranym obszarem (można wskazać kilka odpowiedzi).

☐ miejsce zamieszkania
☐ miejsce pracy
☐ miejsce prowadzenia działalności gospodarczej
☐ klient
☐ miejsce rekreacji, wypoczynku
☐ Inne: ....

3. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze.

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania 1 - nie występują 2 - występują 3 - bardzo nasilone

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
-------------------	---	---	---	---

bezrobocie	☐	☐	☐	☐
ubóstwo	☐	☐	☐	☐
przestępczość	☐	☐	☐	☐
przemoc (np. w rodzinie, w szkole)	☐	☐	☐	☐
alkoholizm	☐	☐	☐	☐
niski poziom edukacji: niskie wyniki w nauce, problemy w realizacji programów nauczania, duża liczba młodzieży niewypełniającej obowiązku szkolnego, rozkład stopnia wykształcenia wśród osób dorosłych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziomu kapitału społecznego: słabo wykształcone relacje wewnątrz społeczności lokalnej, niski poziom zaufania, nieprzestrzeganie zasady współżycia społecznego, słaba zdolność do współdziałania, mała liczba organizacji społecznych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym (np. niewielka liczba aktywnych organizacji pozarządowych, niska frekwencja wyborcza itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym (np. niewielka liczba mieszkańców, którzy biorą udział w wydarzeniach kulturalnych - teatralnych, muzealnych, imprezach masowych itp.)	☐	☐	☐	☐
niekorzystne procesy demograficzne (np. migracje, starzenie się społeczeństwa itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy społeczne, jakie?	☐	☐	☐	☐

4. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH, ŚRODOWISKOWYCH, PRZESTRZENNO - FUNKcjONALNYCH lub TECHNICZNYCH, na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami zaznaczonymi w pkt. 3?

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania, 1 - nie występują, 2 – występują, 3 - bardzo nasilone

■ **PROBLEMY GOSPODARCZE**

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
niski stopień przedsiębiorczości (np. mała ilość lokalnych przedsiębiorstw, niska aktywność przedsiębiorstw itp.)	☐	☐	☐	☐
słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw	☐	☐	☐	☐

Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

■ PROBLEMY ŚRODOWISKOWE

<i>Wyszczególnienie:</i>	0	1	2	3
przekroczenie standardów jakości środowiska (zanieczyszczone środowisko naturalne)	☐	☐	☐	☐
obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska (np. azbest, odpady medyczne itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐

■ PROBLEMY PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE

<i>Wyszczególnienie:</i>	0	1	2	3
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną (np. wodno-ściekową, ciepłowniczą, elektryczną, telekomunikacyjną, drogową itp.)	☐	☐	☐	☐
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną (np. przedszkola i szkoły, obiekty ochrony zdrowia, instytucje kultury, ośrodki sportowe i rekreacyjne itp.)	☐	☐	☐	☐
brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość usług (np. zdrowotnych, społecznych, socjalnych, opiekuńczych itp.)	☐	☐	☐	☐
niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru (np. brak ograniczenia hałasu, brak parkingu itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom obsługi komunikacyjnej (w tym dostęp do środków komunikacji publicznej, sieci drogowej, ciągów i przejść pieszych itp.)	☐	☐	☐	☐
brak lub niska jakość terenów publicznych (np. tereny zielone, parki, skwery, miejsca rekreacyjno – wypoczynkowe itp.)	☐	☐	☐	☐

Inne problemy przestrzenno-funkcjonalne, jakie?	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

■ PROBLEMY TECHNICZNE

<i>Wyszczególnienie:</i>	0	1	2	3
degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym)	☐	☐	☐	☐
brak wyposażenia w rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska-termomodernizacja, odnawialne źródła energii)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy techniczne, jakie?	☐	☐	☐	☐

5. Proszę wymienić/opisać jakie działania należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych problemów w Gminie Leśna Podlaska?

METRYCZKA:

PŁEĆ: ☐ mężczyzna ☐ kobieta	MIEJSCE ZAMIESZKANIA: ☐ Miasto (osiedle) ☐ Miasto (dom jednorodzinny) ☐ Wieś
WIEK: ☐ do 18 roku życia ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45	STAN CYWILNY: ☐ kawaler (panna) ☐ żonaty (mężatka) ☐ wdowiec (wdowa) ☐ rozwiedziony (rozwiedziona)

☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ 66 i więcej	☐ żyjący(a) w nieformalnym związku
STATUS NA RYNKU PRACY: ☐ uczeń (uczennica) ☐ student (studentka) ☐ emeryt (emerytka) ☐ rencista (rencistka) ☐ przedsiębiorca ☐ zatrudniony(a) w prywatnej firmie ☐ zatrudniony(a) w instytucji publicznej ☐ zatrudniony(a) w organizacji pozarządowej ☐ niepracujący (bezrobotny) ☐ rolnik	JAK OCENIA PAN/PANI SWOJĄ SYTUACJĘ MATERIALNĄ? ☐ bardzo dobrze ☐ dobrze ☐ średnio ☐ źle ☐ bardzo źle ☐ trudno powiedzieć
WYKSZTAŁCENIE: ☐ podstawowe ☐ gimnazjalne ☐ zasadnicze zawodowe ☐ średnie ☐ pomaturalne ☐ wyższe	Czy jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Leśna Podlaska? ☐ tak ☐ nie

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY!

16.2. Fiszka Projektowa

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska

FISZKA PROJEKTOWA na potrzeby opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022”.

Szanowni Państwo,

Prace nad *Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022* znajdują się w fazie opracowywania konkretnych **proponycji działań/przedsięwzięć (projektów)**, które będą podejmowane w ramach tego Programu w najbliższych latach.

Prosimy zatem wszystkie osoby i instytucje oddane sprawie poprawy jakości życia w naszej gminie o aktywne włączenie się w proces opracowywania Programu i opisanie swojego pomysłu, propozycji projektu do Lokalnego Programu Rewitalizacji (zgodnie z zaproponowaną poniżej fiszką projektową), bazując na wskazanym **obszarze rewitalizacji obejmującym poniższe sołectwa:**

- Leśna Podlaska.

Obecnie wszczęta procedura naboru projektów jest elementem dalszych konsultacji Programu Rewitalizacji, a także formalnego zebrania przedsięwzięć (projektów), które, po weryfikacji przeprowadzonej przez zespół przedstawicieli wykonawcy dokumentu: Lubelskiej Akademii Rozwoju i Urzędu Gminy Leśna Podlaska, zostaną umieszczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.

Paweł Kazimierski
(-)
Wójt Gminy Leśna Podlaska

1. WZÓR FISZKI PROJEKTOWEJ:

1. Nazwa planowanego działania/projektu

(Nazwa działania/projektu powinna precyzyjnie wskazywać przedmiot działania).

2. Cel ogólny projektu

(np. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprawa jakości życia, poprawa estetyki).

3. Opis stanu istniejącego/problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu/przedsięwzięcia

*(Należy przedstawić stan obecny i wymienić problemy, które będą rozwiązywane w wyniku realizacji projektu, a także uzasadnić, że projekt przyczyni się do ich rozwiązania,
np. redukcja negatywnych zjawisk społecznych, integracja społeczeństwa, wskazanie właściwych wzorców zachowań).*

4. Lokalizacja projektu/adres

5. Czy projekt realizowany będzie w partnerstwie?

TAK/NIE Jeśli TAK- podać dane kontaktowe partnera.

6. Główne planowane działania / zadania

TAK / NIE

.....

.....

sektor publiczny sektor społeczny sektor gospodarczy

7. Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu

8. Posiadane dokumenty, opracowania, analizy, dokumentacja projektowa, decyzje

9. Planowany termin realizacji projektu

(Proszę wskazać czas realizacji projektu i ewentualnie poszczególnych działań?).

10. Typ projektu

(W jakich sferach projekt wpłynie na rozwiązanie problemów?).

11. Najważniejsze efekty jakie zostaną osiągnięte w wyniku realizacji projektu

- społecznej gospodarczej przestrzenno-funkcjonalnej
 technicznej środowiskowej

Wzrost wykształcenia i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy.
Włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją.

Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.
Poprawa stanu infrastruktury technicznej i drogowej.

Zwiększenie integracji mieszkańców i pobudzenie ich aktywności lokalnej.	☐	Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy turystycznej i rekreacyjnej.	☐
Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	☐	Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy sportowej.	☐
Poprawa jakości i zwiększenie dostępności do usług publicznych.	☐	Ograniczenie tzw. niskiej emisji i poprawa jakości środowiska naturalnego.	☐
Pozyskanie inwestorów zewnętrznych.	☐	Odnowa, ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	☐
Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości.	☐	Inne (<i>jakie?</i>)	☐

12. Wskaźniki produktów

(Należy wymienić produkty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez produkty rozumie się bezpośrednie efekty powstałe po zakończeniu projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych produktów. Do przykładowych produktów należą: długość zmodernizowanej drogi – 500 m, powierzchnia zmodernizowanego boiska – 500 m², liczba osób, które wzięły udział w szkoleniu – 100 os.).

13. Wskaźniki rezultatu

(Należy wymienić rezultaty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez rezultaty rozumie się efekty powstałe po osiągnięciu zakładanych produktów projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych rezultatów. Do przykładowych rezultatów należą: spadek poziomu hałasu generowanego przez zmodernizowaną drogę – 10 dB, liczba osób korzystająca ze zmodernizowanego boiska – 300 os., liczba osób, które uzyskały świadectwo ukończenia szkoleń – 70 os.)

14. Nakłady do poniesienia, źródła finansowania (w zł brutto)

(proszę podać szacunkowe koszty realizacji projektu, jakie są oczekiwane źródła finansowania, np. prywatne, publiczne – ze środków budżetu gminy, publiczne – ze środków funduszy UE, inne).

15. UWAGI / dodatkowe informacje

W przypadku kilku planowanych projektów/przedsięwzięć prosimy o powielenie powyższej tabeli.

2. INFORMACJE O ZGŁASZAJĄCYM:

1. Imię i nazwisko*

2. E-mail*

3. Tel./Fax

5. Wyrażam opinię jako*

osoba prywatna

reprezentująca następującą instytucję:

.....

6. Adres

Korespondencyjny*

*Wypełnienie obowiązkowe

- Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych zawartych w niniejszym formularzu dla potrzeb przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu dokumentu pn.: *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022*, zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 195 ze zm.).

Administratorem danych osobowych jest Wójt Gminy Leśna Podlaska. Osoba, której dane osobowe są przetwarzane ma prawo dostępu do treści swoich danych i ich poprawiania. Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże nie podanie danych osobowych będzie skutkowało nieuwzględnieniem fiszki zawierającej taki brak. Dane będą przetwarzane do celów przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących opracowania dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022”.

Data, podpis .....

OŚWIADCZENIE WNIOSKODAWCY:

Ja, niżej podpisany oświadczam że:

- 1) posiadam tytuł prawny do nieruchomości, na której będzie realizowany projekt – dotyczy projektu infrastrukturalnego,
- 2) proponowany projekt w całości mieści się w zakresie działalności Wnioskodawcy/konsorcjum partnerów,
- 3) mam świadomość, że złożenie fiszki projektowej nie jest jednoznaczne z wpisaniem projektu do Programu Rewitalizacji.

Data, podpis .....

INFORMACJE DODATKOWE:

- Fiszka projektowa będzie podstawą do ujęcia pomysłu (projektu) w Programie Rewitalizacji.
- Na kolejnym etapie tworzenia Programu Rewitalizacji zgłoszone projekty zostaną zweryfikowane pod kątem zgodności z celami Programu i możliwości realizacji.
- W przypadku konieczności dokonania uzupełnień lub korekt zgłoszonego pomysłu, ze Zgłaszającym skontaktują się pracownicy Wykonawcy i/lub Urzędu Gminy Leśna Podlaska.
- Projekty zaakceptowane do Programu Rewitalizacji zostaną wpisane na listę planowanych podstawowych przedsięwzięć lub w inny sposób ujęte w tym programie, po wcześniejszych ustaleniach ze Zgłaszającym.
- Każdy Zgłaszający, który złożył wypełnioną fiszkę projektową zostanie powiadomiony, czy i w jakiej formie jego propozycja została uwzględniona.

Wypełnioną fiszkę należy przekazać w jednej z następujących form:

1. Drogą korespondencyjną na adres: **Urząd Gminy Leśna Podlaska, ul. Bialska 30, 21-542 Leśna Podlaska**
2. Drogą elektroniczną na adres: **ug@lesnapodlaska.pl**
3. Osobiście na sekretariat **Urząd Gminy Leśna Podlaska, ul. Bialska 30, 21-542 Leśna Podlaska**

Kontakt z firmą opracowującą Program Rewitalizacji: Lubelska Akademia Rozwoju, 20-277 Lublin, ul. Vetterów 1, Michał Rządowski: tel. 81 473 68 77, adres e-mail: michal.rzadkowski@akademiarozwoju.eu

Wszystkim składającym fiszki projektowe do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022 - serdecznie dziękujemy za zainteresowanie!

- 16.3. Formularz excel- wyznaczanie obszarów zdegradowanych i do rewitalizacji
- 16.4. Mapa w skali 1:5000 ilustrująca obszary zdegradowane i rewitalizacji na terenie gminy
- 16.5. Pismo Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie
- 16.6. Pismo Lubelskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Lublinie
- 16.7. Raport z konsultacji społecznych potwierdzający wybór metodologii określania obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji

17. Spis tabel, wykresów i map.

Tabela 1. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.....	11
Tabela 2. Zestawienie powiązań pomiędzy celami koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.....	12
Tabela 3. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017- 2022.....	14
Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017- 2022	15
Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bialskiego na lata 2014-2022 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.....	16
Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Gminy Leśna Podlaska na lata 2014- 2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.	17
Tabela 7. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Leśna Podlaska na lata 2017-2022.....	18
Tabela 8. Ludność Gminy wg miejscowości w latach 2011- 2016.....	24
Tabela 9. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.	27
Tabela 10. Struktura wieku mieszkańców Gminy wg miejscowości w 2014 i 2016 roku.	29
Tabela 11. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2008 – 2016.	35
Tabela 12. Udzielona pomoc społeczna w 2016 roku w podziale na sołectwa.	36
Tabela 13. Charakterystyka szkół z terenu Gminy (stan na 2016 r.).....	42
Tabela 14. Infrastruktura szkolnictwa i obwody szkolne.	43
Tabela 15. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w Gminie.	46
Tabela 16. Wyniki egzaminów klas 6.....	47
Tabela 17. Struktura bezrobocia w Gminie w 2016 roku.....	49
Tabela 18. Charakterystyka infrastruktury kultury	64
Tabela 19. Użytkowanie gruntów [PSR 2010]	70

Tabela 20. Charakterystyka gospodarstw rolnych w Gminie.....	70
Tabela 21. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych ogółem (stan na 2010 r.).....	72
Tabela 22. Zwierzęta gospodarskie w Gminie (stan na 2010 r.)	73
Siec dróg gminnych pełniących funkcje połączeń wewnętrznych jest bardzo gęsta, o łącznej długości 139,40 km. Drogi o nawierzchni utwardzonej stanowią łącznie tylko 15,30 km, drogi ulepszone tłuczniem lub żwirem: 37,80 km. Pozostałe to drogi z gruntu rodzimego o łącznej długości 86,30 km.	
Tabela 23. Wykaz infrastruktury (dane z PGN).....	77
Tabela 24. Ewidencja dróg w Gminie Leśna Podlaska.....	80
Tabela 25. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy	84
Tabela 26. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy	85
Tabela 27. Średnia ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca Gminy [kg]	86
Tabela 28. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej	87
Tabela 29. Obecność wodociągu na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Leśna Podlaska.	87
Tabela 30. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej	88
Tabela 31. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości gminy.....	88
Tabela 32. Sfera społeczna ubóstwo (wskaźniki na 100 mieszkańców).	98
Tabela 33. Sfera społeczna ubóstwo (wskaźnik rzeczywisty).	99
Tabela 34. Sfera społeczna bezrobocie (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	100
Tabela 35. Sfera społeczna bezrobocie(wskaźnik rzeczywisty).	101
Tabela 36. Sfera społeczna przestępczość (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	102
Tabela 37. Sfera społeczna przestępczość(wskaźniki rzeczywiste).	103
Tabela 38. Sfera społeczna poziom edukacji(wskaźniki rzeczywiste).	104
Tabela 39. Sfera społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym.....	105
Tabela 40. Sfera społeczna poziom uczestnictwa w życiu publicznym wskaźniki rzeczywiste).. ..	106
Tabela 41. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźniki na 100 mieszkańców). ..	107
Tabela 42. Sfera społeczna poziom kapitału społecznego (wskaźniki rzeczywiste).....	108
Tabela 43. Sfera społeczna podsumowanie (liczba przekroczeń średniej dla gminy na poziomie miejscowości).- WSKAŹNIK NA 100 MIESZKAŃCÓW.....	110
Tabela 44. Sfera społeczna podsumowanie (liczba przekroczeń średniej dla gminy na poziomie miejscowości).- WSKAŹNIKI RZECZYWISTE.....	111
Tabela 45. Sfera gospodarcza – liczba podmiotów gospodarczych (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	113
Tabela 46. Sfera gospodarcza – liczba podmiotów gospodarczych (wskaźniki rzeczywiste). ..	114

Tabela 47. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (wskaźniki na 100 mieszkańców).....	116
Tabela 48. Sfera środowiskowa - przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (wskaźniki rzeczywiste).....	117
Tabela 49. Sfera techniczna (wskaźniki na 100 mieszkańców).	119
Tabela 50. Strefa techniczna (wskaźniki rzeczywiste).....	120
Tabela 51. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	122
Tabela 52. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji- WSKAŹNIK NA 100 MIESZKAŃCÓW	125
Tabela 53. Miejscowości spełniające warunki obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji- DANE RZECZYWISTE	126
Tabela 54. Obszar zdegradowany Gminy Leśna Podlaska.	130
Tabela 55. Obszar do rewitalizacji gminy Leśna Podlaska	131
Tabela 56. Dane zbiorcze w miejscowościach objętych rewitalizacją.	132
Tabela 57. Projekty rewitalizacyjne – lista podstawowa.	138
Tabela 58. Projekty rewitalizacyjne- lista uzupełniająca.....	153
Tabela 59. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.	155
Tabela 60. Projekty realizowane na terenie Gminy Leśna Podlaska w latach 2006-2014.....	158
Tabela 61. Lista wskaźników LPR.....	171
Tabela 62. Terminy i przedmiot konsultacji społecznych.	176
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2007-2016.....	22
Wykres 2. Zmiana liczby ludności w gminie w latach 2007-2016.	22
Wykres 3. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy w 2016 roku.	25
Wykres 4. Odsetek (%) osób zamieszkujących miejscowość w stosunku do ogólnej liczby ludności w gminie w 2016 roku.....	25
Wykres 5. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2011-2016	26
Wykres 6. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.....	28
Wykres 7. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2014-2016.....	29
Wykres 8. Struktura wieku ludności Gminy wg miejscowości w 2016 roku (w %)	31
Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie w latach 2014-2016.....	32
Wykres 10. Przyrost naturalny w latach 2014 i 2016 na poziomie miejscowości.....	33
Wykres 11. Saldo migracji w Gminie w latach 2014- 2016	34

Wykres 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku.	36
Wykres 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości.	37
Wykres 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.	37
Wykres 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.	38
Wykres 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.	38
Wykres 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku.	39
Wykres 18. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku.	39
Wykres 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku.	40
Wykres 20. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku.	40
Wykres 21. Współczynnik skolaryzacji brutto.	44
Wykres 22. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2014-2016.	45
Wykres 23. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy. (%).....	45
Wykres 24. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2012–2016.	48
Wykres 25. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy	49
Wykres 26. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku.	50
Wykres 27. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku	50
Wykres 28. Przestępstwa na terenie sołectw 2016.	52
Wykres 29. Liczba przestępstw kryminalnych w 2016 roku na poziomie miejscowości	53
Wykres 30. Liczba interwencji domowych w 2016 roku na poziomie miejscowości.	53
Wykres 31. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 roku na poziomie miejscowości	54
Wykres 32. Ilość wyrobów azbestowych na terenie miejscowości	61
Wykres 33. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2016.	65
Wykres 34. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.	65

Wykres 35. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2016	66
Wykres 36. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy	66
Wykres 37. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Leśna Podlaska w latach 2012–2016	67
Wykres 38. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.....	67
Wykres 39. Liczba zarejestrowanych w poszczególnych miejscowościach gminy podmiotów gospodarczych w latach 2015-2016.	68
Wykres 40. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych miejscowościach w gminie w 2016 roku.....	69
Wykres 41. Liczba gospodarstw rolnych pod względem liczby (stan na 2010 r.)	72
Wykres 42. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	85
Wykres 43. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie miejscowości gminnych.	89
Wykres 44. Metryczka - płeć	182
Wykres 45. Metryczka - wiek	183
Wykres 46. Metryczka - wykształcenie	183
Wykres 47. Metryczka – status na rynku pracy	184
Wykres 48 Obszar, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji.....	184
Wykres 49. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).	185
Wykres 50. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).	185
Wykres 51. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).	186
Wykres 52. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).....	186
Wykres 53. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).....	187
Wykres 54. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).	187
Wykres 55. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).	188
Wykres 56 Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).	188
Wykres 57 Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).....	189

Wykres 58. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).....	189
Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy.....	19
Mapa 2. Układ sieci osadniczej w gminie Leśna Podlaska.	21
Mapa 3. Obszary chronione na terenie Gminy Leśna Podlaska.....	60
Mapa 4. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze społecznym.	112
Mapa 5. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze gospodarczym.....	115
Mapa 6. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze środowiska	118
Mapa 7. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze technicznym.....	121
Mapa 8. Występowanie negatywnego zjawiska w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym..	123
Mapa 9. Stopień degradacji poszczególnych sołectw.	128
Rysunek 1. Konsultacje społeczne.....	178
Rysunek 2. Konsultacje społeczne.....	178
Rysunek 3. Konsultacje społeczne.....	179
Rysunek 4. Konsultacje społeczne	179
Rysunek 5. Konsultacje społeczne.....	180
Rysunek 6. Konsultacje społeczne.....	180
Rysunek 7. Konsultacje społeczne.....	181